ข้อเสนอแนะของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษา ของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

นางมุกดา นาสมตรอง

วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
พ.ศ. 2564

ข้อเสนอแนะของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษา ของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

นางมุกดา นาสมตรอง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
พ.ศ. 2564

สงวนลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม



ใบอนุมัติวิทยานิพนธ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของ นางมุกดา นาสมตรอง แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษา ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

_____ ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จำเนียร พลหาญ)

_____กรรมการ _____กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ เมยไธสง) (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชยากานต์ เรืองสุวรรณ)

_____กรรมการ _____กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุรสา พรหมทา) (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษกนก ดวงชาทม)

มหาวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

_____ _____
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนกวรรณ ศรีวาปี) (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล วรคำ)
คณบดีคณะครุศาสตร์ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
วันที่.....เดือน.....ปี.....

ชื่อเรื่อง : ข้อเสนอแนะของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม
ผู้วิจัย : นางมุกดา นาสมตรอง
ปริญญา : ครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารจัดการการศึกษา)
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อาจารย์ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร.อุรสา พรหมทา
: รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษกนก ดวงชาทม
ปีการศึกษา : 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม จำแนกตามอาชีพ และวุฒิการศึกษา และ 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามกลุ่มเป้าหมาย แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ระยะที่ 1 ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัยโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ปีการศึกษา 2561 จำนวน 248 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.59-0.89 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.96 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ t-test (Independent Samples) และ F-test (One-way ANOVA) ระยะที่ 2 ศึกษาข้อเสนอแนะของผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัยต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีจำนวน 3 ระดับ ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม จำนวน 7 คน ครูผู้สอนเด็กระดับปฐมวัย จำนวน 7 คน และผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัยโรงเรียนละ 3 คน จำนวน 21 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสัมภาษณ์ข้อเสนอแนะของผู้ปกครองนักเรียนต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัยโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า มีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านบทบาทของครูผู้สอน รองลงมาคือ ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการจัดบริการนักเรียน และมีความพึงพอใจอยู่ระดับปานกลางอีก 1 ด้าน ได้แก่ ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม 2) ผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัยโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามที่ประกอบอาชีพและวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนโดยรวมและรายด้านทุกด้าน ไม่แตกต่างกัน 3) ข้อเสนอแนะการจัดการศึกษาพบว่า ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมควรตรวจสอบความเหมาะสมของขนาดห้องเรียน ความสูงของอาคารเรียน

ให้เหมาะสมสำหรับวัยของนักเรียน จัดสวนหย่อมให้เหมาะสม สวยงาม เพื่อเป็นมุมผ่อนคลายให้นักเรียนสามารถได้พักผ่อนหย่อนใจได้อย่างสะดวก ปลอดภัย จัดทำป้ายเรียนรู้เพิ่มเติมเพื่อเพิ่มพูนทักษะการเรียนรู้ได้อย่างเต็มความสามารถของนักเรียน จัดสถานที่รับ-ส่งนักเรียน ทางเข้า-ออก ที่จอดรถ ให้มีความสะดวกปลอดภัยมากยิ่งขึ้น และดูแลรักษาห้องน้ำในโรงเรียนให้สะอาด และให้เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน ตรวจสอบตะแกรงระบายน้ำให้สามารถระบายน้ำได้ดี ไม่อุดตัน ไม่มีจุดอับอย่างสม่ำเสมอ

คำสำคัญ: ข้อเสนอแนะของผู้ปกครองนักเรียน การจัดการศึกษา โรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHA SARAKHAM UNIVERSITY

_____อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

Title : Guidelines of Students' Parents for Educational Management of Schools in Mahasarakham Town Municipality
Author : Mrs.Mukda Promtha
Degree : Master of Education (Educational Management)
Rajabhat Maha Sarakham University
Advisors : Associate Professor Dr.Urasa Promtha
: Associate Professor Dr.Kritkanok Duangchathom
Year : 2020

ABSTRACT

The purposes of the research were 1) to study the satisfaction of students' parents with educational management of schools in Mahasarakham Town Municipality, 2) to compare the satisfaction of students' parents with educational management of schools in Mahasarakham Town Municipality regarding occupation and educational background, and 3) to find useful suggestions for educational management of schools in Mahasarakham Town Municipality. The population consisted of two groups. The population of phase 1 was two hundred and forty eight students' parents of early childhood students in Mahasarakham Town Municipality schools. The research samples were selected by cluster sampling. The research instrument was a 5-point rating questionnaire with 0.59-.089 discrimination indices and .96 reliability index. The statistics used were t-test (Independent Samples) and F-test (One-way ANOVA). The population of phase 2 was divided into three groups of key informants consisting of seven school administrators, seven early childhood teachers and twenty one students' parents of seven schools in Mahasarakham Town Municipality. The research samples were selected by purposive sampling. The instrument was an interview form of educational management in Mahasarakham Town Municipality schools.

Results of the research were as follows: 1) the study showed that the overall satisfaction of the students' parents with the educational management of schools in Mahasarakham Town Municipality was at a high level. The three high rated items of the educational management were roles of the teachers, instructional management and student service respectively. The one moderate rated item of the educational management was buildings and environment; 2) the research findings indicated that the satisfaction of the students' parents with the educational management regarding the different occupations and different educational backgrounds was not significantly different and 3) regarding the useful suggestions for educational management, the findings suggested that size, height and appropriateness of the classrooms should

be examined for early childhood students. There should be a beautiful and safe park for relaxing of the students. There should be many signs for learning and skill improvement. There should be obvious signs of drop-off and pick-up point, entrance and exist for the safety and convenience. The drainage ditch should be always checked for water flow.

Keywords: Guidelines of Students' Parents, Educational Management, Mahasarakham Town Municipality Schools



_____Major Advisor

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.อุรสา พรหมทา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษกนก ดวงชาทม อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่กรุณาให้คำแนะนำและเสนอแนะข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จำเนียร พลหาญ รองศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ เมยไธสง และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชยากานต์ เรืองสุวรรณ คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำชี้แนะในการศึกษาจัย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบคุณ ดร.สมปอง มาตย์แท่น ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาลบูรพาพิทยาคาร นายวีระชัย โสภา ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ โรงเรียนเทศบาลบ้านค้อนายอภินันท์ ทองเจริญ ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนเทศบาลบ้านค้อ นางบังอร ลิตุ ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนเทศบาลศรีสวัสดิ์วิทยาที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือการวิจัย

ขอขอบคุณ นายมาศ โพธิ์สูงเนิน ผู้อำนวยการกองการศึกษาเทศบาลเมืองมหาสารคาม นายสิทธิชัย สมศิลา ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาลบ้านส่องนางใย นายวีระศักดิ์ ดอนละคร ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาลโพธิ์ศรี นายวีระชัย โสภา ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาลบ้านค้อ ดร.สมปอง มาตย์แท่น ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาลบูรพาพิทยาคาร นางศรีประพร วงศ์กมลาไสย รักษาการผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาลศรีสวัสดิ์วิทยา นางพัชรี ภูนาคพันธุ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาลสามัคคีวิทยา และนางดารุณี เดชยศดี ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาลบ้านแมด ที่อนุญาตและอำนวยความสะดวกในการใช้สถานที่ในการทดลองใช้เครื่องมือ และทำการทดสอบกับกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัยโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามที่ให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ที่ใช้ในการทำวิจัยครั้ง

คุณค่าและประโยชน์ของวิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดามารดาตลอดจนครูอาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านที่มีส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้วิจัยประสบผลสำเร็จก้าวหน้าในวิชาชีพมาตลอด

นางมุกดา นาสมตรอง

สารบัญ

หัวเรื่อง **หน้า**

บทคัดย่อ ..... ก
ABSTRACT ..... ค
กิตติกรรมประกาศ ..... จ
สารบัญ ..... ฉ
สารบัญตาราง ..... ซ
สารบัญภาพ ..... ฌ
บทที่ 1 บทนำ 1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา 1
1.2 คำถามการวิจัย 5
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย 5
1.4 สมมติฐานการวิจัย 5
1.5 ขอบเขตการวิจัย 5
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ 7
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 8
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม 10
2.1 แนวคิดและความเป็นมาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย 10
2.2 ความหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัย 17
2.3 แนวคิดทฤษฎีการจัดการศึกษาปฐมวัย 40
2.4 แนวคิดทฤษฎีความพึงพอใจ 48
2.5 ความพึงพอใจของผู้ปกครอง 67
2.6 การบริหารการศึกษาของเทศบาล 82
2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 85
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย 92
ระยะที่ 1 ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน
ในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม 92
ระยะที่ 2 ศึกษาข้อเสนอแนะของผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัยต่อการจัดการศึกษา
ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม 96
บทที่ 4 ผลการวิจัย 98
4.1 สัญลักษณ์ทางสถิติที่ใช้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล 98
4.2 ลำดับขั้นในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล 98
4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล 99

หัวเรื่อง **หน้า**

บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ 118
5.1 สรุป 118
5.2 อภิปรายผล 123
5.3 ข้อเสนอแนะ 126
บรรณานุกรม 127
ภาคผนวก 134
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 135
ภาคผนวก ข แบบบันทึกการประเมินคุณภาพเครื่องมือ 148
ภาคผนวก ค การวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือการวิจัย 153
ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์ 158
ภาคผนวก จ การสัมภาษณ์ผู้บริหารครูผู้สอนเด็กระดับปฐมวัย
และผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัยในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม 166
การเผยแพร่ผลงานวิจัย 169
ประวัติผู้วิจัย 170

สารบัญตาราง

ตารางที่ **หน้า**

2.1 โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย 26
4.1 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัยโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม 99
4.2 ผลการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามโดยรวมและเป็นรายด้าน 100
4.3 ผลการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามด้านการจัดการเรียนการสอน เป็นรายข้อ 100
4.4 ผลการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามด้านบทบาทของครูผู้สอน เป็นรายข้อ 101
4.5 ผลการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามด้านการจัดบริการนักเรียน เป็นรายข้อ 102
4.6 ผลการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม เป็นรายข้อ 104
4.7 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม จำแนกอาชีพประจำ 105
4.8 การเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามจำแนกอาชีพประจำ 106
4.9 การเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามจำแนกวุฒิการศึกษา 107
ค.1 ผลการประเมินความสอดคล้องแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามระหว่างข้อคำถามกับนิยามปฏิบัติการ (IOC) ของผู้เชี่ยวชาญ 154
ค.2 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม 156

สารบัญภาพ

ภาพที่ **หน้า**

1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย 9
ง.1 สัมภาษณ์ผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัย 167
ง.2 สัมภาษณ์ผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัย 167
ง.3 สัมภาษณ์ผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัย 168
ง.4 สัมภาษณ์ผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัย 168

บทที่ 1
บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) รัฐบาลได้ขับเคลื่อนทุกแผนย่อยในประเด็น 12 การพัฒนาการเรียนรู้ และแผนย่อยที่ 3 ในประเด็น 11 ศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต รวมทั้งแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา และนโยบายรัฐบาลทั้งในส่วนนโยบายหลักด้านการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ และการพัฒนาศักยภาพของคนไทยทุกช่วงวัย และนโยบายเร่งด่วน เรื่องการเตรียมคนไทยสู่ศตวรรษที่ 21 นอกจากนี้ ยังสนับสนุนการขับเคลื่อนแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติประเด็นอื่น ๆ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2561-2564) นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ. 2562-2565) รวมทั้งนโยบายและแผนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยคาดหวังว่าผู้เรียนทุกช่วงวัยจะได้รับการพัฒนาในทุกมิติ เป็นคนดี คนเก่ง มีคุณภาพและมีความพร้อมร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ สู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน (สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) ประกอบกับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้ระบุไว้ว่าในการจัดการศึกษาของรัฐนั้นต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีโดยต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพอีกทั้งมีเจตนาที่จะให้การจัดการศึกษา เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาคนคุ้มครองสิทธิสร้างความเสมอภาคให้โอกาสทุกคนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ดังนั้นแนวคิดในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงมุ่งพัฒนาคนให้สมบูรณ์มีความสมดุลทั้งทางจิตใจร่างกายสติปัญญาและสังคมสามารถพึ่งตนเองร่วมมือกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์พัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อมจากแนวคิดดังกล่าว จะเห็นว่าการจัดการศึกษาได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนให้มีชีวิตที่สมบูรณ์มีความสมดุลที่เป็นองค์รวมเน้นความสัมพันธ์ด้านจิตใจร่างกายปัญญาและสังคมที่ประสานกันทุกด้าน สามารถพึ่งตนเองในด้านการคิดการปฏิบัติและตัดสินใจด้วยตนเองทำงานเป็นกลุ่มร่วมมือกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์สามารถพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อมได้รวมทั้งมุ่งให้ผู้เรียนสามารถใช้ความรู้ที่ได้จากการศึกษามาสร้างประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมทั้งในระดับครอบครัวชุมชนสังคมประเทศชาติและโลกมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติพลังงานและสิ่งแวดล้อมสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมจึงมีความสำคัญในด้านการพัฒนาคุณลักษณะต่าง ๆ ของผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดีมีเหตุผลด้วยกุศลจิตคิดสร้างสรรค์มั่นในคุณธรรมนำความรู้เพื่อการดำเนินชีวิตที่มีความสุขโดยใช้เทคนิควิทยาการ จากวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีสังคมศาสตร์และมนุษศาสตร์มาปรับใช้ในการดำรงชีวิตให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและสังคมได้อย่างมีความสุข (ราชกิจจานุเบกษา, 2561, น. 1-2)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2562 ได้กำหนดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ปวงชนชาวไทยมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายกับผู้ยากไร้ ผู้พิการ หรือทุพลภาพ หรือผู้อยู่ในภาวะยากลำบากรัฐต้องสนับสนุน

ให้ได้รับการศึกษาอบรมโดยทัดเทียมกับผู้อื่น และสืบเนื่องจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2562 ในมาตร 9(3) กล่าวไว้ว่าให้มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรา 10 กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ดังนั้นสถานศึกษาควรร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่ง หรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสม และความต้องการภายในท้องถิ่นตามที่ทางกระทรวงได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และมีหน้าที่ประสานและส่งเสริมองค์กรให้สามารถจัดการศึกษาสอดคล้องกับนโยบาย และได้มาตรฐานด้านการจัดการศึกษา รวมทั้งเสนอแนะการจัดสรรงบประมาณอุดหนุนการจัดการศึกษาให้เพียงพอและทั่วถึง (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2563, น. 37-38)

การกระจายอำนาจของกระทรวงศึกษาธิการได้กระจายอำนาจการบริหารการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการงบประมาณการบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไปไปยังสถานศึกษาโดยตรงสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 17 วรรค 6 ได้มีการกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการจัดการศึกษาโดยให้เทศบาลที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการบริหารทั่วไปมีบทบาทหลักในการประสานส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยการความสะดวกต่าง ๆ ในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบมุ่งพัฒนาโรงเรียนให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมส่งเสริมในหลักการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลักโดยเน้นความโปร่งใสความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ตลอดจนองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บริการสนับสนุนประสานงานและอำนวยการในการปฏิบัติงานของโรงเรียนเป็นไปด้วยความเรียบร้อยประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและผลงานของโรงเรียนต่อสาธารณชน อันจะก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเจตคติที่ดีความเลื่อมใสความศรัทธาและให้การสนับสนุนในด้านการจัดการศึกษาขอบข่ายและภารกิจ ซึ่งประกอบด้วยด้านวิชาการงบประมาณบุคลากรการบริหารทั่วไปการดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมการจัดทำสำมะโนผู้เรียนการรับนักเรียนการส่งเสริมและประสานงานการจัดการศึกษาในระบบนอกระบบและตามอัธยาศัยการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาการส่งเสริมงานกิจการนักเรียนการประชาสัมพันธ์งานการศึกษาการส่งเสริมสนับสนุนและประสานงานของบุคคลในชุมชนองค์กรหรือหน่วยงานและประสานราชการกับเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ (กรมการปกครอง, 2560, น. 127)

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนามนุษย์เพราะการศึกษาทำให้คนเกิดการเรียนรู้และการคิดตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปีพุทธศักราช 2550 ได้กำหนดนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษาปฐมวัยในมาตรา 80 วรรค (1) ความว่าคุ้มครองและพัฒนาเด็กเยาวชน

สนับสนุนการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาปฐมวัยให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและพึ่งพาตนเองได้ และวรรค (3) พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับทุกรูปแบบให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม (Office of the National Economic and Social Development Board, 2015, p. 3) ซึ่งประกอบกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาซึ่งรวมถึงการศึกษาปฐมวัยไว้ว่า ความมุ่งหมายและหลักการในมาตรา 6 ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดารงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เด็กปฐมวัยจึงเป็นช่วงวัยสำคัญในการวางรากฐานของการพัฒนาชีวิตทั้งปวงและเป็นทรัพยากรที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาประเทศต่อไป (Office of the National Economic and Social Development Board, 2011, p. 5) ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 (พ.ศ. 2552-2561) ได้กำหนดวัตถุประสงค์ แนวนโยบาย เป้าหมายและกรอบการดำเนินงาน แนวโน้มและทิศทางการพัฒนาประเทศในอนาคตที่เน้นการใช้ความรู้เป็นฐานในการพัฒนาเด็กปฐมวัยพัฒนาและเตรียมความพร้อมทุกด้านให้เด็กปฐมวัยอายุ 0-5 ปี ทุกคนก่อนเข้าเรียนระดับประถมศึกษา ตามนโยบาย พัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ในทุกระดับชั้น ทุกประเภทการศึกษา โดยเฉพาะการเตรียมความพร้อมทุกด้านให้กับเด็กปฐมวัย (0-5 ปี) ระยะยาว พ.ศ. 2550-2559 ให้ความสำคัญของการพัฒนาเด็กปฐมวัยเพราะเป็นรากฐานของการพัฒนาทั้งปวง ดังนั้น การจัดการศึกษาปฐมวัยจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการเตรียมความพร้อมให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

การศึกษาระดับปฐมวัยถือเป็นระดับที่สำคัญที่สุดของชีวิต เพราะเป็นการปูพื้นฐานทางการศึกษาและเสริมสร้างความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของเด็กอายุ 3-6 ปี ก่อนที่จะเข้ารับการศึกษาในระดับประถมศึกษา การเรียนรู้ในระดับนี้จะส่งผลและมีอิทธิพลต่อการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นและการดำรงชีวิตในอนาคตเป็นอย่างมาก เนื่องจากเด็กในวัยนี้เริ่มเรียนรู้และสนใจอยากรู้อยากเห็นสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว แต่อย่างไรก็ตาม แม้การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยจะเกิดขึ้นภายในโรงเรียนและเด็กได้รับความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ จากครู แต่ควรสนับสนุนให้ผู้ปกครองของเด็กมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำหรับบุตรหลานของตนเองด้วย เพราะการประสานความร่วมมือกันในการพัฒนาเด็กปฐมวัยต้องให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน จะทำให้เด็กได้รับการดูแลเอาใจใส่และได้รับประสบการณ์การเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ ครูจำเป็นต้องรับรู้ข้อมูลของเด็กที่บ้าน ผู้ปกครองควรได้รับรู้ข้อมูลของเด็กที่โรงเรียน เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน ทำให้การพัฒนาและการดูแลเด็กปฐมวัยเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การพัฒนาเด็กปฐมวัยที่จะให้บรรลุเป้าหมายมีคุณภาพที่ดีนั้นขึ้นอยู่กับการจัดการศึกษาและการอบรมเลี้ยงดู ซึ่งเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างภาครัฐ โรงเรียนและผู้ปกครอง โดยทุกฝ่ายจะต้องมีการรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันด้วย (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2558, น. 42) ในการจัดการศึกษาเป้าหมายสูงสุดของความสำเร็จคือการวางแผนกลยุทธ์เพื่อนำไปสู่การพัฒนานักเรียนให้มีความเจริญก้าวหน้าโรงเรียนสร้างศักยภาพในการจัดการศึกษาส่งผลให้สังคมมีส่วนรวมและมีคุณภาพที่ดีขึ้นจึงกล่าวได้ว่า การจัดการศึกษามีความสำคัญยิ่งในการส่งเสริมให้นักเรียนมีประสิทธิภาพทางการเรียนยิ่งขึ้น นอกจากนี้ความสำคัญดังกล่าวยังส่งผลต่อ

ผู้ให้บริการและผู้รับบริการโดย 1) ความสำคัญต่อผู้ให้บริการจำเป็นต่อองค์กรซึ่งต้องคำนึงถึงการจัดการศึกษา โดยผู้รับบริการมีส่วนร่วมในการกำหนดคุณลักษณะของการจัดการศึกษา เพราะข้อมูลดังกล่าวจะบอกถึงการประเมินความรู้สึกและความคิดเห็นที่มีต่อการให้บริการและวิธีการตอบสนองต่อความต้องการซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญในการประเมินคุณภาพของการจัดการศึกษา การนำเสนอการบริการที่ดีมีคุณภาพ เนื่องจากความคาดหวังย่อมส่งผลให้เกิดความพึงพอใจต่อการบริการนั้น ๆ เพราะผู้ปฏิบัติงานในด้านการบริการจะเป็นตัวชี้คุณภาพและความสำเร็จของงานบริการการสร้างงานให้กับผู้ปฏิบัติงานย่อมทำให้มีความรู้สึกที่ดีต่องานที่ได้รับมอบหมายและตั้งใจปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถอันจะนำมาซึ่งคุณภาพของการบริการที่ดีและ 2) ความสำคัญต่อผู้รับบริการเป็นตัวผลักดันคุณภาพชีวิตที่ดีเพราะการนำเสนอการบริการที่เหมาะสมจะทำให้ผู้รับบริการเกิดความประทับใจ และนำไปสู่สถานการณ์การพัฒนาคุณภาพที่ดีตามไปด้วยซึ่งผู้ให้บริการจะช่วยพัฒนาคุณภาพของงานอันเป็นที่ยอมรับว่ามีผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานในแต่ละองค์กร (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2560, น. 21)

โรงเรียนเทศบาลเมืองมหาสารคาม มีโรงเรียนในสังกัด 7 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนเทศบาลบูรพาพิทยาคาร โรงเรียนเทศบาลศรีสวัสดิ์วิทยา โรงเรียนเทศบาลบ้านส่องนางใย โรงเรียนเทศบาลบ้านค้อ โรงเรียนเทศบาลสามัคคีวิทยา โรงเรียนเทศบาลโพธิ์ศรี และโรงเรียนเทศบาลบ้านแมด มีนักเรียนทั้งสิ้น 2,910 คน จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองของนักเรียนเกี่ยวกับการจัดการศึกษาโรงเรียนเทศบาลเมืองมหาสารคามพบว่า การประสานงานและการประชาสัมพันธ์ด้านการจัดการเรียนการสอนระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษายังมีความไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองเท่าใดนัก ด้านการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนยังมีสื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ที่ทันสมัยไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนเท่าที่ควร อีกทั้งโรงเรียนยังไม่เน้นการอ่านเขียนกับเด็ก ขาดกิจกรรมส่งเสริมที่หลากหลายทำให้เด็กบางส่วนยังมีปัญหาด้านการอ่านและเขียน เวทีการจัดกิจกรรมการแข่งขัน ประกวด เพิ่มพูนทักษะความรู้ความสามารถของเด็กยังมีน้อย ด้านบุคลากรครูผู้ดูแลเด็กยังไม่สามารถให้การช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาการเรียนช้าหรือร่างกายผิดปกติจากเด็กทั่วไปได้ ครูผู้ดูแลเด็กเฉพาะด้านมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอและมีคุณสมบัติไม่ครบถ้วนตามคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่ง ด้านสถานที่ผู้ปกครองเห็นว่าการจัดมุมแหล่งเรียนรู้สำหรับเด็กยังไม่เหมาะสมและทันสมัย ยังไม่มีการจัดหารถไว้บริการรับ ส่งเด็กในรายที่เด็กอยู่บ้านไกลในบางโรงเรียน และการจัดระเบียบการจราจรบริเวณจุดรับ ส่งนักเรียนในโรงเรียนยังไม่เอื้อความสะดวกเท่าที่ควร ประกอบกับผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา ด้านกระบวนการจัดการศึกษาของโรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคามบางแห่งยังมีโครงสร้างการจัดการศึกษายังไม่เป็นระบบ ขาดการวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศเพื่อนำมาปรับใช้ในแผนพัฒนาสถานศึกษาให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาผู้เรียนเท่าที่ควร การจัดระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาควรได้รับการพัฒนามาตรฐานการศึกษา การตรวจสอบ ติดตามประเมินคุณภาพ การรายงานคุณภาพการจัดการศึกษาประจำปีควรให้คณะกรรมการสถานศึกษาและชุมชนได้มีส่วนร่วมให้มากยิ่งขึ้น ตลอดจนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษานั้นบางแห่งนั้นยังมีความไม่สมบูรณ์ และสอดคล้องกับความรู้ความสามารถของผู้เรียน นอกจากนี้การบริหารงานของโรงเรียน ด้านวิชาการ ครูบางส่วนยังมีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรที่ไม่สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น สถานศึกษาบางแห่งมีครูไม่ครบทุกกลุ่มสาระ

การเรียนรู้ทำให้เด็กขาดโอกาสในการเรียนรู้ ที่จะเพิ่มพูนศักยภาพได้อย่างเต็มที่ จากความพึงพอใจและข้อเสนอแนะที่กล่าวมาล้วนเป็นสาเหตุให้จำนวนเด็กของโรงเรียนในเขตเทศบาลบางแห่งมีจำนวนลดลงอย่างเห็นได้ชัด ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนในเขตโรงเรียนเทศบาลเมืองมหาสารคามจังหวัดมหาสารคามจึงมีความสนใจศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้บริหารโรงเรียนใช้เป็นแนวทางในการบริหารการจัดการศึกษา และสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ครองในการที่จะนำเด็กเข้ามาเรียนรู้ในสถานศึกษาของโรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองให้มากยิ่งขึ้นต่อไป

1.2 คำถามการวิจัย

1.2.1 ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม เป็นอย่างไร

1.2.2 ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามจำแนกตามอาชีพ และวุฒิการศึกษา เป็นอย่างไร

1.2.3 ข้อเสนอแนะของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม เป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

1.3.2 เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามจำแนกตามอาชีพ และวุฒิการศึกษา

1.3.3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

1.4 สมมติฐานการวิจัย

ผู้ปกครองนักเรียนระดับปฐมวัยที่มีอาชีพ และวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม แตกต่างกัน

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม และเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามจำแนกตามอาชีพ และวุฒิการศึกษา

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัยโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามปีการศึกษา 2561 จำนวน 737 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างทีใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัยโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามปีการศึกษา 2561 จำนวน 248 คน ได้มาโดยการเทียบบัญญัติไตรยางศ์ จากนั้นทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ด้วยวิธีจับสลาก (Lottery Method) ตามวิธีของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973, p. 727)

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรต้น คือ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อาชีพ และวุฒิการศึกษา

2.2 ตัวแปรตาม คือ ความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ได้แก่

ด้านการจัดการเรียนการสอน
ด้านบทบาทของครูผู้สอน
ด้านการจัดบริการนักเรียน
ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม

ระยะที่ 2 ศึกษาข้อเสนอแนะของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

1. กลุ่มเป้าหมาย ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย

1.1 ผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม	จำนวน 7 คน
1.2 ครูผู้สอนเด็กระดับปฐมวัย	จำนวน 7 คน
1.3 ผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัย	จำนวน 21 คน
รวมทั้งสิ้น	จำนวน 35 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ได้แก่

2.1 ด้านการจัดการเรียนการสอน
2.2 ด้านบทบาทของครูผู้สอน
2.3 ด้านการจัดบริการนักเรียน
2.4 ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม

ระยะเวลาในการวิจัย

เดือน พฤศจิกายน 2563-มกราคม 2564

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

ความพึงพอใจของผู้ปกครอง หมายถึง ความรู้สึกหรือเจตคติที่ดีของผู้ปกครองนักเรียน ระดับปฐมวัยที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย หมายถึง กระบวนการจัดประสบการณ์ จัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนระดับปฐมวัย สำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี โดยมีองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ

1. ด้านการจัดการเรียนการสอน หมายถึง ดำเนินการสอนนักเรียนตรงตามหลักสูตรมีเนื้อหาทันสมัยกับเหตุการณ์ในชุมชนสังคมปัจจุบัน อบรมนักเรียนให้มีความรู้ มีความประพฤติที่ถูกต้องดีงามกล้าคิด กล้าแสดงออก และมีความคิดริเริ่มใหม่ ๆ ช่วยเหลือนักเรียนอย่างเหมาะสมเท่าเทียมกัน ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักแก้ปัญหาและช่วยตนเองได้มากขึ้น มีการจัดการเรียนรู้ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วม มีโอกาสได้พบปะกับครูผู้สอน เด็ก และผู้ปกครองเด็กคนอื่น ๆ บ่อยครั้ง มีการสอนโดยเน้นการอ่าน เขียน ทำให้เด็กอ่านและเขียนได้ดียิ่งขึ้น มีการจัดการแข่งขันประกวดความสามารถของเด็กอยู่เสมอ มีการให้รางวัลและเกียรติบัตรสำหรับเด็กที่ชนะเลิศเพื่อเป็นกำลังใจและส่งเสริมความสามารถเด็ก

2. ด้านบทบาทของครูผู้สอน หมายถึง ครูผู้ดูแลนักเรียนหรือบุคลากรที่เรียกอย่างอื่นที่ปฏิบัติหน้าที่ด้านการสอนเด็กปฐมวัย มีคุณสมบัติครบถ้วนตามคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่ง และมีจำนวนเพียงพอ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูผู้ดูแลเด็กได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกระบวนการพัฒนาหลักสูตร อบรมพัฒนาเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนอย่างน้อยปีละสองครั้ง ได้รับการนิเทศประเมินผลตามแผนจัดกระบวนการเรียนรู้ ช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาหรือส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญกรณีที่มีปัญหา มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเด็กและผู้ปกครองเป็นมิตรกับเด็กและผู้ปกครอง สนับสนุนให้ครูผู้ดูแลเด็กได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เช่น การอบรมศึกษาดูงานและเชิญวิทยากรมาบรรยาย มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อยู่เสมอ มีความสามารถในการสอนที่หลากหลายวิธีการ

3. ด้านการจัดบริการนักเรียน หมายถึง มีบริการรถรับ-ส่ง ในรายที่นักเรียนอยู่บ้านไกลบางโรงเรียน ส่งเสริมให้มีการแสดงความสามารถของนักเรียนและยกย่องมอบรางวัลให้เมื่อมีผลงานดีเด่น จัดระเบียบการจราจรบริเวณจุดรับ-ส่งนักเรียนให้สะดวกมากขึ้น มีห้องพยาบาลที่ทันสมัยสะอาดพร้อมให้บริการฉุกเฉินแก่นักเรียน มีการตรวจสุขภาพและให้บริการสุขอนามัยแก่นักเรียนเป็นประจำตามกำหนด มีเครื่องมือ อุปกรณ์ และสื่อการสอนที่ทันสมัย มีการจัดมุมแหล่งเรียนรู้สำหรับเด็กที่เหมาะสมและทันสมัย ให้การต้อนรับผู้ปกครองที่มาติดต่อด้วยความอบอุ่นอย่างเป็นกันเอง การจัดทำปฏิทินการศึกษาของโรงเรียนมีการวางแผนให้รายละเอียดการเรียนได้เหมาะสมเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะ

4. ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม หมายถึง ห้องเรียนเหมาะสมกับนักเรียน ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียน ร่วมประชุมแก้ไขปัญหาร่วมกับโรงเรียนเมื่อมีปัญหาต่าง ๆ ทั้งเรื่องของนักเรียนโรงเรียน วัดและชุมชน ห้องนอนห้องน้ำ ห้องสุขาในโรงเรียนสะอาดถูกสุขลักษณะอนามัยและเพียงพอ มีการกวดขันโรงอาหาร ร้านค้าของโรงเรียนในเรื่องความสะอาดและบริการ จัดบริเวณรอบโรงเรียนสนามเด็กเล่นได้สะอาดปราศจากอันตรายต่อ

ร่างกายและสุขภาพของนักเรียน บรรยากาศห้องเรียนสว่าง สะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อย จัดสถานที่รับ-ส่ง ที่จอดรถ ทางเข้า-ออกชัดเจน สะดวก และมีความปลอดภัย

ผู้ปกครอง หมายถึง ผู้ปกครองนักเรียนระดับปฐมวัยที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

นักเรียนระดับปฐมวัย หมายถึง นักเรียนที่มีอายุระหว่าง 3-6 ปี

โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามซึ่งมีทั้งหมด 7 แห่ง คือโรงเรียนเทศบาลบูรพาพิทยาคาร โรงเรียนเทศบาลบ้านส่องนางใย โรงเรียนเทศบาลศรีสวัสดิ์วิทยา โรงเรียนเทศบาลสามัคคีวิทยา โรงเรียนเทศบาลโพธิ์ศรี โรงเรียนเทศบาลบ้านค้อ และโรงเรียนเทศบาลบ้านแมด

เทศบาล หมายถึง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นตามพระราชกฤษฎีกา พ.ศ. 2479 ในการวิจัยครั้งนี้หมายถึง เทศบาลเมืองมหาสารคาม

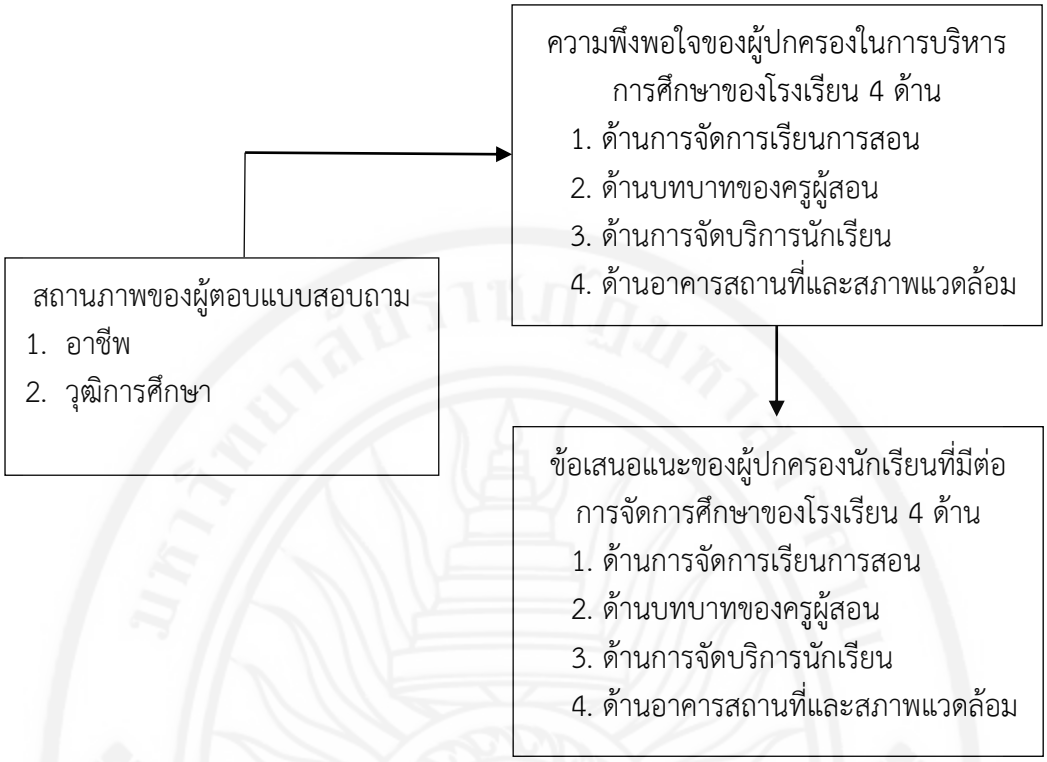
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.7.1 ผู้บริหารโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามได้ทราบระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัยที่มีต่อการจัดการศึกษา

1.7.2 ผู้บริหารโรงเรียนสามารถนำข้อเสนอแนะจากการวิจัยนี้ไปพัฒนาการบริหารการศึกษาได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

1.8 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดจากเอกสาร ตำราของนักการศึกษาและนักวิชาการหลายท่านที่กล่าวถึงการจัดการศึกษาของโรงเรียน ได้แก่ นโยบายของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย (หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560, น. 45-72) กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2561) เยาวพา เดชะคุปต์ (2559, น. 171-173) สุมน อมรวิวัฒน์ (2558, น. 6) วิชัย วงษ์ใหญ่ (2555, น. 3) ธีรศักดิ์อัครบวร (2558, 25-28) นคร พันธุ์ณรงค์ (2560, น. 39-40) วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2555, น. 132) และนงเยาว์ กัลยาลักษณ์ (2558) มาประยุกต์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้



ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2
การทบทวนวรรรกรรม

ในการวิจัยเรื่อง ข้อเสนอแนะของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ได้นำเสนอดังต่อไปนี้

1. แนวคิดและความเป็นมาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย
2. ความหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัย
3. แนวคิดทฤษฎีการจัดการศึกษาปฐมวัย
4. แนวคิด ทฤษฎีความพึงพอใจ
5. ความพึงพอใจของผู้ปกครอง
6. การบริหารการศึกษาของเทศบาล
7. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดและความเป็นมาของการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย

2.1.1 แนวคิดการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย

การจัดการศึกษาภาคบังคับเป็นการเริ่มตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 แต่นักการศึกษาและนักจิตวิทยามีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่าเด็กวัยแรกเกิดจนถึง 8 ขวบ เป็นวัยที่สำคัญต่อการวางรากฐานบุคลิกภาพและการพัฒนาสมองสำหรับเด็กวัยนี้จึงมีความสำคัญต่อการส่งเสริมพัฒนาเด็กในทุก ๆ ด้าน ให้เจริญเติบโตไปอย่างมีคุณภาพสำหรับเด็กวัยนี้ไม่ใช่การศึกษาภาคบังคับดังกล่าวมาแล้วจึงทำให้มีรูปแบบการจัดที่หลากหลายมีจุดมุ่งหมายและการดำเนินงานที่แตกต่างไปและมีชื่อเรียกต่าง ๆ กันไป ซึ่งในอดีตความหมายของคำว่า “เด็ก” มีแตกต่างกันไปมากมายหลายความหมายทั้งนี้โดยขึ้นอยู่กับสังคมในยุคสมัยนั้น ๆ อาทิในสมัยโบราณเด็กจะถูกมองหรือพิจารณาว่าเป็นผู้ใหญ่เมื่ออายุ 7 ขวบ การศึกษาของชาวกรีกและโรมันสมัยก่อนจะมุ่งสำหรับเด็กชายที่มาจากครอบครัวร่ำรวยสำหรับเด็กหญิงหรือเด็กที่มาจากครอบครัวยากจนจะถูกฝึกให้ทำงานบ้านการศึกษาจะเริ่มต้นเมื่อเด็กอายุราว 6-7 ขวบ ถึงแม้ว่านักปราชญ์กรีกในสมัยนั้นเช่นพลาโต (Plato) อริสโตเติล (Aristotle) และจะได้กล่าวถึงความจำเป็นของการจัดการศึกษาให้แก่เด็กก่อนหน้านั้นก็ตาม

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยหรือระดับก่อนประถมศึกษาได้จัดตามแนวปรัชญาของนักจิตวิทยาพัฒนาการและนักการศึกษาต่าง ๆ ซึ่งแนวคิดของนักปรัชญาในแต่ละยุคสมัยมีผู้กล่าวถึงและเป็นที่ยอมรับรวมทั้งนำมาประยุกต์ใช้ในปัจจุบันมีหลากหลายแนวคิดมีแนวคิดที่สำคัญดังนี้

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น (2560, น. 120) กล่าวถึงการศึกษาปฐมวัยว่าหมายถึงการศึกษาปฐมวัยอนุบาลศึกษาและการพัฒนาเด็กเล็กที่มีอายุระหว่าง 3-6 ปี ซึ่งสถานที่จัดการศึกษาของเด็กระดับนี้ได้แก่ศูนย์เด็กเล็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็กศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถาบันศาสนาศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของเด็กพิการและเด็กซึ่งมีความต้องการพิเศษหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่อเป็นอย่างอื่น

เยาวพา เดชะคุปต์ (2559, น. 14) กล่าวถึงการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาหมายถึงการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดจนถึง6ปีซึ่งเด็กในวัยนี้จะมีลักษณะพิเศษที่มีความแตกต่างไปจากระดับอื่น ๆ ทั้งนี้ก็เพราะว่าเด็กในวัยนี้เป็นวัยที่มีความสำคัญต่อการวางรากฐานในการพัฒนาสมองของเด็กและพัฒนาบุคลิกภาพอีกด้วย

กรมวิชาการ (2560, น. 31) ให้ความหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัยไว้ว่าคือการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี เป็นการจัดในลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูแลแก่เด็กทุกด้านทั้งด้านร่างกายอารมณ์จิตใจสังคมสติปัญญาตามวัย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2560, น. 17) ให้ความหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัยไว้ว่าหมายถึงเด็กในช่วงอายุระหว่าง 0-6 ปี เด็กแรกปฏิสนธิถึงอายุ 5 ปี 11 เดือน 29 วัน และรูปแบบการจัดการศึกษาว่าสามารถทำได้ในสามรูปแบบคือการศึกษาในระบบนอกระบบและตามอัธยาศัย

จันทรวรรณ เทวรักษ์ (2559, น. 41) ได้เสนอแนวคิดการจัดการศึกษาปฐมวัยไว้ว่าการจัดการศึกษาเด็กก่อนวัยเรียนเป็นการฝึกทักษะในการฟังการพูดเพื่อเตรียมความพร้อมที่จะนำไปสู่การอ่านเขียนฝึกทักษะในการช่วยเหลือตนเองสมกับวัย

วศิน ปาลเดชพงษ์ (2560, น. 20) ได้เสนอแนวคิดการจัดการศึกษาปฐมวัยดังนี้

1. กระทรวงศึกษาธิการมีหน่วยงานรับผิดชอบคือคณะกรรมการการศึกษาเอกชนสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกรมการศาสนาและกรมการฝึกหัดครู
2. ทบวงมหาวิทยาลัยมีหน่วยงานที่อยู่ในความรับผิดชอบคือโรงเรียนอนุบาลสาธิตของมหาวิทยาลัย
3. กระทรวงมหาดไทยมีหน่วยงานที่อยู่ในความรับผิดชอบคือกรมการพัฒนาชุมชนกรมประชาสงเคราะห์กรุงเทพมหานครและกรมการปกครอง
4. กระทรวงสาธารณสุขมีหน่วยงานที่อยู่ในความรับผิดชอบคือกรมอนามัยรับผิดชอบศูนย์โภชนาการเด็ก
5. สมาคมและมูลนิธิต่าง ๆ มีหน่วยงานที่ทำหลายหน่วยงาน

Montessor (อ้างถึงใน รื่นจิตต์ ตรีนุรักษ์, 2555, น. 8) ได้เสนอแนวคิดการจัดการศึกษาแก่เด็กอนุบาลไว้ว่าการให้เสรีภาพแก่เด็กเพื่อแสวงหาความรู้ด้วยการปล่อยให้เด็กมีประสบการณ์จากสิ่งแวดล้อมด้วยตนเองและความสมัครใจถือความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นแนวปฏิบัติกิจกรรมเพื่อเป็นการส่งเสริมเอกภาพของเด็ก

John Dewey (1970, p. 24) นักการศึกษาชาวอเมริกันปี ค.ศ. 1859-1952 ต่อต้านการเรียนแบบเก่าที่เน้นการท่องจำเป็นผู้นำแนวคิดการศึกษาแบบก้าวหน้า (Progressive Education) เชื่อว่าเด็กเรียนนรู้จากประสบการณ์ตรงการศึกษาควรสัมพันธ์กับชีวิตประจำวันเน้นความสำคัญความรับผิดชอบต่อสังคมระบอบประชาธิปไตยยึดเด็กเป็นศูนย์กลางครูเป็นผู้จัดเตรียมช่วยเหลือแนะนำประสบการณ์สภาพแวดล้อมให้เด็ก

Maria Montessori (1952, p. 214; อ้างถึงใน นภเนตร ธรรมบวร, 2556, น. 6-12) ปี ค.ศ. 1870-1952 เป็นแพทย์สตรีชาวอิตาเลียนคนแรกผู้คิดวิธีการสอนแบบมอนเตสซอรีกับเด็กบกพร่องทางสติปัญญาต่อมาเปิดสอนเด็กปกติในปี ค.ศ. 1907 เน้นการศึกษาด้านสัมผัสเป็นรากฐานการพัฒนาด้านสติปัญญา

ปัจจุบันการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยมีรูปแบบที่แตกต่างกันมากมายทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการเรียนการสอนปรัชญาความเชื่อรูปแบบวิธีการสอนรวมทั้งการจัดสภาพแวดล้อม

สรุปการจัดการศึกษาปฐมวัยคือ การเตรียมความพร้อมทางด้านพื้นฐานของเด็กการพัฒนาการของเด็กในด้านต่าง ๆ ทั้งทางร่างกายและจิตใจพร้อมทั้งสติปัญญาเช่นความสนใจความต้องการการใฝุรู้ใฝุเห็นการพัฒนาความสามารถขอผู้เรียนเป็นการสร้างเสริมประสบการณ์ให้แก่เด็กให้เกิดความเข้าในในการเรียนรู้

2.1.2 ความเป็นมาของการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย

ตั้งแต่สมัยโบราณจนกระทั่งถึงปัจจุบันแต่รูปแบบของการจัดการศึกษานั้นอาจแตกต่างกันไปบ้างทั้งรูปแบบวิธีการและการเรียกชื่อการศึกษาปฐมวัยในประเทศไทยแบ่งเป็น 5 ยุค (อารี รังสนันท์, 2560, น. 125) ได้แก่ 1) การจัดการศึกษาในสมัยก่อนมีระบบโรงเรียน 2) การจัดการศึกษาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว 3) การจัดการศึกษาสมัยมีระบบโรงเรียน 4) การจัดการศึกษาก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองและ 5) การจัดการศึกษาหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองดังนี้

2.1.2.1 การจัดการศึกษาสมัยก่อนมีระบบโรงเรียนวัดกับก่อนมีระบบโรงเรียนการศึกษาไทยตั้งสมัยสุโขทัยจนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์เป็นการศึกษาก่อนมีระบบโรงเรียนสำหรับเรียนหนังสือโดยเฉพาะไม่มีหลักสูตรไม่มีการกำหนดเวลาเรียนและไม่มีการวัดผลการศึกษาและรัฐไม่ได้จัดการศึกษาโดยตรงมอบให้วัดเป็นผู้จัดตามความสามารถและเหมาะสมของแต่ละวัดและมีพระสงฆ์เป็นครูผู้สอนการศึกษาของเด็กชายจะเริ่มต้นแต่โกนจุกหรืออาจประมาณ 11-13 ปี พ่อแม่จะส่งไปอยู่วัดเพื่อเรียนหนังสือและวิชาต่าง ๆ ส่วนการศึกษาของเด็กผู้หญิงผู้ปกครองไม่นิยมให้เรียนหนังสือชอบให้อยู่บ้านหรือส่งไปเป็นเด็กรับใช้อยู่ในวังเจ้านายหรือบ้านข้าราชการเพื่อฝึกอบรมมารยาทและเรียนวิชาการบ้านการเรือนวัดมีบทบาทสำคัญในการให้การอบรมสั่งสอนเด็กโดยมีพระสงฆ์เป็นครูผู้สอนและจัดให้เด็กเรียนตามกุฏิวิหารหอสวดมนต์หรือหอฉันแล้วแต่ความสะดวกและเหมาะสมส่วนนักเรียนที่เข้ามาเรียนก็มี 3 ประเภท ได้แก่

1) นักเรียนที่เป็นพระภิกษุมีอายุตั้งแต่อุปสมบทและอุปสมบทเป็นพระภิกษุ

2) นักเรียนที่เป็นสามเณรมีอายุตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไปคือหลังจากเด็กได้โกนจุกแล้วได้บวชเป็นสามเณรและศึกษาเล่าเรียนอยู่ในวัด

3) นักเรียนที่เป็นศิษย์วัดเป็นนักเรียนชั้นมูลที่มีอายุตั้งแต่ 7-8 ปีขึ้นไป ซึ่งมีพ่อแม่นำมาฝากให้เป็นศิษย์วัดเพื่อศึกษาเล่าเรียนและกินอยู่ประจำวัด

อีกพวกหนึ่งเป็นเด็กไปเช้าเย็นกลับสำหรับเวลาเรียนศิษย์วัดจะเริ่มเรียนหลังจากพระสงฆ์ฉันอาหารเช้าราว 8 โมงเช้า ไปจนถึง 10 โมงครึ่ง แล้วจึงหยุดพักเพื่อเตรียมให้พระสงฆ์ฉันเพลและเริ่มเรียนต่อในเวลาบ่าย 2 โมง ถึงบ่าย 4 โมง จึงเลิกเรียนวิธีสอนก็ใช้การท่องจำเป็นส่วนใหญ่โดยครูเป็นผู้ต่อหนังสือให้แล้วศิษย์จะเอาไปท่องจำหรือหัดเขียนเองตำราเรียนมีทั้งตำราเรียนธรรมดาสำหรับอ่านเขียนเช่น หนังสือปฐม ก.กาปฐมจินดา เล่ม 1 ปฐมจินดา เล่ม 2 และตำราเรียนวิชาชีพหรือเรียกว่าตำราพิเศษตำราหมอดูตำราหมอยาและเลขวิธีต่าง ๆ

การจัดการศึกษาปฐมวัยสมัยก่อนมีระบบโรงเรียนแบ่งตามประเภทของเด็ก

ประเภทแรกได้แก่สำหรับเจ้านายเชื้อพระวงศ์ส่วนใหญ่จะจัดในพระบรมมหาราชวัง โดยจ้างอาลักษณ์มาสอนหนังสือแก่เด็กอายุประมาณตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไปจนถึง 7 ปี การเรียนในระดับปฐมวัยยังเรียนรวมกันทั้งเด็กหญิงและเด็กชาย

ประเภทที่สองสำหรับบุคคลที่มีฐานะดีพ่อแม่จะจ้างครูมาสอนหนังสือแก่เด็กที่บ้าน

ประเภทที่สามแก่บุคคลธรรมดาที่พ่อแม่มีฐานะยากจนมีความจำเป็นต้องประกอบอาชีพไม่มีผู้ดูแลเด็กพ่อแม่ไม่สามารถอบรมเด็กให้เป็นคนดีได้จะนำเด็กไปฝากเป็นลูกศิษย์วัดเพื่อให้เด็กเรียนหนังสือศึกษาพระธรรมวินัยเด็กที่ยังเล็กมากพระสงฆ์จะทาหน้าที่เลี้ยงดูเรื่องการกินการนอนตลอดจนการอบรมสั่งสอนและให้การศึกษาด้วยตามลำดับ

สำหรับเด็กหญิงโอกาสในการเรียนหนังสือน้อยมากนอกจากจะเป็นลูกผู้มีฐานะดีหรือเจ้านายเชื้อพระวงศ์จึงจะได้รับการศึกษา

2.1.2.2 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวสมัยนี้วัดยังทำหน้าที่ในการให้การศึกษาอบสั่งสอนแก่เด็กแต่การศึกษาได้พัฒนาขึ้นพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ได้จัดตั้งโรงเรียนราชกุมารใน ปี ร.ศ. 111 (พ.ศ. 2435) และโรงเรียนราชกุมารี ร.ศ. 112 (พ.ศ. 2426) ขึ้นเป็นสถานศึกษาของสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอที่ยังทรงพระเยาว์มีแนวความคิดในการจัดมุ่งส่งเสริมการสร้างแรงจูงใจแก่เด็กใช้วิธีการสอนที่ทำให้เด็กเรียนรู้ด้วยความสนุกสนานให้เด็กอยากเรียนรู้แบบเรียน ปนเล่นและสนับสนุนเด็กให้ลงมือทำกิจกรรมด้วยตนเองการจัดชั้นเรียน 3 ชั้น คือ ชั้นที่ 1 นับเป็นชั้นต้น ชั้นที่ 2 และชั้นที่ 3 สูงขึ้นเป็นลำดับชั้นที่ 1 เทียบได้กับชั้นมูลตำราเรียนที่ใช้ในชั้นแรกหรือชั้นที่ 1 ใช้แบบเรียนเร็วเล่ม 1 เล่ม 2 และเล่ม 3 ตามลำดับเรียนวิชาอ่านเขียนและเลขส่วนเวลาเรียนตั้งแต่ 4 โมงเช้า ถึงเที่ยงบ่ายโมงถึงบ่าย 2 โมงครึ่ง และบ่าย 3 โมงถึงบ่าย 4 โมง

2.1.2.3 การจัดการศึกษาโดยมีระบบโรงเรียนมีแนวความคิดมาตั้งแต่โครงการศึกษาชาติ พ.ศ. 2441 เป็นต้นมาจนถึงโครงการศึกษาชาติ พ.ศ. 2464 จัดในรูปของโรงเรียนมูลศึกษาแบ่งออกเป็นโรงเรียนกินเดอกาเตน โรงเรียนบุรพบท กับโรงเรียนก.ขนโม การจัดชั้นมูลศึกษาในเวลานั้นนิยมฝากไว้ในโรงเรียนประถมศึกษาและเป็นการจัดเพื่อเตรียมเด็กเข้าเรียนในชั้นประถมศึกษาจึงจัดกันเองไม่มีหลักสูตรหรือแบบแผนเพื่อดำเนินการสอบไล่ส่วนครูผู้สอนก็มีความรู้พอจะสอนให้เด็กอ่านออกเขียนได้บ้างฉะนั้นการปฐมวัยศึกษาในระยะเริ่มมีระบบโรงเรียนจึงยังเน้นการสอนหนังสือเป็นสำคัญ

โครงการศึกษาชาติ พ.ศ. 2441 กับการศึกษาปฐมวัย ได้แก่ “โรงเรียนมูลศึกษา” เป็นการศึกษาเบื้องต้นแบ่งออกเป็น 1) โรงเรียนบุรพบทรับเด็กอายุภายใน 7 ปี โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อฝึกเด็กให้มีความรู้ในชั้นสูงเพื่อเข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาต่อไป 2) โรงเรียน ก.ขนโม 3) โรงเรียนกินเดอกาเตน สำหรับโรงเรียนก.ขนโม และกินเดอกาเตนรับผู้เข้าเรียนไม่จำกัดอายุและให้เรียนเขียนอ่านคิดคานวณตามวิธีอย่างเก่าส่วนสถานที่เรียนก็ให้เรียนตามวัดบ้านอนึ่งการจัดชั้นมูลศึกษานิยมฝากไว้ในโรงเรียนประถมศึกษาและเป็นการจัดเพื่อเตรียมเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาจึงจัดกันเองไม่มีหลักสูตรไม่มีระเบียบการสอน

โครงการศึกษาชาติ พ.ศ. 2445 พ.ศ. 2452 พ.ศ. 2458 และ พ.ศ. 2456 เพราะได้รับอิทธิพลจากการศึกษาของประเทศญี่ปุ่นโดยเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี (สนั่นเทพหัสดิน ณ อยุธยา) พระยาอนุกิจวิธูร (สันทัดเทพหัสดินณอยุธยา) และพระยาชีวบรรณาคมได้กลับมาจากการดูงาน

การศึกษาในประเทศญี่ปุนและได้นำเอาแผนการรักษาชาติของญี่ปุนมาดัดแปลงให้เหมาะสมกับประเทศไทย

โครงการศึกษาชาติ พ.ศ. 2450 ได้กำหนดให้โรงเรียนประถมที่ไม่มีแผนมูลศึกษาให้จัดชั้นเตรียมอีก 1 ชั้น ก็ได้ปี พ.ศ. 2452 ประกาศใช้หลักสูตรมูลศึกษาใช้เวลาเรียนกำหนดไว้ 2-3 ปี เด็กที่เข้าเรียนอายุตั้งต่ 7-9 ปี วิชาบังคับเรียนได้แก่ภาษาไทยจรรยาวิชาเลือกได้แก่ศิลปะรวมวาดเขียนขับร้องและกายบริหาร

โครงการศึกษาชาติ พ.ศ. 2456 และ พ.ศ. 2464 มิได้ระบุการจัดชั้นมูลไว้แต่ได้มีการจัดชั้นเรียนเรียกว่าเตรียมประถมสำหรับเตรียมเด็กเพื่อเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

2.1.2.4 การจัดการศึกษาก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองแนวความคิดการศึกษาปฐมวัยได้พัฒนาเรื่อยมาโดยจัดในรูปของชั้นมูลหรือโรงเรียนมูลศึกษาหรือชั้นเตรียมประถมศึกษาต่อมาในสมัยก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองก็พัฒนาขึ้นมาในรูปแบบของอนุบาลตามแนวความคิดของเฟรอเบลและมอนเตสเซอรี่ซึ่งได้นำเข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่ปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ดังปรากฏหลักการเกี่ยวกับการสอนเด็กในหนังสือ “นรางกุโรวาท” เมื่อ ร.ศ. 129 (พ.ศ. 2453)

ความคิดเรื่องการอนุบาลเริ่มเข้าสู่ประเทศไทยตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ เนื่องจากพระองค์เสด็จประพาสทวีปยุโรปและโปรดเกล้าฯ ให้ผู้มีหน้าที่จัดการศึกษาไปศึกษาดูงานต่างประเทศในรัชสมัยของพระองค์ได้มีสัมพันธไมตรีกับต่างประเทศพวกมิชชันนารีได้เข้ามามีบทบาทสำคัญยิ่งในการศึกษาของไทย

การจัดการศึกษาปฐมวัยในรูปอนุบาลตามแนวคิดของเฟรอเบลและมอนเตสซอรี่ได้เข้าสู่ประเทศไทยและเริ่มจัดดำเนินการโดยโรงเรียนราษฎร์เป็นส่วนใหญ่โรงเรียนราษฎร์ที่เปิดแผนกอนุบาลได้แก่ โรงเรียนวัฒนาวิทยาลัยโรงเรียนราชินีและโรงเรียนมาแตร์เดอี

โรงเรียนวัฒนาวิทยาลัยหรือโรงเรียนวังหลังได้จัดตั้งขึ้นโดยศาสนทูตอเมริกันที่เข้ามาเผยแผ่คริสต์ศาสนาในเมืองไทยครั้งแรกได้จัดการศึกษาสำหรับเด็กชายและขยายต่อมาถึงการศึกษาสำหรับเด็กหญิงต่อมาโรงเรียนวัฒนาวิทยาลัยตั้งแผนกอนุบาลขึ้นใน พ.ศ. 2454 เป็นโรงเรียนแรกดำเนินการโดยนางสาวโคลด์ (Miss Edna Sana Cold) จัดการสอนตามแนวของเฟรอเบลมีครูไทยที่สำเร็จการอนุบาลศึกษาเป็นคนแรกจากประเทศสหรัฐอเมริกาได้นำความรู้และแนวคิดมาปรับปรุงการจัดการปฐมวัยศึกษาให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ยิ่งขึ้นทั้งในด้านวัสดุครุภัณฑ์และการเรียนการสอน

โรงเรียนวัฒนาวิทยาลัยเป็นโรงเรียนที่เปิดสอนอนุบาลศึกษาโดยครูสตรีไทยคนแรกที่สำเร็จการศึกษาโดยตรงแม้ว่าโรงเรียนวัฒนาวิทยาลัยจะเป็นโรงเรียนสตรีแต่ก็รับเด็กชายหญิงที่มีอายุ 3-6 ปี มาฝึกหัดอบรมในเรื่องต่าง ๆ เช่นมารยาทในการรับประทานอาหารการอบรมและสร้างสุขนิสัยแก่เด็กส่วนวิธีสอนก็ฝึกตามแบบของเฟรอเบลที่เรียกว่าเรียนปนเล่นมีการนำเอาวิชาศิลปะการร้องราเพลงดนตรีและมีการฝึกความพร้อมทางด้านสายตาและกล้ามเนื้อให้ประสานสัมพันธ์กัน

โรงเรียนราชินีนับเป็นโรงเรียนแห่งที่2ที่เปิดแผนกอนุบาลโดย ม.จ.หญิงพิจิตรจิราภาเทวกุล เป็นศิษย์ของมิสโคลด์รับเด็กอายุ 3-6 ปี จัดการสอนตามแนวของมอนเตสซอรี่และเฟรอเบลตามที่ได้ศึกษามาจากประเทศญี่ปุนมุ่งสอนให้เด็กช่วยตนเองล้างหน้าแปรงฟัน ใส่ ถอดกระดุมเสื้อเอาใจใส่ดูแลเรื่องอาหารการพักผ่อนการออกกำลังกายฝึกการสอนราและศิลปะแบบไทยโรงเรียน

ราชินีแผนกอนุบาลมีชื่อเสียงมากเกี่ยวกับกาฟูอนราและการละครนำออกแสดงให้ชาวต่างประเทศชมและได้รับคำชมเชยเสมอ

โรงเรียนมาแตร์เดอีเปิดเรียนอนุบาลในปี พ.ศ. 2470 เป็นแห่งที่ 3 รับนักเรียนชาย-หญิงโดยใช้แนวการสอนตามแบบเฟรอเบลของประเทศอังกฤษเป็นเพราะมาแมร์เทราซาชาวเบลเยี่ยมเคยเป็นครูสอนณประเทศอังกฤษจึงนำเอาวิธีการสอนตลอดจนระเบียบการจัดชั้นเรียนมาเป็นแนวการสอนของโรงเรียนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทั้งสองพระองค์คือพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลและพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชในสมัยทรงพระเยาว์ได้ทรงศึกษาชั้นอนุบาลที่โรงเรียนนี้

2.1.2.5 การจัดการศึกษาปฐมวัยหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เป็นต้นมาได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้นดังจะเห็นได้จากแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับต่าง ๆ อาทิแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 เป็นต้นโดยรัฐได้ให้ความสำคัญของการศึกษาระดับนี้มากขึ้นซึ่งปรากฏว่าหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชนได้ให้ความสนใจกันเป็นอย่างมาก

ในปี พ.ศ. 2540 กระทรวงศึกษาธิการพิจารณาแล้วเห็นว่าการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาควรประกาศใช้เป็นหลักสูตรเพื่อให้มีมาตรฐานเดียวกันด้วยเหตุนี้หลักสูตรก่อนประถมศึกษาพุทธศักราช 2540 จึงถือเป็นหลักสูตรฉบับแรกของประเทศไทยหลักสูตรได้กำหนดปรัชญาการศึกษาและการอบรมเลี้ยงดูเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 6 ปี บนพื้นฐานที่สนองความต้องการของเด็กให้เด็กได้รับการพัฒนาในทุก ๆ ด้านทั้งด้านร่างกายอารมณ์จิตใจสังคมและสติปัญญาอย่างมีความสมดุลและต่อเนื่องโดยมีการจัดประสบการณ์ผ่านกิจกรรมการเล่นที่เหมาะสมกับวัยและความแตกต่างระหว่างบุคคลทั้งนี้โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างบ้านโรงเรียนและชุมชน (นภเนตร ธรรมบวร, 2556, น. 85)

สรุปความสำคัญของการจัดการศึกษาคือการศึกษาที่ทำให้เกิดอารยธรรมของมนุษย์ซึ่งเกิดจาการเรียนรู้จากสิ่งที่เกิดจากธรรมชาติหรือสภาพสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ และเป็นพื้นฐานที่ทำให้มนุษย์เกิดความเฉลียวฉลาดในการดำเนินชีวิตเหนือสิ่งอื่นใดในโลกนี้ทำให้สังคมมนุษย์มีการพัฒนาความเจริญก้าวหน้าถือเป็นการวางพื้นฐานเพื่อพัฒนาความสามารถของเด็กหรือการพัฒนาในทุก ๆ ด้านไม่ว่าจะเป็นทางด้านร่างกายอารมณ์จิตใจสังคมและสติปัญญาอย่างต่อเนื่องการถ่ายทอดประสบการณ์โดยการผ่านกิจกรรมการเรียนรู้การเล่นที่เหมาะสมกับวัยโดยอาศัย
ความร่วมมือระหว่างบ้านโรงเรียนและชุมชนเป็นต้น

2.1.3 ความสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย

ณัฐพันธ์กาญจนรินทร์ (2556, น. 5) ได้กล่าวถึง การศึกษาปฐมวัยไว้ว่าคือการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปี บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละคนตามศักยภาพภายใต้บริบทสังคมวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ด้วยความรักความเอื้ออาทรและความเข้าใจของทุกคนเพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนำไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2560, น. 12) ได้กล่าวถึงการศึกษาปฐมวัยไว้ว่าคือการศึกษาที่มีความสำคัญต่อประเทศชาติมากซึ่งให้จัดในสถานศึกษาดังต่อไปนี้

1. สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยได้แก่ศูนย์เด็กเล็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็กศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถาบันศาสนาศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของเด็กพิการและเด็กซึ่งมีความต้องการพิเศษหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่ออย่างอื่น

2. โรงเรียนได้แก่โรงเรียนของรัฐโรงเรียนเอกชนและโรงเรียนที่สังกัดสถาบันพุทธศาสนาหรือศาสนาอื่น

3. ศูนย์การเรียนได้แก่สถานที่เรียนที่หน่วยงานจัดการศึกษานอกโรงเรียนบุคคลครอบครัวชุมชนองค์กรชุมชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นองค์กรเอกชนองค์กรวิชาชีพสถาบันศาสนาสถานประกอบการโรงพยาบาลสถาบันทางการแพทย์สถานสงเคราะห์และสถาบันสังคมอื่นเป็นผู้จัด

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2560, น. 6) เป้าหมายของการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษานอกจากจะมุ่งให้เด็กได้มีความพร้อมที่จะเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาได้ดีแล้วยังเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ทำให้เด็กมีชีวิตในอนาคตสมบูรณ์ยิ่งขึ้นจากการวิเคราะห์และข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาเด็กไทยซึ่งทางคณะกรรมการพัฒนาและเลี้ยงดูเด็กในปี พ.ศ. 2552 พบว่าการอบรมเลี้ยงดูเด็กในวัยก่อน6ปีจะมีผลต่อเด็กไปตลอดชีวิตถ้าหากเด็กได้รับการดูแลที่ดีได้รับความรักความอบอุ่นจะทำให้เด็กมองโลกในแง่ดีเป็นคนร่าเริงแจ่มใสรู้จักรักคนอื่นดังนั้นการพัฒนาเด็กจึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบุคคลและสถาบันหลายฝ่ายตั้งแต่ครอบครัวโรงเรียนชุมชนสื่อมวลชนและสิ่งแวดล้อมตลอดจนถึงองค์กรต่าง ๆ ที่จัดบริการพื้นฐานให้แก่เด็กระดับก่อนประถมศึกษาซึ่งจะเห็นได้ว่าเด็กในวัยนี้เป็นวัยทองของชีวิตหากต้องการให้พลเมืองเป็นอย่างไรก็สามารถทำได้โดยการปูพื้นฐานให้กับเด็กตั้งแต่ก่อน6ปีซึ่งรัฐบาลได้กำหนดนโยบายที่จะสนับสนุนการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาโดยรัฐบาลและเอกชนร่วมมือกันจัดบริการการศึกษาในระดับนี้ให้ทั่วถึง

โรงเรียนในสังกัดตั้งอยู่กระจายทั่วประเทศสามารถจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาได้ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กในวัยนี้ได้พัฒนาทางด้านร่างกายอารมณ์จิตใจสังคมและสติปัญญาตามศักยภาพตลอดทั้งมีคุณธรรมจริยธรรมและความพร้อมในการเข้าเรียนระดับประถมศึกษาอย่างเท่าเทียมกันโดยจะขยายระดับก่อนประถมศึกษาให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ได้มีการจัดงบประมาณสนับสนุนทั้งค่าวัสดุและครุภัณฑ์ด้านคุณภาพสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติจะสรรหาและพัฒนาครูอาจารย์รวมทั้งบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้สามารถจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กในวัยนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพการพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์และกำหนดมาตรฐานในระดับก่อนประถมศึกษาโดยส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ปกครองสามารถพัฒนาเด็กได้อย่างถูกต้องและส่งเสริมให้โรงเรียน ในระดับนี้ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตแบบวัฒนธรรมควบคู่กับสาธารณสุข

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาประเทศไทยซึ่งเป็นสังคมเปิดมีการติดต่อสัมพันธ์กับนานาประเทศมากมายจึงทำให้มีการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและวิทยาการต่าง ๆ ตลอดจนติดต่อสื่อสารเป็นไปอย่างกว้างขวางทั้งในระดับชุมชนระดับเมืองระดับประเทศและระดับโลกความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้จะก่อให้เกิดความจำเป็นในการยกระดับและการพัฒนาความรู้ขั้นพื้นฐานของประชาชนในประเทศให้สูงขึ้นเพื่อให้มีความรู้ความสามารถด้านทักษะตลอดจนเจตคติที่เหมาะสมให้สามารถปรับตัวและดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณภาพต่อไป

การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาจึงเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับชีวิตในอนาคตที่ต้องอาศัยนโยบายการให้การสนับสนุนจากทุก ๆ ฝ่ายบุคลากรที่เกี่ยวข้องจะต้องมีความเข้าใจในแนวทางในการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาและวิธีการดำเนินงานรวมทั้งการประสานสัมพันธ์กับผู้ปกครองให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการพัฒนาเด็กที่ถูกต้องโดยถือว่าความร่วมมือจากทุก ๆ ฝ่ายเป็นหัวใจที่สำคัญของการดำเนินงานระดับก่อนประถมศึกษาเพื่อเป็นประโยชน์ของประเทศชาติและเด็กไทยทุก ๆ คนต่อไป

สรุปได้ว่าการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยจะต้องอาศัยนโยบายการสนับสนุนจากทุก ๆ ฝ่ายต้องมีความเข้าใจถึงแนวทางในการจัดการศึกษาของระดับนี้เป็นอย่างดีรวมทั้งการประสานความสัมพันธ์กับผู้ปกครองรวมถึงบ้านและชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการพัฒนาการของเด็กที่ถูกต้องถือว่าเป็นการร่วมมือกับทุก ๆ ฝ่ายซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการดำเนินงานการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยและการพัฒนาความรู้ขั้นพื้นฐานของประชาชนในประเทศให้สูงขึ้นเพื่อให้มีความรู้ความสามารถด้านทักษะตลอดจนเจตคติที่เหมาะสมให้สามารถปรับตัวและดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณภาพต่อไป

2.2 ความหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัย

2.2.1 ความเป็นมาของการจัดการศึกษาปฐมวัย

เด็กปฐมวัย (Early Childhood) มีผู้เรียกชื่อต่างกันไปเช่นเด็กก่อนวัยเรียนฯเด็กปฐมวัยเป็นคำที่ใช้เรียกเด็กที่มีอายุตั้งแต่ปฏิสนธิจนถึง 6 ปี ซึ่งอยู่ในวัยที่คุณภาพของชีวิตทั้งด้านร่างกายอารมณ์สังคมและสติปัญญากำลังเริ่มต้นพัฒนาอย่างเต็มที่นอกจากนี้คณะกรรมการดำเนินการวิจัย “การจัดบริการศูนย์เด็กก่อนวัยเรียน” ได้ระบุเอาไว้ในรายงานผลการวิจัยว่า “เด็กปฐมวัย” (เด็กก่อนวัยเรียน) หมายถึง 1) เด็กที่อยู่ในศูนย์โภชนาการเด็กหรือสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวันหรือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหรือที่เรียกว่าศูนย์เด็กก่อนวัยเรียน 2) เด็กที่เรียนในชั้นอนุบาล 1 และ 2 ในโรงเรียนอนุบาลของรัฐบาลและเอกชนรวมทั้งเด็กที่เรียนในชั้นอนุบาล 1 และ 2 ในโรงเรียนอื่นใดที่เปิดชั้นอนุบาล 1 และ 2 หรือชั้นเด็กเล็กเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนซึ่งโดยทั่วไปเด็กจะมีอาจประมาณ 3-6 ปี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2560, น. 8)

กล่าวโดยสรุปเด็กปฐมวัยหมายรวมถึงเด็กที่มีอายุตั้งแต่ปฏิสนธิจนถึง 6 ปี ทั้งในระบบและนอกระบบการศึกษาซึ่งพัฒนาการด้านร่างกายอารมณ์สังคมและสติปัญญากำลังพัฒนาอย่างเต็มที่

ความสำคัญของเด็กปฐมวัยเนื่องจากเด็กเป็นทรัพยากรที่มีค่ายิ่งเป็นความหวังของครอบครัวเป็นผู้สืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมและความเป็นมนุษยชาติเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาประเทศอนาคตของประเทศชาติจึงขึ้นอยู่กับคุณภาพของเด็กเด็กที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกายจิตใจมีพัฒนาการในทุก ๆ ด้านที่เหมาะสมกับวัยไม่ว่าจะเป็นพัฒนาการทางด้านร่างกายสติปัญญาอารมณ์สังคมและจริยธรรมจะเป็นผู้ที่สามารถดารงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและเป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติเด็กในวัยเริ่มแรกของชีวิตหรือที่เรียกว่า “เด็กปฐมวัย” คือวัยตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 6 ปี จัดได้ว่าเป็นระยะที่สำคัญที่สุดของชีวิตทั้งนี้เพราะพัฒนาการทุก ๆ ด้าน

ของมนุษย์ทั้งด้านร่างกายอารมณ์สังคมบุคลิกภาพโดยเฉพาะด้านสติปัญญาจะเจริญมากที่สุดในช่วงนี้และพัฒนาการใด ๆ ในช่วงวัยนี้จะเป็นพื้นฐานที่มีความสำคัญต่อพัฒนาการในช่วงอื่น ๆ ต่อไปของชีวิตเป็นอย่างมากซิกมันต์ฟรอยด์ (Sigmund Freud, 1856-1939, p. 189) บิดาแห่งนักจิตวิเคราะห์ชาวออสเตรียกล่าวว่าวัยเด็กเป็นวัยเริ่มต้นของชีวิตมนุษย์คือระยะ 5 ปีแรกของคนเราประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับในตอนต้น ๆ ของชีวิตจะมีอิทธิพลต่อชีวิตคนเราตลอดจนถึงวาระสุดท้ายเขาเชื่อว่าการอบรมเลี้ยงดูในระยะปฐมวัยนั้นจะมีผลต่อการพัฒนบุคลิกภาพของเด็กในอนาคต (เยาวพา เดชะคุปต์, 2559, น. 12-13)

ช่วงปฐมวัยเป็นช่วงสำคัญอย่างยิ่งของชีวิตเพราะเป็นช่วงที่พัฒนาการทุกด้านเจริญขึ้นอย่างรวดเร็วทั้งด้านร่างกายอารมณ์สังคมและสติปัญญาการพัฒนาของเด็กในช่วงวัยนี้จะเป็นการวางพื้นฐานในทางด้านจิตใจอุปนิสัยและความสามารถซึ่งจะมีผลต่อไปในอนาคตของเด็กต่อครอบครัวสังคมและประเทศชาติในที่สุด

การจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นภาวะใหม่ของการพัฒนาชุมชนเพื่อส่งเสริมการศึกษาและความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้นและนับวันจะมีความสำคัญต่อชุมชนมากยิ่งขึ้นแต่เดิมเด็กอยู่กับครอบครัวที่มีผู้ใหญ่ดูแลเพราะครอบครัวไทยแต่โบราณเป็นครอบครัวแบบขยายคือมีปู่ย่าตายายอยู่รวมกันแต่ปัจจุบันสังคมไทยกลายเป็นครอบครัวเดี่ยวคือแม้แต่พ่อแม่ลูกทั้งแม่ยังออกไปประกอบอาชีพนอกบ้านเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวทั้งนั้นพ่อแม่จึงนาลูกไปฝากไว้ตามสถานรับเลี้ยงเด็กสถานบริบาลทารกหรือโรงเรียนอนุบาลเร็วขึ้นจึงกลายเป็นความจำเป็นของชีวิตมากขึ้นกว่าเดิมในอดีตที่ผ่านมาเรามักละเลยไม่ได้ให้ความสำคัญของการจัดการศึกษาในวัยนี้เท่าที่ควรแต่ต่อมานักการศึกษานักจิตวิทยารวมทั้งผู้เชี่ยวชาญในวงการต่าง ๆ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กในวัยนี้มากขึ้นทั้งนี้เพราะจากการค้นคว้าและวิจัยพบว่าพัฒนาการทุก ๆ ด้านของบุคคลล้วนมีรากฐานมาจากการพัฒนาในวัยเด็กโดยเฉพาะตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 6 ปี ดังที่ซิกมันด์ฟรอยด์ (Sigmund Freud) กล่าวว่า การปลูกฝังทัศนคติค่านิยมและบุคลิกภาพรวมทั้งการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับเด็กจะทำได้ดีที่สุดในช่วงนี้ซึ่งเป็นวัยเริ่มต้นของชีวิต

นอกจากนี้จากผลการวิจัยที่ผ่านมาพบว่าในช่วง 6 ปีแรกของชีวิตเป็นช่วงที่สำคัญมากในการวางรากฐานบุคลิกภาพของมนุษย์และในช่วง 2 ปี แรกเป็นระยะที่ร่างกายและสมองกำลังเติบโตอย่างรวดเร็ว (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,2560, น. 1) ดังนั้นในการจัดการศึกษาปฐมวัยที่เหมาะสมจึงควรคำนึงถึงการเสริมสร้างพัฒนาการทางด้านร่างกายอารมณ์สังคมและสติปัญญาอย่างได้สัดส่วนกล่าวคือเปิดโอกาสให้เด็กได้สร้างเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกายทางกล้ามเนื้อใหญ่และเล็กได้รับอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการและถูกส่วนได้รับการปลูกฝังและเสริมสร้างพัฒนาการด้านอารมณ์สังคมและสติปัญญาอย่างเต็มที่ทั้งนี้เพื่อให้เด็กเจริญเติบโตเป็นบุคคลที่มีประสิทธิภาพและมีคุณค่าแก่สังคม

ปัจจุบันนี้มีผลการศึกษาค้นคว้ามากมายที่สนับสนุนและบ่งชี้ว่าการพัฒนาคุณภาพของประชากรจำเป็นจะต้องเน้นการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่ถูกต้องและเหมาะสมโดยเฉพาะอย่างยิ่งการอบรมเลี้ยงดูเด็กซึ่งมีอายุตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 6 ปี ทั้งนี้เพราะช่วงอายุดังกล่าวเป็นช่วงวิกฤตของชีวิตมนุษย์ผลของการอบรมเลี้ยงดูและประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เด็กได้รับในระยะต้นของชีวิตจะมีอิทธิพลต่อ

การวางรากฐานของการพัฒนาทั้งทางร่างกายสติปัญญาสังคมและบุคลิกภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2560, น. ก และ ข)

การพัฒนาบุคคลให้มีคุณภาพมีผลมาจากการส่งเสริมพัฒนาการตั้งแต่ปฐมวัยซึ่งเป็นระยะวิกฤติที่เด็กสามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วการกระตุ้นทางหูตาจมูกลิ้นและกายให้ได้ยินได้เห็นได้สัมผัสและได้เรียนรู้โดยการเล่นตั้งแต่ปฐมวัยโดยเฉพาะการได้รับ ความรักจากพ่อแม่จะช่วยให้ใยประสาทในเซลล์สมองขยายงอกงามทำให้เด็กสามารถเรียนรู้ได้ง่ายมีชีวิตชีวารู้เหตุผลอันเป็นพื้นฐานการพัฒนาเด็กให้สมบูรณ์มากที่สุดเด็กเล็ก ๆ จะเรียนรู้ทุกอย่างในวัยเด็กที่เขายังเล็กอยู่แต่ถ้าหากเด็กวัยไม่ได้รับการเอาใจใส่เมื่อพ้นวัยนี้ไปเด็กจะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยความยากลำบากในบางอย่างก็จะไม่สามารถเรียนรู้ได้อีกเลย (ฉวีวรรณ จึงเจริญ, 2558, น. 29)

การจัดการศึกษาให้แก่เด็กปฐมวัยจึงเป็นเรื่องที่นักการศึกษาและนักจิตวิทยาได้ให้ความสนใจศึกษาค้นคว้ามานานแล้วเพื่อเป็นการสนองตอบต่อความสำคัญของพัฒนาการในช่วงระยะแรกของชีวิตเด็กและเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายของการพัฒนาคุณภาพประชากรประเทศต่าง ๆ ส่วนใหญ่ได้พยายามจัดบริการขั้นพื้นฐานให้แก่กลุ่มเด็กเป้าหมายนั้นอันได้แก่ด้านสุขภาพอนามัยด้านโภชนาการและด้านสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมอบอุ่นปลอดภัยทั้งนี้รวมถึงด้านการศึกษาที่เป็นแรงเสริมที่เหมาะสมกับการพัฒนาทางภาษาสติปัญญาและสังคมของเด็กด้วยลักษณะของการให้บริการส่วนใหญ่มักจะจัดในลักษณะให้ความรู้แก่พ่อแม่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูลูกและในขณะเดียวกันก็มีการจัดสถานรับเลี้ยงเด็กหรือศูนย์พัฒนาเด็กการจัดชั้นเรียนสำหรับเด็กระดับปฐมวัยหรือโรงเรียนอนุบาลเป็นต้น

ในระยะที่ร่างกายทุกส่วนมีการพัฒนาอย่างรวดเร็วนี้ถ้าทารกได้รับการเลี้ยงดูที่ถูกวิธีก็จะช่วยเสริมสร้างการพัฒนาในทุกด้านให้เป็นไปด้วยดีด้วยเหตุนี้พ่อแม่ผู้เลี้ยงดูเด็กและผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับเด็กเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการวางพื้นฐานของพัฒนาการในทุก ๆ ด้านของเด็กจะเห็นได้ว่าเด็กที่ถูกทอดทิ้งหรือได้รับการเลี้ยงดูไม่ถูกต้องขาดสารอาหารมีโรคติดต่อจะมีผลกระทบทำให้พัฒนาการของเด็กเป็นไปอย่างล่าช้าหรือไม่สามารถพัฒนำไปได้อย่างเต็มที่โดยเฉพาะพัฒนาการทางด้านสติปัญญา

ส่วนเด็กในวัย 3 ปี เริ่มมีการพัฒนาการทางด้านภาษาและสังคมในขณะที่เด็กวัย 4-6 ปี เริ่มตระเตรียมเข้าสู่ระบบกฎเกณฑ์ข้อบังคับของสังคมมากขึ้นเด็กในวัยนี้เริ่มไปโรงเรียนแล้วมีการพัฒนาทางภาษาทางสังคมการปรับตัวการอยู่ร่วมกับผู้อื่นหรือกับเด็กในวัยเดียวกันเด็กเริ่มจากบ้านไปสู่โรงเรียนไปสู่ระเบียบระเบียบมีกฎเกณฑ์มากขึ้นเด็กต้องเริ่มเรียนรู้ความหมายของสิ่งต่าง ๆ เข้าใจในสัญลักษณ์ (Symbol) การปรับตัวของเด็กในช่วงนี้จะนำไปสู่การปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ในอนาคต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2560, น. 19-35)

ดังนั้นจากความสำคัญของการพัฒนาเด็กในวัย 0-6 ปี จึงนำไปสู่การจัดการศึกษาปฐมวัยในรูปแบบต่าง ๆ ตั้งแต่การให้ความรู้แก่หญิงมีครรภ์พ่อแม่ในเรื่องการดูแลสุขภาพอนามัยโภชนาการการอบรมเลี้ยงดูเด็กตลอดจนการจัดศูนย์เด็กประเภทต่าง ๆ ปัจจุบันมีหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนร่วมรับภาระในการจัดบริการให้เด็กปฐมวัยซึ่งมีจุดมุ่งหมายการให้บริการแตกต่างกันไปตามภารกิจหลักของหน่วยงานเช่นกรมอนามัยเน้นการแก้ปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยภาวะโภชนาการการฉีดวัคซีนกรมการพัฒนาชุมชนเน้นการให้ความรู้แก่พ่อแม่ผู้ปกครองผู้ดูแลเด็กในเรื่องการเลี้ยงดูเด็กและจัดการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็ก

2.2.2 ความหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัย

จากกระแสพระราชดำรัสและพระราชกรณียกิจต่าง ๆ การศึกษาเป็นเสมือนเครื่องมือในการพัฒนามนุษย์ในทุก ๆ ด้านทั้งทางด้านร่างกายจิตใจและสติปัญญาเพื่อช่วยให้เป็นพลเมืองดีมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพสามารถใช้ความรู้และสติปัญญาของตนให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศการศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพราะเป็นสิ่งจำเป็นต่อการปฏิบัติงานและพัฒนางาน

การจัดการศึกษาปฐมวัย (Early Childhood Education) มีผู้เรียกต่าง ๆ กันไป เช่น การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาก่อนวัยเรียนหรือปฐมวัยล้วนมีความหมายเดียวกันมีนักการศึกษาหลายท่านให้ความหมายดังนี้

Carter (1945, p. 200) กล่าวว่าหมายถึงโครงการหรือหลักสูตรที่จัดสำหรับเด็กในโรงเรียนเด็กเล็กโรงเรียนอนุบาลหรือชั้นประถมปีที่ 1 ถึงชั้นประถมปีที่ 3

Hymes (1967, p. 65) กล่าวว่า การจัดการศึกษาปฐมวัย หมายถึง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดจนถึง6ปีซึ่งจะมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างไปจากระดับอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะเด็กในวัยนี้เป็นวัยที่สำคัญต่อการวางรากฐานบุคลิกภาพและการพัฒนาทางสมอง

เยาวพา เดชะคุปต์ (2559, น. 38) กล่าวว่าการจัดการศึกษาสำหรับเด็กในวัยนี้มีชื่อเรียกต่างกันไปเช่นศูนย์พัฒนาเล็กเล็กศูนย์โภชนาการเด็กสถานรับเลี้ยงเด็กโรงเรียนอนุบาลโรงเรียนที่มีการรับเด็กเล็ก ๆ ฯลฯ ซึ่งไม่ว่าจะชื่อว่าอะไรก็ตามจุดมุ่งหมายหลักก็คือ การเตรียมเด็กให้มีพัฒนาการสมบูรณ์ทุก ๆ ด้านและพร้อมที่จะเติบโตเป็นบุคคลที่สมบูรณ์เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวชุมชนและประเทศชาติ

กล่าวโดยสรุป “การจัดการศึกษาปฐมวัย” หมายถึง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 6 ปีซึ่งจะมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างไปจากระดับอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะเด็กในวัยนี้เป็นวัยที่สำคัญต้องการวางรากฐานบุคลิกภาพและการพัฒนาทางสมองสำหรับเด็กในวัยนี้มีชื่อเรียกต่างกันไปซึ่งแต่ละโปรแกรมก็มีวิธีการและลักษณะในการจัดกิจกรรมซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะช่วยพัฒนาเด็กในรูปแบบต่าง ๆ กันความสำคัญของเด็กปฐมวัยและการจัดนั้นเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปเพราะเด็กปฐมวัยเป็นวัยพื้นฐานของชีวิตที่จะพัฒนาขึ้นเป็นผู้ใหญ่หรือเป็นทรัพยากรที่สำคัญของประเทศชาติ

2.2.3 ความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัย

การศึกษาต้องมุ่งพัฒนาและเพิ่มพูนองค์ความรู้ใหม่พัฒนาศักยภาพของผู้เรียนมุ่งสร้างปัญญาและคุณลักษณะของชีวิตเพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถดารงชีพเพื่อตนเองพึ่งพาตนเองได้สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้และการมีส่วนร่วมสร้างสรรค์ประโยชน์เพื่อสังคมส่วนรวม

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้กล่าวถึงความพร้อมของเด็ก 3-6 ปี ว่าความพร้อมเป็นผลสืบเนื่องมาจากหลายสาเหตุคือจากประสบการณ์เดิมของเด็กความเจริญเติบโตทางสมองของเด็กวิธีการสอนของครูความตั้งใจความสนใจของเด็กเจตคติที่ดีของเด็กความมั่นใจหรือความมุ่งหมายในตัวเด็กรวมความว่าความพร้อมจะเกิดขึ้นได้จากประสบการณ์เดิมจากสมองของเด็กบวกกับวิธีสอนของครูบวกกับความเข้าใจเจตคติและความตั้งใจของเด็ก

ความมุ่งหมายของการเตรียมเด็กให้พร้อมนั้นมิใช่เตรียมให้เด็กเขียนหนังสือและอ่านหนังสือแต่ต้องการให้เตรียมประสาทมือเตรียมการบังคับมือเตรียมตาเตรียมประสาทสัมผัสระหว่างมือกับตาเตรียมการสังเกตเตรียมหูคือการหัดฟังเตรียมปากคือหัดให้พูดซึ่งการเตรียมและการฝึกประสาทสัมผัสต่าง ๆ เหล่านี้จะต้องใช้อุปกรณ์และจัดกิจกรรมให้เด็กได้เล่นได้ค้นคว้าทดลองได้หาประสบการณ์โดยตรงด้วยตัวของเด็กเองเพื่อให้เด็กรู้จักคิดมีความเข้าใจมีสติปัญญา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2560, น. 10)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ได้กำหนดแนวคิดทิศทางและกระบวนทัศน์ใหม่ของแผนคือให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาสังคมเพราะคนเป็นปัจจัยชี้ขาดในความสำเร็จของการพัฒนาสังคมและพัฒนาอื่นในทุก ๆ เรื่องและการที่จะพัฒนาศักยภาพของคนนั้นต้องมีการพัฒนาตั้งแต่ปฏิสนธิไปจนตลอดชีวิตและการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยหรือก่อนประถมศึกษาถือเป็นรากฐานของการจัดการศึกษาที่สำคัญยิ่งในระดับต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561, น. 3-8) เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 12 จึงมีนโยบายที่จะจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาให้แก่เด็กที่อายุ 3-6 ปี ให้ครอบคลุมทุกพื้นที่และเน้นการพัฒนาด้านสติปัญญาร่างกายอารมณ์จิตใจสังคมเป็นสำคัญและหลากหลายถือได้ว่าเป็นการเดินทางพาสู่ห้วงเวลาใหม่ของมนุษยชาติสังคมไทยซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมโลกจำเป็นต้องปรับตัวเองให้สอดคล้องกับกระแสของสังคมโลก ซึ่งในแผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 12 ได้กำหนดให้การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาเป็นระดับการศึกษาหนึ่งในสี่ของการศึกษาตามแนวระบบโรงเรียนและเป็นการศึกษาในลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูและพัฒนาความพร้อมของเด็กทั้งร่างกายจิตใจสติปัญญาอารมณ์บุคลิกภาพและสังคมเพื่อรับการศึกษาในระดับต่อไป

การจัดการศึกษาระดับนี้อาจจัดในรูปของชั้นเด็กเล็กอนุบาลศึกษาหรือในรูปของศูนย์พัฒนาเด็กในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพของแต่ละพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายรัฐบาลได้กำหนดแนวนโยบายที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาไว้ดังนี้

1. จัดเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสได้เรียนรู้อย่างกว้างขวางและต่อเนื่องตลอดชีวิต
2. จัดการศึกษาและส่งเสริมการอบรมเลี้ยงดูที่เป็นประโยชน์ต่อพัฒนาการของเด็กตามสภาวะความต้องการพื้นฐานตามวัยตั้งแต่ปฏิสนธิและการพัฒนาลักษณะที่พึงประสงค์
3. เรียนระดับประถมศึกษาโดยให้ดำเนินการตามแนวทางต่อไปนี้

3.1 ขยายบริการการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยให้กว้างขวางโดยเฉพาะในชนบทห่างไกลและชุมชนแออัดในทุกจังหวัดโดยให้โรงเรียนประถมศึกษาทุกโรงเรียนทั้งของรัฐและท้องถิ่นจัดบริการเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กอย่างน้อย1ปีก่อนเข้าเรียนระดับประถมศึกษา

3.2 จัดหลักสูตรแต่ละระดับและประเภทการศึกษาให้มีเนื้อหาสาระทั้งส่วนที่เป็นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการพัฒนาบุคคลและสังคมและส่วนที่เสริมสร้างศักยภาพตามความแตกต่างของบุคคล

3.3 ส่งเสริมการให้ความรู้เกี่ยวกับชีวิตครอบครัวการอบรมเลี้ยงดูเด็กและการเสริมสร้างสัมพันธภาพระหว่างวัย

3.4 ส่งเสริมให้ครอบครัวสถานศึกษาสถาบันศาสนาสถาบันในชุมชนและสื่อมวลชนร่วมมือกันในการปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่เหมาะสมและการชี้แนวทางที่ดีแก่เด็กและเยาวชนอย่างจริงจังและส่อต่อเนื่องและเพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าวกระทรวงศึกษาธิการจึงได้มอบหมายให้กรมวิชาการจัดทำหลักสูตรระดับก่อนประถมศึกษาพุทธศักราช 2560 โดยได้กำหนดปรัชญาการจัดการศึกษาและการอบรมเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดจนถึง 6 ขวบ บนพื้นฐานการให้ความรักความเข้าใจและความจำเป็นที่จะพัฒนาเด็กให้ครบทุกด้านทั้งทางร่างกายอารมณ์จิตใจสังคมและสติปัญญาให้เหมาะสมกับวัยความแตกต่างระหว่างบุคคลและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และสังคมที่เด็กอาศัยอยู่ (กรมวิชาการ, 2560, น. 17-30)

สาระสำคัญของหลักสูตรแบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 เป็นหลักสูตรสำหรับเด็กแรกเกิด 1 ปี

ส่วนที่ 2 เป็นหลักสูตรสำหรับเด็กอายุ 1-3 ปี

ส่วนที่ 3 เป็นหลักสูตรสำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี

หลักสูตรส่วนที่ 1 และส่วนที่ 2 เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่เป็นประโยชน์ต่อพัฒนาการของเด็กแรกเกิดจนถึง 3 ขวบ และเป็นการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กทั้งทางด้านร่างกายอารมณ์-จิตใจสังคม และสติปัญญา ซึ่งจะเป็นแนวทางในการเลี้ยงดูเด็กให้มีความสมบูรณ์เต็มตามศักยภาพ

หลักสูตรส่วนที่ 3 สำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

1. หลักการเป็นการจัดโดยยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่เด็กอายุ 3-6 ปี ทุกคนทั้งเด็กปกติเด็กด้อยโอกาสและเด็กพิเศษเพื่อให้เด็กพัฒนาทั้งทางร่างกายอารมณ์จิตใจสังคมและสติปัญญาผ่านกิจกรรมการเล่นที่เหมาะสมกับวัยและความแตกต่างระหว่างบุคคลโดยบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในระดับปฐมวัย (ก่อนประถมศึกษา) รวมทั้งเป็นการร่วมมือระหว่างบ้านสถานศึกษาและชุมชน

2. จุดมุ่งหมายมุ่งให้เด็กมีพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัยและความแตกต่างของแต่ละบุคคลทั้งทางด้านร่างกายอารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยแบ่งออกเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 10 ประการ และคุณลักษณะตามวัยแยกตามพัฒนาการของเด็กกลุ่มอายุ 3-4 ปี 4-5 ปี และ 5-6 ปี ตามลำดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังนี้

2.1 มีสุขภาพดีเจริญเติบโตตามวัยและมีพฤติกรรมอนามัยที่เหมาะสม

2.2 ใช้กล้ามเนื้อใหญ่กล้ามเนื้อเล็กได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน

2.3 ร่าเริงแจ่มใสมีความสุขและมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น

2.4 มีคุณธรรมและจริยธรรมมีวินัยในตนเองและมีความรับผิดชอบ

2.5 ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับสภาพและวัย

2.6 อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขในท้องถิ่นและมีความเป็นไทย

2.7 รักธรรมชาติสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม

2.8 ใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย

2.9 มีความสามารถในการคิดการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัยและมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ

2.10 มีจินตนาการและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

3. การจัดชั้นหรือกลุ่มเด็กให้ยึดอายุเป็นหลักและอาจเรียกชื่อแตกต่างกันไปตามหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลเช่นกลุ่มเด็กที่มีอายุ 3-4 ปี อาจเรียกชื่ออนุบาล 1 กลุ่มเด็กอายุ 4-5 ปี อาจเรียกชื่ออนุบาล 2 กลุ่ม เด็กอายุ 5-6 ปี อาจเรียกชื่ออนุบาล 3 หรือเด็กเล็ก

4. ระยะเวลาเรียนใช้เวลาในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก 1-3 ปีการศึกษาโดยประมาณทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอายุของเด็กที่เริ่มเข้ารับการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษา

5. แนวการจัดประสบการณ์กำหนดแนวทางสำคัญในการจัดประสบการณ์คือยึดเด็กเป็นศูนย์กลางจัดให้เหมาะสมกับวัยความสนใจความต้องการและความแตกต่างระหว่างบุคคลในบรรยากาศที่อบอุ่นเอื้อต่อการเรียนรู้โดยใช้กับสภาพแวดล้อมวัฒนธรรมท้องถิ่นรวมทั้งเปิดโอกาสให้พ่อแม่ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมในแบบบูรณาการผ่านการเล่นอย่างหลากหลายเป็นประสบการณ์ตรงที่ให้เด็กได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับวัตถุสิ่งของเด็กและผู้ใหญ่สอดคล้องการพัฒนาเด็ก

6. กิจกรรมประจำวันให้จัดกิจกรรมประจำวันให้ครอบคลุมการพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่การพัฒนากล้ามเนื้อเล็กการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์การพัฒนาการคิดการส่งเสริมการคิดและตัดสินใจการส่งเสริมลักษณะนิสัยและทักษะพื้นฐานในชีวิตประจำวันลักษณะการจัดให้จัดในรูปของกิจกรรมผ่านการเล่นกิจกรรมที่จัดอาจเรียกชื่อแตกต่างกันไปเช่นกิจกรรมเสรีกิจกรรมสร้างสรรค์กิจกรรมประสบการณ์กิจกรรมการเล่นกลางแจ้งเกมการศึกษาและกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะเป็นต้น

7. การจัดกิจกรรมตำรางประจำวันให้ครอบคลุมกิจกรรมประจำวันดังนี้

7.1 การพัฒนาทักษะพื้นฐานในชีวิตประจำวันเป็นเรื่องของการฝึกให้เด็กได้ใช้ทักษะเกี่ยวกับการช่วยเหลือตนเองและฝึกให้เด็กมีลักษณะนิสัยที่ดีงาม

7.2 การเล่นเสรีเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เด็กมีโอกาสได้เลือกและตัดสินใจได้พัฒนาการคิด และการที่เด็กได้เล่นจะเป็นการพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก

7.3 การแสดงความรู้ผ่านวัตถุเป็นการส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาการคิดและความคิดสร้างสรรค์

7.4 กิจกรรมด้านสังคมเป็นกิจกรรมที่ให้เด็กได้ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้เลือกตัดสินใจและเป็นการสร้างนิสัยที่ดีให้กับเด็ก

7.5 กิจกรรมพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่เป็นกิจกรรมที่พัฒนาความแข็งแรงกล้ามเนื้อใหญ่การเคลื่อนไหวและการใช้อวัยวะต่าง ๆ

7.6 กิจกรรมที่ครูเป็นผู้สอนเป็นกิจกรรมที่พัฒนาการคิดสติปัญญาที่ครูต้องการให้เด็กเกิดตามวัยสัดส่วนของเวลาในแต่ละวันที่เสนอแนะไว้สามารถปรับและยืดหยุ่นได้ขึ้นอยู่กับครูผู้สอนและสภาพการณ์โดยยึดหลักการจัดตำรางกิจกรรมประจำวันให้มีความสมดุลกล่าวคือมีทั้งกิจกรรมภายในและภายนอกห้องเรียนกิจกรรมที่เป็นรายบุคคลกลุ่มเล็ก

กลุ่มใหญ่กิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่กล้ามเนื้อเล็กกิจกรรมที่สงบและเคลื่อนไหวทั้งนี้ควรจัดให้ครอบคลุมกิจกรรมประเภทต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น

8. เนื้อหาที่กำหนดไว้ในกิจกรรมได้กำหนดไว้2ส่วนคือ

8.1 ส่วนที่เป็นประสบการณ์สำคัญที่เด็กทุกคนควรได้รับเพราะจะช่วยให้พัฒนาทั้งทางด้านร่างกายอารมณ์จิตใจสังคมและสติปัญญาเด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับสื่อวัสดุสิ่งของกับเพื่อนและบุคคลอื่น ๆ ประสบการณ์ที่สำคัญมี 9 ประการ คือ 1) การสื่อความคิดที่เป็นการกระทำ 2) การใช้ภาษา 3) การเรียนรู้ทางสังคม 4) การเคลื่อนไหว 5) ดนตรี 6) การจาแนก 7) การเปรียบเทียบ 8) จำนวนมิติสัมพันธ์ และ 9) เวลา

8.2 ส่วนที่เป็นเนื้อหาและแนวคิดมี 9 หัวข้อคือ 1) ตัวเรา 2) ครอบครัว 3) โรงเรียนของเรา 4) บุคคลต่าง ๆ 5) วันสำคัญ 6) ธรรมชาติรอบตัว 7) การอนุรักษ์ 8)สิ่งแวดล้อม 9) การคมนาคมและการสื่อสารต่าง ๆ แต่ละหัวข้อจะมีแนวคิดที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับเด็กหลังจากได้ทำกิจกรรมหลากหลายแล้ว

9. การประเมินพัฒนาการกำหนดให้ใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมของเด็กเป็นรายบุคคลขณะทำกิจกรรมต่าง ๆ ในแต่ละวันและมีการรวบรวมผลงานความก้าวหน้าของเด็กเป็นรายบุคคลรวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับการเจริญเติบโตน้ำหนักส่วนสูงและสุขภาพของเด็กเพื่อนาผลที่ได้มาวางแผนปรับปรุงการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และกิจกรรมเพื่อการพัฒนาให้เด็กได้บรรลุตามจุดมุ่งหมาย

สรุปความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัย คือ การจัดการเรียนการสอนด้วยการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้สนองต่อการพัฒนาการของเด็กตามธรรมชาติด้วยการให้ความรักความเข้าใจเพื่อวางรากฐานคุณภาพชีวิตตั้งแต่วัยปฐมวัยอันจะเป็นรากฐานของชีวิตในวัยสูงขึ้นเพื่อเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ให้เกิดคุณค่าตนเองและสังคมเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของการศึกษา การจัดการศึกษาจึงควรมุ่งให้การศึกษาด้านวิชาการโดยการต่อยอดความรู้ควบคู่ไปกับการฝึกฝนขัดเกลาทางความคิดความประพฤติและคุณธรรมโดยให้มีความเข้าใจในหลักเหตุผลมีความซื่อสัตย์สุจริตรู้จักรับผิดชอบและตัดสินใจในทางที่ถูกต้องเป็นธรรมและควรให้มีการเรียนรู้ทั้งทางด้านทฤษฎีและปฏิบัติควบคู่กันไปโดยเน้นการเรียนรู้แบบสหวิทยาการและการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย

2.2.4 หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2560 (สำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี) เป็นหลักสูตรที่มีหลักการในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แก่เด็กอายุ 3-6 ปี โดยยึดหลักการเลี้ยงดูควบคู่กับการให้การศึกษาคำนึงถึงความสนใจและความต้องการของเด็กทุกคนทั้งเด็กปกติเด็กที่มีความสามารถพิเศษและเด็กที่มีความสามารถบกพร่องทางร่างกายอารมณ์จิตใจสังคมและสติปัญญาเพื่อให้เด็กแต่ละคนได้มีโอกาสพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของการพัฒนาการสูงสุดตามศักยภาพอย่างมีความสุขเป็นคนดีคนเก่งของสังคมและสอดคล้องกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อมขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมความเชื่อทางศาสนาสภาพเศรษฐกิจสังคมโดยความร่วมมือของบุคคลครอบครัวชุมชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นองค์กรเอกชนสถาบันศาสนาสถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่นและหลักการการจัดหลักสูตรมีดังนี้

2.2.4.1 การนำจุดประสงค์ไปสู่การจัดสภาพแวดล้อมครูจะต้องจัดสภาพแวดล้อมและจัดโครงสร้างของประสบการณ์การเรียนรู้ตามความต้องการของผู้เรียนที่จะแสดงออกเป้าหมายของการพัฒนาความสามารถที่ต้องการซึ่งห้องเรียนจะต้องจัดสภาพแวดล้อมด้วยการจัดกิจกรรมและวัสดุให้หลากหลายและนักเรียนจะเลือกทากิจกรรมได้อิสระตามความต้องการ

2.2.4.2 เด็กจะมีโอกาสในการฝึกปฏิบัติตามพฤติกรรมที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจะประสบความสำเร็จได้นั้นจะเปลี่ยนแปลงอย่างช้า ๆ เด็กจะต้องมีประสบการณ์มากตามจุดประสงค์ที่กำหนดและต้องมีการกระทำหรือปฏิบัติซ้าในกิจกรรมเดียวกันเด็กจึงสร้างพฤติกรรมได้

2.2.4.3 เด็กจะต้องได้รับความพึงพอใจจากการนำพฤติกรรมที่คาดหวังไปสู่ผลของประสบการณ์ประสบการณ์การเรียนรู้ควรให้เด็กมีความรู้รักพอใจจากการมีส่วนร่วมประสบการณ์ที่เด็กไม่พึงพอใจจะเป็นเหตุให้เด็กหลีกเลี่ยงประสบการณ์เดียวกันหรือคล้ายกันในอนาคต

2.2.4.4 เด็กจะสามารถทำให้พฤติกรรมประสบผลสำเร็จตามที่คาดหวังอันเป็นผลจากประสบการณ์การเรียนรู้ครูต้องมีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กประสบการณ์การเรียนรู้จะถูกกำหนดให้เป็นผลของพฤติกรรมซึ่งจะท้าทายผู้เรียนให้ประพฤติปฏิบัติตาม

2.2.4.5 เด็กควรจะมีโอกาสเลือกประสบการณ์อันเป็นผลจากพฤติกรรมที่พึงปรารถนานักเรียนควรมีความสนใจและความสามารถที่กว้างเด็กแต่ละคนจะมีความสนใจและความสามารถไปตามบุคคลอื่นในเวลาใดเวลาหนึ่งการเลือกวิธีการที่จะทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามจุดประสงค์

2.2.4.6 เด็กควรจะสามารถทากิจกรรมที่คล้ายกันได้ซ้ากันเพื่อทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในพฤติกรรมที่พึงปรารถนากิจกรรมการเรียนรู้แต่ละกิจกรรมจะต้องเป็นผลให้เด็กเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเด็กอายุ 3 ขวบ เด็กจะใช้การเดินสำรวจวิธีการเปลี่ยนแปลงความรู้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ด้วยการตัดการกลิ้งการทุบและการบีบเด็กอายุ 5 ขวบ เด็กจะใช้ดินในการแสดงความคิดและทำให้เกิดรูปร่างต่าง ๆ เช่นรถหรือรูปสัตว์ต่าง ๆ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556, น. 8) ได้กล่าวถึงหลักการสำคัญของหลักสูตรการศึกษาเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

1. ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกประเภท
2. ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่เน้นเป็นสำคัญโดยคำนึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชนสังคมและวัฒนธรรมไทย
3. พัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย
4. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข
5. ร่วมมือระหว่างครอบครัวชุมชนสถานศึกษาในการพัฒนาหลักสูตร

2.2.5 โครงสร้างของหลักสูตร

2.2.5.1 โครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

ตารางที่ 2.1 โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

ช่วงอายุ	อายุต่ำกว่า 3 ปี และอายุ 3-6 ปี
ประสบการณ์ที่สำคัญ	สาระที่ควรเรียนรู้
1. ด้านร่างกาย	1. เรื่องราวที่เกี่ยวกับตัวเด็ก
2. ด้านอารมณ์และจิตใจ	2. เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคล
3. ด้านสังคม	3. สถานที่แวดล้อม
4. ด้านสติปัญญา	4. ธรรมชาติรอบตัวและสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก
ระยะเวลาเรียน	ขึ้นอยู่กับเด็กที่เริ่มเข้ารับการอบรมเลี้ยงดูและรับการศึกษา

2.2.5.2 การจัดชั้นหรือกลุ่มเด็กให้ยึดอายุเป็นหลักและอาจเรียกชื่อแตกต่างกันไปตามหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลเช่นกลุ่มเด็กที่มีอายุ 3 ปี อาจเรียกชื่ออนุบาล 1 กลุ่ม เด็กที่มีอายุ 4 ปี อาจเรียกชื่อนุบาล 2 กลุ่ม เด็กที่มีอายุ 5 ปี อาจเรียกชื่ออนุบาล 3 หรือเด็กเล็ก

2.2.5.3 ระยะเวลาเรียนใช้เวลาในการจัดประสบการณ์ 1-3 ปี ขึ้นอยู่กับอายุเด็กที่เริ่มเข้ารับการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษา

2.2.5.4 สาระการเรียนรู้ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ประสบการณ์ที่สำคัญและสาระที่ควรเรียนรู้การจัดประสบการณ์ส่งเสริมพัฒนาการทั้งด้านร่างกายอารมณ์จิตใจสังคมและสติปัญญาเพื่อพัฒนาเด็กให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

สรุปความว่าโครงสร้างหลักสูตรการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยนั้นจะต้องยึดอายุเด็กเป็นหลักสำคัญรวมทั้งระยะเวลาที่เรียนต้องขึ้นอยู่กับกลุ่มอายุของเด็กที่เริ่มรับเข้ามาอบรมเลี้ยงดูและสาระการเรียนรู้ต้องประกอบด้วยประสบการณ์และสาระที่ส่งเสริมพัฒนาการทั้งด้านร่างกายอารมณ์จิตใจสังคมและสติปัญญาเพื่อพัฒนาเด็กให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

2.2.6 ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

การจัดทำหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยยึดหลักการดังนี้

2.2.6.1 การสร้างหลักสูตรที่เหมาะสมการพัฒนาหลักสูตรพิจารณาจากวัยและประสบการณ์ของเด็กโดยเป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาเด็กทุกด้านทั้งด้านร่างกายอารมณ์จิตใจสังคมและสติปัญญาโดยอยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์เดิมที่เด็กมีอยู่และประสบการณ์ใหม่ที่เด็กจะได้รับต้องมีความหมายกับตัวเด็กเป็นหลักสูตรที่ให้โอกาสทั้งเด็กปกติเด็กด้อยโอกาสและเด็กพิเศษได้พัฒนารวมทั้งยอมรับในวัฒนธรรมและภาษาของเด็กพัฒนาเด็กให้รู้สึกเป็นสุขในปัจจุบันมิใช่เพียงเพื่อเตรียมเด็กสำหรับอนาคตข้างหน้าเท่านั้น

2.2.6.2 การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้จะต้องอยู่ในสภาพที่สนองความต้องการความสนใจของเด็กทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนผู้สอนจะต้องจัดสภาพแวดล้อมให้เด็กได้อยู่ในที่ที่สะอาดปลอดภัยอากาศสดชื่นผ่อนคลายไม่เครียดมีโอกาสออกกำลังกายและพักผ่อนมีสื่อวัสดุอุปกรณ์มีของเล่นที่หลากหลายเหมาะสมกับวัยให้เด็กมี

โอกาสได้เลือกเล่นเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองและโลกที่เด็กอยู่รวมทั้งพัฒนาการอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคม ดังนั้นสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนจึงเป็นเสมือนหนึ่งสังคมที่มีคุณค่าสำหรับเด็กแต่ละคนจะเรียนรู้และสะท้อนให้เห็นว่าบุคคลในสังคมเห็นความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษากับเด็กปฐมวัย

2.2.6.3 การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กผู้สอนมีความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กอย่างมากผู้สอนต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้บอกความรู้หรือสั่งให้เด็กทำมาเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดสภาพแวดล้อมประสบการณ์และกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กที่ผู้สอนและเด็กมีส่วนที่จะริเริ่มทั้ง2ฝ่ายโดยผู้สอนจะเป็นผู้สนับสนุนชี้แนะและเรียนรู้ร่วมกับเด็กส่วนเด็กเป็นผู้ลงมือกระทำเรียนรู้และค้นพบด้วยตนเองดังนั้นผู้สอนจะต้องยอมรับเห็นคุณค่ารู้จักและเข้าใจเด็กแต่ละคนที่ตนดูแลรับผิดชอบก่อนเพื่อจะได้วางแผนสร้างสภาพแวดล้อมและจัดกิจกรรมที่จะส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กได้อย่างเหมาะสมนอกจากนี้ผู้สอนต้องรู้จักพัฒนาตนเองปรับปรุงใช้เทคนิคการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้เหมาะกับเด็ก

2.2.6.4 การบูรณาการการเรียนรู้การจัดการเรียนการสอนในระดับปฐมวัยยึดหลักการบูรณาการที่ว่าหนึ่งแนวคิดเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายกิจกรรมหนึ่งกิจกรรมเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายทักษะและหลายประสบการณ์สำคัญดังนั้นเป็นหน้าที่ของผู้สอนจะต้องวางแผนการจัดประสบการณ์ในแต่ละวันให้เด็กเรียนรู้ผ่านการเล่นที่หลากหลายกิจกรรมหลากหลายทักษะหลากหลายประสบการณ์สำคัญอย่างเหมาะสมกับวัยและพัฒนาการเพื่อให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตรแกนกลางที่กำหนดไว้

2.2.6.5 การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กการประเมินเด็กระดับปฐมวัยยึดวิธีการสังเกตเป็นส่วนใหญ่ผู้สอนจะต้องสังเกตและประเมินทั้งการสอนของตนและพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กว่าได้บรรลุตามจุดประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ผลที่ได้จากการสังเกตพัฒนาการจากข้อมูลเชิงบรรยายจากการรวบรวมผลงานการแสดงออกในสภาพที่เป็นจริงข้อมูลจากครอบครัวของเด็กตลอดจนการที่เด็กประเมินตนเองหรือผลงานสามารถบอกได้ว่าเด็กเกิดการเรียนรู้และมีความก้าวหน้าเพียงใดข้อมูลจากการประเมินพัฒนาการจะช่วยผู้สอนในการวางแผนการจัดกิจกรรมชี้ให้เห็นความต้องการพิเศษของเด็กแต่ละคนใช้เป็นข้อมูลในการสื่อสารกับพ่อแม่ผู้ปกครองเด็กและขณะเดียวกันยังใช้ในการประเมินประสิทธิภาพการจัดการศึกษาให้กับเด็กในวัยนี้ได้อีกด้วย

2.2.6.6 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับครอบครัวของเด็กเด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกันทั้งนี้เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่เด็กเจริญเติบโตขึ้นมาผู้สอนพ่อแม่และผู้ปกครองของเด็กจะต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลทาความเข้าใจพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กต้องยอมรับและร่วมมือกันรับผิดชอบหรือถือเป็นหุ้นส่วนที่จะต้องช่วยกันพัฒนาเด็กให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการร่วมกันดังนั้นผู้สอนจึงมิใช่จะแลกเปลี่ยนความรู้กับพ่อแม่ผู้ปกครองเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กเท่านั้นแต่จะต้องให้พ่อแม่ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้วยทั้งนี้มิได้หมายความให้พ่อแม่ผู้ปกครองเป็นผู้กำหนดเนื้อหาหลักสูตรตามความต้องการโดยไม่คำนึงถึงหลักการจัดที่เหมาะสมกับวัยเด็ก

2.2.7 ปัจจัยในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย

ปัจจัยในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย มี 5 ปัจจัย ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ อาคารสถานที่ สภาพแวดล้อม และอุปกรณ์และสื่อการเรียน ซึ่งแต่ละปัจจัยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.2.7.1 บุคลากร

เบญจา แสงมะลิ (อ้างถึงใน เยี่ยมลักษณ์ อุดาการณ์, 2542) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูผู้ดูแลเด็กไว้ว่าครูจะต้องมีบทบาทเป็น 9 นัก คือ

1. นักรัก ครูผู้ดูแลเด็กจะต้องเป็นคนที่รักเด็กและทำตัวให้เด็กรัก

2. นักเล่น ครูผู้ดูแลเด็กจะต้องเป็นคนที่สามารถเล่นกับเด็กได้

3. นักร้อง ครูผู้ดูแลเด็กจะต้องเป็นคนที่สามารถร้องเพลงเด็กได้ และสามารถเลือกเพลงที่เหมาะสมกับเด็ก

4. นักรำ ครูผู้ดูแลเด็กต้องมีความสามารถในการเคลื่อนไหวและการทำท่าทางประกอบจังหวะต่าง ๆ

5. นักเล่า ครูผู้ดูแลเด็กต้องเป็นนักเล่านิทาน หรือเรื่องราวต่าง ๆ

6. นักคิด ครูผู้ดูแลเด็กต้องเป็นคนที่คิดเก่ง ในเรื่องของการคิดกิจกรรม คิดประดิษฐ์ สื่อของเล่น คิดหาทางส่งเสริม กระตุ้นพัฒนาการเด็ก เป็นต้น

7. นักทำ ครูที่ดีต้องเป็นผู้ที่ขยันในการทำงาน ทำสื่ออุปกรณ์ต่าง ๆ

8. นักฝัน เด็กปฐมวัยเป็นวัยที่ช่างเพ้อฝันจินตนาการ ดังนั้นครูจะต้องเป็นคนที่ช่างฝันจินตนาการร่วมกับเด็กด้วย

9. นักแต่ง ครูปฐมวัยจะต้องเป็นผู้ที่สามารถแต่งนิทาน เรื่องราวต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับเด็ก ตกแต่งห้องเรียนสถานที่ แต่งเพลง และการรู้จักแต่งตัว

บุญเยี่ยม จิตรดอน (2533, น. 331, 338-340) ได้กล่าวถึงบทบาทและบุคลิกภาพของครูปฐมวัยไว้ดังนี้ ครูปฐมวัยเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งที่จะช่วยให้เด็กรู้สึกมีความสุข สนุกสบายและปลอดภัยเมื่ออยู่ในสถานศึกษา เด็กจะประทับใจต่อสถานศึกษา อยากมาพบครู พบเพื่อน หรือมีความพร้อมในการเรียนรู้ดีหรือไม่เพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับการปฏิบัติของครูปฐมวัย เพื่อให้การปฏิบัติงานของครูปฐมวัยมีประสิทธิภาพ บทบาทสำคัญอันดับแรกที่ครูปฐมวัยควรจะต้องคำนึงถึงบทบาทต่อตนเอง ซึ่งมีแนวทางปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. เตรียมตัวให้พร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่ ได้แก่ ต้องแต่งตัวให้เรียบร้อย สวยงามมีสีสันสวยน่าดู ทำให้เด็กสนใจในตัวครู การแต่งตัวไม่จำเป็นต้องทันสมัย แต่ต้องแต่งให้กะทัดรัด เคลื่อนไหวได้คล่องแคล่ว

2. เตรียมบรรยากาศที่ดี สภาพแวดล้อมนับว่ามีอิทธิพลและความสำคัญแก่เด็กอย่างยิ่งโดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กปฐมวัย ครูควรจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนให้เป็นทั้งที่เล่นที่เรียนและที่พักผ่อนของเด็ก และจัดสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เด็กสามารถเลือกหาประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และความต้องการของเด็ก

3. เตรียมจัดการเรียนการสอนให้น่าสนใจ ครูต้องศึกษาว่าแนวการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ (หลักสูตร) เพื่อให้ทราบขอบข่ายของประสบการณ์ว่ามีจุดประสงค์ในการเรียนรู้อย่างไร จะได้จัดกิจกรรมและประสบการณ์ได้ตรงและถูกต้องสำหรับการจัดกิจกรรมนั้น ครูจะต้องจัดรูปแบบให้เหมาะสมกับวัยและความต้องการของเด็ก

4. ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ครูปฐมวัยจะต้องเป็นผู้รอบรู้ หมั่นศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมและเสาะแสวงหาวิทยาการใหม่ ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

5. ประเมินตนเอง ครูจะต้องประเมินผลการปฏิบัติงานของตนเองอยู่เสมอ ๆ ในทุก ๆ ด้าน เพื่อนำไปพัฒนาปรับปรุงแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงวิธีการใหม่ๆ มาใช้ต่อไป ครูปฐมวัยจะปฏิบัติต่อเด็กได้ผลสำเร็จนั้น จะต้องเข้าใจธรรมชาติของเด็ก และการประเมินความพร้อมในการเรียนรู้สำหรับการปฏิบัติตนของครูปฐมวัยต่อเด็ก

ฉันทนา ภาคบงกช (2540, น. 26) ได้สรุปบทบาทของครูผู้สอนระดับปฐมวัยดังนี้

1. เข้าใจธรรมชาติและพัฒนาการของเด็ก
2. สร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลายอบอุ่นเป็นกันเองและให้กำลังใจเด็กอย่างเหมาะสม ต้องมีกฎเกณฑ์ที่คงเส้นคงวาและหลีกเลี่ยงการตำหนิและบั่นทอนกำลังใจ
3. จัดเตรียมสื่อในมุมกิจกรรมต่างอย่างหลากหลายและเหมาะสมกับจำนวนเด็ก
4. เปิดโอกาสให้เด็กแสดงความคิดและแสดงออกอย่างอิสระทั่วถึงและเป็นธรรม
5. ยอมรับในความคิดเห็นและการกระทำหากจะมีการปรับปรุงหรือแก้ไขต้องคำนึงถึงความรู้สึกและศักดิ์ศรีของเด็ก

สมพงศ์ เกษมสิน (2521, น. 2) ได้กล่าวถึงความสำคัญและการบริหารงานบุคคลว่าในบรรดาปัจจัยที่ใช้ในการพัฒนาประเทศนั้น กำลังคนนับได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดเพราะเหตุว่าถ้ามีจำนวนคนพอสมควรและมีความรู้ ความสามารถเหมาะสมกับหน้าที่การงาน และมีการจัดการที่ดีแล้วโอกาสที่จะทำงานให้ได้รับผลดีและประหยัด ย่อมง่ายขึ้นเป็นอันมากขณะที่ สำนักประสานและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น (ม.ป.ป., น. 14-17)ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและครูผู้ดูแลเด็ก ดังนี้

1. หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบดูแลบุคลากรและการดำเนินงานภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้เป็นไปตามนโยบาย และแผนงานที่วางไว้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ และด้วยความเรียบร้อยเกิดประโยชน์ต่อเด็กมากที่สุด

2. ครูผู้ดูแลเด็ก ครูผู้ดูแลเด็ก มีบทบาทในการปฏิบัติหน้าที่ดังนี้

2.1 ปฏิบัติหน้าที่ตามกิจวัตรของเด็ก ครูผู้ดูแลเด็กจะต้องทำหน้าที่ดูแลเด็กและปฏิบัติตามกิจวัตรประจำวันของเด็ก เพื่อให้เด็กมีความเจริญเติบโต มีพัฒนาการทุกด้านตามวัยและมีการเรียนรู้ที่เหมาะสม

2.2.7.2 งบประมาณ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540, น. 36-37) กล่าวว่างบประมาณมีความสำคัญต่อการบริหาร 3 ประการ ดังนี้

1. ความสำคัญต่อการวางแผน งบประมาณเป็นเครื่องมือสำคัญในการวางแผนของฝ่ายบริหาร เพราะการจัดทำงบประมาณจะต้องวิเคราะห์ทางเลือกที่เหมาะสมโดยประหยัดเป็นประโยชน์และมีความเป็นไปได้ ซึ่งจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายของงานที่จะทำและระยะเวลาของการบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว ตลอดจนหน้าที่หรือกิจกรรมที่ส่วนต่าง ๆ ต้องรับผิดชอบเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายในรูปของ “แผน” หรือ “แผนขอเงิน”

2. ความสำคัญต่อการประสานงาน เมื่อกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ เป้าหมายและแนวทางในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุผลสำเร็จแล้ว เป็นหน้าที่ของหัวหน้าหน่วยงานที่จะต้อง

วางแผนดำเนินงานในหน่วยงาน ให้ประสานสอดคล้องกันทั้งภายในและระหว่างหน่วยงานอื่น ซึ่งเรียกว่า “การประสานแผน” ในรูปของ “แผนปฏิบัติการ” หรือ “แผนการใช้เงิน” หรือ “แผนงบประมาณ” จะมีผลช่วยลดความซ้ำซ้อนความสูญเปล่าและความขัดแย้ง ตลอดจนประโยชน์สูงสุดของการใช้งบประมาณซึ่งมีอยู่ค่อนข้างจำกัดได้เป็นอย่างดี

3. ความสำคัญต่อการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินงาน นอกจากงบประมาณจะมีความสำคัญต่อการวางแผน และการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ แล้ว ฝ่ายบริหารยังสามารถใช้แผนงบประมาณเป็นเครื่องมือ ควบคุม กำกับ ติดตาม และตรวจสอบการปฏิบัติงานของหน่วยงานต่าง ๆ ได้ในขั้นตอนการบริหารแผนและการติดตามประเมินผลแผน ซึ่งจะทำให้ทราบความก้าวหน้า ปัญหา อุปสรรค เพื่อปรับปรุงแก้ไขปัญหาได้ทันต่อเหตุการณ์ และเป็นข้อมูลในการวางแผนปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การเรียนการสอนบรรลุผลสำเร็จได้นั้น ต้องอาศัยความพร้อมทางด้านงบประมาณเป็นสำคัญ เพราะถือเป็นทรัพยากรหลักในการจัดการศึกษา ดังที่

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2547, น. 24) กล่าวว่า งบประมาณเป็นพันธกิจหนึ่งขององค์กรที่ดำเนินการจัดการด้านการศึกษา ซึ่งมีเป้าหมายในการให้บริการและผลผลิตที่จะต้องดำเนินการให้มีประสิทธิภาพสูงสุดตามที่กำหนดไว้เพื่อให้ศูนย์พัฒนาการศึกษาปฐมวัยบริหารจัดการทรัพยากรได้อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ

วิน เชื้อโพธิ์หัก (2537, น. 1-2) ที่ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่เป็นทรัพยากรพื้นฐานสำคัญในการบริหารการศึกษาว่า เงิน (Money) เป็นสิ่งจำเป็นในการทำงานเพราะต้องใช้เงินซื้อวัสดุต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ ใช้เงินเป็นค่าแรงงานเพื่อตอบแทนการทำงานแม้เงินจะไม่ใช่สิ่งที่ใช้ในการทำงานโดยตรง แต่เงินก็ใช้เป็นสิ่งที่แลกเปลี่ยนกับสิ่งอื่น ๆ ที่ขาดหายไป

2.2.7.3 อาคารสถานที่

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (ม.ป.ป., น. 15-17) ได้จัดทำมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งในด้านมาตรฐานด้านอาคารสถานที่ ได้กำหนดไว้ดังนี้

1. ที่ตั้ง

สถานที่ตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรอยู่ในพื้นที่ซึ่งมีขนาดที่เหมาะสม และต้องไม่อยู่ในพื้นที่ซึ่งเสี่ยงอันตราย หากไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ต้องมีมาตรการป้องกันภาวะอุบัติภัยต่าง ๆ ตามมาตรฐานความจำเป็น และเหมาะสม

2. จำนวนชั้นของอาคาร

ตัวอาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรมีจำนวนไม่เกิน 2 ชั้น หากสูงเกิน 2 ชั้น ต้องมีมาตรการป้องกันอัคคีภัย และอุบัติภัยต่าง ๆ ส่วนความสูงของตัวห้องไม่ควรน้อยกว่า 2.4 เมตร

3. ทางเข้า-ออก

ทางเข้า-ออกตัวอาคารต้องมีความเหมาะสม สามารถเคลื่อนย้ายเด็กออกจากตัวอาคารได้สะดวก อย่างน้อยต้องมีทางเข้า-ออก 2 ทาง และแต่ละทางนั้นควรมีความกว้างประมาณ 80 เซนติเมตร

4. ประตู-หน้าต่าง

ประตู-หน้าต่าง ต้องมีความแข็งแรง อยู่ในสภาพใช้งานได้ดี มีขนาดและจำนวนเหมาะสมกับขนาดพื้นที่ของห้อง และความสูงของหน้าต่างควรอยู่ที่ประมาณ 80 เซนติเมตร นอกจากนี้บริเวณประตู-หน้าต่าง ไม่ควรมีสิ่งกีดขวางใด ๆ มาปิดกั้นช่องทางลม และแสงสว่าง

5. พื้นที่ใช้สอย

พื้นที่ใช้สอยต้องจัดให้มีบริเวณพื้นที่ในอาคารที่สะอาด ปลอดภัย และเพียงพอเหมาะสมกับการปฏิบัติกิจกรรมของเด็ก ประกอบด้วยบริเวณต่าง ๆ ดังนี้

5.1 บริเวณพื้นที่สำหรับการนอน ต้องคำนึงถึงความสะอาดเป็นหลัก อากาศถ่ายเทได้สะดวก และอุปกรณ์เครื่องใช้เหมาะสมกับจำนวนเด็ก มีพื้นที่เฉลี่ยประมาณ 2 ตารางเมตร ต่อเด็ก 1 คน

5.2 บริเวณพื้นที่สำหรับการเล่นและพัฒนาเด็ก ควรออกแบบให้มีพื้นที่สำหรับการเรียนรู้รวมกลุ่ม และแยกกลุ่มย่อย โดยมีวัสดุอุปกรณ์ที่ป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ และมีอุปกรณ์หรือเครื่องเล่นที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก

5.3 บริเวณพื้นที่รับประทานอาหาร ต้องคำนึงถึงความสะอาดเป็นหลัก อากาศถ่ายเทได้สะดวก มีแสงสว่างพอเหมาะ มีอุปกรณ์เครื่องใช้ที่เพียงพอ และเหมาะสมกับจำนวนเด็ก

5.4 บริเวณที่พักเด็กป่วย ต้องแยกเป็นสัดส่วน มีอุปกรณ์ปฐมพยาบาล ตู้ยาเวชภัณฑ์ที่จำเป็น กรณีที่ไม่สามารถจัดห้องพักเด็กป่วยเป็นการเฉพาะได้ ต้องจัดให้มีที่พักเด็กป่วยแยกเป็นสัดส่วนตามความเหมาะสม

5.5 บริเวณที่ประกอบอาหารหรือห้องครัว ต้องแยกห่างจากบริเวณพื้นที่สำหรับเด็กพอสมควร และมีเครื่องใช้ที่จำเป็น รวมทั้งที่ล้าง และที่เก็บภาชนะเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่ถูกสุขลักษณะ

5.6 บริเวณพื้นที่สำหรับใช้ทำความสะอาดตัวเด็ก ต้องจัดให้มีบริเวณที่ใช้สำหรับทำความสะอาดตัวเด็ก และมีอุปกรณ์ที่จำเป็นตามสมควร อย่างน้อยต้องมีที่ล้างมือและแปรงฟันในขนาดและระดับความสูงที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย ในกรณีที่มีห้องอาบน้ำจะต้องมีแสงสว่างเพียงพอมีอากาศถ่ายเทได้สะดวก และพื้นไม่ลื่น

5.7 ห้องส้วมสำหรับเด็ก ต้องจัดให้มีห้องส้วมสำหรับเด็ก โดยเฉลี่ย 1 แห่ง ต่อเด็ก 10-12 คน โถส้วมมีขนาดเหมาะสมกับเด็ก โดยมีฐานส้วมที่เด็กสามารถก้าวขึ้นได้ง่ายมีแสงสว่างเพียงพอ อากาศถ่ายเทได้สะดวกและพื้นไม่ลื่น หากมีประตูจะต้องไม่ใส่กลอน หรือกุญแจ และมีส่วนสูงที่สามารถมองเห็นเด็กได้จากภายนอก และไม่ควรไกลจากห้องพัฒนาการเด็กหากห้องส้วมอยู่ภายนอกอาคารจะต้องไม่อยู่ในที่ลับตาคน

5.8 พื้นที่เก็บสิ่งปฏิกูล จะต้องมีพื้นที่เก็บสิ่งปฏิกูลทั้งภายใน และภายนอกตัวอาคาร โดยมีจำนวนและขนาดเพียงพอ ถูกสุขลักษณะ

5.9 บันได ควรมีความกว้างแต่ละช่วง ไม่น้อยกว่า 1 เมตร ลูกตั้งของบันไดสูงไม่เกิน 17.5 เซนติเมตร ลูกนอนกว้างไม่น้อยกว่า 20 เซนติเมตร บันไดทุกขั้นมีราวลูกกรงไม่น้อยกว่า 90 เซนติเมตร และระยะห่างของลูกกรงต้องไม่เกิน 17 เซนติเมตร

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2523 , น. 31) ได้ให้แนวทางในการจัดอาคารสถานที่ของศูนย์เด็กก่อนวัยเรียน ทั้งในเมืองและชนบท ดังนี้

1. อาคารสถานที่ที่จัดจะต้องเป็นไปตามลักษณะของท้องถิ่น ง่ายและเป็นไปตามลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น โดยยึดหลัก ประหยัด ปลอดภัย และสะอาด

2. ทำเลที่ตั้ง อยู่ภายในหมู่บ้านที่ชาวบ้านไปมาและรับส่งเด็กได้สะดวก ปลอดภัย

3. บริเวณศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้องสะอาด มีที่ว่างโล่งพอที่เด็กจะวิ่งเล่นได้อย่างปลอดภัย

4. อาคารต้องแข็งแรง ปลอดภัย สะอาด มีอากาศถ่ายเทได้ดี มีแสงสว่างเพียงพอ

นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงหลักการสำคัญในการจัดตั้งอาคารสถานที่ของสถานศึกษาระดับปฐมวัย ดังนี้

1. สถานที่ตั้ง การเลือกสถานที่ที่จะจัดตั้งศูนย์เด็กปฐมวัย ควรพิจารณาสิ่งต่อไปนี้

1.1 สถานที่ตั้งควรอยู่ในทำเลที่มีการคมนาคมสะดวก ไม่ห่างจากย่านชุมชนมากเกินไป และอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี

1.2 สถานที่ตั้งควรอยู่ในที่ที่มีอากาศถ่ายเทได้ดี และห่างไกลจากโรงงานอุตสาหกรรม

2. อาคาร ควรพิจารณาสิ่งต่อไปนี้

2.1 ขนาดของอาคาร การก่อสร้างอาคารควรสร้างชั้นเดียว แต่ถ้าหากจำเป็นก็ไม่ควรสร้างเกินสองชั้น ในกรณีที่เป็นอาคารสองชั้น บันไดของอาคารควรแบ่งเป็น 2 ช่วง ช่วงหนึ่งสูงไม่เกิน 2 เมตร และความกว้างของบันไดแต่ละขั้นต้องไม่น้อยกว่า 1.2 เมตร บันไดแต่ละขั้นควรห่างกันไม่เกิน 17.5 เซนติเมตร และบันไดทุกขั้นต้องมีราวและลูกกรง

2.2 ระเบียงหน้าห้องควรไม่น้อยกว่า 2 เมตร และต้องมีรั้วระเบียงที่แข็งแรงเป็นแบบโปร่ง ซึ่งตั้งไม่ห่างเกินไป สูงไม่น้อยกว่า 90 เซนติเมตร

2.3 อาคารทุกอาคารควรสร้างทางออกฉุกเฉินไว้ด้วยเพื่อป้องกันเหตุฉุกเฉิน

2.4 ตัวอาคารควรตั้งอยู่ในตำแหน่งที่มีทิศทางลมพัดผ่านและมีแสงสว่างพอเหมาะ

2.5 ตัวอาคารควรทาสีอ่อน ๆ ที่สวยงามทั้งภายนอกและภายใน

2.6 อาคารสถานศึกษาระดับปฐมวัยควรประกอบด้วยห้องต่าง ๆ เช่น ห้องธุรการ ห้องครูใหญ่ ห้องพักครู ห้องประชุม ห้องเรียน ห้องเตรียมอาหาร ห้องนอน ห้องส้วม ห้องน้ำ ห้องพัสดุ ห้องพยาบาล ห้องกิจกรรม เป็นต้น

ขวัญจิรา ภู่สังข์, จินตนา เลาหวณิช และอุไร โชติชุษณะ (2543, น. 56) ได้กล่าวถึงสถานศึกษาที่ดีควรมีลักษณะ 10 ประการ ดังนี้ คือ

1. มีพื้นที่ บริเวณ อาคาร ห้องเรียน และอุปกรณ์ต่าง ๆ อย่างเพียงพอ และได้สัดส่วนกับจำนวนเด็กที่รับเข้าเรียน

2. มีที่ตั้งโรงเรียน ลักษณะของพื้นที่และการจัดห้องต่าง ๆ เป็นไปอย่างเหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอน และการศึกษาระดับเด็ก

3. มีความปลอดภัยทั้งโรงเรียน รวมถึงสิ่งแวดล้อมโรงเรียน อาคารเรียน จะต้องให้ความปลอดภัยแก่นักเรียน

4. สถานศึกษาและสิ่งแวดล้อมต้องถูกสุขลักษณะ และส่งเสริมสุขภาพและอนามัย

5. ลักษณะขนาด และการจัดห้อง สามารถเปลี่ยนแปลง ยืดหยุ่นเพื่อใช้ประโยชน์เต็มที่ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

6. มีความสะดวกในการเดินทางระหว่างโรงเรียน และภายในอาคารเรียน

7. การออกแบบบริเวณ และอาคารเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถใช้ประโยชน์ทุกพื้นที่ได้อย่างเต็มที่

8. ง่ายต่อการดูแลและบำรุงรักษา คุ้มค่ากับการลงทุน

9. มีแผนที่พร้อมต่อการขยายตัวของบริเวณและอาคารเรียนได้ง่ายและประหยัด

10. มีภูมิสถาปัตย์ที่สวยงาม

ภิญโญ สาธร (2524, น. 426) กล่าวถึง งานอาคารสถานที่ว่าเป็นส่วนประกอบอย่างหนึ่งในงานบริหารโรงเรียน ครูใหญ่ที่เป็นนักบริการแม้ว่าจะมีอาคารไม่ทันสมัย ไม่มีตึกหรู ๆ และอุปกรณ์ดี ๆ อาจใช้ความสามารถในการดัดแปลงอาคารสถานที่ที่มีอยู่ให้ดูทันสมัย และดัดแปลงอุปกรณ์ที่มีอยู่ให้ใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ดี

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2540, น. 20-21) ได้กำหนดหลักเกณฑ์การจัดอาคารเรียนและการจัดสภาพแวดล้อมสำหรับเด็กปฐมวัย ดังนี้

1. การจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน

1.1 ห้องเรียนระดับปฐมวัยต้องสะอาดมีแสงสว่างเพียงพอ ปลอดภัย และกว้างได้สัดส่วนกับจำนวนเด็ก ควรมีพื้นที่กว้าง เฉลี่ยไม่น้อยกว่า 1 ตารางเมตรต่อเด็ก 2 คน

1.2 ครุภัณฑ์ภายในห้องเรียน เช่น โต๊ะ เก้าอี้ ตู้ที่เก็บเครื่องใช้ส่วนตัวของเด็กชั้นวางของ ควรมีขนาดเหมาะสม เพียงพอต่อจำนวนเด็ก ควรเลือกใช้สีอ่อน หรือสีธรรมชาติ

1.3 สื่อ หรือเครื่องเล่นภายในห้องเรียนต้องมีจำนวนพอเพียง ปลอดภัย และอยู่ในสภาพที่ใช้การได้ สอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย

1.4 การจัดแบ่งพื้นที่ในห้องเรียน ให้มีมุมประสบการณ์ต่าง ๆ อย่างน้อย 4 มุม เช่น มุมบ้าน มุมบล็อก มุมหนังสือ มุมวิทยาศาสตร์ โดยมีสื่ออุปกรณ์ภายในมุมอยู่ในสภาพที่ใช้การได้ดีสอดคล้องกับแนวและแผนการจัดประสบการณ์ และเด็กสามารถเคลื่อนที่จากมุมประสบการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างอิสระ โดยไม่รบกวนเด็กอื่น ๆ

1.5 กำหนดพื้นที่สำหรับจัดกิจกรรมให้เหมาะสม กับกิจกรรมรายบุคคล กิจกรรมกลุ่มย่อยกิจกรรมกลุ่มใหญ่ ชัดเจน และช่วยส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก และทำให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในแนวการจัดประสบการณ์และแผนการจัดประสบการณ์ที่กำหนด

1.6 การจัดสภาพแวดล้อมทั่วไปในห้องเรียน ควรจัดให้มีสภาพ และบรรยากาศที่อบอุ่นเหมือนบ้านเพื่อเร้าความสนใจของเด็กให้กระตือรือร้นอยากมาโรงเรียน นอกจากนี้ยังสามารถใช้ประโยชน์ของห้องเรียนได้อย่างหลากหลาย เช่น ใช้เป็นทั้งห้องจัดกิจกรรมห้องรับประทานอาหาร ห้องพักผ่อน เป็นต้น

1.7 บุคคลที่ใกล้ชิดกับเด็กควรมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีและเข้าใจธรรมชาติของเด็ก

1.8 การจัดป้ายนิเทศ ควรคำนึงถึงความเหมาะสมของกิจกรรม ในห้องเรียนและส่งเสริมให้เกิดประโยชน์กับเด็กโดยตรง ความสูง และขนาดของป้ายนิเทศ ควรอยู่ในระดับสายตาเด็ก เน้นให้เด็กมีส่วนร่วมในการจัดป้ายนิเทศ

2. การจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียนสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียนได้แก่ บริเวณภายนอกห้องเรียน และสนามเด็กเล่นมีความสำคัญ เช่นเดียวกับสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน ควรจัดดังนี้

2.1 การจัดบริเวณภายนอกห้องเรียน ควรจัดให้มีที่โล่งแจ้ง มีการจัดแบ่งพื้นที่สำหรับให้เด็กระดับปฐมวัยเล่นโดยแยกจากสนามเด็กเล่นของเด็กระดับประถมศึกษา คำนึงถึงความปลอดภัยและประโยชน์ของการใช้สอย

2.2 การจัดสนามเด็กเล่น ควรจัดให้มีพื้นที่หลายประเภท เช่น มีทั้งดิน ทรายหญ้า หากมีพื้นที่เพียงพอให้มีทั้งเนินและที่ราบ มีที่สำหรับเล่นของเล่นที่มีล้อเลื่อน ที่สำหรับเล่นทรายเล่นน้ำ และที่สำหรับขุด มีเครื่องเล่นประเภทปีนป่าย ทรงตัว ฯลฯ และ มีขอบเขตเป็นสัดส่วน

2.3 อุปกรณ์ของเล่น และเครื่องเล่นต่าง ๆ ภายในสนามต้องเหมาะสมกับเด็กในวัยนี้ต้องมีความแข็งแรง ทนทาน ให้ได้รับการดูแลให้อยู่ในสภาพการณ์ที่ใช้ได้ดี และมีความปลอดภัยอยู่ตลอดเวลา

2.4 มีห้องน้ำ ห้องส้วมที่สะอาด ถูกสุขลักษณะ เหมาะสมกับวัยและสะดวกแก่การใช้ อาจจะอยู่ในห้องเรียน หรืออาคารเรียน

2.2.7.4 สิ่งแวดล้อม

บุญเยี่ยม จิตรดอน (2533, น. 331) ได้กล่าวว่า สภาพแวดล้อมนับว่ามีอิทธิพลและมีความสำคัญต่อเด็กอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเด็กปฐมวัย สถานที่ให้การศึกษาอบรมเด็กในระดับนี้ควรจัดเตรียมทั้งสภาพภายในห้องเรียนและนอกห้องเรียน สิ่งของเครื่องใช้อุปกรณ์ต่างๆ ควรมีให้เพียงพอเหมาะสมกับวัยและความสนใจ และตกแต่งให้น่าดู จัดวางไว้ให้เด็กได้เลือกเล่นอย่างสนุกเลือกใช้และทดลองอย่างสะดวกสบาย ปลอดภัย สำหรับสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาควรจัดให้มีสภาพคล้ายคลึงบ้านของเด็กให้มากที่สุด เพื่อเด็กจะได้อบอุ่น มั่นใจ สนใจ รักและอยากมาสถานศึกษาส่วนสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียนควรตกแต่งให้สวยงามและได้ประโยชน์ เช่น ปลูกไม้ดอก ไม้ประดับและต้นไม้ใหญ่เพื่อให้ร่มเงาเพื่อความสวยงามและเพื่อความปลอดภัย พื้นสนามควรปรับให้เรียบสม่ำเสมอ ปลูกหญ้าเพื่อความสดชื่นน่าดู ควรดูแลความปลอดภัยไม่ให้มีเศษแก้วหินคมเพราะอาจเป็นอันตรายต่อเด็กได้ บริเวณสนามควรดูแลรักษาให้สะอาดเรียบร้อย มีที่ทิ้งขยะเป็นสัดส่วน ในสนามควรมีเครื่องเล่นสนาม และเครื่องเล่นสำหรับให้เด็กได้ออกกำลังกาย นอกจากนี้ควรมีที่เลี้ยงสัตว์ที่ให้ความสวยงามและฝึกนิสัยเด็กให้มีความเมตตากรุณาต่อสัตว์

เบญจา แสงมลิ (2533, น. 244) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียนเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

1. สนามของสถานศึกษาเด็กปฐมวัยเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาด้านร่างกายและอารมณ์ของเด็ก สถานศึกษาปฐมวัยจึงควรจัดให้มีทั้งสนามหญ้าและสนามเด็กเล่น

2. สวนที่มีอยู่ในสถานศึกษาเด็กปฐมวัยช่วยให้เด็กรักธรรมชาติและไม่ทำลายธรรมชาติที่อยู่รอบตัวเด็ก การทำสวนจึงเป็นกิจกรรมที่จำเป็นสำหรับเด็กปฐมวัย

3. สถานศึกษาเด็กปฐมวัยมีหน้าที่ปลูกฝังให้เด็กมีใจเมตตากรุณา และรักสัตว์ไม่รังแกสัตว์ จึงควรจัดให้มีที่สำหรับเลี้ยงสัตว์ด้วย ส่วนมากจะจัดให้อยู่ใกล้กับสวน หรืออาจเลี้ยงสัตว์

บางอย่างไว้ในห้องเรียนได้ ถ้าสัตว์เหล่านั้นไม่ทำให้ห้องมีกลิ่นหรือสกปรก หรืออาจจัดแขวนกรงสัตว์ไว้ระเบียงหน้าห้องเรียนก็ได้

สนามเด็กปฐมวัยควรแบ่งออกเป็นสองส่วน คือ

1. สนามหญ้า เป็นสนามที่ปลูกหญ้าไว้ใช้เป็นที่วิ่งเล่นของเด็ก อาจใช้เสมือนเป็นห้องเรียนเด็กก็ได้ สนามส่วนนี้ควรมีต้นไม้ใหญ่เพื่อให้ร่มเงาแก่เด็ก

2. สนามเด็กเล่น สนามส่วนนี้จะเป็นที่ซึ่งจัดตั้งเครื่องเล่นสนามของเด็ก เพื่อส่งเสริมให้เด็กได้เคลื่อนไหว ใช้กล้ามเนื้อใหญ่ อันได้แก่ แขน ขา และลำตัว เด็กชอบปีนป่าย ห้อยโหนเครื่องเล่นสนามจึงมีลักษณะให้เด็กเล่นตามความต้องการโดยใช้แขนขาออกกำลังกายสถานศึกษาเด็กปฐมวัยส่วนมากมีเครื่องเล่นสนามดังนี้

2.1 ชิงช้า

2.2 สะพานลื่น

2.3 กระดานหก

2.4 ราวไต่

2.5 ราวโหน

2.6 โครงไม้

2.7 ม้าหมุน

2.8 เรือโล้

2.9 บ่อทราย และเครื่องมือในการเล่น เช่น เสียมเล็กๆ ถังที่ตักทราย พิมพ์ทำด้วยไม้หรือพลาสติก เป็นต้น

2.10 อ่างใส่น้ำและของลอยน้ำพลาสติก เช่น เรือ เป็ด หลา เครื่องตวง เป็นต้น

สิ่งที่ต้องคำนึงถึงในการจัดตั้งเครื่องเล่นสนามสำหรับเด็ก คือ เครื่องเล่นชนิดหนึ่ง ๆ จะต้องตั้งให้ห่างกันพอควร มีเนื้อที่ซึ่งขณะที่เด็กหมู่หนึ่งกำลังเล่นก็จะไม่วิ่งไปโดนหรือชนเด็กกลุ่มอื่นที่กำลังเล่นอยู่ และเครื่องเล่นสนามในสถานศึกษาเด็กปฐมวัยอาจสร้างจากวัสดุในท้องถิ่นก็ได้

สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมในการจัดการเรียนการสอน

1. ภายในอาคาร

1.1 แสงสว่าง ควรเป็นแสงสว่างจากธรรมชาติ สม่ำเสมอทั่วทั้งห้อง เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็ก เช่น มีแสงสว่างเพียงพอ ในการอ่านหนังสือได้อย่างสบายตา เป็นต้น ไม่ควรให้เด็กอยู่ในห้องที่ใช้แสงสว่างจากไฟฟ้าต่อเนื่องนานกว่า 2-3 ชั่วโมง เพราะจะทำให้เกิดภาวะเครียดและมีผลถึงฮอร์โมนการเติบโตของเด็ก

1.2 เสียง ต้องอยู่ในระดับที่ไม่ดังเกิน (ระหว่าง 60-80 เดซิเบล) อาคารควรจะตั้งอยู่ในบริเวณที่มีระดับเสียงเหมาะสม

1.3 การถ่ายเทอากาศ ควรมีอากาศถ่ายเทได้สะดวก โดยมีพื้นที่ของหน้าต่าง ประตู และช่องลมรวมกันแล้วไม่น้อยกว่า ร้อยละ 20 ของพื้นที่ห้อง กรณีที่เป็นห้องกระจกหรืออยู่ในบริเวณโรงงานที่มีมลพิษ ต้องติดเครื่องฟอกอากาศและมีเครื่องปรับอากาศอย่างเหมาะสมสำหรับบริเวณที่มีเด็กอยู่ต้องเป็นเขตปลอดบุหรี่

2. ภายนอกอาคาร

2.1 รั้ว ควรมีรั้วกั้นบริเวณให้เป็นสัดส่วน เพื่อความปลอดภัยของเด็ก และควรมีทางเข้า-ออกไม่น้อยกว่า 2 ทาง กรณีมีทางเดียวต้องมีความกว้างไม่น้อยกว่า 2.00 เมตร

2.2 สภาพแวดล้อมและมลภาวะ ควรมีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยถูกสุขลักษณะ และควรตั้งอยู่ห่างจากแหล่งอบายมุข ฝุ่นละออง กลิ่น หรือเสียงที่รบกวน มีการจัดระบบสุขาภิบาล การระบายน้ำ การระบายอากาศ และการจัดเก็บสิ่งปฏิกูลให้เหมาะสม ไม่ปล่อยให้เป็นแหล่งเพาะหรือแพร่เชื้อโรคโดยเฉพาะควรกำจัดสิ่งปฏิกูลทุกวัน

2.3 พื้นที่เล่นกลางแจ้ง ต้องมีพื้นที่เล่นกลางแจ้ง เฉลี่ยไม่น้อยกว่า 2.00 ตารางเมตร ต่อจำนวนเด็ก 1 คน โดยจัดให้มีเครื่องเล่นกลางแจ้งที่ปลอดภัย และมีพอสมควรกับจำนวนเด็กในกรณีที่ไม่สามารถจัดให้มีที่เล่นกลางแจ้ง เป็นการเฉพาะ หรือในสถานที่อื่น ๆ ได้ก็ควรปรับใช้ในบริเวณที่ร่มแทน โดยมีพื้นที่ตามเกณฑ์กำหนดหรืออาจจะจัดกิจกรรมกลางแจ้งสำหรับเด็กในสถานที่อื่น ๆ ที่เหมาะสม เช่น ในบริเวณวัด หรือในสวนสาธารณะ เป็นต้น โดยต้องให้เด็กปฐมวัยมีกิจกรรมกลางแจ้งอย่างน้อย 1 ชั่วโมง ในแต่ละวัน

2.4 ระเบียง ต้องมีความกว้างของระเบียงไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร และหากมีที่นั่งตามระเบียงด้วย ระเบียงต้องกว้างไม่น้อยกว่า 1.75 เมตร ของระเบียงต้องสูงจากที่นั่งไม่น้อยกว่า 70.00 เซนติเมตร นอกจากนี้ควรสอบสภาพความคงทน แข็งแรง และสภาพการใช้งานปลอดภัยสำหรับเด็กด้วย

นภเนตร ธรรมบวร (2544, น. 176) ได้กล่าวว่าการจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกชั้นเรียนได้อย่างเหมาะสม ถือเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรปฐมวัย ทั้งนี้เพราะสภาพแวดล้อมเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอนที่จะช่วยให้ครูบรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่ตั้งไว้ สำหรับการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนนั้น ควรจัดเป็นศูนย์การเรียน หรือมุมต่าง ๆ เช่น มุมภาษา ซึ่งรวมถึงหนังสือนิทานต่าง ๆ และเทปสำหรับให้เด็กฟังนิทาน หรือเรื่องราวต่าง ๆ มุมบาทสมมติ มุมบล็อก มุมศิลปะ มุมดนตรี มุมคอมพิวเตอร์ มุมวิทยาศาสตร์ และมุมคณิตศาสตร์ เป็นต้น ส่วนการจัดสภาพแวดล้อมภายนอก ควรจัดให้มีสนามเด็กเล่น และมีอุปกรณ์เครื่องเล่นต่าง ๆ ซึ่งจะต้องคำนึงถึงความปลอดภัยเป็นหลัก

2.2.7.5 อุปกรณ์และสื่อการเรียน

พิทยาภรณ์ มานะจุติ (2539, น. 103-104) กล่าวว่า สื่อการเรียนรู้ประเภทเครื่องเล่นต่าง ๆ ถือว่าเป็นอาหารกาย อาหารใจ และอาหารทางสมองอันจำเป็นอย่างยิ่งที่เด็กจะต้องได้รับเพื่อช่วยให้เกิดการพัฒนายิ่ง ๆ ขึ้นอย่างไม่หยุดยั้งในชีวิตของเด็กทุก ๆ คน โดยเฉพาะเด็กก่อนวัยเรียน (0-6 ขวบ) ถือเป็นวัยที่มีพัฒนาการด้านต่าง ๆ ดำเนินไปอย่างรวดเร็ว และมีค่าควรแก่การให้ความเอาใจใส่ สนใจ ส่งเสริมและช่วยเหลือ บิดามารดา ครู อาจารย์ หรือนักศึกษาตลอดจนบุคคลที่ทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กทุกฝ่าย จำเป็นที่จะต้องให้ความสนใจ ทำความเข้าใจและตอบสนองความต้องการของเด็กเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะความเข้าใจเกี่ยวกับการทำและการใช้สื่อประเภทเครื่องเล่นสำหรับเด็ก ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างมากในการช่วยการผลิตเครื่องเล่นทำเองให้แก่เด็ก ทำให้เกิดความรับผิดชอบ ความเสียสละ ความสัมพันธ์ที่มีความหมายระหว่างผู้ใหญ่กับเด็กมากยิ่งขึ้น ลักษณะของสื่อ หรือเครื่องเล่นที่ดีนั้น มีความเห็นว่าจะต้องมีคุณสมบัติดังนี้

1. เหมาะกับวัยและโครงสร้างเฉพาะวัยของเด็ก
2. มั่นคง ทนทาน แข็งแรงไม่แตกสลายง่าย
3. ไม่มีส่วนของสารพิษเจือปน เช่น สีหรือสารเคมีที่เป็นพิษ ส่วนความแหลมหรือของมีคม ต้องไม่เป็นอันตรายต่อตัวเด็ก
4. ประกอบขึ้นง่าย ไม่ซับซ้อน ประหยัดเวลาในการทำงานและการเล่น
5. ส่งเสริมประสบการณ์ชีวิตในเด็ก
6. เร้าใจ ส่งเสริมให้เด็กอยากรู้ อยากเห็นอยู่เสมอ
7. เพิ่มประสิทธิภาพทางทักษะและความสามารถเฉพาะวัย
8. เสริมสร้างความสนใจและทัศนคติที่ดีแก่ผู้เล่น
9. ส่งเสริมประสบการณ์ร่วมในเด็กด้วยกัน
10. เข้าใจและเล่นได้ไม่ยาก
11. ช่วยเพิ่มพูนความรู้หลายด้านในเวลาอันสั้น
12. ช่วยให้เด็กจดจำบทเรียนและประสบการณ์ได้นานขึ้น
13. มีข้อบกพร่องน้อย และยากแก่การบุบสลาย มีการสาธิตและการทดลองก่อนการใช้เสมอ

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2549, น. 15-16) ได้กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอนสำหรับเด็กปฐมวัยมีความสำคัญกับเด็กมาก เพราะสื่อช่วยให้เด็กปฐมวัยเรียนรู้ได้ดีจากการใช้สัมผัสทั้ง 5 การได้สัมผัสสร้างให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่ชัดเจน ซึ่งวิธีการจัดหาสื่อการเรียนการสอนสามารถทำได้ 2 วิธี ดังนี้

1. การจัดหาสื่อการเรียนการสอนด้วยการซื้อ สื่อที่ต้องมาจากการซื้อ จำเป็นต้องใช้งบประมาณของหน่วยงาน จึงเป็นบทบาทหน้าที่ของฝ่ายบริหารที่ต้องจัดซื้อ โดยมีครูเป็นผู้มีส่วนให้ข้อชี้แนะเพื่อให้การจัดหานั้นถูกต้องตรงกับความต้องการ และในการจัดซื้อสื่อการเรียนการสอนนั้นจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1.1 สื่อที่จัดซื้อนั้นต้องสนองตอบจุดประสงค์ของหลักสูตรการเรียนการสอนและให้ความหลากหลายในการพัฒนาเด็กและการเรียนรู้

1.2 จำนวนการจัดซื้อต้องสอดคล้องกับงบประมาณที่มี และความจำเป็นในการจัดการเรียนการสอน

1.3 สื่อการเรียนการสอนที่จัดซื้อต้องมีความจำเป็น ไม่สามารถจัดหามาในรูปแบบอื่นได้

1.4 มีที่เก็บเหมาะสม สามารถรักษาคุณภาพและพร้อมนำไปใช้สะดวก ของเสื่อมสลายและมีอายุสั้นควรจัดซื้อในปริมาณที่จำเป็น

1.5 สื่อการเรียนการสอนที่จัดซื้อต้องปลอดภัยสำหรับเด็ก ในด้านส่วนประกอบ รูปร่าง สี กลิ่น ขนาด รวมถึงการดูแลรักษาความสะอาดที่สะดวกและปลอดภัย

1.6 เป็นที่น่าสนใจสำหรับเด็ก และเด็กสามารถนำไปเล่นไปเรียนได้ในกิจกรรมต่าง ๆ

2. การจัดหาสื่อด้วยตัวครูเอง สื่อที่ครูจัดเตรียมเองได้เป็นสื่อที่ครูไม่ต้องลงทุนจัดซื้อ แต่เป็นสิ่งที่ครูสามารถทำเองได้ง่าย ประกอบด้วย

2.1 สิ่งของเหลือใช้ต่าง ๆ เช่น ภาพจากหนังสือพิมพ์ที่ทิ้งแล้ว ครูสามารถนำมาจัดกิจกรรมต่าง ๆ ได้หลายรูปแบบ

2.2 สิ่งของจากธรรมชาติ ได้แก่ ดอกไม้ ใบไม้ ดิน หิน ผัก ผลไม้ เป็นต้น

2.3 สิ่งประดิษฐ์จากครู เช่น บัตรคำ บัตรภาพ เป็นต้น

เยาวพา เดชะคุปต์ (2550, น. 19) ได้ให้ความหมายว่า สื่อ (Media) คือเครื่องมือในการเรียนรู้ที่จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการ และการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ การเลือกสื่อ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการให้เหมาะสม พ่อ แม่ และครูควรมีความเข้าใจในเรื่องของพัฒนาการของเด็กวัยต่าง ๆ และเข้าใจประเภทของสื่อ ทั้งนี้เพื่อให้สามารถเลือกใช้ และจัดหาซื้อสื่อได้ตรงกับความต้องการและมีประโยชน์สำหรับการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก สื่ออาจจะเป็นคน สิ่งของ หรือวัสดุใกล้ตัว ที่ผู้ปกครองและครูสามารถใช้การเล่นด้วยมือ การเคลื่อนไหวร่างกายกับเด็ก หรือสนทนาพูดคุยถึงสิ่งที่เด็กได้พบเห็น เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ และได้รับประสบการณ์ตรงให้มากที่สุด

บูรชัย ศิริมหาสาร (2545, น. 49-50) กล่าวถึงสื่อการเรียนการสอน (Instructional Media) ว่าคือตัวกลางที่ช่วยนำความรู้ไปสู่ผู้เรียนทำให้การเรียนการสอนบรรลุตามจุดประสงค์ที่ต้องการ ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. สื่อที่เป็นเครื่องมือและอุปกรณ์ (Hardware) เช่น เครื่องฉายสไลด์ โทรทัศน์ วิทยุ คอมพิวเตอร์ เป็นต้น สื่อประเภทนี้ต้องอาศัยความรู้ในแบบต่าง ๆ มาป้อนผ่านเครื่องมือไปสู่ผู้เรียน

2. สื่อที่เป็นวัสดุ (Software) เป็นวัสดุสิ้นเปลืองที่ใช้แล้วหมดไป เช่น ฟิล์มสไลด์ ฟิล์มถ่ายภาพ รูปภาพ แผนที่ ลูกโลกจำลอง เป็นต้น สื่อประเภทนี้มีความสำคัญมาก เพราะเป็นสื่อที่เก็บความรู้ที่ครูต้องถ่ายทอดสู่ผู้เรียน ในลักษณะของภาพ เสียง และตัวอักษร ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

3. สื่อที่เป็นเทคนิคหรือวิธีการสอนแบบต่าง ๆ (Techniques or Method) ได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่ครูและนักเรียนร่วมกันจัดขึ้นทั้งในและนอกห้องเรียน เช่น เกมการศึกษา บทบาทสมมติและกรณีตัวอย่าง เป็นต้น

อำภา บุญช่วย (2537, น. 101) ได้แนะนำ หลักการเลือกสื่อการเรียนการสอนและหลักการเตรียมสื่อการเรียนการสอนไว้ว่า ต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์กับเนื้อหาบทเรียนและจุดประสงค์ของเรื่องที่จะสอน เหมาะสมกับระดับชั้นและวัยของผู้เรียน เหมาะสมกับความรู้ และประสบการณ์ของผู้เรียน เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เลือกสื่อที่หาง่ายมีประสิทธิภาพ ใช้สื่อตามความเหมาะสม ตรงกับเนื้อหาเพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาที่ถูกต้อง เป็นสื่อที่ใช้การได้ดี คุ้มกับราคา คุ้มกับเวลา มีความสอดคล้องกับวิธีการสอนและผู้สอนมีประสบการณ์ในการใช้ก่อนสอนจริง

สรุปได้ว่าการจัดการศึกษาปฐมวัยมีความสำคัญเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กที่มีความสัมพันธ์และการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นขั้นตอนไปพร้อม ๆ กันทุกด้านและเด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงด้วยตัวเด็กเองในสิ่งแวดล้อมที่เป็นอิสระเอื้อเฟื้อต่อการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมบูรณาการให้เหมาะสมกับวัยและระดับพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคนโดยถือว่าการเล่น

อย่างมีจุดมุ่งหมายเป็นหัวใจสำคัญของการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมและสังคมที่แวดล้อมซึ่งมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้การพัฒนาศักยภาพและพัฒนาการของเด็กแต่ละคน

สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย หมายถึง กระบวนการจัดประสบการณ์จัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนระดับปฐมวัย สำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี โดยมีองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ

1. ด้านการจัดการเรียนการสอน หมายถึง ดำเนินการสอนนักเรียนตรงตามหลักสูตร มีเนื้อหาทันสมัยกับเหตุการณ์ในชุมชนสังคมปัจจุบัน อบรมนักเรียนให้มีความรู้ มีความประพฤติที่ถูกต้องดีงามกล้าคิด กล้าแสดงออก และมีความคิดริเริ่มใหม่ ๆ ช่วยเหลือนักเรียนอย่างเหมาะสมเท่าเทียมกัน ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักแก้ปัญหาและช่วยตนเองได้มากขึ้น มีการจัดการเรียนรู้ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วม มีโอกาสได้พบปะกับครูผู้สอน เด็ก และผู้ปกครองเด็กคนอื่น ๆ บ่อยครั้ง มีการสอนโดยเน้นการอ่าน เขียนทำให้เด็กอ่านและเขียนได้ดียิ่งขึ้น มีการจัดการแข่งขันประกวดความสามารถของเด็กอยู่เสมอ มีการให้รางวัลและเกียรติบัตรสำหรับเด็กที่ชนะเลิศเพื่อเป็นกำลังใจและส่งเสริมความสามารถเด็ก

2. ด้านบทบาทของครูผู้สอน หมายถึง ครูผู้ดูแลนักเรียนหรือบุคลากรที่เรียกอย่างอื่นที่ปฏิบัติหน้าที่ด้านการสอนเด็กปฐมวัย มีคุณสมบัติครบถ้วนตามคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่งและมีจำนวนเพียงพอ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูผู้ดูแลเด็กได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกระบวนการพัฒนาหลักสูตร อบรมพัฒนาเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนอย่างน้อยปีละสองครั้ง ได้รับการนิเทศประเมินผลตามแผนจัดกระบวนการเรียนรู้ ช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาหรือส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญกรณีที่มีปัญหา มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเด็กและผู้ปกครองเป็นมิตรกับเด็กและผู้ปกครอง สนับสนุนให้ครูผู้ดูแลเด็กได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เช่น การอบรมศึกษาดูงานและเชิญวิทยากรมาบรรยาย มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อยู่เสมอ มีความสามารถในการสอนที่หลากหลายวิธีการ

3. ด้านการจัดบริการนักเรียน หมายถึง มีบริการรถรับ-ส่ง ในรายที่นักเรียนอยู่บ้านไกลบางโรงเรียน ส่งเสริมให้มีการแสดงความสามารถของนักเรียนและยกย่องมอบรางวัลให้เมื่อมีผลงานดีเด่น จัดระเบียบการจราจรบริเวณจุดรับ-ส่งนักเรียนให้สะดวกมากขึ้น มีห้องพยาบาลที่ทันสมัยสะอาดพร้อมให้บริการฉุกเฉินแก่นักเรียน มีการตรวจสุขภาพและให้บริการสุขอนามัยแก่นักเรียนเป็นประจำตามกำหนด มีเครื่องมือ อุปกรณ์ และสื่อการสอนที่ทันสมัย มีการจัดมุมแหล่งเรียนรู้สำหรับเด็กที่เหมาะสมและทันสมัย ให้การต้อนรับผู้ปกครองที่มาติดต่อด้วยความอบอุ่นอย่างเป็นกันเอง การจัดทำปฏิทินการศึกษาของโรงเรียนมีการวางแผนให้รายละเอียดการเรียนได้เหมาะสม เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะ

4. ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม หมายถึง ห้องเรียนเหมาะสมกับนักเรียน ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียน ร่วมประชุมแก้ไขปัญหาร่วมกับโรงเรียนเมื่อมีปัญหาต่าง ๆ ทั้งเรื่องของนักเรียนโรงเรียน วัดและชุมชน ห้องนอนห้องน้ำ ห้องสุขาในโรงเรียนสะอาดถูกสุขลักษณะอนามัยและเพียงพอ มีการกวดขันโรงอาหาร ร้านค้าของโรงเรียนในเรื่องความสะอาดและบริการ จัดบริเวณรอบโรงเรียนสนามเด็กเล่น ได้สะอาดปราศจากอันตรายต่อร่างกายและสุขภาพของนักเรียน บรรยากาศห้องเรียนสว่าง สะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อย จัดสถานที่รับ-ส่ง ที่จอดรถ ทางเข้า-ออกชัดเจน สะดวก และมีความปลอดภัย

2.3 แนวคิดทฤษฎีการจัดการศึกษาปฐมวัย

2.3.1 แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาปฐมวัยของนักการศึกษาที่สำคัญ

แนวคิดการศึกษาปฐมวัยมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาระดับก่อนวัยเรียนว่าการศึกษาจะสามารถนาพาผู้เรียนไปในทิศทางเดียวกันได้จำเป็นต้องมีแนวคิดความเชื่อหรือปรัชญาเป็นเครื่องกำหนดความมุ่งหมายตลอดจนการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอน

การศึกษาปฐมวัยเป็นเรื่องที่มีผู้ให้ความสนใจมาตั้งแต่กลางคริสศตวรรษที่ 16 ในช่วงระยะเวลา 300 ปี มานี้ความคิดในเรื่องการจัดการศึกษาก่อนวัยเรียนได้เริ่มมีขึ้นโดยมีบุคคลที่มีความคิดริเริ่มในประเทศต่าง ๆ ได้วางรากฐานของการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยโดยเล็งเห็นถึงความสำคัญและการเจริญเติบโตของเด็กบุคคลเหล่านี้ได้มองเห็นปัญหาของการอบรมเลี้ยงดูและการเรียนรู้ของเด็กอาศัยความเข้าใจในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของเด็กเป็นปัจจัยสำคัญบุคคลที่ควรกล่าวถึงในวงการศึกษาของเด็กก่อนวัยเรียนรุ่นแรก ๆ ได้แก่ โคเมนิอุสรุสโซเฟรอเบลเปสตาลอสซี่และดิวอี้ท่านเหล่านี้ได้วางแนวคิดทางด้านการเรียนรู้ของเด็กตั้งแต่แรกเกิดการให้ความรู้แก่มารดาในระยะตั้งครรภ์การจัดกิจกรรมและบทเรียนง่าย ๆ เช่นการให้เด็กรู้จักสิ่งแวดล้อมได้แก่พืชสัตว์ร่างกายเป็นต้นการเรียนรู้ของเด็กในระยะนี้จะต้องไม่เป็นในลักษณะของการบีบบังคับซึ่งเป็นการทำลายธรรมชาติของเด็กการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกายการให้เด็กมีโอกาสเล่น และสำรวจสิ่งแวดล้อมเพื่อให้มีประสบการณ์ตรงการให้ความรักและเอาใจใส่ต่อเด็ก

แนวความคิดของเฟรอเบล (Froebel) กับมอนเตสซอรี่ (Montessori) จะคล้ายคลึงกันมากโดยมีการเน้นในการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนปฐมวัยให้เป็นธรรมชาติที่สุดโดยเฟรอเบลเน้นเรื่องกิจกรรมของเด็กให้ถือว่าเด็กทุกคนมีความสามารถอยู่ภายในซึ่งจะแสดงออกเมื่อได้รับการสนับสนุนส่วนมอนเตสซอรี่มีแนวความคิดให้เสรีภาพแก่เด็กเพื่อแสวงหาความรู้โดยปล่อยให้เด็กมีประสบการณ์ทางสิ่งแวดล้อมด้วยตนเองและด้วยความสมัครใจลักษณะกิจกรรมเป็นตามธรรมชาติโดยครูจะเป็นผู้แนะนำช่วยเหลือ

รุสโซ (Rousseau) เชื่อว่าผู้ที่เป็นแม่เท่านั้นที่จะเป็นผู้ดูแลเด็กได้ดีที่สุดและหัวใจทางการศึกษาคือชีวิตในครอบครัวการเรียนรู้จากธรรมชาติต่าง ๆ โดยได้เน้นให้ตระหนักถึงความสำคัญของกิจกรรมทางร่างกายในช่วง5ปีแรกของชีวิตและวัยต่อมา 6-12 ปี เป็นช่วงที่เด็กจะเรียนรู้ทุกสิ่งจากประสบการณ์และการสำรวจค้นคว้าสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัว

เปสตาลอสซี่ (Pestalozzi) ได้เอาความคิดของรุสโซมาปรับปรุงและได้เน้นถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลในด้านความสนใจความต้องการและอัตราในการเรียนรู้ซึ่งเขาเป็นผู้ริเริ่มความคิดในเรื่องความพร้อมของเด็ก

ดิวอี้ (Dewey) ได้เน้นว่าเด็กควรจะได้มีเสรีภาพในการคิดการแสดงออกการศึกษาจะต้องถือเอาเด็กเป็นศูนย์กลางเขาไม่เห็นด้วยกับบทบาทที่จะให้เด็กนักเรียนต้องเป็นฝ่ายรับโดยต้องให้ครูเป็นผู้สอนให้อยู่ตลอดเวลา

แนวความคิดของนักการศึกษาทั้งหลายล้วนมีคุณค่าในการนำมาเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาแก่เด็กก่อนวัยเรียนสิ่งที่มุ่งหมายมีความสอดคล้องกันในหลักการที่จะสนองความต้องการของเด็กในวัยนี้และเน้นถึงการให้อิสระเด็กได้แสดงออกตามธรรมชาติโดยเฉพาะแนวคิดของดิวอี้

ซึ่งเน้นถึงการยึดเด็กเป็นศูนย์กลางให้เด็กได้มีบทบาทสำคัญในการเรียนได้ถูกนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาปัจจุบันรวมทั้งแนวคิดของรุสโซที่ถือว่าเด็กคือผ้าขาวที่บริสุทธิ์ผู้ใหญ่มีหน้าที่แต้มสีสันต่าง ๆ ให้สวยงามการกระทำของเด็กที่แสดงออกจึงเป็นสิ่งที่เกิดโดยธรรมชาติและมีสาเหตุมาจากการหล่อหลอมของผู้ใหญ่จึงไม่ควรมองเด็กในแง่ร้ายแนวคิดดังกล่าวนี้มีส่วนสนับสนุนทฤษฎีและธรรมชาติของเด็กซึ่งนักจิตวิทยาหลายท่านได้ศึกษาค้นคว้าไว้ (จันทร์เพ็ญ กาญจนรักษ์, 2558, น. 48)

เด็กปฐมวัยเป็นคำที่เราใช้เรียกเด็กตั้งแต่ปฏิสนธิจนถึงหกปีซึ่งอยู่ในวัยที่คุณภาพของชีวิตทั้งด้านร่างกายอารมณ์สังคมและสติปัญญากำลังเริ่มต้นพัฒนาอย่างเต็มที่ (Massoglia) ซึ่งคณะกรรมการดำเนินการวิจัย “การจัดบริการศูนย์เด็กก่อนวัยเรียน” สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้ระบุเอาไว้ในรายงานผลการวิจัยดังกล่าวว่า “เด็กปฐมวัย” หมายถึง

1. เด็กที่อยู่ในศูนย์โภชนาการเด็กหรือสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวันหรือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหรือที่เรียกว่าศูนย์เด็กก่อนวัยเรียน
2. เด็กที่เรียนในชั้นอนุบาลหนึ่งและสองในโรงเรียนอนุบาลของรัฐบาลและเอกชนรวมทั้งเด็กที่เรียนในชั้นอนุบาลหนึ่งและสองในโรงเรียนอื่นใดที่เปิดชั้นอนุบาลหนึ่งและสองหรือชั้นเด็กเล็กเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนซึ่งโดยทั่วไปเด็กจะมีอายุประมาณ 3-6 ปี

การจัดการศึกษาปฐมวัยหมายถึงการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดจนถึง6ปีซึ่งการจัดการศึกษาดังกล่าวจะมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างไปจากระดับอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะเด็กในวัยนี้เป็นวัยที่สำคัญต่อการวางรากฐานบุคลิกภาพและการพัฒนาทางสมองการจัดการศึกษาสำหรับเด็กในวัยนี้มีชื่อเรียกต่างกันไปหลายชื่อซึ่งแต่ละโปรแกรมก็มีวิธีการและลักษณะในการจัดกิจกรรมซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะช่วยพัฒนาเด็กในรูปแบบต่าง ๆ กัน

สรุปแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาปฐมวัยคือการจัดการศึกษาสำหรับเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 6 ปี การจัดการศึกษาดังกล่าวจึงมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างไปจากระดับอื่น ๆ เพราะการจัดการเรียนการสอนเป็นการพัฒนาการของเด็กในทุก ๆ ด้านไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกายจิตใจอารมณ์ภูมิปัญญาความสามารถในการรับรู้สิ่งเร้าต่าง ๆ ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่เกิดจากประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับวัยทำให้เกิดพัฒนาการทางสมองการรับรู้จากประสบการณ์จริงเพื่อให้เกิดสติปัญญาความรู้ความสามารถกับเด็กแท้จริง

2.3.2 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กับการจัดการศึกษาปฐมวัย

ในปี พ.ศ. 2542 ประเทศไทยได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับแรกขึ้นซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม 2542 เป็นต้นมาและถือว่าเป็นกฎหมายแม่บทที่เป็นหัวใจสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาของประเทศการปฏิรูปการศึกษาของไทยถือได้ว่าเป็นการปฏิรูปการศึกษาครั้งใหญ่ของประเทศครั้งที่ 3 นับตั้งแต่มีการปฏิรูปครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 5 และได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาว่าเป็นการจัดการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชนกล่าวคือการศึกษาครอบคลุมตั้งแต่เกิดจนตายโดยมุ่งเน้นการจัดการศึกษาที่ให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายตามมติของคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2542 โดยให้ทุกส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

การศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ในที่นี้นั้นจะครอบคลุมชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยไม่ครอบคลุมการศึกษาระดับปฐมวัยอย่างไรก็ตามรัฐบาลยังคงให้ความสำคัญแก่การพัฒนาเด็กปฐมวัยซึ่งหมายถึงเด็กในช่างอายุระหว่าง 0-5 ปี (เด็กตั้งแต่แรกปฏิสนธิถึงอายุ 5 ปี 11 เดือน 29 วัน) จึงมีการจัดทาแผนปฏิบัติการในนโยบายและมาตรฐานการพัฒนาเด็กปฐมวัยที่ครอบคลุมเด็ก 0-5 ปี

2.3.2.1 แนวการจัดการศึกษา

แนวการจัดการศึกษาปฐมวัยนั้นให้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแล้วจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัยความถนัดความสนใจและสัมพันธ์กับวิถีชีวิตตามธรรมชาติของผู้เรียนดังที่ปรากฏในมาตราที่ 24 วรรค 1-6 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2560, น. 11-15) ดังนี้

1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

2) ฝึกทักษะกระบวนการคิดการจัดการการเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อปูองกันและแก้ไขปัญหา

3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงฝึกการปฏิบัติให้ทำได้คิดเป็นทำเป็นรักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้

4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในทุกวิชา

5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมสื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดาผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามสักยภาพ

ส่วนการประเมินผู้เรียนได้กล่าวถึงในมาตราที่ 26 โดยให้พิจารณาจากพัฒนาการความประพฤติการร่วมกิจกรรมและจากการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับเพื่อให้เกิดทักษะจริงประสบการณ์จริงเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเกิดความสัมฤทธิ์ผล

2.3.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาการทางด้านต่าง ๆ

2.3.3.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพของ Sigmund Freud

ฟรอยด์เชื่อว่าโครงสร้างบุคลิกภาพของมนุษย์ประกอบไปด้วย 3 ส่วน คือ Idego และ Superego “Id” คือความต้องการของร่างกาย“ Ego” มีหน้าที่บริหาร Id และ “Superego” คือส่วนควบคุมความต้องการซึ่งได้จากการอบรมสั่งสอนฟรอยด์เน้นว่าความสำเร็จในชีวิตคนจะสืบเนื่องมาจากชีวิตที่สมบูรณ์ในวัยเด็กฟรอยด์ได้แบ่งลำดับการพัฒนาการของเด็กที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัยดังนี้คือ (Sigmund Freud, อ้างถึงใน สุนัน ขันทะสิทธิ์, 2557, น. 10)

1. ขั้นความพึงพอใจอยู่ที่บริเวณปาก (Oralstage) ขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ 0-1 ปี คือการได้สัมผัสบริเวณปากโดยการดูดกัดสัมผัสซึ่งการดูดนอกจากเป็นการสนองความต้องการทางร่างกาย คือความหิวแล้วยังเป็นการผ่อนคลายความตึงเครียดของร่างกาย

2. ขั้นความพึงพอใจอยู่ที่ทวารหนัก (Analstage) ขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ 1-2 ปี ระยะนี้เกิดเมื่อเรียนรู้เรื่องขับถ่าย

3. ขั้นความพึงพอใจอยู่ที่อวัยวะเพศ (Phallicstage) ขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ 3-6 ปี เด็กมีความสนใจและความอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับสภาพร่างกายซึ่งแตกต่างไปจากเพศตน การเกิดของตนบทบาทของพ่อแม่ในการให้กาเนิดบุตรและพฤติกรรมทางเพศของพ่อแม่

ฟรอยด์เชื่อว่าการพัฒนาการแต่ละขั้นจะผ่านไปได้ดีต้องอาศัยการอบรมเลี้ยงดูจากพ่อแม่และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นสำคัญซึ่งถ้าเด็กขาดการตอบสนองขั้นใดขั้นหนึ่งอย่างถูกต้องก็จะเกิดการชะงัก (Fixation) ในการพัฒนาขั้นต่อไปอาจทำให้เกิดการปรับตัวลำบากให้เข้ากับชีวิตเมื่อเด็กเจริญเติบโตขึ้นและจะแสดงถึงพฤติกรรมที่ถดถอย (Regression) กลับสู่เด็กเด็กปฐมวัยอยู่ในวัย 3-6 ปี อยู่ในช่วง “ความพึงพอใจอยู่ที่อวัยวะเพศ” ซึ่งเป็นช่วงที่เด็กให้ความสนใจบิดามารดาที่เป็นเพศตรงข้ามมีการเลียนแบบเปรียบเทียบ (Identification) บิดามารดาที่เป็นเพศเดียวกับตนครูควรมีบทบาทในการสนับสนุนให้เด็กแสดงอารมณ์ออกมาโดยการเล่นสมมุติให้ทำงานทางศิลปะหรือวิธีการต่าง ๆ

2.3.4 ทฤษฎีวุฒิภาวะ (Normative-maturationaltheory)

2.3.4.1 ทฤษฎีพัฒนาการของกีเซล

อารี รังสินันท์ (2560, น. 67-68) ได้สรุปข้อคิดของกีเซลว่าเขาเน้นวุฒิภาวะ (Maturity) ว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากกว่าประสบการณ์หรือสิ่งแวดล้อมแต่การที่เด็กแต่ละวัยสามารถทาสิ่งต่าง ๆ ได้เนื่องมาจากการที่เด็กถึงความพร้อมหรือถึงขั้นวุฒิภาวะนั้นเองเขามีความเห็นว่าความพร้อมเป็นเรื่องของธรรมชาติและควรให้เด็กพร้อมเสียก่อนกีเซลได้แบ่งพัฒนาการของเด็กออกเป็น4กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

1. พฤติกรรมทางการเคลื่อนไหว (Motor Behavior) หมายถึงการบังคับกล้ามเนื้ออวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายและความสัมพันธ์ทางการเคลื่อนไหวทั้งหมดพฤติกรรมกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการทรงตัวการควบคุมกล้ามเนื้อการทรงตัวของศีรษะการนั่งการยืนคลานเดินจับยึดวัตถุและการเล่นหรือกระทำกับวัตถุ (Manipulation)

2. พฤติกรรมการปรับตัว (Adaptive Behavior) พฤติกรรมกลุ่มนี้ควบคุมทางด้านความสัมพันธ์การใช้มือและสายตาในการถือวัตถุและเข้าถึงวัตถุการแก้ปัญหาในการปฏิบัติการสำรวจและการจัดกระทำต่อวัตถุเช่นการวาดภาพการตีระฆังเป็นต้น

3. พฤติกรรมทางด้านภาษา (Language Behavior) พฤติกรรมกลุ่มนี้หมายถึง พฤติกรรมทางด้านการติดต่อสื่อสารเช่นการแสดงออกทางใบหน้าท่าทางการใช้อวัยวะต่าง ๆ รวมถึงความเข้าใจจากการสื่อสารของผู้อื่น

4. พฤติกรรมทางสังคมบุคคล (Personal Social Behavior) พฤติกรรมกลุ่มนี้ครอบคลุมถึงการตอบสนองของเด็กต่อบุคคลอื่นในด้านวัฒนธรรมทางสังคมแบบของพฤติกรรมเช่นการเลี้ยงดูการตอบสนองต่อการฝึกหัดในสังคมต่าง ๆ อันได้แก่การเล่นพัฒนาการทางด้านความเป็นเจ้าของการยิ้มและการตอบสนองต่อบุคคลอื่นต่อวัตถุบางอย่างเช่นกระจกเงา

พฤติกรรมทั้ง 4 กลุ่ม ดังกล่าวกีเซลมีความเห็นว่าขึ้นอยู่กับพัฒนาการของเด็กในแต่ละวัยซึ่งจะพัฒนำไปตามธรรมชาติเมื่อถึงวัยนั้น ๆ เด็กก็จะทาพฤติกรรมต่าง ๆ ได้โดยไม่ต้องฝึกหรือการเตรียมดังนั้นพ่อแม่จึงควรให้เด็กมีอิสระในการเลือกเพื่อนเลือกเล่นตามความสามารถและความสนใจอย่าบังคับเด็กหรือเร่งให้เด็กเรียนก่อนที่เด็กจะพร้อมเพราะจะเกิดผลเสียกับเด็กในเวลาต่อมานำมาสู่การคิดโปรแกรมให้กับเด็กโดยการใช้แบบทดสอบมาตรฐานและการศึกษาในระบบ Normative และใช้แบบทดสอบมาตรฐานและการทำนายพฤติกรรมทำวิจัยหรือวิเคราะห์กลุ่มทั้งนี้เพื่อบอกลักษณะและการพัฒนาของเด็กการจัดโปรแกรมของเด็กควรเป็นไปในรูปที่ครูจัดโปรแกรมกิจกรรมและจุดมุ่งหมายเอาไว้ให้เด็กและการวัดพัฒนาการของเด็กก็จะวัดในรูปอายุทางปฏิทินแต่ไม่ได้เป็นการจัดบรรยากาศหรือประสบการณ์ให้กับเด็ก

2.3.4.2 ทฤษฎีสนามของกลุ่มเกสตัลท์ (Field Theory of Gestalt)

เยาวพา เดชะคุปต์ (2559, น. 63-65) กล่าวถึง หลักการเรียนรู้ตามทฤษฎีนี้ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วน คือ

1. การรับรู้ (Perception) การรับรู้ในความคิดของนักจิตวิทยากลุ่มนี้หมายถึง กระบวนการแปลความหมายของสิ่งเร้าที่มากระทบกับประสาทสัมผัสซึ่งมีหูตาจมูกลิ้นและผิวหนังและการแปลความหมายของสิ่งที่มากระทบสัมผัสก็ขึ้นอยู่กับประสบการณ์เป็นการสร้างความหมายเกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ ให้กับตัวเราเช่นการรับรู้ทางสายตาก็ได้แก่เมื่อมีสิ่งเร้าในลักษณะต่าง ๆ เช่นภาพมากระทบสายตาสายตาก็สัมผัสทำให้มองเห็นและแปลความหมายเป็นความสวยงามความน่าเกลียดเป็นต้น

2. การหยั่งเห็น (Insight) หรือการรู้แจ้งตลอดหมายถึงการเกิดความคิดความเข้าใจที่เกิดขึ้นมาทันทีทันใดโดยมีความเข้าใจในสาระสำคัญในการแก้ปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่กล่าวคือมองเห็นขั้นตอนกระบวนการความสัมพันธ์ของเหตุการณ์กับปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นในการแก้ปัญหาอย่างแจ่มแจ้งว่าจะแก้จุดใดก่อนหลังการหยั่งเห็นจึงเป็นความเข้าใจที่เกิดขึ้นหลังจากที่มีการคิดแก้ปัญหาด้วยการคิดแก้ไขโดยวิธีการอื่นมาก่อนระยะหนึ่งเช่นการลองผิดลองถูกเป็นต้นแล้วจึงเกิดความคิดความเข้าใจแวบขึ้นมามองเห็นช่องทางตลอดทุกขั้นตอนในการแก้ปัญหานั้น ๆ

กฎของการเรียนรู้ทฤษฎีในกลุ่มเกสตัลท์นี้ได้เน้นกฎการเรียนรู้ที่สำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. กฎความแน่นอนชัดเจน (Principle of Pronging) กฎนี้เป็นกฎที่มีความสำคัญกว้างขวางครอบคลุมอื่น ๆ โดยได้อธิบายว่าในการรับรู้สิ่งใดก็ตามอินทรีย์มีแนวโน้มที่จะจัดประสบการณ์นั้น ๆ ให้เป็นระเบียบหมวดหมู่ให้อยู่ในรูปแบบที่ดีที่สุดมีความหมายสมบูรณ์และง่ายเช่นการจัดกลุ่มดาวเป็นรูปลูกหมีฝูงลูกไก่เป็นต้นดังนั้นในการรับรู้อินทรีย์อาจรับรู้แตกต่างกันทั้งนี้เนื่องมาจากประสบการณ์ที่แตกต่างกันของบุคคลแต่การรับรู้ที่ดีจะต้องเกิดความแน่นอนหรือชัดเจนซึ่งมีสิ่งที่ต้องคำนึง 2 ประการ คือ

1.1 ภาพ (Figure) หรือส่วนที่เด่นเป็นจุดศูนย์รวมของสิ่งที่สนใจซึ่งเกิดขึ้นจากการรับรู้ในการจัดระเบียบของลักษณะภาพเป็นสิ่งที่ต้องการเน้นหรือสนใจเป็นพิเศษในขณะนั้น

1.2 พื้น (Ground) หรือส่วนประกอบของภาพเป็นส่วนที่รองรับภาพซึ่งเกิดจากการจัดระเบียบของการรับรู้ในลักษณะที่เป็นพื้นเป็นส่วนประกอบของภาพไม่ใช่สิ่งที่ต้องการเน้นหรือสนใจในขณะนั้นการรับรู้ภาพและพื้นซึ่งบางทีอาจจะมองเห็นสลับกันนั้นตามทฤษฎีของกลุ่มเกสตัลท์เชื่อว่าเกิดจากประสบการณ์ของบุคคลเป็นสำคัญหรืออาจกล่าวได้ว่าประสบการณ์เดิมของบุคคลมีผลต่อการเรียนรู้ภาพและพื้น

2. กฎความใกล้ชิด (Principle of Proximity) หมายถึงสิ่งเร้าใด ๆ ที่อยู่ใกล้กันซึ่งมนุษย์มีแนวโน้มที่จะรับรู้สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้ชิดกันเป็นพวกเดียวกันหรือเป็นหมวดหมู่เดียวกัน

3. กฎความคล้ายคลึง (Principle of Similarity) หมายถึงสิ่งเร้าใด ๆ ก็ตามที่มีลักษณะรูปร่างขนาดหรือสีคล้าย ๆ กันมนุษย์มีแนวโน้มที่จะรับรู้ลักษณะรูปร่างขนาดหรือสีคล้ายคลึงกันเป็นพวกเดียวกันหรือเป็นหมวดหมู่เดียวกัน

4. กฎความต่อเนื่อง (Principle of Continuity) หมายถึงสิ่งเร้าที่ดูเหมือนว่าจะมีทิศทางไปในทางเดียวกันหรือมีแบบแผนไปในแนวทางหนึ่งด้วยกันก็จะทำให้รับรู้เป็นรูปร่างหรือเป็นหมวดหมู่ขึ้น

5. กฎความสมบูรณ์หรือกฎปิด (Principle of Closure) หมายถึงสิ่งเร้าใดก็ตามที่ยังขาดความสมบูรณ์มนุษย์มีแนวโน้มที่จะรับรู้ให้เป็นสิ่งที่สมบูรณ์

จากการศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มเกสตัลท์สามารถนำไปใช้ในการจัดการศึกษาปฐมวัยได้ดังนี้

1. ผู้ดูแลเด็กควรจัดสถานการณ์ต่าง ๆ รอบตัวเพื่อกระตุ้นให้เด็กเกิดความคิดเพราะทฤษฎีของนักจิตวิทยากลุ่มนี้จะเน้นการส่งเสริมความคิดของเด็กเป็นสำคัญโดยใช้กิจกรรมหลาย ๆ ชนิดนิทานเหตุการณ์มาใช้ในการจัดประสบการณ์

2. ผู้ดูแลเด็กควรคำนึงถึงประสบการณ์เดิมของผู้เรียนหรือความสามารถของผู้เรียนเป็นพื้นฐานทั้งนี้เพื่อให้สามารถจัดประสบการณ์ให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของผู้เรียนเป็นต้น

3. การเน้นภาพรวมครูควรจัดบทเรียนให้เป็นหมวดหมู่มองเห็นโครงสร้างที่จะเรียนแล้วยังแยกเป็นหน่วยย่อย ๆ ที่สัมพันธ์ต่อเนื่องกันแล้วจึงให้รายละเอียดของหน่วยย่อยแต่ละหน่วยนั้นโดยเฉพาะการสอนภาษาควรเน้นให้เด็กเห็นคาหรือประโยคมากกว่าการสะกดคำ

4. การประยุกต์ใช้การเรียนรู้ควรเน้นให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

5. การเรียนรู้ควรเน้นความเข้าใจมากกว่าท่องจำโดยหาวิธีการที่เหมาะสมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจนาความรู้ไปใช้ได้จริง

2.3.4.3 ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิคของพาฟลอฟ

พาฟลอฟ (Pavlov) เชื่อว่ากระบวนการเรียนรู้เป็นพื้นฐานของการเรียนรู้คือการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้า (Stimulus-S) กับปฏิกิริยาตอบสนอง (Response-R) ได้อย่างฉับพลันหรือเกิดปฏิกิริยาสะท้อน (Reflex) เช่นสุนัขเมื่อได้ยินเสียงกระดิ่งจะน้ำลายไหล “เสียงกระดิ่ง” เป็นสิ่งเร้าที่ต้องการให้เกิดการเรียนรู้จากการวางเงื่อนไขซึ่งพาฟลอฟเรียกว่า “สิ่งเร้าที่วางเงื่อนไข”

(Conditioned Stimulus) และปฏิกิริยาน้ำลายไหลเป็นการตอบสนองที่เรียกว่า “การตอบสนองที่ถูกวางเงื่อนไข” (Conditioned Response) ซึ่งเป็นพฤติกรรมการเรียนรู้จากการวางเงื่อนไข (เยาวพา เดชะคุปตา, 2559, น. 60)

การนำทฤษฎีพาฟลอฟไปใช้กับการจัดการศึกษาปฐมวัยนั้นครูควรสร้างเงื่อนไขเพื่อให้เด็กเกิดความรู้สึกชอบที่จะเรียนและลบพฤติกรรมที่วางเงื่อนไข (Extinction) ซึ่งครูจะทำได้โดยพยายามทำให้สิ่งเร้าเทียมลดน้อยลงจนไม่อยู่ในระดับที่เด็กจะเกิดการตอบสนองและพฤติกรรมที่ไม่ต้องการลดน้อยลงจนหายไปในการเรียนการสอนครูอาจจะนำภาพมาให้เด็กดูบ่อย ๆ จนต่อมาเด็กจะจาคาได้โดยไม่ต้องดูภาพโดยอาศัยการจัดกิจกรรมนั้นซ้า ๆ จนเด็กเกิดการตอบสนองผู้ดูแลเด็กควรกระตุ้นให้เด็กเกิดความเข้าใจว่าเงื่อนไขหนึ่ง ๆ ที่สร้างขึ้นนั้นสามารถก่อให้เกิดลตอบสนองหลาย ๆ อย่างโดยควรหาวิธีการหลาย ๆ วิธีในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความคิดของเด็กให้กว้างขึ้น

2.3.4.4 ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของบรูเนอร์ (Bruner)

Bruner (อ้างถึงใน เยาวพา เดชะคุปต์, 2559, น. 67) ได้แบ่งขั้นพัฒนาการทางสติปัญญาและการคิดออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นการเรียนรู้ด้วยการกระทำ (Enactivestage) เป็นขั้นที่เปรียบเทียบกับขั้น Sensorimotor ของเพียเจต์เป็นขั้นที่เด็กจะเรียนรู้ด้วยการกระทำ (Learningbydoing) มากที่สุด

2. ขั้นการเรียนรู้ด้วยภาพและจินตนาการ (Iconic Stage) เปรียบได้กับขั้น Pre Operational Stage ของเพียเจต์ในวัยนี้เด็กจะเกี่ยวข้องกับความจริงมากขึ้นและเกิดความคิดจากการรับรู้เป็นส่วนใหญ่

3. ขั้นการเรียนรู้ด้วยสัญลักษณ์ (Symbolicstage) เป็นขั้นพัฒนาสูงสุดของบรูเนอร์เปรียบได้กับขั้น Concrete Operation ของเพียเจต์เด็กจะสามารถเข้าใจความสัมพันธ์ของสิ่งของสามารถเกิดความคิดรวบยอดในสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่ซับซ้อนได้

การนำทฤษฎีของบรูเนอร์ไปใช้ในการจัดการศึกษาปฐมวัยได้แก่การเรียนรู้ด้วยการให้เด็กได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมด้วยการกระทำโดยการเน้นความพร้อมของเด็กและจัดเนื้อหาหรือเรียบเรียงเนื้อหาจากขั้นพื้นฐานง่ายไปหายาก

2.3.4.5 ทฤษฎีการเรียนรู้ของ Thorndike

ธอร์นไดค์เชื่อว่าการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้จากความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้า (S) กับการตอบสนอง (R) ซึ่งการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ต้องสร้างความเชื่อมโยงหรือพันธะ (Bond หรือ Connection) ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองโดยอาศัยการลองผิดลองถูก (Trialand Error) จนกว่าจะพบรูปแบบที่ดีหรือเหมาะสมที่สุดหลักการเรียนรู้ตามกฎการเรียนรู้ของธอร์นไดค์สรุปได้ 3 ประการคือ

1. กฎแห่งความพร้อม (Law of Readiness) หมายถึงสภาพของความพร้อมหรือวุฒิภาวะของผู้เรียนทั้งทางร่างกายอวัยวะต่าง ๆ ในการเรียนรู้และจิตใจรวมพื้นฐานประสบการณ์เดิมที่จะเชื่อมโยงกับความรู้หรือสิ่งใหม่

2. กฎของการฝึกหัด (Law of Exercise) หมายถึงการที่ผู้เรียนได้ฝึกหัดหรือทำให้เกิดความชานาญหรือทักษะก็ย่อมจะทำให้เกิดความสมบูรณ์ถูกต้องซึ่งกฎนี้เป็นการเน้นการทำและการตอบสนองที่ถูกต้องย่อมนำมาซึ่งความสมบูรณ์แห่งการเรียนรู้

3. กฎแห่งความเป็นผล (Law of Effect) กฎนี้เป็นผลที่ทำให้เกิดความพึงพอใจกล่าวคือเมื่ออินทรีย์ได้รับความพึงพอใจจะทำให้พันธะหรือสิ่งเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการ

ตอบสนองความเข้มแข็งมั่นคงหรือเกิดอยากเรียนรู้เพิ่มเติมมากขึ้นแต่ถ้าอินทรีย์ได้รับผลไม่พึงพอใจก็จะทำให้ไม่อยากเรียนหรือเกิดความเบื่อหน่ายมีผลต่อการเรียนรู้

การนำทฤษฎีของธอร์นไดค์ไปใช้ในการจัดการศึกษาปฐมวัยโดยการจัดสิ่งเร้าที่จะกระตุ้นให้เด็กเกิดการตอบสนองโดยการสร้างแรงจูงใจการให้รางวัลเพื่อให้เกิดความ พึงพอใจในการเรียนจัดหาอุปกรณ์ที่น่าสนใจเหมาะแก่การเรียนรู้ให้เด็กได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติหรือ ทำแบบฝึกหัดบ่อย ๆ จนทำได้อย่างคล่องแคล่วและมีแรงจูงใจมีความสนใจเข้าถึงเป้าหมายและคุณค่าของสิ่งที่ทาในการฝึกฝนไม่ควรกระทำนาน ๆ จนเด็กเกิดความจาเจรู้สึกเบื่อหน่ายเพราะเด็กวัยนี้มีช่วงความสนใจสั้นหรือไม่ยาวนานนัก (เยาวพา เดชะคุปต์, 2559, น. 61)

2.3.4.6 ทฤษฎีพัฒนาการทางบุคคลทางบุคลิกภาพของ Erikson

พัฒนาการทางบุคลิกภาพของอีริคสันได้แบ่งพัฒนาการด้านบุคลิกภาพที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัยมีดังนี้

1) วัยทารก (Infancy) อายุ 0-2 ปี เป็นขั้นความไว้วางใจหรือความไม่ไว้วางใจ (Trustus VS Mistrust) ถ้าเด็กได้รับความอบอุ่นอย่างเพียงพอจากการอบรมเลี้ยงดูทารกจะเกิดความไว้วางใจแต่ถ้าเด็กได้รับแต่การแสดงอารมณ์ขุ่เข็ญหรืออาการไม่เป็นมิตรเขาจะพัฒนาความไม่ไว้วางใจใคร

2) วัยเด็ก (Earlychildhood) อายุ 2-5 ปี เป็นขั้นความเป็นตัวของตัวเองหรือความอับอายสงสัยไม่แน่ใจ (Autonomy VS Shameor Doubt) เด็กวัยนี้จะเริ่มช่วยเหลือตนเองช่างสงสัยและชอบสำรวจค้นคว้าทดลองถ้าเด็กได้รับการบังคับมากเกินไปเด็กจะกลายเป็นคนหวาดระแวงไม่แน่ใจ

3) วัยเล่นหรือวัยก่อนเข้าเรียน (Playage) อายุ 5-7 ปี เป็นขั้นความคิดริเริ่มหรือความรู้สึกผิด (Initiative VS Guilt) เด็กวัยนี้จะพัฒนาทักษะในการรับรู้ความคิดสติปัญญาและความอยากรู้อยากเห็นมากขึ้นเด็กจะเริ่มคิดเริ่มทาอะไรใหม่ ๆ และชอบถามคาถามว่าอะไรทำไมซึ่งพ่อแม่บางคนไม่เข้าใจจะดุเอาได้จนเด็กบางคนขยาดหวาดกลัวว่าจะทำผิดความรู้สึกนี้สกัดกั้นความคิดของเด็กและจะติดตัวไปถึงวัยผู้ใหญ่

2.3.4.7 ทฤษฎีการเรียนรู้แบบการวางเงื่อนไขแบบการกระทำ (Operant Conditioning) ของสกินเนอร์ (Skinner) สกินเนอร์ได้เสนอแนวคิดโดยจาแนกทฤษฎีทางพฤติกรรมออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) พฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้แบบTypeS (Respondentbehavior) ซึ่งมีสิ่งเร้า (Stimulus) เป็นตัวกำหนดหรือดึงออกมาเช่นน้ำลายไหลเมื่อใส่อาหารเข้าปากการหรี่ตาเมื่อถูกแสงไฟ พฤติกรรมดังกล่าวเป็นการตอบสนองโดยอัตโนมัติ

2) พฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้แบบTypeR (Operantbehavior) พฤติกรรมหรือการตอบสนองขึ้นอยู่กับการเสริมแรง (Reinforcement) การตอบสนองแบบนี้ต่างจากแบบแรกเพราะอินทรีย์เป็นตัวกำหนดหรือเป็นผู้สั่งให้กระทำต่อสิ่งเร้าไม่ใช่สิ่งเร้าเป็นตัวกำหนดของอินทรีย์เช่นการอ่านหนังสือการรีดผ้า

หลักการเรียนรู้ของทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำเน้นการกระทำของผู้เรียนรู้มากกว่าสิ่งเร้าที่กำหนดให้กล่าวคือเมื่อต้องการให้อินทรีย์เกิดการเรียนรู้จากสิ่งเร้าสิ่งใดสิ่งหนึ่งเราจะให้ผู้เรียนรู้เลือกแสดงพฤติกรรมเองโดยไม่บังคับหรือบอกแนวทางในการเรียนรู้เมื่อผู้เรียนแสดงพฤติกรรมการเรียนรู้แล้วจึง “เสริมแรง” พฤติกรรมนั้นทันที

การนำทฤษฎีการเรียนรู้ของสกินเนอร์ไปใช้ในการจัดการศึกษาปฐมวัยโดยการใช้การเสริมแรงทุกขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการให้แรงจูงใจจะทำให้เด็กเกิดความสนใจพอใจการจัดทำบทเรียนแบบโปรแกรม (Program Medmatching) และเครื่องช่วยสอน (Teaching Learning) สำหรับนักเรียนปฐมวัยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

สรุปจากทฤษฎีต่าง ๆ จะเห็นได้ว่าสิ่งแวดล้อมที่ดีมีส่วนช่วยให้พัฒนาทั้งทางด้านบุคลิกภาพให้ดีขึ้นได้ดังนั้นสภาพของสถานที่ทั้งทางบ้านและทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก็มีส่วนช่วยให้เด็กได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีซึ่งเป็นการปูพื้นฐานบุคลิกภาพที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยและครูหรือผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัยยังสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาได้อย่างเหมาะสม

2.4 แนวคิด ทฤษฎีความพึงพอใจ

2.4.1 ความหมายของความพึงพอใจ

ความพึงพอใจ (Satisfaction) ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน (2546, น. 793) ระบุไว้ว่าพึงเป็นคำช่วยกริยาอื่นแปลว่าควรเช่นพึงใจหมายความว่าพอใจชอบใจ

ธีรศักดิ์ กลิ่นดี (2559, น. 18) กล่าวถึงความพึงพอใจว่าหมายถึงความรู้สึกที่ดีที่ชอบกิจกรรมทั้งกายและจิตใจ

วิเชียร ใจผาสุข (2551, น. 30) กล่าวว่าความพึงพอใจหมายถึงความรู้สึกในทางบวกหรือความรู้สึกในทางที่ดีต่อสิ่งต่างๆที่ทำให้ความต้องการของบุคคลได้รับการตอบสนองทั้งทางด้านร่างกายจิตใจอารมณ์สังคมและความเชื่อที่เหมาะสม

ประทีป บินชัย (2552, น. 10) กล่าวถึงความพึงพอใจว่า หมายถึง ทัศนคติหรือความรู้สึกพอใจหรือยินดี มีความสุขในระดับต่าง ๆ ของบุคคลที่เกิดจากสภาพแวดล้อมของสถานที่ทำงานที่สามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของบุคคลได้ความพึงพอใจจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับสิ่งจูงใจอันมีมูลเหตุมาจากความต้องการเป็นสำคัญ

อมร รักษาสัตย์ (2552, น. 25) ให้ความเห็นว่าความพึงพอใจหรือความไม่พึงพอใจนี้ในทางพระพุทธศาสนารวมเรียกว่า “เวทนา” คือความรู้สึกหรือทัศนคติหลังการรับรู้ว่าชอบหรือไม่ชอบสุขหรือทุกข์ดีหรือเลวอร่อยหรือไม่อร่อยพอใจหรือไม่พอใจซึ่งเวทนาสามารถแยกได้เป็นสุขเวทนาและทุกขเวทนา

อำนวย แสงสว่าง (2554, น. 88) ได้กล่าวไว้ว่าความพึงพอใจหมายถึงการแสดงความรู้สึกหรือการแสดงออกในทางบวกที่มีต่อองค์กรบุคคลผู้ร่วมงานและงานที่ทำได้แก่ การแสดงความยินดีชื่นชมการคิดสร้างสรรค์การร่วมมือร่วมแรงร่วมใจและการมีความสุขในการทำงานเป็นต้น

สุมาลี คุ้มชัยสกุล (2553, น. 19) กล่าวถึงความพึงพอใจว่า หมายถึง การที่บุคคลเห็นคุณค่าและความสำคัญของสิ่งที่จะปฏิบัติและพอใจในผลตอบแทนทั้งทางวัตถุและทางจิตใจที่ได้รับจากการปฏิบัติในสิ่งนั้น ๆ

มัลลิกา ต้นสอน (2554, น. 35) กล่าวถึงความพึงพอใจไว้ว่า หมายถึง เป็นการแสดงออกทางอารมณ์และความรู้สึกทางบวกของบุคคลหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง บุคคลจะรับรู้พึงพอใจที่รู้สึกได้ขั้นสุดท้ายที่ได้รับผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์

ปรีชา อาษาวัง (2554, น. 23) กล่าวถึงความพึงพอใจไว้ว่า หมายถึง ปฏิกิริยาความรู้สึกทางอารมณ์ในด้านบวก หรือความสุขที่เกิดจากการได้รับการตอบสนองความต้องการ และความหวังของบุคคล ซึ่งอาจแสดงออกทางสีหน้า หรือการพูด หรือความรู้สึกชอบ ถูกใจ ยินดีและประทับใจ

บรรดิษฐ์ เรืองศรี และอรไท ครุฑเวโช (2555, น. 12) กล่าวถึงความพึงพอใจว่า หมายถึง ท่าทีความรู้สึกหรือทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในทางบวกหรือชอบพอใจต่อสิ่งที่ได้รับการตอบสนองตามความต้องการหรือการได้รับสิ่งตอบแทนตามที่คาดหวังของบุคคล

สร้อยตระกูล อรรถมานะ (2555, น. 38) กล่าวถึงความพึงพอใจว่า หมายถึง ความรู้สึกหรือทัศนคติของบุคคลที่มีต่องานหรือกิจกรรมซึ่งสามารถเป็นไปได้ทั้งบวกและทางลบถ้าเป็นไปในทางบวกก็จะทำให้เกิดผลดีต่องาน และกิจกรรมที่ทำหรือเข้าร่วมแต่ถ้าเป็นไปในทางลบก็จะเกิดผลเสียต่องานหรือกิจกรรม

กิดานันท์ มะลิทอง (2556, น. 10) กล่าวถึงความพึงพอใจได้ว่า ความพึงพอใจหมายถึง ความรู้สึกหรือทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเกิดขึ้นจากพื้นฐานของการรับรู้ ค่านิยมและประสบการณ์ที่แต่ละบุคคลได้รับ และจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อสิ่งนั้นสามารถตอบสนองต่อความต้องการให้แก่บุคคลนั้นได้อย่างแท้จริง ซึ่งระดับความพึงพอใจของแต่ละบุคคลมีความแตกต่างกันออกไปตามสถานภาพพื้นฐานทางการศึกษา เศรษฐกิจและอาชีพ

วราภรณ์ รักวิจัย (2557, น. 13) กล่าวถึงความพึงใจว่า หมายถึง ความพึงพอใจเป็นเรื่องเกี่ยวกับอารมณ์ ความรู้สึกและทัศนะของบุคคลอันเนื่องมาจากสิ่งเร้าและสิ่งจูงใจเป็นสภาพความรู้สึกชอบพอใจของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งจะปรากฏทางพฤติกรรมและเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการทำกิจกรรมต่าง ๆ

สุพิณ เกชาคุปต์ (2557, น. 15) กล่าวถึงความพึงพอใจในการปฏิบัติงานได้ว่าเป็นความรู้สึกที่ดีและพอใจในการปฏิบัติงานที่บุคคลนั้นได้รับการตอบสนองทั้งทางด้านวัตถุและด้านจิตใจทำให้บุคคลปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจและเต็มกำลังความสามารถ ปฏิบัติงานด้วยความสุขกายสุขใจและความรู้สึกหรือทัศนคติที่ดีของพนักงานที่มีต่องานในด้านต่าง ๆ เช่นผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงานและสภาพแวดล้อมในการทำงานหรือสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปซึ่งการที่มีทัศนคติที่ดีจะนำไปสู่การจูงใจให้พนักงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและส่งผลดีต่อภาพลักษณ์ขององค์กร

Vroom (1970, p. 90) กล่าวว่า ทัศนคติและความพึงพอใจเป็นสิ่งหนึ่งที่สามารถใช้แทนกันได้ เพราะทั้งสองคำนี้จะหมายถึง ผลที่ได้จากการที่บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมในสิ่งนั้นทัศนคติในด้านบวกจะแสดงให้เห็นสภาพความพึงพอใจในสิ่งนั้น และทัศนคติในด้านลบจะแสดงให้เห็นสภาพความไม่พึงพอใจนั่นเอง

Wallerstein (1971, p. 256) ให้ความหมายของความพึงพอใจว่า หมายถึง ความรู้สึกที่เกิดขึ้นเมื่อได้รับผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย และอธิบายว่าเป็นกระบวนการทางจิตวิทยาไม่สามารถมองเห็นได้ชัดเจน แต่สามารถคาดคะเนได้จากการสังเกตพฤติกรรมของคน การที่จะทำให้คนเกิดความพึงพอใจจะต้องศึกษาปัจจัยและองค์ประกอบที่เป็นสาเหตุแห่งความพึงพอใจนั้น

Good (1973, p. 13) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ว่าหมายถึงคุณภาพสภาพหรือระดับความพึงพอใจซึ่งเป็นผลมาจากความสนใจและทัศนคติของบุคคลที่มีต่อคุณภาพและสภาพของสิ่งนั้น

Aday and Andersen (1975, p. 4) ให้ความหมาย ความพึงพึงพอใจว่าเป็นความรู้สึกหรือความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติของคนที่เกิดจากประสบการณ์ที่ผู้รับบริการเข้าไปในสถานที่บริการนั้น ๆ และประสบการณ์นั้นเป็นไปตามความคาดหวังของผู้บริการ ซึ่งความพึงพอใจมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่แตกต่างกัน

Blum and Naylor (1983, p. 256) กล่าวว่า ความพึงพอใจเป็นสภาวะของความรู้สึกที่เกิดร่วมกับการบรรลุผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายใด ๆ ก็ได้ หรือสภาพสุดท้ายของความรู้สึกที่เกิดร่วมกับการบรรลุผลสำเร็จ โดยแรงกระตุ้นของวัตถุประสงค์ตามความรู้สึกนั้น

Cambridge University (1995, p. 1256) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจว่าหมายถึงความรู้สึกพอใจเมื่อได้รับในสิ่งที่ต้องการหรือเมื่อรู้สึกว่าประสบความสำเร็จในสิ่งที่ทำ

Thimas Earl (1995, pp. 88-89) ได้ให้แนวคิดความพึงพอใจว่า การวัดความพึงพอใจเป็นวิธีหนึ่งที่ใช้กันอยู่ เพื่อทราบผลของการให้บริการที่ดีเลิศที่ทำให้ลูกค้าพึงพอใจเป็นสิ่งที่เชื่อว่ามีคุณภาพ และควรให้ความเข้าใจในความถูกต้องและปัญหาของลูกค้าในการให้บริการด้านสุขภาพ ผู้บริหารองค์กรต้องมีความรับผิดชอบในการปรับปรุงคุณภาพให้เกิดประสิทธิผล และได้ผลดีอย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่าความพึงพอใจหมายถึงความรู้สึกหรือเจตคติที่ดีต่อองค์กร บุคคลและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งเป็นผลมาจากการได้รับการตอบสนองความต้องการของตนเองแล้วทำให้เกิดแรงจูงใจที่จะปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จ

2.4.2 ความสำคัญของความพึงพอใจ

ความพึงพอใจนั้นเป็นความรู้สึกที่มีต่อการปฏิบัติงานในทางบวกทำให้เกิดความสุขผลที่เป็นความพึงพอใจที่ทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกกระตือรือร้นมีความมุ่งมั่นมีขวัญและกำลังใจซึ่งสิ่งเหล่านี้จะมีผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของหน่วยงานได้มีหน่วยงานและนักการศึกษาได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของความพึงพอใจไว้ดังนี้

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2560, น. 21) ได้ระบุถึงความสำคัญของความพึงพอใจสรุปได้ว่าเป้าหมายสูงสุดของความสำเร็จในการดำเนินงานขึ้นอยู่กับกลยุทธ์การสร้างความพึงพอใจให้กับบุคคลเพื่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีและประทับใจการศึกษาความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติงานจึงเป็นเรื่องสำคัญเพราะความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้จะนำมาซึ่งความได้เปรียบในเชิงการแข่งขันทางการตลาดเพื่อความก้าวหน้าและความเติบโตของหน่วยงานและส่งผลให้สังคมส่วนรวมมีคุณภาพที่ดีขึ้นจึงกล่าวได้ว่าความพึงพอใจมีความสำคัญต่อผู้ปฏิบัติงานเป็นอย่างยิ่งนอกจากนี้
ยังได้กล่าวถึงความพึงพอใจมีความสำคัญต่อผู้ให้บริการและผู้รับบริการดังนี้

1. ความสำคัญต่อผู้ให้บริการจำเป็นต้องคำนึงถึงความพึงพอใจต่อการบริการดังนี้

1.1 เป็นตัวกำหนดคุณลักษณะของการบริการเพราะข้อมูลดังกล่าวจะบ่งบอกถึงการประเมินความรู้สึกและความคิดเห็นของลูกค้าต่อคุณสมบัติของการบริการที่ลูกค้าต้องการและวิธีการตอบสนองความต้องการ

1.3 เป็นตัวแปรสำคัญในการประเมินคุณภาพของการบริการการนำเสนอการบริการที่ดีมีคุณภาพตรงกับความต้องการตามความคาดหวังของลูกค้าย่อมส่งผลให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจต่อการบริการนั้นและมีแนวโน้มจะใช้บริการซ้ำอีกต่อ ๆ ไป

1.4 ผู้ปฏิบัติงานบริการเป็นตัวชี้คุณภาพและความสำเร็จของงานบริการเพราะการสร้างความพึงพอใจในงานให้กับผู้ปฏิบัติงานบริการย่อมทำให้มีความรู้สึกที่ดีต่องานที่ได้รับมอบหมายและตั้งใจปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถนำมาซึ่งคุณภาพของการบริการที่ดี

2. ความสำคัญต่อผู้รับบริการสามารถแบ่งเป็น 2 ประเด็นดังนี้

2.1 ผู้รับบริการเป็นตัวผลักดันคุณภาพชีวิตที่ดีเพราะการนำเสนอการบริการที่เหมาะสมจะทำให้ผู้รับบริการเกิดความพึงพอใจการบริการในหลาย ๆ สถานการณ์ย่อมนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีตามไปด้วย

2.2 ผู้ปฏิบัติงานบริการช่วยพัฒนาคุณภาพของงานบริการเป็นที่ยอมรับว่าความพึงพอใจในงานมีผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานในแต่ละองค์กร

หลุย จำปาเทศ (2555, น. 15) ได้กล่าวถึงความสำคัญของความพึงพอใจดังนี้

1. การจูงใจเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความพึงพอใจโดยทฤษฎีต่าง ๆ ของการจูงใจจะนำไปสู่ความพึงพอใจแทบทั้งสิ้น

2. การจูงใจเป็นการเพิ่มพูนผลงานและผลผลิตขององค์กร

3. การจูงใจเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการประเมินผลการปฏิบัติงานขององค์กร

4. การจูงใจเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาต่าง ๆ

5. การจูงใจสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาให้เป็นพฤติกรรมที่พึงปรารถนาได้จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมีความเกี่ยวข้องกับบุคคลหน่วยงานหรือองค์กรความพึงพอใจมีความจำเป็นหรือเป็นเหตุผลของการแสดงพฤติกรรมบุคคลมีความจำเป็นหลายอย่างความจำเป็นหรือความต้องการทั้งหมดเหล่านี้จะแข่งขันกันเพื่อแสดงออกในทางพฤติกรรมเมื่อถึงจุดนี้แต่ละคนจะพิจารณาว่าแรงจูงใจใดสร้างความพึงพอใจให้มากที่สุดเพราะฉะนั้นความพึงพอใจจึงมีความสำคัญต่อผู้ปฏิบัติงานเป็นอย่างยิ่ง

สุรพล พยอมแย้ม (2556, น. 22) กล่าวถึงความสำคัญของความพึงพอใจไว้ว่าเมื่อบุคคลเข้าไปร่วมปฏิบัติงานกับองค์กรหรือหน่วยงานใดก็ตามในขั้นแรกบุคคลจะมีความรู้สึกผูกพันกับงานที่ได้รับมอบหมายพร้อมทั้งรับทราบอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงานซึ่งความผูกพันนั้นอาจจะเป็นไปได้ทั้งในด้านบวกและด้านลบความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับบุคคลนั้นเกิดขึ้นเพราะทั้งสองฝ่ายมีความรู้สึกว่าต่างก็ได้รับประโยชน์ตอบแทนระหว่างกันบุคคลได้ทำประโยชน์ (Contribute) ให้กับองค์กรโดยการปฏิบัติงานฝ่ายองค์กรก็ได้กระตุ้น (Induce) ด้วยการจ่ายค่าตอบแทนในสัดส่วนที่เหมาะสมกับการทำประโยชน์ของบุคคลลักษณะเช่นนี้ทำให้เกิดดุลยภาพ (Organization Equilibrium) ในองค์กรและหากดุลยภาพในองค์กรเสียไปองค์กรจำเป็นที่จะต้องสรรหาสิ่งกระตุ้นในรูปต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้นเพราะในความรู้สึกของบุคคลที่ทำประโยชน์ให้องค์กรต่ำเนื่องมาจากเห็นว่าองค์กรให้สิ่งกระตุ้นน้อยเกินไปเมื่อเป็นเช่นนี้ลักษณะของการหาสิ่งที่มากระตุ้น (Inducement) ทั้งหมดนั้นก็คือการจูงใจให้คนเกิดความพึงพอใจให้คนทำงานในรูปแบบต่าง ๆ นั่นเอง

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2560, น. 120-121) ได้ระบุถึงความสำคัญของความพึงพอใจไว้ว่าบุคคลแต่ละคนจะทำงานเต็มที่ตามความสามารถหรือศักยภาพของตนหรือไม่นั้นมักจะขึ้นอยู่ที่ว่าบุคคลผู้นั้นมีความเต็มใจที่จะทำงานแค่ไหนถ้ามีความพึงพอใจในงานหรือมีสิ่งจูงใจที่ตรงกับความต้องการของเขาความพึงพอใจหรือสิ่งจูงใจนั้นก็จะเป็นแรงกระตุ้นให้เขาทำงานเต็มที่ขึ้น เมื่อมีความพึงพอใจในองค์กรของตนแล้วก็จะทุ่มเทกำลังกายกำลังใจให้กับองค์กรของตนทำให้การปฏิบัติงานขององค์กรมีประสิทธิผลและประสิทธิภาพยิ่งขึ้นอาจกล่าวได้ว่าความพึงพอใจมีความสำคัญต่อการบริหารดังนี้

1. ช่วยเสริมสร้างกำลังใจในการปฏิบัติงานให้แก่แต่ละบุคคลในองค์กร
2. ช่วยเสริมสร้างขวัญและท่าทีที่ดีในการทำงานแก่ผู้ที่ทำงาน
3. ช่วยเสริมสร้างให้บุคลากรในองค์กรมีความจงรักภักดีต่อองค์กร
4. ช่วยเสริมสร้างความสามัคคีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของบุคคลและกลุ่มในองค์กร
5. ช่วยให้การควบคุมดูแลการปฏิบัติงานดำเนินไปด้วยความราบรื่น
6. ช่วยให้เกิดความเชื่อถือศรัทธาในองค์กรที่ทำงานอยู่บุคลากรมีความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย
7. ช่วยเสริมสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่ผู้ที่ทำงานทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน
8. ช่วยให้องค์กรมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงขึ้น

สรุปได้ว่าความสำคัญของความพึงพอใจมีความเกี่ยวข้องกับบุคคลและองค์กรที่จะทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีประทับใจทำให้เกิดความร่วมมือกันในการดำเนินการต่าง ๆ ซึ่งจะส่งผลให้งานประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการบริหารการศึกษา

2.4.3 ทฤษฎีและแนวคิดที่ส่งผลต่อความพึงพอใจ

ความพึงพอใจที่ส่งผลต่อการบริหารการศึกษานั้นผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจดังนี้

พนัส หันนาคินทร์ (2554, น. 135-137) ได้กล่าวถึงทฤษฎีของเฮอร์ซเบอร์ก (Herzberg) ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ปัจจัยคือปัจจัยกระตุ้นและปัจจัยค้ำจุนไว้ดังนี้

1. ปัจจัยกระตุ้น (Motivational Factors) เป็นตัวประกอบที่จะช่วยสร้างให้เกิดแรงจูงใจหรือเกิดความพึงพอใจปัจจัยนี้ถือได้ว่าเป็นเครื่องก่อให้เกิดแรงจูงใจจากภายในที่จะช่วยให้มุ่งไปยังการปฏิบัติงานให้ได้ผลดีขึ้นองค์ประกอบของปัจจัยกระตุ้นได้แก่

1.1 โอกาสที่จะทำงานได้สำเร็จเมื่อทำได้สำเร็จก็ย่อมจะเกิดความพึงพอใจและเป็นการกระตุ้นที่จะทำงานอย่างอื่นต่อไปองค์ประกอบนี้มีบทบาทในการสร้างแรงจูงใจได้อย่างมาก

1.2 การได้รับความยอมรับนับถืออันเนื่องมาจากการทำงานเป็นงานที่ต้องใช้ความสามารถเป็นพิเศษได้สำเร็จ

1.3 ลักษณะของงานเหมาะสมต่อความสามารถน่าสนใจมีลักษณะท้าทายความสามารถที่จะทำให้สำเร็จได้ด้วยตนเองเป็นงานที่เปิดโอกาสให้ใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้หรือเป็นงานประเภทงานประจำที่บางทีทำให้เกิดความเบื่อหน่ายจำเจ

1.4 ความรับผิดชอบได้รับความไว้วางใจจากผู้บังคับบัญชามีการควบคุมน้อยที่สุดเพราะความเชื่อในความสามารถหรือเกิดขึ้นจากการที่ได้รับหน้าที่เป็นผู้นำปฏิบัติงานอื่น ๆ

1.5 มีโอกาสที่จะก้าวหน้าในการเลื่อนขั้นหรือตำแหน่งเป็นการกระตุ้นให้คนพยายามทำงานอย่างเต็มความสามารถหรือเพิ่มสมรรถภาพของตัวเองเพื่อความสำเร็จในการงาน

2. ปัจจัยค้ำจุน (Maintenance หรือ Hygiene Factor) เป็นปัจจัยที่หากขาดไปจะก่อให้เกิดความไม่พึงพอใจในการทำงานถ้าหากมีปัจจัยเหล่านี้ก็จะเป็นเครื่องช่วยไม่ให้เกิดความไม่พึงพอใจแต่ก็ไม่เป็นตัวที่จะสร้างแรงจูงใจหรือความพึงพอใจในการทำงานโดยตรงปัจจัยเหล่านี้คือ

2.1 นโยบายและการบริหารงานของหน่วยงานโดยเฉพาะนโยบายเกี่ยวกับการบริหารบุคลากรซึ่งย่อมจะเป็นเครื่องก่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีหรือความรู้สึกอึดอัดใจในการทำงาน

2.2 สัมพันธภาพกับหัวหน้าหน่วยงานและวิธีควบคุมงานบางทีงานเป็นสิ่งที่ถูกกับนิสัยหรือความสามารถแต่การปฏิบัติของหัวหน้าหน่วยงานทำให้เกิดความไม่พอใจต่อตัวบุคคลแล้วกลายเป็นความไม่พอใจต่องานนั้นเป็นส่วนรวม

2.3 ภาวะหรือเงื่อนไขในการทำงานเช่นความสะดวกในการทำงานก็จะทำให้งานเดินไปด้วยความราบรื่นแต่ถ้าต้องมีหลายขั้นตอนคนที่ไม่ชอบความจำเจก็จะเกิดความเบื่อหน่าย เป็นต้น ในทำนองเดียวกันสถานที่ทำงานก็มีส่วนช่วยให้เกิดความรู้สึกต่องานได้เช่นถ้าที่ทำงานมีลักษณะอึดอัดคับแคบแทบจะไม่มีทางเดินความรู้สึกไม่โปร่งใจที่จะทำงานก็เกิดขึ้นได้ง่ายแต่ในบางกรณีที่งานนั้นจะต้องมีการติดต่อกันอย่างใกล้ชิดหากที่ทำงานห่างกันเกินไปความเบื่อหน่ายที่จะต้องเดินทางก็เกิดขึ้นแล้วเลยกลายเป็นความเบื่องานได้เป็นต้น

2.4 เงินเดือนหรือรายได้เป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่จะช่วยธำรงรักษาคนให้อยู่กับองค์กรแต่ไม่มีส่วนช่วยมากนักต่อการสร้างแรงจูงใจถึงแม้เงินเดือนจะสูงกว่าที่อื่นแต่เมื่อเวลาผ่านไปความรู้สึกว่าได้รับเงินสูงกว่าที่อื่นก็จะกลายเป็นของธรรมดาไปถ้าไม่มีปัจจัยอื่นมาช่วยเสริมเงินเดือนที่ว่าสูงนั้นก็สร้างแรงจูงใจหรือความพึงพอใจในงานนั้นไม่ได้เท่าที่ควร

2.5 ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานที่อยู่ในระดับเดียวกันถ้ามีความสัมพันธ์ในทางที่ดีมีความกลมเกลียวกันดีก็จะมีแรงใจที่จะทำงานดีขึ้นถ้าเกิดความไม่ลงรอยกันที่ทำงานก็จะกลายเป็นที่ๆน่าเบื่อแรงจูงใจในการทำงานก็ย่อมลดลงและหากการแตกแยกมีมากจนเป็นเสมือนศัตรูกันความตั้งใจในการทำงานก็ลดลงเพราะต้องคอยระแวงบรรดาเพื่อนร่วมงานกำลังงานที่น่าจะใช้ในการทำงานกลับถูกบั่นทอนให้ลดลงไปด้วยปัญหากับเพื่อนร่วมงาน

2.6 ชีวิตส่วนตัวเรื่องงานกับเรื่องส่วนตัวนั้นน่าจะแยกจากกันแต่ก็แทบจะเป็นไปไม่ได้ที่คนที่มีความไม่สบายใจส่วนตัวจะไม่นำความไม่สบายใจนั้นมาสู่ที่ทำงานด้วยผลที่ได้ก็คือการขาดความกระตือรือร้นและขาดความตั้งใจที่จะทำงานผู้บังคับบัญชาที่มีปัญหาขัดแย้งทางบ้านก็อดไม่ได้ที่จะปล่อยอารมณ์ต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและเห็นการทำงานกับบุคคลเหล่านี้เป็นของน่าเบื่อ

2.7 ความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชาถ้าเป็นไปในทางดีความร่วมมือกับทำงานก็เกิดขึ้นถ้าเป็นไปได้ในทางตรงข้ามก็ก่อให้เกิดความไม่สบายใจในการทำงานแต่ผลนี้มักจะเกิดขึ้นแก่ผู้น้อยมากกว่าผู้ใหญ่เพราะผู้ใหญ่มีอำนาจสูงกว่าผู้อยู่ในมือแล้วความไม่พอใจต่อการทำงานก็ย่อมจะน้อยกว่าผู้น้อยซึ่งมักจะต้องยอมผู้ใหญ่อยู่เป็นทุนเดิมโดยเฉพาะในวัฒนธรรมของเรา

2.8 สถานภาพในหน่วยงานเช่นตำแหน่งที่ทำให้เกิดความรู้สึกพึ่งพอใจหรือความภูมิใจอันก่อให้เกิดความพึงพอใจในการทำงานตัวอย่างจะเห็นได้จากการได้เป็นหัวหน้างานถึงจะมี

ความรับผิดชอบสูงขึ้นแม้เงินเดือนจะไม่สูงขึ้นตามส่วนของความรับผิดชอบแต่คนก็มักจะ พึงพอใจอย่างน้อยก็มีอำนาจเหนือคนอื่นในหน่วยงานเป็นต้น

2.9 ความรู้สึกมั่นคงในหน้าที่การงานทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความมั่นใจและพึงพอใจที่จะทำงานเป็นความรู้สึกที่จะก่อให้เกิดความมานะพยายามที่จะทำงานให้ดีขึ้นเพราะมีพื้นฐานที่น่าไว้ใจเป็นเครื่องรองรับขจัดความหวาดกลัวที่จะคิดริเริ่มงานใหม่ ๆ ขึ้นมาก่อให้เกิดความสุขที่ได้ทำงานดังนั้นจึงเกิดแรงจูงใจที่จะทำงานให้ก้าวหน้าต่อไป

นงลักษณ์ สุทธิวัฒนพันธ์ (2555, น. 57-58) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการจูงใจของเฮอร์ซเบอร์ก (Herzberg) ซึ่งเป็นทฤษฎีสององค์ประกอบได้กำหนดให้สมรรถภาพเป็นพฤติกรรมในการทำงานที่ผู้ปฏิบัติงานแต่ละคนประเมินด้วยตนเองโดยแยกสมรรถภาพออกเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1. การพิจารณาผลการทำงานโดยส่วนรวมดีขึ้นหรือเลวลง

2. การเปรียบเทียบว่าความเร็วในการทำงานมีเพิ่มขึ้นหรือช้าลง

3. การพิจารณาคุณภาพของงาน (คุณภาพของงานถือเอาความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาของการทำงานเป็นหลักถ้าหากผู้ปฏิบัติงานเกิดความรู้สึกว่าตนไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ดีเท่าที่ควรก็ถือว่าไม่มีสมรรถภาพ)

สร้อยตระกูล อรรถมานะ (2555, น. 141) ได้กล่าวถึงทฤษฎีสองปัจจัย (Two-Factor Theory) หรือทฤษฎีปัจจัยจูงใจ-ปัจจัยสุขอนามัย (Motivator-Hygiene Theory) ของเฮอร์ซเบอร์ก (Herzberg) ซึ่งเป็นทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจและไม่พอใจในงานไว้ดังนี้

1. ปัจจัยจูงใจ (Motivator Factor) หรือความพึงพอใจในงานซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานโดยตรงได้แก่ความสำเร็จในการทำงานการได้รับการยอมรับนับถือความเจริญก้าวหน้าในการทำงานความรับผิดชอบต่องานเป็นต้นสิ่งเหล่านี้จะเป็นตัวกระตุ้นให้บังเกิดความ พึงพอใจและเป็นแรงจูงใจให้พวกเขายินดีทำงานให้แก่องค์กร

2. ปัจจัยสุขอนามัย (Hygiene Factor) หรือปัจจัยเพื่อการคงอยู่ (Maintain Factor) หรือเครื่องช่วยค้ำจุนป้องกันมิให้บุคคลเกิดความไม่พอใจในการทำงานแต่ไม่เป็นสิ่งกระตุ้นให้บุคคลกระตือรือร้นในการทำงานให้มากยิ่งขึ้นเป็นปัจจัยเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของงานได้แก่นโยบายและการบริหารงานขององค์กรการควบคุมบังคับบัญชาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเงินเดือนสถานภาพความมั่นคงในการทำงานสภาพการทำงานและชีวิตส่วนตัวเป็นต้น

ทฤษฎีความพึงพอใจของแมคเกรเกอร์ (McGregor) กล่าวถึงทฤษฎีความพึงพอใจเป็นทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการและความพึงพอใจของผู้ร่วมงานได้ระบุไว้ว่าแนวทางในการบริหารหรือบังคับบัญชาของผู้บริหารแต่ละคนนั้นจะขึ้นอยู่กับการรับรู้หรือความเชื่อเกี่ยวกับผู้ร่วมงานของตนว่าเป็นอย่างไรผู้บริหารแต่ละคนจะจัดการกับผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาของตนตามทรรศนะและความคิดเห็นของตัวเองเกี่ยวกับผู้ร่วมงานโดยเฉพาะในเรื่องความต้องการและความพึงพอใจดังนี้

ทฤษฎี X,: เป็นความคิดเชิงดั้งเดิมเกี่ยวกับการอำนวยการและการควบคุมงานตามทฤษฎีนี้แมคเกรเกอร์ (McGregor) ระบุว่าเบื้องหลังการตัดสินใจทางการบริหารหรือการกระทำทุก ๆ ครั้งผู้บริหารจะต้องมีสมมติฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมและธรรมชาติของมนุษย์สมมติฐานเหล่านี้มีดังนี้คือ

1. มนุษย์โดยทั่วไปไม่ชอบทำงานและจะหลีกเลี่ยงถ้าสามารถทำได้ตามสมมติฐานนี้เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อสำคัญที่ว่าฝ่ายบริหารพยายามแก้ไขบุคคลที่มีแนวโน้มที่จะหลีกเลี่ยงงานหลักฐานที่ยืนยันสำหรับความถูกต้องของสมมติฐานนี้สำหรับผู้บริหารส่วนใหญ่ดูเหมือนเป็นสิ่งที่ไม่อาจโต้แย้งได้

2. เนื่องจากลักษณะของมนุษย์ที่ไม่ชอบทำงานมนุษย์ส่วนใหญ่จึงต้องถูกบังคับถูกควบคุมถูกสั่งงานถูกขู่เข็ญคุกคามด้วยการลงโทษเพื่อจะได้มีความพยายามที่เพียงพอที่จะมุ่งไปสู่ความสำเร็จของวัตถุประสงค์ขององค์กรหรือเพื่อให้วัตถุประสงค์ขององค์กรบรรลุผลความไม่ชอบทำงานดังกล่าวบางครั้งมีมากแม้จะมีการสัญญาว่าจะให้ผลตอบแทนหรือรางวัลก็ไม่เพียงพอที่จะเอาชนะได้อย่างไรก็ตามเมื่อใดที่บุคคลยอมรับผลตอบแทนหรือรางวัลโดยทั่วไปมักจะเรียกร้องรางวัลที่ดีกว่าอยู่เรื่อยๆมีข้อสังเกตว่าในการให้ผลตอบแทนหรือรางวัลอย่างเดียวบางครั้งอาจจะไม่ก่อให้เกิดความพยายามที่เพียงพอได้จะต้องมีการขู่เข็ญว่าจะมีการใช้การลงโทษเท่านั้นที่จะทำให้เกิดความพยายามได้

3. มนุษย์โดยทั่วไปชอบที่จะได้รับคำสั่งปรารถนาหรือต้องการที่จะหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบไม่ค่อยมีความทะเยอทะยานต้องการความมั่นคงปลอดภัยเหนืออื่นใดนักบริหารส่วนใหญ่ให้ความสนับสนุนสมมติฐานดังกล่าวซึ่งเห็นได้จากผลสะท้อนในรูปของการกำหนดนโยบายและการปฏิบัติ

ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับทฤษฎี X ก็คือจากที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหมดอาจกล่าวได้ว่าผู้บริหารที่ยอมรับสมมติฐานของทฤษฎี X ข้างต้นจะพยายามกำหนดมาตรการในการควบคุมผู้ร่วมงานอย่างใกล้ชิดคนจะถูกมองว่าเป็นองค์ประกอบหรือเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งในการผลิตเช่นเดียวกับเงินทุนหรืออุปกรณ์ต่างๆที่ใช้ในการผลิตและจะต้องมีการควบคุมโดยฝ่ายบริหารคนจะได้รับแรงกระตุ้นหรือแรงจูงใจด้วยผลตอบแทนทางด้านการเงินผลประโยชน์พิเศษอย่างอื่นและการขู่เข็ญคุกคามด้วยการลงโทษเป็นสำคัญอย่างไรก็ตามที่กล่าวมาข้างต้นของทฤษฎี X เป็นลักษณะของการบริหารองค์กรตามแบบประเพณีเป็นการมองมนุษย์อย่างผิวเผินขาดหลักความจริงแมคเกรเกอร์ (McGregor) จึงได้เสนอทฤษฎีอีกทฤษฎีหนึ่งขึ้นมาคือทฤษฎี Y ทฤษฎี Y การประสานเป้าหมายของบุคคลกับเป้าหมายขององค์กรเข้าด้วยกันฝ่ายบริหารได้มีการยอมรับในคุณค่าทางด้านมนุษยธรรมมากขึ้นได้ต่อสู้เพื่อให้ลูกจ้างคนงานได้รับความเท่าเทียมและมีการปฏิบัติที่เห็นใจตัวคนงานมากขึ้นขณะเดียวกันมีการลดความทุกข์ยากทางเศรษฐกิจขจัดรูปแบบการต่อสู้ที่รุนแรงในโรงงานอุตสาหกรรมที่มีเพิ่มมากขึ้นจัดสภาพแวดล้อมการทำงานที่น่าพอใจและปลอดภัยมากขึ้นทั้งหมดที่ฝ่ายบริหารได้ดำเนินการข้างต้นไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงทฤษฎีเบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหารอย่างไรก็ตามสมมติฐานของทฤษฎี X ยังคงมีความสำคัญอยู่ต่อมาในช่วงระยะเวลาที่เศรษฐกิจตกต่ำฝ่ายบริหารได้รับการบีบคั้นจากความกดดันต่าง ๆ การตรากฎหมายทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนโยบายและการปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารแต่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นการปรับตัวเปลี่ยนแปลงขั้นต้นต่ออำนาจของคนงานที่มีการรวมตัวกันทฤษฎี Y เป็นทฤษฎีใหม่มีลักษณะตรงกันข้ามกับทฤษฎี X ทฤษฎีนั้นมีสมมติฐานเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์และการจูงใจทั้งนี้เป็นเพราะการสะสมความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ได้มีมากขึ้นทำให้เป็นไปได้ที่จะตั้งข้อสรุปทั่วไปสมมติฐานของทฤษฎีนี้มีดังนี้คือ

1. การใช้ความพยายามทั้งทางกายและทางสมองในการทำงานมีลักษณะธรรมดาเหมือนกับเล่นหรือการพักผ่อนมนุษย์โดยทั่วไปอาจไม่ได้ชอบงานงานอาจจะเป็นแหล่งของความพึงพอใจ (ซึ่งถ้าเป็นเช่นนั้นพวกเขาอาจจะทำงานโดยสมัครใจ) หรือแหล่งของการลงโทษ (ซึ่งถ้าเป็นเช่นนั้นพวกเขาจะหลีกเลี่ยงการทำงานถ้าเป็นไปได้) ขึ้นอยู่กับสภาพการทำงานที่จะจัดไว้เช่นไรเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม

2. การควบคุมภายนอกและการขู่เข็ญคุกคามว่าจะลงโทษไม่ใช่วิธีเดียวที่ก่อให้เกิดความพยายามให้มุ่งไปสู่วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์กรมนุษย์จะใช้การสั่งการและการควบคุมตนเองเพื่อปฏิบัติงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ตนได้สร้างความผูกพันเอาไว้

3. การสร้างความผูกพันต่อวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์กรด้วยการให้ผลตอบแทนหรือรางวัลตามความสำเร็จของผลงานของบุคคลแต่ละคนจะสามารถอำนวยการให้เกิดผลการปฏิบัติหน้าที่ได้โดยตรงต่อวัตถุประสงค์ขององค์กรตัวอย่างของผลตอบแทนหรือรางวัลที่ดูจะมีความสำคัญที่สุดเช่นความพึงพอใจที่คนอื่นเห็นความสำเร็จของตนเองและความต้องการสำเร็จสมหวังในชีวิตเป็นต้น

4. ภายใต้สถานการณ์ที่เหมาะสมมนุษย์โดยทั่วไปเรียนรู้ไม่เพียงยอมรับความรับผิดชอบแต่จะแสวงหาความรับผิดชอบด้วยการหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบการขาดความทะเยอทะยานและการเน้นในเรื่องความมั่นคงปลอดภัย

5. ความสามารถที่จะใช้ความคิดจินตนาการความฉลาดและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหาขององค์กรมีอยู่ทั่วไปอย่างกว้างขวางในตัวมนุษย์

6. ภายใต้สถานการณ์ของชีวิตแบบอุตสาหกรรมสมัยใหม่ความสามารถทางสติปัญญาของมนุษย์โดยทั่วไปถูกนำมาใช้เพียงบางส่วนเท่านั้นข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับทฤษฎี Y ก็คือจากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าสมมติฐานของทฤษฎี Y แตกต่างจากสมมติฐานของทฤษฎี X ประเด็นสำคัญก็คือชี้ให้เห็นถึงข้อเท็จจริงว่าข้อจำกัดของการร่วมมือในองค์กรไม่ใช่ข้อจำกัดที่เกิดจากลักษณะหรือธรรมชาติของมนุษย์แต่เนื่องมาจากข้อจำกัดในความฉลาดของฝ่ายบริหารที่มีอยู่ซึ่งไม่สามารถรู้ว่าจะตระหนักถึงศักยภาพที่มีในตัวทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรได้อย่างไรฉะนั้นหน้าที่สำคัญของฝ่ายบริหารตามทฤษฎี Y น่าจะได้แก่การจัดสภาพแวดล้อมภายในองค์กรให้เหมาะสมและเป็นวิธีการปฏิบัติงานที่จะช่วยให้บุคคลสามารถประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของเขาเองควบคู่กันไปกับความสำเร็จในเป้าหมายขององค์กรหลักที่สำคัญของทฤษฎี Y คือการประสานหรือการประสมประสานบุคคลกับเป้าหมายขององค์กรให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันด้วยการสร้างสภาพแวดล้อมที่จะทำให้คนสามารถประสบความสำเร็จตามเป้าหมายส่วนตัวด้วยการผูกพันตนเองให้เข้ากับเป้าหมายขององค์กรหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งให้เป้าหมายทั้งส่วนตัวและเป้าหมายขององค์กรไปด้วยก็ได้เมื่อเป็นเช่นนี้ฝ่ายบริหารจึงจะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะธรรมชาติของคนและการจูงใจให้ถูกต้องมากยิ่งขึ้นและต้องตระหนักว่ามนุษย์ไม่ใช่คนที่ไว้วางใจไม่ได้โดยพื้นฐานดังได้กล่าวมาแล้วว่ามนุษย์สามารถสั่งการมีความคิดริเริ่มในการทำงานด้วยตัวเองถ้าหากได้รับการจูงใจอย่างถูกต้องผู้บริหารที่ยอมรับในทฤษฎี Y จะต้องไม่ควบคุมผู้ร่วมงานอย่างเข้มงวดกวดขันจะต้องส่งเสริมให้พวกเขาควบคุมตนเองให้มากขึ้น

จากแนวคิดทฤษฎีของแมคเกรเกอร์ (McGregor) ดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่าทฤษฎี Y อาจเปรียบเทียบได้กับทฤษฎีของมาสโลว์ (Maslow) และเฮอร์ซเบอร์ก (Herzberg) ในลักษณะที่ว่าทฤษฎี Y ตั้งข้อสมมติฐานเกี่ยวกับการตอบสนองความต้องการของคนไว้ว่าคนมีความปรารถนาที่จะสนองความต้องการจากความต้องการระดับสูงในเรื่องของความรับผิดชอบการควบคุมและการสั่งการด้วยตนเองและคนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการทำงานดังนั้นความต้องการในระดับสูงตามทฤษฎีของมาสโลว์ (Maslow) และปัจจัยจูงใจ (Motivator Factors) ของเฮอร์ซเบอร์ก (Herzberg) จึงใช้ข้อสมมติฐานอย่างเดียวกันตามทฤษฎี Y ผู้บริหารอาจจะเลือกใช้ความต้องการในระดับสูงหรือข้อสมมติฐานทางทฤษฎี Y ในการสร้างความพึงพอใจต่อผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชา

ทฤษฎีความพึงพอใจของอัลเดอร์เฟอร์ (Alderfer) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2558, น. 64-67) กล่าวถึงทฤษฎีความพึงพอใจของอัลเดอร์เฟอร์ (Alderfer) เป็นการนำทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow) มาปรับปรุงใหม่โดยแบ่งความต้องการเป็น 3 ขั้น หรือเป็น 3 กลุ่ม สาระหรือรายละเอียดของความต้องการแต่ละขั้นตามแนวคิดของอัลเดอร์เฟอร์ (Alderfer) มีดังนี้

1. มีความต้องการด้านการคงอยู่หรือด้านการดำรงชีวิตอัลเดอร์เฟอร์ (Alderfer) ได้รวมเอาความต้องการด้านร่างกายและความต้องการด้านความมั่นคงปลอดภัยของทฤษฎีของมาสโลว์ (Maslow) เข้ามาไว้ด้วยกันความต้องการนี้ถือว่าเป็นความต้องการขั้นต่ำตัวอย่างของความต้องการด้านนี้ได้แก่อาหารอากาศน้ำการจ่ายค่าจ้างและสภาพการทำงาน

2. ความต้องการด้านความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นความต้องการด้านนี้ได้รวมเอาความต้องการด้านความรักและความต้องการด้านการเป็นเจ้าของของทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ (Maslow) เข้าไว้ด้วยความต้องการขั้นนี้ถือเป็นความต้องการลำดับถัดมาตัวอย่างของความต้องการด้านนี้ได้แก่ความสัมพันธ์ทางสังคมและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

3. ความต้องการด้านความเจริญก้าวหน้าความต้องการด้านนี้ได้รวมเอาความต้องการด้านชื่อเสียงและความต้องการด้านความสำเร็จสมหวังในชีวิตเข้าด้วยกันความต้องการด้านนี้ถือเป็นความต้องการลำดับสูงสุด

อย่างไรก็ตามแม้ทฤษฎีความพึงพอใจของอัลเดอร์เฟอร์ (Alderfer) ได้นำทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ (Maslow) มาปรับปรุงใหม่แต่ก็มีลักษณะที่แตกต่างไปโดยเฉพาะในประเด็นการเปลี่ยนแปลงความต้องการของบุคคลในแต่ละลำดับขั้นกล่าวคือในขณะที่ทฤษฎีลำดับขั้นของความต้องการของมาสโลว์ (Maslow) ได้เสนอว่าการเปลี่ยนแปลงความต้องการของบุคคลในแต่ละลำดับขั้นเปลี่ยนแปลงจากลำดับต่ำไปลำดับสูงแต่ความต้องการลำดับขั้นใดลำดับขั้นหนึ่งจะมีความสำคัญต่อการจูงใจก็ต่อเมื่อความต้องการในลำดับขั้นก่อนได้รับการตอบสนองหรือทำให้ได้รับความพึงพอใจอย่างเต็มที่แล้วแต่ทฤษฎีของอัลเดอร์เฟอร์ (Alderfer) เสนอว่าในขณะที่กระบวนการตอบสนองความต้องการเพื่อให้เกิดความพึงพอใจได้ดำเนินไปข้างหน้าดังกล่าวกระบวนการที่ทำให้เกิดความไม่พึงพอใจหรือกระบวนการที่ทำให้เกิดความคับข้องใจได้เกิดขึ้นด้วยดังนั้นถ้าบุคคลยังคงมีความรู้สึกคับข้องใจความพยายามที่จะทำให้ความต้องการในลำดับขั้นต่อไป

วิโรจน์ สารรัตนะ (2556, น. 98-99) ได้กล่าวถึงทฤษฎี ERG ของอัลเดอร์เฟอร์ (Alderfer) ว่าได้นำพื้นฐานความรู้จากทฤษฎีของมาสโลว์ (Maslow) และเฮอร์ซเบอร์ก (Herzberg) มาสร้างรูปแบบการจูงใจขึ้นใหม่ที่คล้ายคลึงกันโดยแบ่งความต้องการของมนุษย์ออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ดังนี้

1. ความต้องการอยู่รอด (E-Existence) เป็นความต้องการทางร่างกายสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ เช่นอาหารที่อยู่อาศัยหรือในองค์กรก็เป็นค่าจ้างโบนัสผลประโยชน์ตอบแทนสภาพการทำงานที่ดีและสัญญาว่าจ้างเป็นต้น

2. ความต้องการความสัมพันธ์ (R-Relatedness) เป็นความต้องการความสัมพันธ์ที่มีต่อกันกับบุคคลในองค์กรเป็นความต้องการทุกชนิดในเชิงมนุษย์สัมพันธ์

3. ความต้องการก้าวหน้าและเติบโต (G-Growth) เป็นความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาการเปลี่ยนแปลงสภาพและความเติบโตก้าวหน้าของคนงานความอยากเป็นผู้ริเริ่มบุกเบิกมีขอบเขตอำนาจขยายกว้างออกไปการพัฒนาเติบโตด้วยความรู้ความสามารถในองค์กรก็เป็นความต้องการความรับผิดชอบเพิ่มการทำกิจกรรมใหม่ที่มีโอกาสใช้ความรู้ความสามารถใหม่และการมีโอกาสสัมผัสงานใหม่หลายด้านมากขึ้น

ทฤษฎี ERG มีสมมุติฐานที่สำคัญ 3 ประการ ที่ส่วนคล้ายคลึงและแตกต่างจากทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ (Maslow) คือ

1. หากความต้องการระดับใดได้รับการตอบสนองน้อยความต้องการประเภทนั้นจะมีอยู่สูงเช่นหากเงินเดือนมีน้อยความต้องการด้านนี้จะสูงเป็นต้น

2. หากความต้องการประเภทที่อยู่ต่ำกว่าได้รับการตอบสนองมากพอแล้วจะทำให้ความต้องการประเภทที่อยู่สูงขึ้นไปมีมากยิ่งขึ้น

3. หากความต้องการประเภทที่อยู่สูงมีอุปสรรคติดขัดได้รับการตอบสนองน้อยก็จะทำให้ความต้องการประเภทที่ต่ำกว่าลงไปมีความสำคัญมากขึ้นเช่นไม่มีโอกาสเปลี่ยนงานใหม่ที่ท้าทายมากขึ้นได้ก็จะหันมาสนใจและต้องการความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานมากขึ้นเป็นต้น

วิโรจน์ สารรัตนะ (2556, น. 29) ได้กล่าวถึงทฤษฎีความต้องการความสำเร็จ (The Need to Achieve Theory) ของแมคเคลแลนด์ (McClelland) เป็นทฤษฎีที่เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนต่างมีความต้องการเพียงแต่มีขนาดมากน้อยต่างกันความต้องการนี้แบ่งออกไปเป็น 3 กลุ่มใหญ่ คือความต้องการความสำเร็จ (Need for Achievement) เป็นความต้องการที่จะบรรลุผลสำเร็จในงานที่มีความท้าทายและการบรรลุมาตรฐานของงานที่ทำได้อย่างดีเยี่ยม (Excellence) โดยทั่วไปแล้วบุคคลที่มีความต้องการความสำเร็จในงานสูงจะพยายามหาหรือสร้างสถานการณ์เชิงแข่งขันให้กับตนเองเพื่อทำงานให้บรรลุผลสำเร็จด้วยความพยายามของตนเองและต้องการได้รับผลจากการทำงานนั้นในทันทีด้วยและบุคคลที่มีความต้องการเช่นนี้มักหลีกเลี่ยงงานที่มีจุดหมายที่เป็นไปไม่ได้หรือยากเกินไปเนื่องจากมีความเสี่ยงต่อความล้มเหลวนอกจากนั้นบุคคลประเภทนี้ยังต้องการแก้ปัญหาด้วยความคิดสร้างสรรค์การสร้างนวัตกรรมจึงเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าขององค์กรโดยทั่วไปจะมีคนเพียงประมาณ 10% ขององค์กรที่มีความต้องการความสำเร็จสูงผู้บริหารพึงจัดสิ่งจูงใจให้บุคคลเหล่านี้ด้วยงานที่มีความท้าทายสามารถบรรลุผลได้และมีผลย้อนกลับทันทีแม้ว่าบุคคลประเภทนี้จะมีแรงจูงใจจากภายใน (Intrinsic Motivation) ก็ตามแต่ผู้บริหารก็พึงให้ความสำคัญกับปัจจัยภายนอก (Extrinsic Motivation) ด้วยเช่นกัน

ทฤษฎีลำดับความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Theory of Growth Motivation) กระทรวงศึกษาธิการ (2560, น. 148-149) กล่าวถึงทฤษฎีลำดับความต้องการของมาสโลว์ (Maslow) เป็นนักจิตวิทยาที่ได้ศึกษาเรื่องความต้องการของมนุษย์ในทฤษฎีความต้องการโดยแบ่งออกเป็น 5 ประเภทดังนี้

1. ความต้องการทางสรีระ (Physiological Needs) หมายถึงความต้องการพื้นฐานของร่างกายเช่นความหิวความกระหายความต้องการทางเพศและการพักผ่อนเป็นต้นความต้องการเหล่านี้เป็นความต้องการที่จำเป็นสำหรับการมีชีวิตอยู่มนุษย์ทุกคนมีความต้องการทางสรีระอยู่เสมอจะขาดเสียไม่ได้

2. ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยหรือสวัสดิภาพ (Safety Needs) หมายถึงความต้องการความมั่นคงปลอดภัยทางด้านร่างกายและจิตใจเป็นอิสระจากความกลัวขู่เข็ญบังคับจากผู้อื่นและสิ่งแวดล้อมเป็นความต้องการที่จะได้รับการปกป้องคุ้มกันความต้องการประเภทนี้เริ่มตั้งแต่วัยทารกจนกระทั่งวัยชราความต้องการที่จะมีงานทำเป็นหลักแหล่งก็เป็นความต้องการเพื่อสวัสดิภาพของผู้ใหญ่อย่างหนึ่ง

3. ความต้องการความรักหรือความเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม (Love and Belonging Needs) มนุษย์ทุกคนมีความปรารถนาจะให้เป็นที่รักของผู้อื่นต้องการมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นและเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มต้องการให้ทุกคนยอมรับตนเป็นสมาชิกคนที่รู้สึกว่าเหงาไม่มีเพื่อนมีชีวิตที่ไม่สมบูรณ์เป็นผู้ที่ต้องการเพื่อนจะต้องทำให้รู้สึกว่าตนเป็นที่รักและยอมรับของกลุ่มเพื่อให้เป็นที่สมปรารถนาในความต้องการความรักและเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

4. ความต้องการที่จะรู้สึกว่าตนเองมีค่า (Esteem Needs) ความต้องการนี้ประกอบด้วยความต้องการที่จะประสบความสำเร็จมีความสามารถต้องการที่จะให้เห็นว่าตนมีความสามารถมีคุณค่าและมีเกียรติต้องการได้รับความยกย่องนับถือจากผู้อื่นผู้ที่มีความสมปรารถนาในความต้องการนี้จะเป็นผู้มีความมั่นใจในตนเองเป็นคนมีประโยชน์และมีค่าตรงข้ามกับผู้ที่ขาดความต้องการประเภทนี้จะรู้สึกว่าตนไม่มีความสามารถและมีปมด้อยมองโลกในแง่ร้าย

5. ความต้องการรู้จักตนเองอย่างแท้จริงและพัฒนาตนเต็มที่ตามศักยภาพของตน (Self Actualization Needs) เป็นความต้องการที่จะรู้จักตนเองตามสภาพที่แท้จริงของตนกล้าที่จะตัดสินใจเลือกทางเดินของชีวิตรู้จักค่านิยมของตนเองมีความจริงใจต่อตนเองปรารถนาที่จะเป็นคนดีที่สุดเท่าที่จะมีความสามารถทำได้ทั้งทางด้านสติปัญญาทักษะและอารมณ์ความรู้สึกยอมรับตนเองทั้งส่วนดีและส่วนเสียของตนที่สำคัญที่สุดก็คือการมีสติที่จะยอมรับว่าตนใช้กลไกในการป้องกันตนในการปรับตัวและพยายามที่จะเลิกใช้เปิดโอกาสให้ตนเองเผชิญกับความจริงของชีวิตเผชิญกับสิ่งแวดล้อมใหม่ๆโดยคิดว่าเป็นสิ่งที่ท้าทายน่าตื่นเต้นและมีความหมายกระบวนการที่จะพัฒนาตนเองเต็มที่ตามศักยภาพของตนเป็นกระบวนการที่ไม่มีจุดจบตลอดเวลาที่มีชีวิตอยู่มนุษย์ทุกคนมีความต้องการที่จะพัฒนาตนเองเต็มที่ตามศักยภาพของตน

ทฤษฎีการจูงใจของเฮอร์ซเบิร์ก (Herzberg's Two Factor Theory) การจูงใจทำให้เกิดความพึงพอใจเมื่อการจูงใจได้รับการตอบสนองผลที่ได้จะเป็นความพึงพอใจซึ่งเฮอร์ซเบิร์ก (Herzberg, 1968, p. 60) ได้ค้นพบทฤษฎีในการสร้างความพึงพอใจให้เพิ่มขึ้นในการปฏิบัติงาน

เรียกว่า The Motivation Hygiene Theory ทฤษฎีนี้กล่าวถึงปัจจัยที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจใน 2 ปัจจัย (Two Factors Theory of Motivation)

1. ปัจจัยแรงจูงใจ (Motivation) เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน กระตุ้นให้บุคคลทำงานดีขึ้นได้แก่

1.1 ความสำเร็จในงาน (Achievement) เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจ และความปลาบปลื้มในผลสำเร็จของงานเมื่อได้ทำงานหรือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้เป็นผลสำเร็จปัจจัยนี้นับว่ามีความสำคัญมากที่สุด

1.2 ความยอมรับนับถือ (Recognition) หมายถึงการได้รับการยกย่องชมเชย ยอมรับนับถือหรือได้รับการแสดงความยินดีจากผู้บังคับบัญชาผู้ร่วมงานหรือบุคคลอื่น ๆ ทำให้เกิดความภาคภูมิใจซึ่งจะเกิดควบคู่กับความสำเร็จในงาน

1.3 ลักษณะของงาน (Work Itself) หมายถึงลักษณะของงานที่น่าสนใจและท้าทายความสามารถงานที่ต้องประดิษฐ์คิดค้นหาสิ่งใหม่ๆทำให้เกิดความพึงพอใจ

1.4 ความรับผิดชอบ (Responsibility) หมายถึงการที่ผู้บังคับบัญชาให้โอกาสแก่ผู้ทำงานได้รับผิดชอบต่อการทำงานของตนอย่างเต็มที่ไม่จำเป็นต้องตรวจตราหรือควบคุมมากจนเกินไป

1.5 ความก้าวหน้า (Advancement) หมายถึงการได้รับการเลื่อนขั้นเงินเดือนหรือตำแหน่งให้สูงขึ้นรวมถึงโอกาสที่จะได้เพิ่มพูนความรู้ความสามารถในการทำงานหรือเพิ่มความเจริญก้าวหน้าในการทำงานด้วย

2. ปัจจัยสุขอนามัย (Hygiene Factors) เป็นปัจจัยที่ป้องกันไม่ให้เกิดความไม่พึงพอใจในงานที่ปฏิบัติอยู่ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ประกอบด้วย

2.1 นโยบายการบริหาร (Policy and Administration) หมายถึงแนวทางในการปฏิบัติงานและการใช้กระบวนการบริหารเพื่อปฏิบัติงาน

2.2 วิธีการบังคับบัญชา (Supervision) หมายถึงพฤติกรรมในการบริหารของผู้บริหารตามกระบวนการบริหาร

2.3 สัมพันธภาพกับเพื่อนร่วมงาน (Relationship with Peers) หมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปฏิบัติงานกับเพื่อนร่วมงาน

2.4 สัมพันธภาพกับผู้บังคับบัญชา (Relationship with Supervisor) หมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปฏิบัติงานกับผู้บริหาร

2.5 สภาพการทำงาน (Working Conditions) หมายถึงสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในการทำงานเช่นทำเลที่ตั้งอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงานและปริมาณงาน

ทฤษฎีความคาดหวัง (Expectation Theory)

Vroom, 1970, pp. 91-103) ได้เสนอทฤษฎีความคาดหวัง (Expectation Theory) ทฤษฎีนี้ได้มาจากการศึกษาค้นคว้าด้านจิตวิทยาด้านบุคคลในองค์กร ซึ่งพบว่าบุคคลที่กระทำสิ่งใดก็ตาม มักขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่อไปนี้

1. ผลตอบแทนที่ได้รับ
2. ความพึงพอใจและและความไม่พอใจต่อผลตอบแทนที่ได้รับ
3. ผลตอบแทนที่ได้รับเมื่อเปรียบเทียบกับผู้อื่น

4. โอกาสที่ได้รับผลตอบแทนตามความคาดหวัง

ในทฤษฎีของวรูม การที่มนุษย์จะเลือกหรือตัดสินใจกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้น สาเหตุหรือแรงจูงใจ โดยอาศัยเหตุผลและปัจจัยหลาย ๆ อย่างประกอบกัน มิได้เกิดจากเพียงปัจจัยเดียว

จากแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจสรุปได้ว่าความพึงพอใจนั้นถ้าบุคคลได้รับการตอบสนองจะทำให้เกิดความสนใจความตั้งใจร่วมมือกันในการดำเนินการก็จะส่งผลให้องค์กรมีประสิทธิภาพ

2.4.4 องค์ประกอบที่ส่งผลต่อความพึงพอใจ

องค์ประกอบที่ส่งผลต่อความพึงพอใจนั้นได้มีนักวิชาการได้เสนอแนะไว้หลายท่านดังนี้

สิริอร วิชชาวุธ (2555, น. 227-228) ได้กล่าวไว้ว่าปัจจัยที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานนั้นมี 2 ประการดังนี้

1. ตัวงานเองตัวงานเองมีลักษณะหลายอย่างที่จะทำให้คนทำงานพึงพอใจแต่งานบางอย่างก็อาจทำให้คนงานบางพวกไม่พอใจได้เช่นกันสิ่งที่สำคัญคืองานหนึ่ง ๆ ควรเหมาะสมกับความสนใจและความถนัดของแต่ละบุคคลฉะนั้นงานก็ควรมีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้นอยู่ตลอดเวลา

2. สภาพแวดล้อมของงานจะเป็นส่วนประกอบอื่นที่ไม่ใช่ตัวงานได้แก่

2.1 โอกาสในความก้าวหน้า

2.2 สภาพแวดล้อมในการทำงาน

2.3 ลักษณะจูงใจในตัวงาน

2.4 บริษัทและการบริหารจัดการ

2.5 สภาพของสังคมของงาน

2.6 ความมั่นคงปลอดภัย

2.7 ค่าจ้างและผลตอบแทน

2.8 การสื่อสาร

2.9 การดูแลบังคับบัญชา

2.10 ผลประโยชน์

บุญรัตน์ อินทรสมพันธ์ (2556, น. 13) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของบุคคลว่าประกอบด้วยปัจจัยดังนี้

1. ความสมหวังในชีวิตความสมหวังเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนาให้ตนเองประสบผลสำเร็จในชีวิตตามแนวทางที่ตนเองพอใจก็จะทำให้เกิดการทุ่มเทความพยายามกำลังกายกำลังใจเพื่อให้เกิดประโยชน์และการเปลี่ยนแปลงแก่ตนเองทั้งในด้านความคิดความสามารถทักษะที่ดีขึ้น

2. ความพึงพอใจถ้ามนุษย์พอใจก็จะมีความสุขและทำให้ประสบผลสำเร็จความพึงพอใจการได้รับรางวัลการได้รับการเสริมแรงในทางบวกสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้เกิดความพึงพอใจ

3. การยอมรับนับถือมนุษย์ต้องการพึ่งพาอาศัยกันถ้ามนุษย์หรือสมาชิกที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพังโดดเดี่ยวเขาก็จะเกิดความวิตกกังวลเครียดไม่สามารถปฏิบัติงานให้บังเกิดผลดีได้แต่ทางตรงข้ามถ้าสมาชิกนั้นเป็นบุคคลที่สังคมยอมรับนับถือและให้ความไว้วางใจบุคคลผู้นั้นก็ย่อมมีความสุขใจมีความพึงพอใจในการทำงานนั้นให้สำเร็จบรรลุผลที่ตั้งใจไว้ได้

4. ความก้าวหน้าทุกคนต้องการความก้าวหน้าการได้รับตำแหน่งหน้าที่การงานและเงินเดือนที่สูงขึ้นรวมทั้งมีโอกาสที่จะเพิ่มพูนความรู้ไปในทางที่สูงขึ้นสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ย่อมเป็นกำลังใจให้มนุษย์เราพร้อมที่จะฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ ในการเรียนหรือการปฏิบัติงานนั้น ๆ ได้

5. ความสนใจความสนใจเป็นภาวะที่จิตใจของบุคคลจดจ่อและปรารถนาที่จะรู้สิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อนำไปบำบัดความต้องการให้เป็นที่ยอมรับของสังคมถ้าบุคคลนั้นมีความสนใจทำให้มีความกระตือรือร้นก่อให้เกิดแรงจูงใจเมื่อมีแรงจูงใจก็จะเกิดมีการกระตุ้นย่อมจะทำให้เกิดประสิทธิภาพกว่าการที่ไม่มีการกระตุ้นเตือน

6. ความเสมอภาค หมายถึงการเท่าเทียมกันของคนในสถาบันไม่มีการแบ่งแยกจะเป็นการเสริมสร้างแรงจูงใจซึ่งจะส่งผลต่อความพึงพอใจ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2556, น. 132-139) กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานไว้ 3 ประการดังนี้

1. ปัจจัยด้านบุคคลประกอบด้วย

1.1 ประสบการณ์จากงานวิจัยพบว่าประสบการณ์ในการทำงานมีส่วนเกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการทำงานบุคคลที่ทำงานมานานจนเกิดความชำนาญทำให้เกิดความพึงพอใจกับงานที่ทำ

1.2 เพศขึ้นอยู่กับลักษณะงานที่ทำรวมทั้งเกี่ยวข้องกับระดับความทะเยอทะยานและความต้องการทางด้านการเงิน

1.3 จำนวนสมาชิกในความรับผิดชอบกลุ่มที่ทำงานด้วยกันมีผลต่อความพึงพอใจในการทำงาน

1.4 อายุแม้จะมีผลต่อการทำงานไม่เด่นชัดนักแต่อายุก็เกี่ยวข้องกับระยะเวลาและประสบการณ์ในการทำงานผู้มีอายุมากมักจะมีประสบการณ์ในการทำงานนานด้วย

1.5 เวลาในการทำงานงานที่ทำในเวลาปกติจะสร้างความพึงพอใจในการทำงานมากกว่างานที่ต้องทำในเวลาที่บุคคลอื่นไม่ต้องทำงานเพราะเกี่ยวกับการพักผ่อนและการสังสรรค์กับผู้อื่นด้วย

1.6 เชาว์ปัญญาปัญหาเรื่องเชาวน์ปัญญากับความพึงพอใจในการทำงานขึ้นอยู่กับสถานการณ์และลักษณะงานที่ทำในบางลักษณะไม่พบความแตกต่างแต่ในลักษณะงานบางอย่างพบว่ามีความแตกต่างกัน

1.7 การศึกษาการศึกษากับความพึงพอใจในการทำงานนั้นมีงานวิจัยบางแห่งพบว่าการศึกษาไม่แสดงถึงความแตกต่างระหว่างความพึงพอใจในการทำงานแต่มักจะขึ้นอยู่กับงานที่ทำว่าเหมาะกับความรู้ความสามารถของเขาหรือไม่

1.8 บุคลิกภาพปัญหาเรื่องบุคลิกภาพกับความพึงพอใจในการทำงานอยู่ที่เครื่องมือวัดบุคลิกภาพที่ไม่เที่ยงตรงสิ่งหนึ่งที่เห็นได้ชัดเจนคือคนที่มีอาการของโรคประสาทมักจะเป็นเพราะความไม่พึงพอใจในการทำงานเป็นเหตุให้เกิดโรคประสาทได้

1.9 ระดับเงินเดือนจากงานวิจัยพบว่าเงินเดือนมีส่วนในการสร้างความพึงพอใจในการทำงานและเงินเดือนยังมีส่วนเกี่ยวข้องกับความสามารถในการจัดหาปัจจัยอื่นที่สำคัญแก่การดำรงชีวิตอีกด้วยผู้มีเงินเดือนสูงจึงมีความพึงพอใจในการทำงานสูงกว่าผู้ที่มีเงินเดือนต่ำ

1.10 แรงจูงใจในการทำงานแรงจูงใจเป็นการแสดงออกถึงความต้องการของบุคคลโดยเฉพาะแรงจูงใจจากปัจจัยตัวผู้ทำงานเองก็จะสร้างความพึงพอใจในการทำงาน

1.11 ความสนใจในงานบุคคลที่สนใจในงานและได้ทำงานที่ตัวเองถนัดและพอใจจะมีความสุขและความพึงพอใจในการทำงานมากกว่าบุคคลที่มีศูนย์ความสนใจในชีวิตไม่ได้อยู่ที่งาน

2. ปัจจัยด้านงานประกอบด้วย

2.1 ลักษณะงานได้แก่ความน่าสนใจในตัวงานความแปลกของงานโอกาสที่จะได้เรียนรู้และศึกษางานโอกาสที่จะทำให้งานนั้นสำเร็จการรับรู้หน้าที่ความรับผิดชอบการควบคุมการทำงานและวิธีทำงานการที่ผู้ทำงานมีความรู้สึกต่องานที่ทำอยู่ว่าเป็นงานที่สร้างสรรค์เป็นประโยชน์ท้าทายเป็นต้นสิ่งเหล่านี้จะทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความพึงพอใจในการทำงานมีความต้องการที่จะปฏิบัติงานนั้น ๆ และเกิดความผูกพันกับงาน

2.2 ทักษะในการทำงานความชำนาญในงานที่ทำมักได้รับการพิจารณาควบคู่ไปกับลักษณะของงานฐานะทางอาชีพความรับผิดชอบเงินเดือนที่ได้รับต้องพิจารณาไปด้วยกันจึงจะเกิดความพึงพอใจในงาน

2.3 ฐานะทางวิชาชีพในภาวะที่เศรษฐกิจดีมีงานให้เลือกทำจะมีการเปลี่ยนงานบ่อยเพื่อจะเลื่อนเงินเดือนเลื่อนฐานะของตนเองดังนั้นตำแหน่งทางการงานที่มีฐานะทางวิชาชีพสูงเช่นการเป็นเจ้าของกิจการผู้จัดการจะมีความพึงพอใจในการทำงานสูงกว่าระดับอาชีพที่มีฐานะทางอาชีพต่ำกว่าทั้งนี้ก็เพราะฐานะทางอาชีพในแต่ละสังคมแต่ละหน่วยงานให้ความสำคัญของฐานะทางวิชาชีพแตกต่างกันไประยะเวลาที่เปลี่ยนไปความคิดเกี่ยวกับฐานะทางวิชาชีพก็จะเปลี่ยนไปด้วยเป็นต้น

2.4 ขนาดของหน่วยงานความพึงพอใจในการทำงานในหน่วยงานขนาดเล็กจะดีกว่าหน่วยงานขนาดใหญ่หน่วยงานขนาดเล็กพนักงานมีโอกาสรู้จักกันทำงานคุ้นเคยกันได้ง่ายกว่าหน่วยงานขนาดใหญ่ทำให้พนักงานมีความรู้สึกเป็นกันเองและร่วมมือช่วยเหลือกันขวัญในการทำงานดีทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน

2.5 ความห่างไกลของบ้านและที่ทำงานการที่บ้านอยู่ห่างไกลการเดินทางไม่สะดวกมีผลต่อความพึงพอใจในการทำงานคนที่เป็นคนจังหวัดหนึ่งต้องไปทำงานอีกจังหวัดหนึ่งสภาพของท้องถิ่นความเป็นอยู่ภาษาไม่คุ้นเคยทำให้เกิดความไม่พึงพอใจในการทำงานเนื่องจากการปรับตัวและการสร้างความคุ้นเคยต้องใช้ระยะเวลานาน

2.6 สภาพทางภูมิศาสตร์ในแต่ละพื้นที่มีส่วนสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการทำงานคนงานในเมืองใหญ่มีความพึงพอใจน้อยกว่าคนงานในเมืองเล็กทั้งนี้เนื่องจากความคุ้นเคยความใกล้ชิดระหว่างคนงานในเมืองเล็กมีมากกว่าคนงานในเมืองใหญ่ทำให้เกิดความอบอุ่นและมีความสัมพันธ์กัน

2.7 โครงสร้างของงานหากโครงสร้างงานชัดเจนย่อมสะดวกแก่ผู้ปฏิบัติงานสามารถป้องกันมิให้เกิดความบิดพลิ้วในการทำงานด้วยนอกจากนี้ยังพบว่างานใดที่มีโครงสร้างของงานดีผู้ว่าจะทำอะไรและดำเนินการอย่างไรสภาพการควบคุมจะง่ายขึ้น

3. ปัจจัยการจัดการประกอบด้วย

3.1 ความมั่นคงในงานพนักงานมีความต้องการงานที่มีความแน่นอนมั่นคงความมั่นคงในงานถือเป็นสวัสดิการอย่างหนึ่งโดยเฉพาะในวัยที่พ้นจากการทำงานแล้วและเป็นความต้องการของพนักงาน

3.2 รายรับที่ดีจะช่วยเยียวยาโรคไม่พอใจในการทำงานได้

3.3 ผลประโยชน์การได้รับผลประโยชน์เป็นสิ่งชดเชยและสร้างความพึงพอใจในงานได้

3.4 โอกาสก้าวหน้าโอกาสที่จะมีความก้าวหน้าในการทำงานมีความสำคัญสำหรับอาชีพหลายอาชีพเช่นการขายเสมียนพนักงานและบุคคลที่ใช้ฝีมือและความชำนาญงานเป็นต้นมีความสำคัญน้อยสำหรับบุคคลที่ไม่ต้องใช้ความชำนาญงานแต่มีการศึกษาสูงและอยู่ในตำแหน่งสูงจากการศึกษาพบว่าคนสูงวัยให้ความสนใจกับโอกาสก้าวหน้าในงานน้อยกว่าคนที่อ่อนวัยอาจเป็นเพราะว่าคนสูงวัยได้ผ่านโอกาสความก้าวหน้ามาแล้ว

3.5 อำนาจตามตำแหน่งหน้าที่หมายถึงอำนาจที่หน่วยงานมอบให้ตามตำแหน่งเพื่อควบคุมสั่งการผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงานให้ปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จงานบางอย่างมีอำนาจไม่เด่นชัดทำให้ผู้ทำงานปฏิบัติงานยากและอึดอัดอำนาจตามตำแหน่งหน้าที่จึงมีผลต่อความพึงพอใจในการทำงาน

3.6 สภาพการทำงานความพึงพอใจในการทำงานมาจากสภาพสาเหตุในที่ทำงาน

3.7 เพื่อนร่วมงานความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อนร่วมงานทำให้คนเรามีความสุขในการทำงานสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนจึงมีความสำคัญและเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน

3.8 ความรับผิดชอบความพึงพอใจในการทำงานมีความสัมพันธ์ระหว่างความรับผิดชอบร่วมกับปัจจัยอื่นเช่นอายุประสบการณ์เงินเดือนและตำแหน่งเป็นต้น

3.9 การนิเทศงานสำหรับพนักงานคือการชี้แนะในการทำงานของหน่วยงานดังนั้นความรู้สึกต่อผู้นิเทศก็มักจะเน้นความรู้สึกที่มีต่อหน่วยงานและองค์กรด้วยการสร้างความเข้าใจที่ดีระหว่างผู้นิเทศและพนักงานจะเกิดบรรยากาศที่ดีในการทำงาน

3.10 การสื่อสารกับผู้บังคับบัญชาการศึกษาหลายแห่งพบว่าข่าวสารจากบริษัทหรือหน่วยงานต่าง ๆ มีความสำคัญสำหรับผู้ปฏิบัติงาน

3.11 ความศรัทธาในตัวผู้บริหารพนักงานที่ชื่นชมในความสามารถของผู้บริหารจะมีขวัญและกำลังใจในการทำงานเป็นผลให้เกิดความพึงพอใจในการทำงานด้วยความศรัทธาในความสามารถและความตั้งใจที่ผู้บริหารมีต่อหน่วยงานทำให้พนักงานในหน่วยงานปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความพึงพอใจในการทำงาน

3.12 ความเข้าใจกันระหว่างผู้บริหารกับพนักงานความเข้าใจอันดีต่อกันจะช่วยทำให้พนักงานเกิดความพึงพอใจในการทำงาน

พิภพ วชังเงิน (2557, น. 64) ได้เสนอแนะว่าองค์ประกอบที่เอื้ออำนวยต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมีดังนี้

1. ค่าจ้างรางวัลต้องเสมอภาคสำหรับการปฏิบัติงานที่เท่าเทียมกันและต้องเป็นรางวัลที่สอดคล้องกับเป้าหมายของผู้ปฏิบัติงานด้วยต้องโปร่งใสประกาศให้ทราบทั่วไปได้ทฤษฎี

ความเสมอภาค (Equity Theory) ทฤษฎีความคาดหวัง (Expectancy Theory) หากรางวัลจะเสริมให้เกิดความพึงพอใจในงานแล้วจะต้องประกอบไปด้วย 2 สถานการณ์ คือเป็นงานที่ให้รางวัลที่มีลักษณะจูงใจภายใน (Intrinsic Rewards) คือรู้สึกได้เองว่าได้รับการยอมรับเกิดความสำเร็จมีความก้าวหน้าเหล่านี้แหละเป็นรางวัลที่มีลักษณะจูงใจภายในอีกสภาพการณ์คือรางวัลที่เป็นตัวจูงใจภายนอก (Extrinsic Rewards) มักได้รับเมื่อการปฏิบัติงานสิ้นสุดแล้ว เช่น โบนัสค่าตอบแทน เป็นต้น เป็นรางวัลที่มิได้ทำให้เกิดความพึงพอใจโดยตรงในขณะที่ปฏิบัติงานแต่สัมพันธ์กับการปฏิบัติดีต่องาน

2. โอกาสก้าวหน้าในการทำงานได้เลื่อนขั้นตำแหน่งเงินเดือน

3. ความมั่นคงปลอดภัยทั้งกายภาพและในการทำงานถูกกลั่นแกล้งจากกลุ่มอิทธิพลผิดพลาดง่ายเสี่ยงต่อความผิด

4. ความมีมาตรฐานความมั่นคงชื่อเสียงขององค์กรที่ตนทำงานอยู่การบริหารจัดการการดำเนินงานเป็นที่น่าพึงพอใจ

5. บรรยากาศสภาพแวดล้อมเช่นความสะดวกสวยงามแสงสีเสียงอากาศระยะเวลาการทำงานเป็นต้น

6. ระเบียบการปกครองควบคุมบังคับบัญชามีความสำคัญส่งผลให้ผู้ปฏิบัติงานรู้สึกพอใจหรือไม่พอใจต่อการงานได้ถ้าไม่สบอารมณ์ก็จะเบื่องานอยากลาหยุดขอย้ายลาออก

7. การติดต่อสื่อสารเป็นปัจจัยช่วยให้เกิดความสำเร็จไม่ว่าจะเป็นการวางแผนงานการบริหารงานบุคคลการจัดองค์กรการวินิจฉัยสั่งการการควบคุมบังคับบัญชาการประเมินผลงานการทำหน้าที่เหล่านี้จะเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าปราศจากการติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ

8. ลักษณะทางสังคมถ้าผู้ปฏิบัติงานทุกคนต่างมีมารยาททางสังคมทำงานร่วมกันได้อย่างมีความสุขสนุกกับงานความพึงพอใจในงานก็จะเกิดขึ้น

9. สิ่งตอบแทนประโยชน์เกื้อกูล เช่น สวัสดิการบำเหน็จตอบแทนการบริการรักษาพยาบาล เป็นต้น เป็นปัจจัยนำให้เกิดความพึงพอใจในงาน

10. ลักษณะของงานที่ทำท้าทายน่าสนใจเนื้องานถูกใจงานไม่จำเจน่าเบื่อทำให้พึงพอใจในงาน

ธงชัย สมบูรณ์ (2559, น. 270-271) ได้เสนอแนวทางในการส่งเสริมความพึงพอใจในการทำงานว่าผู้นำหรือผู้บริหารควรใช้สิ่งกระตุ้นเพื่อให้เกิดความพึงพอใจดังนี้

1. สิ่งจูงใจที่เป็นวัตถุประกอบด้วยเงินสิ่งของที่จะให้แก่ผู้ปฏิบัติงานเป็นการตอบแทนหรือเป็นการให้รางวัลในการปฏิบัติงาน

2. สิ่งจูงใจที่เป็นโอกาสของแต่ละบุคคลประกอบด้วยตำแหน่งเกียรติการให้สิทธิพิเศษ

3. สภาพทางกายที่พึงปรารถนาเป็นสภาพแวดล้อมในสถานที่ทำงานเครื่องมือเครื่องใช้ของหน่วยงาน

4. ผลประโยชน์ทางอุดมคติเป็นสมรรถภาพของหน่วยงานที่จะสนองความต้องการของบุคคลในด้านความภาคภูมิใจที่ได้แสดงฝีมือความรู้เท่าเทียมกันการได้มีโอกาสช่วยเหลือครอบครัวของตนและผู้อื่นรวมทั้งการได้แสดงความภักดีต่อหน่วยงาน

5. ความดึงดูดทางสังคมเป็นความสัมพันธ์ฉันท์มิตรกับผู้ร่วมงานในหน่วยงาน ซึ่งถ้ามีความสัมพันธ์ที่เป็นไปด้วยดีจะทำให้เกิดความผูกพันและความพึงพอใจในหน่วยงาน

6. การปรับสภาพการทำงานให้เหมาะสมกับวิธีการและทัศนคติของบุคคลในการปรับปรุงตำแหน่งให้เหมาะสมกับความสามารถของบุคคล

7. สภาพการอยู่ร่วมกันเป็นความพึงพอใจของบุคคลในด้านสังคมหรือความมั่นคงทางสังคมซึ่งจะทำให้บุคคลรู้สึกมีหลักประกันมีความมั่นคงในการทำงานส่วนการวัดความพึงพอใจนั้นเป็นการดำเนินการเพื่อให้ทราบถึงระดับของความพึงพอใจสำหรับใช้ในการพัฒนาปรับปรุงงานให้มีประสิทธิภาพ

ธีรศักดิ์ กลิ่นดี (2559, น. 20) ได้เสนอแนวทางการวัดความพึงพอใจไว้ดังนี้

1. การสังเกตการณ์โดยการเฝ้าติดตามเอาใจใส่ดูแลความเป็นไปและการเปลี่ยนแปลงของสิ่งที่ต้องการรู้อย่างใกล้ชิดในระยะเวลาที่กำหนดให้โดยการสังเกตสิ่งที่มีอยู่ซึ่งอาจเป็นวัตถุสิ่งของที่ไม่มีชีวิตการเคลื่อนไหวหรือสิ่งมีชีวิตในลักษณะโครงสร้างทั่วไปโดยไม่คำนึงถึงการกระทำการวัดความพึงพอใจโดยวิธีนี้ผู้วัดจะต้องกระทำอย่างจริงจังและมีแบบแผนที่แน่นอนจึงจะสามารถประเมินถึงระดับความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการได้อย่างถูกต้อง

2. การสัมภาษณ์เป็นการวิจัยที่มีแบบแผนเพื่อใช้ตรวจหาข้อเท็จจริงจากภาษาความเป็นอยู่ของสังคมเป็นวิธีการที่ต้องอาศัยเทคนิคและความชำนาญพิเศษของผู้สัมภาษณ์การวัดความพึงพอใจโดยวิธีนี้เป็นวิธีที่ประหยัดและมีประสิทธิภาพวิธีหนึ่ง

3. การใช้แบบสอบถามเป็นการขอความร่วมมือจากกลุ่มบุคคลที่ต้องการวัดแสดงความคิดเห็นลงในแบบฟอร์มที่กำหนดคำตอบไว้ให้เลือกหรือเป็นคำตอบอิสระโดยคำถามจะถามถึงความพึงพอใจในด้านต่าง ๆ เป็นลักษณะการให้บริการสถานที่ให้บริการระยะเวลาในการให้บริการความสะดวกที่จะให้บริการต่าง ๆ

ผลที่ได้จากการวัดความพึงพอใจจะเป็นส่วนส่งเสริมสนับสนุนส่งเสริมให้งานที่ดำเนินการอยู่เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพดังนั้นจึงมีความสนใจในการวัดความพึงพอใจสามารถปฏิบัติได้โดยใช้เครื่องมือวัดความพึงพอใจซึ่งมีแนวทางในการวัดได้หลายรูปแบบเช่นการสังเกตการสัมภาษณ์และการสอบถามเป็นต้นและการที่จะใช้เครื่องมือใดนั้นต้องให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวัดความพึงพอใจ

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจสรุปได้ว่าการที่บุคคลจะเกิดความพึงพอใจในการทำงานได้นั้นก็เพราะว่าบุคคลนั้นได้เล็งเห็นคุณค่าและความสำคัญของงานที่ปฏิบัติและพอใจในผลตอบแทนทั้งทางวัตถุและทางจิตใจที่ได้รับจากงานนั้นหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งความพึงพอใจของบุคคลต่อหน่วยงานผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องความต้องการของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องรวมทั้งพยายามหาวิธีการสร้างความพึงพอใจที่จะสนองความต้องการของบุคลากรซึ่งจะช่วยให้การดำเนินงานขององค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพในทางการศึกษาก็เช่นเดียวกันความพึงพอใจในคุณภาพของการศึกษาจะเป็นส่วนสนับสนุนจูงใจให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เข้ามาส่งเสริมสนับสนุนให้การบริหารการศึกษาประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของการบริหารการศึกษา

2.5 ความพึงพอใจของผู้ปกครอง

ความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อสภาพแวดล้อมในการจัดการศึกษาผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดจากเอกสาร ตำราของนักการศึกษาและนักวิชาการหลายท่านที่กล่าวถึงการจัดการศึกษาของโรงเรียน ได้แก่ นโยบายของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นกระทรวงมหาดไทย (หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560, น. 45-72) กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2561) เยาวพา เดชะคุปต์ (2559, น. 171-173) สุมน อมรวิวัฒน์ (2558, น. 6) วิชัย วงษ์ใหญ่ (2555, น. 3) ธีรศักดิ์ อัครบวร (2558, 25-28) นครพันธุ์ณรงค์ (2560, น. 39-40) วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2555, น. 132) และนงเยาว์ กัลยาลักษณ์ (2558) มาสรุปประเด็นให้สอดคล้องกับการวิจัยความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม 4 ด้าน คือ 1) ด้านการจัดการเรียนการสอน 2) ด้านบทบาทของครูปฐมวัย 3) ด้านการจัดบริการนักเรียน และ 4) ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมดังนี้

2.5.1 ด้านการจัดการเรียนการสอน

2.5.1.1 หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย เป็นหัวใจสำคัญของการจัดการเรียนการสอน ความสำเร็จของการศึกษาขึ้นอยู่กับหลักสูตรเป็นประการสำคัญเพราะหลักสูตรจะเป็นตัวกำหนดขอบเขตแนวทางการจัดการเรียนการสอนผู้สอนที่ดีต้องเข้าใจในหลักสูตรเป็นอย่างดี

หลักสูตรหมายถึงมวลประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้รับจากโปรเrศรมการศึกษาซึ่งจัดขึ้นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้โดยอาศัยกรอบของทฤษฎีและการวิจัยในอดีตและปัจจุบันเป็นพื้นฐานสอดคล้องกับอันเซียโน (Anziano) และคณะ 42 ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า

หลักสูตรเป็นกระบวนการของการกำหนดเป้าหมายและการจัดทาแผนการเรียนรู้โดยจัดประสบการณ์ทางการศึกษาให้แก่เด็กหลักสูตรจึงเน้นองค์ประกอบสำคัญของหลักสูตรได้แก่สาระการเรียนรู้และกิจกรรมการนำไปใช้การพัฒนาสติปัญญาสังคมอารมณ์และร่างกาย

สรุปหลักสูตรหมายถึงมวลประสบการณ์ที่จัดให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ตามเป้าหมายของหลักสูตรและวัตถุประสงค์ที่วางไว้เพื่อพัฒนาร่างกายอารมณ์สังคมและสติปัญญาอย่างสมดุล

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2560 เป็นหลักสูตรที่จัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กอายุตั้งแต่ 0-5 ปี (หรือ 5 ปี 11 เดือน 29 วัน) การกำหนดหลักสูตรเพื่อให้ผู้จัดการศึกษาระดับปฐมวัยได้ใช้เป็นแนวทางให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งประเทศเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาความต้องการของสถานศึกษาสังคมและท้องถิ่นเพื่อให้เด็กได้มีโอกาสพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของการพัฒนาการทุกด้านอย่างสมดุลและเต็มศักยภาพ

Pratt กล่าวว่า หลักสูตรคือการจัดหมวดหมู่สิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นในระบบการจัดการศึกษาซึ่งอยู่ในรูปของสิ่งพิมพ์ประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนกระบวนการประเมินผลวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนและคุณสมบัติของครู (Pratt, D, 1980, p. 4)

สุมน อมรวิวัฒน์ (2558, น. 6) กล่าวว่าหลักสูตรคือแนวทางการกำหนดประสบการณ์ทั้งมวลที่มุ่งหมายให้นักเรียนได้รับการศึกษาทั้งในแง่วิจารณ์และพัฒนาการทุกด้านครอบคลุมถึงการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนและวิธีฝึกอบรมเด็กในชั้นเรียนหลักสูตรมีฐานะเป็นมาตรฐานและ

เป็นพื้นฐานอย่างหนึ่งในการจัดประสบการณ์ให้แก่นักเรียนครูจึงสามารถเติมเสริมแต่งให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียนและท้องถิ่นได้

วีรนุช ปิณฑวณิช (2554, น. 19) กล่าวว่าหลักสูตรถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้การจัดการศึกษามีคุณภาพเพราะหลักสูตรคือแนวทางในการจัดการศึกษาที่จะทำให้ผู้เรียนเก่งดีและมีความสุขในการหาความรู้ตามจุดมุ่งหมายของชาติ

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2555, น. 3) ให้ความหมายว่าหลักสูตรคือประสบการณ์ทั้งมวลที่โรงเรียนจัดให้นักเรียนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองไปในทิศทางที่โรงเรียนปรารถนาและได้แบ่งหลักสูตรเป็น3ระดับด้วยกันคือ

1. หลักสูตรระดับชาติหรือหลักสูตรแม่บทคือหลักสูตรแกนที่เขียนไว้อย่างกว้าง ๆ และบรรจุวาระที่จำเป็นที่ทุกคนในประเทศจะต้องเรียนรู้เหมือนกันเพื่อเสริมสร้างความเป็นเอกลักษณ์ของชาติไว้เช่นภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทยทั้งยังเป็นเครื่องมือในการสื่อสารเพื่อความสำเร็จในชีวิตจึงมีความจำเป็นต่อคนไทยเป็นอย่างยิ่งดังนั้นทุกคนจะต้องเรียนภาษาไทย

2. หลักสูตรระดับท้องถิ่นคือการนำเอาหลักสูตรแม่บทมาปรับใช้ให้เหมาะกับสภาพความเป็นอยู่ของแต่ละท้องถิ่นโดยจัดเนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องและสัมพันธ์กับท้องถิ่นรวมทั้งสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้

3. หลักสูตรระดับห้องเรียนเป็นการนำเอาหลักสูตรระดับชาติหรือหลักสูตรแม่บทและหลักสูตรท้องถิ่นมาปรับใช้ให้เหมาะสมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่หลักสูตรกำหนดไว้โดยครูผู้สอนเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาหลักสูตร

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2559, น. 147) ให้ความหมายของหลักสูตรว่าหมายถึง มวลกิจกรรมและประสบการณ์ทั้งหลายที่มีอยู่ทั้งในและนอกห้องเรียนซึ่งโรงเรียนจัดขึ้นเพื่อช่วยให้เด็กเกิดพัฒนาการทุกด้าน

Connelly and Clandinin (1998, p. 9) ได้กล่าาถึง การพิจารณาหลักสูตรในแง่ของการจัดประสบการณ์โดยได้มุ่งเน้นที่ประสบการณ์และสถานการณ์การมองหลักสูตรในแบบนี้จะมุ่งมองทั้งกระบวนการไม่มุ่งมองในส่วนใดส่วนหนึ่งโดยเฉพาะซึ่งสอดคล้องกับนักการศึกษา

Billman and Sherman (1997, p. 21) ที่กล่าวว่า หลักสูตรสำหรับเด็กปฐมวัยหมายถึงทุกสิ่งซึ่งเกิดขึ้นในชั้นเรียนของเด็กตั้งแต่เด็กมาถึงโรงเรียนในตอนเช้าจนกระทั่งกลับบ้านนอกจากนั้นยังครอบคลุมถึงพัฒนาการทุกด้านของเด็กทั้งด้านร่างกายอารมณ์สังคมและสติปัญญาในการวางแผนหลักสูตรการเรียนการสอนสำหรับเด็กครูจำเป็นต้องคำนึงถึงอายุของเด็กขนาดของชั้นเรียนตลอดจนถึงช่วงเวลาในการเรียนด้วยโดยครูต้องพยายามตอบคาถามต่าง ๆ เหล่านี้เช่น

1. ช่วงเวลาที่จะจัดให้เด็กเล่นเสรีควรมีมากน้อยเพียงใด
2. กิจกรรมรูปแบบใดจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายของเด็ก
3. มีความจำเป็นมากน้อยเพียงใดที่ครูจะต้องวางแผนการเรียนรู้สำหรับเด็ก
4. มีกฎเกณฑ์อะไรบ้างที่ควรกำหนดขึ้นในชั้นเรียนเพื่อช่วยให้เด็กปลอดภัยและส่งผลดีต่อเด็กในชั้นเรียน

สมาคมการอนุบาลศึกษาแห่งประเทศสหรัฐอเมริกา (NAEYC) (Washington, D.C.: NAEYC, 1997, p. 20) ให้ความหมายของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยว่าหมายถึงกรอบโครงสร้างซึ่งกำหนดสาระหรือเนื้อหาที่เด็กต้องเรียนรู้กระบวนการที่ช่วยให้เด็กบรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่กำหนดไว้และสิ่งที่ครูทาหรือปฏิบัติเพื่อช่วยให้เด็กบรรลุวัตถุประสงค์รวมทั้งบริบทที่การเรียนการสอนเกิดขึ้นหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งหลักสูตรหมายถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนซึ่งจำเป็นต้องสอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของเด็กแต่ละคนนอกจากนั้นสมาคมฯได้เสนอข้อแนะนำในการจัดหลักสูตรสำหรับเด็กปฐมวัย ดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรปฐมวัยควรครอบคลุมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ของเด็ก ได้แก่ พัฒนาการด้านร่างกายพัฒนาการด้านสังคมอารมณ์และสุนทรียศาสตร์รวมตลอดถึงพัฒนาการด้านสติปัญญาและภาษา

2. หลักสูตรปฐมวัยควรบูรณาการเนื้อหาวิชาการต่าง ๆ เข้าด้วยกันและมีความหมายต่อตัวเด็ก

3. หลักสูตรปฐมวัยควรสร้างขึ้นบนพื้นฐานของสิ่งที่เด็กรู้อยู่แล้วและสามารถทำได้หรือบนพื้นความรู้เดิมของเด็กทั้งนี้เพื่อให้การเรียนรู้ของเด็กมั่นคงและส่งเสริมการได้มาซึ่งทักษะความคิดรวบยอดใหม่ ๆ

4. การวางแผนหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพควรบูรณาการวิชาต่าง ๆ เข้าด้วยกันเพื่อช่วยให้เด็กสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ที่มีความหมายต่อตัวเด็กและส่งเสริมพัฒนาการด้านความคิดรวบยอดอย่างไรก็ตามการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาใดวิชาหนึ่งถือเป็นกลยุทธ์ที่จำเป็นต้องใช้ในบางโอกาส

5. หลักสูตรควรส่งเสริมพัฒนาการด้านความรู้ความเข้าใจกระบวนการและทักษะนอกจากนั้นควรส่งเสริมการนำไปปฏิบัติและการแสวงหาความรู้ใหม่

6. หลักสูตรควรส่งเสริมความเชื่อทัศนคติและวัฒนธรรมทางบ้านของเด็กรวมทั้งการกระตุ้นให้เด็กได้แลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็นกับเพื่อนในชั้นเรียน

7. จุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายของหลักสูตรควรสะท้อนความเป็นจริงในสังคมสัมพันธ์กับอายุของเด็กที่ต้องการใช้และสอดคล้องกับบริบทที่เด็กอาศัยอยู่

8. เมื่อมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอนครูควรบูรณาการเทคโนโลยีให้เป็นส่วนหนึ่งของชั้นเรียนหลักสูตรและการสอน

จากคำจำกัดความต่าง ๆ ของหลักสูตรจะเห็นได้ว่าหลักสูตรมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเกี่ยวกับเนื้อหาหรือสาระที่จะสอนและวิธีการว่าจะสอนอย่างไรหลักสูตรอาจหมายถึงหลักสูตรในลักษณะที่เป็นหนังสือคู่มือหรือแผนการสอนต่าง ๆ ที่ได้ถูกกำหนดไว้ก่อนแล้วในฐานะครูหรือนักการศึกษามีหน้าที่ต้องจัดการเรียนการสอนให้ครอบคลุมเนื้อหาที่หลักสูตรในระดับนั้น ๆ กำหนดไว้อย่างไรก็ตามหลักสูตรยังมีความหมายที่กว้างขึ้นซึ่งอาจหมายรวมไปถึงปรัชญาในการสอนของครูกระบวนการเรียนการสอนการจัดสิ่งแวดล้อมในชั้นเรียนการประเมินผลต่าง ๆ ที่กำลังดำเนินไปในชั้นเรียนรวมตลอดถึงทิศทางความตั้งใจที่ครูต้องการหรือคาดหวังให้เกิดขึ้นในอนาคต

กล่าวโดยสรุปหลักสูตรอาจมีความหมายที่แตกต่างกันโดยขึ้นกับแต่ละบุคคลโดยหลักสูตรอาจหมายถึงสิ่งหนึ่งสำหรับบุคคลกลุ่มหนึ่งในสถานการณ์อย่างหนึ่งและอาจมีความหมายเปลี่ยนไปเมื่อสถานการณ์เปลี่ยนไปซึ่งแสดงให้เห็นว่าหลักสูตรเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงและพัฒนาได้

2.5.1.2 การจัดการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสน์

หลักการจัดการศึกษาตามแนวพุทธศาสนาได้เน้นถึงอิทธิพลของปัจจัยภายนอกอันหมายถึงปัจจัยทางสังคมและปัจจัยภายในซึ่งหมายถึงการรู้จักใช้ความคิดพิจารณาไตร่ตรองซึ่งปัจจัยทั้ง 2 ประการ ดังกล่าว มีผลต่อการฝึกฝนพัฒนาเด็กไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์หรืออาจทำให้เกิดความผิดพลาดได้ในปัจจุบันนักการศึกษาได้นำแนวคิดทางพุทธศาสนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนอาทิรูปแบบการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ (สุมน อมรวิวัฒน์, 2555, น. 161-166) เป็นต้น

การจัดการเรียนการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการจะให้ความสำคัญกับครูซึ่งเป็นบุคคลที่สามารถจัดสภาพแวดล้อมสร้างแรงจูงใจและวิธีการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดศรัทธาที่จะเรียนรู้และได้ฝึกฝนวิธีการคิดนำไปสู่การปฏิบัติโดยมีหลักการต่าง ๆ ดังนี้

1) ขั้นนำโดยการสร้างเจตคติที่ดีต่อตัวครูวิธีการเรียนและบทเรียนอาทิการจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสมกับวัยภูมิหลังของผู้เรียนและวิธีการเรียนการสอนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอนรวมถึงการสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นในผู้เรียนเป็นต้น

2) ขั้นสอนครูเป็นผู้จัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เด็กได้มีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติจริง

3) ขั้นสรุปครูและผู้เรียนร่วมกันสรุปกิจกรรมหรือบทเรียนรวมถึงมีการประเมินผลเพื่อพัฒนาบทเรียนครั้งต่อไป

นอกจากนั้นมีโรงเรียนจำนวนหนึ่งที่ได้มีการนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนำมาใช้ในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยมีการสอดแทรกในหลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียนอาทิโรงเรียนทอสีและโรงเรียนอนุบาลหนูน้อยการนำหลักธรรมของพุทธศาสนำมาสอดแทรกในหลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียนทอสี (กฤษฎา ด้วงเปรม,2558, น. 161-166) ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 การมองมนุษย์เป็น “ทรัพยากร” เป็นการพัฒนาผู้เรียนด้านวิชาการผ่านการจัด การเรียนการสอนตามหลักธรรมที่เรียกว่าปฏิยัติปฏิบัติและปฏิเวธเน้นกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นบูรณาการเด็กมีโอกาสได้ลงมือปฏิบัติจริงและสามารถนำไปสู่การคิดวิเคราะห์เชื่อมโยงกับประสบการณ์เรียนรู้ของตนเองได้

ส่วนที่ 2 การมองมนุษย์เป็น “ชีวิต” เป็นการจัดการเรียนการสอนตามหลักของไตรสิกขา มุ่งเน้นการพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมและจริยธรรมของเด็กเช่นการสร้างวินัยในตนเองการมีจิตใจที่มั่นคงการเข้าใจตนเองและผู้อื่นเป็นต้น

สำหรับในโรงเรียนอนุบาลหนูน้อยการจัดการศึกษาแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การพัฒนาให้เด็กเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งพฤติกรรมจิตใจปัญญาไปสู่ความดีโดยเด็ก ๆ ต้องฝึกมารยาทการอยู่ร่วมกันและการปฏิบัติตนต่อผู้อื่นเช่นการพูดไพเราะการกล่าวคำขอบคุณขอโทษการกราบพระการกราบผู้ใหญ่การดูแลสิ่งของรอบตัวให้เรียบร้อยมีระเบียบสวยงามและการฝึกพฤติกรรมการเสพบริโภคปัจจัย 4 แต่พอดีโดยเฉพาะการรับประทานอาหารเป็นต้น

สำหรับในด้านจิตใจจะมีการปฏิบัติฝึกจิตใจแบบง่าย ๆ ด้วยการเดินจงกรมนั่งสมาธิฝึกความสงบ ฝึกการควบคุมจิตใจและความมั่นคงของใจเป็นต้นสำหรับด้านของปัญญาจะมีการให้เด็กได้ศึกษาและเรียนรู้ธรรมชาติรอบตัวมีการฝึกการสังเกตจดบันทึกรวมตลอดถึงมีการฝึกวิเคราะห์กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

ส่วนที่ 2 การพัฒนาด้านเนื้อหาความรู้แบบองค์รวมสำหรับเด็กโดยนาเรื่องการรู้จักตนเองสังคมรอบตัวธรรมชาติและการรู้เท่าทันเทคโนโลยีมาเป็นเนื้อหาแบบเรียนโดยไม่แยกหน่วยย่อย

ส่วนที่ 3 การพัฒนาด้านวิชาการและวิชาชีพคือการพัฒนาสติปัญญากระบวนการคิดให้สมศักยภาพของสมองมนุษย์ที่ธรรมชาติให้มา

การจัดการศึกษาปฐมวัยในประเทศไทยมีประวัติอันยาวนานตั้งแต่ก่อนมีการศึกษาในระบบโรงเรียนถึงแม้ว่าจะพัฒนาก้าวหน้าไปมากในปัจจุบันแต่เราจะเห็นได้ว่ามีเด็กเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่มีโอกาสได้รับการเตรียมความพร้อมในโรงเรียนอนุบาล

การจัดการศึกษาปฐมวัยในอนาคตคือความพยายามในการกระจายโอกาสทางการศึกษาแก่เด็กวัย 3-6 ปี เด็กไทยทุกคนควรจะมีโอกาสได้รับการเตรียมความพร้อมในสถานศึกษาปฐมวัยที่มีคุณภาพทั้งนี้โดยไม่คำนึงถึงสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของเด็กสถานศึกษาปฐมวัยจำนวนมากมักเร่งเด็กให้อ่านเขียนและคิดเลขโดยผ่านการทำแบบฝึกหัดมากกว่าการมุ่งพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวมโดยให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริงเพื่อช่วยให้เด็กได้พัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพแห่งตน

สรุปความว่าในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต้องให้เด็กมีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มตัดสินใจให้เด็กมีโอกาสลงมือปฏิบัติด้วยตนเองกิจกรรมที่จัดให้เด็กสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันทันต่อเหตุการณ์โดยเปิดโอกาสให้เด็กได้ตัดสินใจได้คิดด้วยตนเองอย่างเหมาะสมกับวัยส่งเสริมให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์และส่งเสริมให้ผู้ปกครองหรือชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้เด็กในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กอนุบาลควรยึดเด็กเป็นศูนย์กลางในการจัดแนวประสบการณ์ให้เหมาะสมกับวัยความสนใจความต้องการจัดบรรยากาศที่อบอุ่นเอื้อต่อการเรียนรู้โดยจัดกิจกรรมอย่างหลากหลายเป็นประสบการณ์ตรงให้เด็กมีโอกาสลงมือปฏิบัติสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กด้วย

2.5.2 ด้านบทบาทของครูปฐมวัย

ธีรศักดิ์ อัครบวร (2558, 25-28) ได้กล่าวว่า การที่จะให้เด็กปฐมวัยมีการพัฒนาการเรียนรู้เพื่อเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ตามจุดประสงค์หลักที่กำหนดไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2579 นั้น ครูปฐมวัยมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการวางรากฐานให้เด็กเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ให้การศึกษาด้านคุณธรรมแก่เด็กจำเป็นต้องฝึกฝนเขาตั้งแต่เยาว์วัย หล่อหลอมจิตใจเพราะความจำยังแม่นยำอยู่ เพราะเด็กปฐมวัยมีความสำคัญและมีความแตกต่างกับเด็กในระดับอื่นทั้งด้านพุทธพิสัย เจตคติพิสัย และทักษะนิสัย การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยมีอิทธิพลอย่างสูงต่อการพัฒนาเด็กที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ครูปฐมวัยจึงมีบทบาทสำคัญที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของเด็กดังนี้

1. เป็นผู้ส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกาย ครูต้องจัดกิจกรรมที่ให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อใหญ่ การประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อเล็ก การปฏิบัติตนตามสุขอนามัย การรักษาความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่นในกิจวัตรประจำวัน

2. เป็นผู้ส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ ครูต้องจัดกิจกรรมให้เด็กได้ชื่นชม สร้างสรรค์สิ่งสวยงาม ให้เด็กได้เล่นอย่างอิสระ เล่นเป็นกลุ่ม เล่นในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ร้องเพลง เล่นเครื่องดนตรีง่าย ๆ มีปฏิกิริยาโต้ตอบกับเสียงดนตรี และมีคุณธรรมจริยธรรม

3. เป็นผู้ส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม ครูต้องจัดกิจกรรมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ทางสังคม การปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของตน การเล่น การทำงานร่วมกับผู้อื่น การแก้ปัญหาในการเล่น การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น การปฏิบัติตามวัฒนธรรมท้องถิ่นที่อยู่อาศัยอยู่และความเป็นไทย

4. เป็นผู้ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ครูต้องจัดกิจกรรมให้เด็กรู้จักการคิด การสังเกต การจำแนก การเปรียบเทียบจำนวนมิติสัมพันธ์ เวลา และการให้เด็กรู้จักใช้ภาษาแสดงความรู้สึกด้วยคำพูด การพูดกับผู้อื่น การอธิบายเรื่องราว การอ่านในหลายรูปแบบผ่านประสบการณ์ที่สื่อความหมายต่อเด็ก อ่านภาพหรือสัญลักษณ์จากหนังสือนิทาน/เรื่องราวที่สนใจ

5. เป็นผู้สร้างเสริมสมาธิ ครูต้องจัดกิจกรรมให้เด็กได้มีสมาธิในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมสร้างสรรค์ การร้อยลูกปัด การวาดภาพสีน้ำ สีเทียน กิจกรรมเล่นอิสระตามมุมต่าง ๆ

ถือได้ว่าบทบาทของครูปฐมวัยมีผลหรือเรียกได้ว่ามีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของเด็กในทุกด้าน เป็นผู้วางรากฐานที่สำคัญต่อการเรียนรู้ที่เห็นได้ง่าย อย่างเช่น การมีสมาธิ ถ้าครูปฐมวัยรู้จักการให้เด็กมีสมาธิด้วยการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเดินบนคาน การเข้าไปในมุมหนังสือ การทำงานประดิษฐ์ การเล่านิทานฯลฯ เด็กได้รับการฝึกดังกล่าว เด็กสามารถที่จะมีสมาธิ โดยรู้จักปฏิบัติตนอย่างถูกต้องเมื่อโตขึ้น เช่น เด็กรู้จักการฟังเนื้อหา เรื่องราวที่ครูพูดและจับใจความได้ เข้าห้องประชุมแล้วรู้จักเงียบ ไม่คุยตลอดส่งเสียงดังขณะประชุม อ่านหนังสือได้เวลานานและเข้าใจพฤติกรรมดังกล่าวหากไม่ได้รับการฝึกในช่วงปฐมวัยจะยากที่จะฝึกในช่วงเป็นวัยผู้ใหญ่ การมีสมาธิที่ยกตัวอย่างเป็นเพียงเรื่องที่บางคนเห็นว่าไม่ใช่สิ่งสำคัญ โดยความเป็นจริงแล้วมีความสำคัญและเกี่ยวพันต่อเนื่องกับการเรียนรู้ของเด็ก การพัฒนาบุคลิกภาพ การพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ฉะนั้นครูปฐมวัยเป็นผู้ที่วางรากฐานการเรียนรู้ให้กับเด็กซึ่งเป็นภาระอันยิ่งใหญ่ที่จะต้องทำและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยไม่หยุดยั้งเพราะเด็กเขาจะเติบโตและพัฒนาทุกวินาที

นคร พันธุ์ณรงค์ (2560, น. 39-40) กล่าวว่า บทบาทหน้าที่ของครูผู้ดูแลเด็กเล็กเป็นวัยที่มีความซุกซน เคลื่อนไหวตลอดเวลา สติปัญญาและความคิดจะมีความเป็นอิสระ แปรเปลี่ยนตามสิ่งแวดล้อมที่พบเห็นใกล้ตัว ชอบลอกเลียนแบบตามความนึกคิดของตน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิด ให้มีการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญาและลักษณะนิสัย

ดังนั้น ครูผู้ดูแลเด็ก ซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับเด็ก และมีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กมากที่สุดในช่วงที่เด็กอยู่ในศูนย์ฯ จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ รู้จักรับผิดชอบ รักเด็ก อุปนิสัยอ่อนโยน จิตใจโอบอ้อมอารีมีความยุติธรรม มีลักษณะเป็นผู้นำ เพื่อจะเป็นผู้ที่ให้การดูแลเด็กอย่างมีประสิทธิภาพเป็นแบบอย่างที่ดีของเด็ก เป็นการวางรากฐาน ความคิด สติปัญญา อารมณ์ สังคมลักษณะนิสัย เสริมสร้างบุคลิกที่ดีให้กับเด็ก ซึ่งเปรียบเสมือนการวางรากฐานของประเทศ

ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นครูผู้ดูแลเด็ก ควรมีบทบาทในการปฏิบัติหน้าที่ ดังนี้

1. ปฏิบัติหน้าที่ตามกิจวัตรของเด็กครูผู้ดูแลเด็กจะต้องทำหน้าที่ดูแลเด็กและปฏิบัติตามกิจวัตรประจำวันของเด็ก เพื่อให้เด็กมีความเจริญเติบโต มีพัฒนาการทุกด้านตามวัย และมีการเรียนรู้ที่เหมาะสม

2. ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กในลักษณะบูรณาการครูผู้ดูแลเด็กมีหน้าที่ส่งเสริมพัฒนาการเด็กในลักษณะบูรณาการเชิงสร้างสรรค์ กล่าวคือให้เด็กได้พัฒนาด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม และจริยธรรมไปพร้อมกัน โดยให้โอกาสเด็กเรียนรู้จากสิ่งของและผู้คนที่อยู่รอบข้าง ซึ่งเด็กจะเรียนรู้ได้โดยประสาทสัมผัสทั้งห้า การเคลื่อนไหว การเล่น และ การลงมือกระทำ ดังนั้น ครูผู้ดูแลเด็กจะต้องส่งเสริมให้โอกาสเด็กได้พัฒนาอย่างเต็มที่ รวมทั้งปฏิสัมพันธ์กับเด็กด้วยคำพูดและกิริยาท่าทางที่นุ่มนวล อ่อนโยน แสดงความรักความอบอุ่น

3. สังเกต เฝ้าระวัง และบันทึกความเจริญเติบโต พฤติกรรม พัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็กครูผู้ดูแลเด็กจะต้องเป็นคนช่างสังเกต เฝ้าระวังปัญหาสุขภาพ พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก จดบันทึกพฤติกรรมเพื่อจะได้เห็นความเปลี่ยนแปลงทั้งปกติและผิดปกติที่เกิดขึ้นกับเด็ก ซึ่งจะนำไปสู่การค้นหาสาเหตุ เพื่อช่วยเหลือและแก้ไขได้ทันท่วงที

4. มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเด็กครูผู้ดูแลเด็กจะต้องเป็นคนช่างสังเกต มีความรู้ และเข้าใจพฤติกรรมที่เป็นปัญหา และไม่พึงประสงค์ของเด็ก ซึ่งพฤติกรรมนั้นอาจเกิดจากการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็ก รวมทั้งการปรับตัวของเด็กต่อสิ่งแวดล้อม หากไม่ได้รับการแก้ไขตามแนวทางที่เหมาะสม อาจนำไปสู่ปัญหาทางพฤติกรรมของเด็กในอนาคตแม้ว่าเด็กแต่ละคนจะแตกต่างกันตามพันธุกรรมและการอบรมเลี้ยงดู แต่ถ้าเข้าใจและช่วยลดพฤติกรรมจะช่วยขจัดปัญหาที่จะตามมาได้ทันท่วงที

5. จัดสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย ถูกสุขลักษณะ เหมาะสมกับการพัฒนาเด็กทุกด้าน ครูผู้ดูแลเด็กจะต้องดูแลจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในอาคารและภายนอกอาคารให้สะอาดถูกสุขลักษณะ ปลอดภัย และมีบรรยากาศเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก

6. ประสานสัมพันธ์ระหว่างศูนย์พัฒนาเด็ก ครอบครัวและชุมชนครูผู้ดูแลเด็กจะต้องเป็นผู้ประสานสัมพันธ์ระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กโดยเป็นคนกลางในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ หรือผู้ปกครองสมาชิกในครอบครัวและบุคคลต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อทราบถึงพฤติกรรม พัฒนาการการเปลี่ยนแปลงของเด็กได้อย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง

7. รู้จักพัฒนาตนเองในทางวิชาการและวิชาชีพครูผู้ดูแลเด็กจะต้องใฝ่หาความรู้ในการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ดังนี้

7.1 การพัฒนาด้านความรู้ทางวิชาการและทักษะอาชีพอย่างต่อเนื่อง เช่น การศึกษาหาความรู้ การเข้ารับการอบรมเพิ่มเติมอย่างสม่ำเสมอ การติดตามความเปลี่ยนแปลงด้านความรู้และเทคโนโลยีโดยอาศัยสื่อที่หลากหลาย รวมทั้งการรวมกลุ่มแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การศึกษาดูงาน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก/สถานพัฒนาเด็กเล็กที่มีคุณภาพ การเข้าร่วมเป็นสมาชิกและจัดตั้งชมรมเครือข่ายครูผู้ดูแลเด็ก ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์โดยตรงแก่ครู ผู้ดูแลเด็ก

7.2 การพัฒนาด้านบุคลิกภาพ จะต้องเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะรักเด็กอุปนิสัยอ่อนโยนมีกิริยาวาจานิ่มนวลอ่อนหวาน ใจเย็น รู้จักปรับปรุงและพัฒนาบุคลิกภาพของตนเองอยู่เสมอ

ดั้งนั้นหน้าที่ของครูผู้ดูแลเด็กจะต้องอยู่ใกล้ชิดกับเด็กตลอดทั้งวัน ควรปฏิบัติหน้าที่ดังนี้

1. อบรมเลี้ยงดูเด็ก ตั้งแต่รับเด็กจากผู้ปกครองจนกระทั่งส่งคืนให้ผู้ปกครอง

2. จัดกิจกรรมประจำวัน เพื่อส่งเสริมพัฒนาการ และเตรียมความพร้อมให้กับเด็กให้มีสุขภาพสมบูรณ์ แข็งแรง และได้รับการพัฒนา ทั้งด้านร่างกาย จิตใจอารมณ์ สังคม สติปัญญา และลักษณะนิสัย โดยจัดกิจกรรมกลางแจ้ง ในร่ม และจัดมุมกิจกรรมต่าง ๆ เช่น มุมหนังสือ มุมศิลปะ มุมดนตรี ฯลฯ

3. ปลูกจิตสำนึกให้เด็กรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ การปกครองระบอบประชาธิปไตย การรักษาสิ่งแวดล้อม ความมีระเบียบวินัยมีความรับผิดชอบความมีน้ำใจ ฯลฯ

4. ดูแลความปลอดภัยและรักษาความสะอาดภายในและภายนอกอาคารของศูนย์ฯ หรือโรงเรียน

5. ให้เด็กเคารพธงชาติ และประกอบพิธีกรรมทางศาสนา

6. สำรวจรายชื่อเด็กที่เข้ารับการเลี้ยงดูประจำวัน เยี่ยมเยียนผู้ปกครองและเด็ก ในกรณีที่เด็กไม่มาเรียนเกิน 3 วันและในกรณีที่เกิดปัญหาอื่น ๆ

7. จัดเตรียมสถานที่เรียน จัดเตรียมอุปกรณ์การเรียนการสอนโดยเน้นวัสดุที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่น จัดอาหารเสริม น้ำดื่มน้ำใช้ จัดทำบันทึกการสอน และบันทึกประจำตัวเด็ก ตลอดจนจัดทำทะเบียนอุปกรณ์การเรียนการสอน

8. จัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ตามโครงการจัดหาอาหารเสริม(นม)สำหรับเด็ก

9. จัดทำบัญชีแสดงรายการอาหารกลางวันรายสัปดาห์ ตามโครงการจัดหาอาหารกลางวันสำหรับเด็ก

10. ร่วมกับคณะกรรมการพัฒนาเด็กเล็ก ผู้ปกครอง จัดบรรยากาศสิ่งแวดล้อมในบริเวณศูนย์ฯ

2.5.3 ด้านการจัดบริการนักเรียน

การจัดบริการด้านสุขภาพและอนามัย (พยาบาล) เพื่อให้เด็กนักเรียนปฐมวัยมีสุขภาพดี มีร่างกายและจิตใจที่แข็งแรงสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสมตามสภาวะต่าง ๆ มีหน่วยงานด้านสวัสดิการอาหารทำหน้าที่ต่าง ๆ ดังนี้

2.5.3.1 ด้านการบริหารจัดการ

1) การคัดเลือก/การประชุม/การลา/อื่น ๆ ของผู้ประกอบการจาหน่ายอาหาร

2) การควบคุมมาตรฐานต่าง ๆ

3) การประเมินผล

4) การจัดการสิ่งแวดล้อมได้แก่ภูมิทัศน์การกาจัดของเสีย

2.5.3.2 ด้านการบริการ

1) จัดอบรม/สัมมนา/ศึกษาดูงานเกี่ยวกับด้านสุขาภิบาลอาหารและหรือที่เกี่ยวกับอาหารให้แก่ผู้ประกอบการ/นักศึกษา/และผู้ที่สนใจ

2) ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับสุขภาวะทางโภชนาการการประกอบการร้านค้าจำหน่ายอาหารงานบริการและสวัสดิการนักศึกษามีหน้าที่รับผิดชอบการจัดบริการหอพักจัดบริการศูนย์อาหารให้นักเรียนนักศึกษาและบุคลากร

3) ให้บริการใช้สถานที่โรงอาหารสำหรับจัดกิจกรรม

4) บริการข้อมูลวิชาการโดยตรงหรือการเผยแพร่ผ่านสื่อต่าง ๆ

2.5.3.3 ด้านการคุ้มครอง

1) การจัดตั้งเครือข่ายได้แก่คณะกรรมการสวัสดิการอาหารฯลฯ

2) สุ่มตรวจตัวอย่าง

2.5.3.4 ด้านธุรการและอื่น ๆ

1) การจัดข้อมูล

2) ประสานงานหน่วยงานต่าง ๆ

3) การประชาสัมพันธ์

4) การควบคุมและกากับดูแลคนงาน

นอกจากนี้ยังมีนักการศึกษาให้ทัศนะเกี่ยวกับการจัดบริการไว้หลากหลายดังนี้

มนต์ชิตา บุปผาคำ (2558, น. 56)กล่าวถึงการจัดบริการว่าการจัดตำหน่าย (Place and Distribution) เป็นช่องทางการจัดจาหน่ายหรือเส้นทางที่สินค้าและบริการถูกเปลี่ยนมือไปยังตลาดสู่ผู้บริโภคในระบบช่องทางการจัดจาหน่ายจึงประกอบด้วยผู้ผลิตคนกลางและผู้บริโภค

แนวคิดนี้สามารถนำมาใช้กับการจัดการศึกษาปฐมวัยด้านการจัดบริการนักเรียนซึ่งจัดบริการให้แก่นักเรียนปฐมวัยควรมีจุดมุ่งหมายเพื่ออำนวยความสะดวกปลอดภัยและให้ผลอย่างเต็มที่ต่อการเพิ่มพูนความสมบูรณ์และประสบการณ์ชีวิตโดยตรงแก่นักเรียนได้เป็นอย่างดีและทั่วถึงนอกเหนือกิจกรรมการเรียนการสอนงานบริการนักเรียนที่โรงเรียนจัดให้ได้แก่การบริการด้านสุขภาพอนามัยการบริการด้านความปลอดภัยการบริการด้านโภชนาการและการบริการด้านแนะแนวผู้ปกครอง

พนัส หันนาคินทร์ (2559, น. 269) ได้สรุปงานบริหารกิจการนักเรียนออกเป็น 4 อย่าง คือการจัดกิจกรรมนักเรียนการจัดบริการแนะแนวการรักษาระเบียบวินัยของโรงเรียนและการบริการอื่น ๆ ที่จัดให้แก่นักเรียน

วัลลภา เทพหัสดินณอยุธยา (2555, น. 132) กล่าวถึงการจัดบริการที่เน้นด้านกิจกรรมการให้บริการด้านต่าง ๆ ที่จัดขึ้นเพื่อเป็นการพัฒนาบุคคลการจัดสภาวะแวดล้อมการพัฒนากิจกรรมการให้สวัสดิการและบริการแก่นักศึกษางานกิจกรรมนักศึกษานอกจากจะเสริมวัตถุประสงค์ของสถาบันด้วยการสอนการวิจัยการบริการทางวิชาการแก่ชุมชนและการทานุบารุงศิลปวัฒนธรรมแล้วยังมุ่งเน้นพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เพิ่มเติมจากสิ่งที่การศึกษาในชั้นเรียนไม่สามารถจัดให้ได้

นงเยาว์กัลยาลักษณ์ (2558) กล่าวถึงการจัดบริการนักเรียนไว้ว่ากิจการนักเรียนหมายถึงการจัดดำเนินงานกิจการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนและเป็นกิจกรรมที่นอกเหนือจากการเรียนการสอนในห้องเรียนซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ

สรุปได้ว่างานบริการนักเรียนเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการนักเรียนโดยตรงนอกเหนือจากการเรียนการสอนตามปกติที่มุ่งส่งเสริมการเรียนการสอนของนักเรียนทุกคนให้เป็น

ผู้ที่มีความรู้ความสามารถมีความประพฤติที่ดีงามมีระเบียบวินัยในตนเองอันจะส่งผลให้นักเรียนก้าวหน้าและประสบผลสำเร็จในการเรียนเมื่อสำเร็จการศึกษาออกไป

2.5.4 ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม

อาคารสถานที่เป็นสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กดังนั้นในการเลือกทำเลที่ตั้งของโรงเรียนการจัดห้องเรียนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่จะต้องพิจารณาให้เหมาะสมเพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้และมีความสามารถมากขึ้นโดยควรจัดมุมสำหรับทากิจกรรมกลุ่มและมุมสำหรับกิจกรรมที่เด็กต้องการความสงบและความเป็นตัวของตัวเองไว้ให้เด็กห้องควรมีเนื้อที่กว้างพอที่เด็กจะเล่นได้อย่างสบายและพอเพียงสำหรับจำนวนเด็กในห้อง

2.5.4.1 หลักการจัดอาคารสถานที่สำหรับศูนย์เด็กปฐมวัยในการพิจารณาจัดอาคารสถานที่ตั้งสำหรับศูนย์เด็กปฐมวัยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้ให้แนวทางในการจัดอาคารสถานที่ครุภัณฑ์และบุคลากรของศูนย์เด็กก่อนวัยเรียนทั้งในเมืองและชนบทเอาไว้ดังนี้

1) หลักการอาคารสถานที่ที่จัดจะต้องเป็นไปตามลักษณะท้องถิ่นง่ายและเป็นไปได้ตามลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นโดยยึดหลักประหยัดปลอดภัยและสะอาด

2) ทำเลที่ตั้งอยู่ภายในหมู่บ้านที่ชาวบ้านไปมาและรับส่งเด็กได้สะดวกปลอดภัยเช่นวัดศูนย์อนามัยหรือโรงเรียนในท้องถิ่นคงจะทำให้มีโอกาสได้รับบริการร่วมกันเช่นถ้าอยู่ใกล้สถานีอนามัยก็จะได้รับความสะดวกทางด้านสุขภาพอนามัยและอุบัติเหตุต่าง ๆ ได้

3) บริเวณศูนย์ต้องสะอาดมีที่ว่างโล่งพอที่เด็กจะวิ่งเล่นได้อย่างปลอดภัย

4) อาคารต้องแข็งแรงปลอดภัยสะอาดมีอากาศถ่ายเทได้ดีแสงสว่างเพียงพอ

5) ครุภัณฑ์โต๊ะและเก้าอี้มีขนาดเหมาะสมกับตัวเด็กเป็นแบบง่าย ๆ เพื่อจัดเป็นรูปต่าง ๆ ได้ตามประโยชน์การใช้สอย

6) วัสดุอุปกรณ์ใช้วัสดุในท้องถิ่นไม่จำเป็นต้องเป็นวัสดุราคาแพงอุปกรณ์ของเล่นควรมีเพียงพอกับจำนวนเด็กและเป็นอุปกรณ์ที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กโดยฝึกหลักการเล่นตามธรรมชาติของเด็กไทยในท้องถิ่นนั้น ๆ และใช้วัสดุที่มีในท้องถิ่นมาจัดทาและปรับปรุงโดยยึดหลักประหยัดปลอดภัย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2560, น. 31) ในการดำเนินการจัดตั้งสถานศึกษาระดับปฐมวัยผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องจะต้องสืบหาสถานที่ที่จะตั้งเสียก่อนเมื่อได้กำหนดสถานที่ตั้งแล้วขั้นต่อไปก็คือการออกแบบอาคารและบริเวณภายในอาคารในการออกแบบของอาคารสถานที่นั้นผู้ออกแบบจะต้องทาการศึกษาเกี่ยวกับระเบียบการจัดตั้งสถานศึกษาระดับปฐมวัยตามที่กระทรวงศึกษาธิการหรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องได้กำหนดไว้และพร้อมทั้งต้องศึกษาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของสถานศึกษานั้นด้วยทั้งนี้เพื่อให้การออกแบบถูกต้องตามระเบียบของทางราชการกำหนดไว้และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา

ในการจัดตั้งอาคารสถานที่ของสถานศึกษาระดับปฐมวัยควรคำนึงถึงหลักสำคัญดังนี้

1. สถานที่ตั้งการเลือกสถานที่ที่จะจัดตั้งศูนย์เด็กปสมวัยควรจะต้องพิจารณาดังนี้

1.1 สถานที่ตั้งควรอยู่ในทาเลที่มีการคมนาคมสะดวกไม่ห่างจากย่านชุมชนมากเกินไปและอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี

1.2 สถานที่ตั้งควรอยู่ในที่ที่มีอากาศถ่ายเทได้ดีและห่างไกลจากโรงงานอุตสาหกรรม

1.3 สถานที่ตั้งควรมีบริเวณกว้างขวางตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับโรงเรียนราษฎร์ที่เปิดสอนระดับอนุบาลศึกษาพุทธศักราช 2520 ได้กำหนดไว้ว่าโรงเรียนที่ขอเปิดสอนระดับอนุบาลศึกษาต้องมีที่ดินไม่น้อยกว่า 150 ตารางวา ที่เป็นของผู้ขอจัดตั้งแต่ถ้าเป็นที่เช่าต้องมีสัญญาเช่าไม่น้อยกว่า 3 ปี และพื้นที่ดินทั้งหมดที่จะจัดตั้งโรงเรียนต้องไม่เป็นที่ลุ่มและไม่ขัดต่อสุขลักษณะอนามัยของโรงเรียนและต้องกั้นรั้วรอบบริเวณโรงเรียนทั้งหมด

2. อาคารการก่อสร้างอาคารสำหรับสถานศึกษาระดับปฐมวัยนี้จะออกแบบในลักษณะใดก็ได้อาจจะสร้างเป็นแบบบ้านหรือเป็นอาคารเรือนทั่ว ๆ ไปก็ได้แต่ทั้งนี้จะต้องได้รับอนุมัติแบบแปลนจากผู้ทรงคุณวุฒิที่ทางราชการรับรองเป็นผู้ออกแบบ

2.1 ขนาดของอาคารอาคารของสถานศึกษาระตับปฐมวัยควรสร้างชั้นเดียวเพื่อความปลอดภัยของเด็กแต่ถ้าหากมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างให้มีมากกว่าหนึ่งชั้นก็ควรสร้างไม่เกินสองชั้นในกรณีที่เป็นอาคารสองชั้นบันไดของอาคารต้องแบ่งเป็น 2 ช่วง ช่วงหนึ่งสูงไม่เกิน 2.00 เมตร และความกว้างของบันไดแต่ละขั้นต้องกว้างไม่น้อยกว่า 1.20 เมตร ชานพักบันได ต้องกว้างไม่น้อยกว่าความกว้างของบันไดคือ 1.20 เมตร และบันไดแต่ละขั้นควรห่างกันไม่เกิน 17.5 เซนติเมตร ความลึกของบันไดไม่ควรเกิน 25 เซนติเมตร บันไดทุกขั้นต้องมีราวและลูกกรง (ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2561)

2.2 ระเบียงหน้าห้องควรกว้างไม่น้อยกว่า2เมตรและต้องมีรั้วระเบียง ที่แข็งแรงพอควรเป็นแบบโปรงซึ่งตั้งไม่ห่างเกินไปสูงไม่น้อยกว่า90เซนติเมตร

2.3 อาคารทุกอาคารควรสร้างทางออกฉุกเฉินไว้ด้วยทั้งนี้เพื่อปูองกันเหตุฉุกเฉิน

2.4 ตัวอาคารควรตั้งอยู่ในตาแหน่งที่มีทิศทางลมพัดผ่านและมีแสงสว่างพอเหมาะ

2.5 ตัวอาคารควรทาสีอ่อน ๆ ที่สวยงามทั้งภายในและภายนอก

2.6 อาคารสถานศึกษาระดับปฐมวัยควรประกอบไปด้วยห้องต่าง ๆ เช่น ห้องธุรการ ห้องครูใหญ่ ห้องพักครู ห้องประชุม ห้องพยาบาล ห้องเรียน ห้องเตรียมอาหาร ห้องนอน ห้องส้วม-ห้องน้ำ ห้องพัสดุ ห้องกิจกรรมและแต่ละห้องควรจัดให้อยู่ในที่ที่เหมาะสมและสะดวกต่อการติดต่อดังนี้

2.6.1 ห้องเรียนลักษณะของห้องเรียนที่นิยมจัดกันมากคือรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าหรือรูปเหลี่ยมด้านไม่เท่าทั้งนี้เพราะว่าเมื่อจัดห้องแล้วจะมีที่ว่างเหลืออยู่ดูกว้างขวางและสวยงามในการอภิปรายเกี่ยวกับการจัดห้องเรียนสำหรับเด็กปฐมวัยโอซแมน (Hochrman) กล่าวว่าห้องที่สามารถจัดให้มีที่ว่างให้กว้างมีระเบียบมีความสะดวกสบายจะทำให้เด็กมีโอกาสทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นและมีความคิดสร้างสรรค์ด้วยขนาดของห้องเรียนควรกว้างขวางแต่ละห้องต้องมีพื้นที่ไม่น้อยกว่า 35 ตารางเมตร และมีขนาดกว้างยาวอยู่ในเกณฑ์อันเหมาะสมคือ 5x7 เมตร หรือ 7x9 เมตร ถ้าเป็นไปได้ขอเสนอแนะว่าควรทาสีภายในห้องเรียนด้วยเพื่อทำให้สวยงามและน่าอยู่มากขึ้นการทาสีห้องเรียนควรจะต้องระมัดระวังในเรื่องการเลือกสีจะต้องคำนึงถึงแสงจากธรรมชาติที่ส่องเข้ามาในห้องถ้าห้องที่มีแสงสว่างจ้าก็ไม่ควรทาด้วยสีที่อ่อนมากนักเพราะจะทำให้เพิ่มความจ้ามากขึ้นแต่ถ้าเป็นห้องที่มีแสงสว่างพอเหมาะอยู่แล้วควรใช้สีอ่อนทาและควรจาไว้ว่าสีที่ใช้ทาห้องควรจะช่วยทำให้บรรยากาศภายในห้องดูสดชื่นมากขึ้นมิใช่ทำให้หม่นมัวสำหรับสถานศึกษาที่มีงบประมาณมาก

ควรทำที่เก็บเสียงภายในห้องทั้งนี้เพื่อมิให้เสียงรบกวนพื้นห้องเรียนควรทำให้เรียบและไม่ทำให้ลื่นมาก เพราะเด็กอาจได้รับอันตรายถ้าพื้นห้องเป็นพื้นซีเมนต์ควรปูด้วยกระเบื้องยางหรือเสื่อน้ำมันเพราะการที่เด็กจะอยู่บนพื้นซีเมนต์เย็น ๆ ตลอดทั้งวันจะทำให้สุขภาพไม่ดีห้องเรียนแต่ละห้องควรมีประตูอย่างน้อย 2 ประตู และประตูควรจะเปิดได้ตลอดเวลาที่เด็กอยู่ในสถานศึกษาและควรจะต้องมีขอสับไว้เพื่อปูองกันลมพัดมาโดนเด็กขอสับควรทำให้เตี้ย ๆ เพื่อว่าเด็กจะได้ช่วยสับได้หน้าต่างของห้องเรียนควรสร้างให้ต่ำเพียงพอที่เด็กจะมองเห็นทิวทัศน์นอกห้องได้คือไม่ควรสูงเกินกว่า 2 ฟุต จากพื้นห้อง สำหรับห้องที่มีแสงสว่างเข้ามามากควรจะจัดทำผ้าม่านติดไว้หน้าต่างทุกบานควรจะต้องมีขอสับไว้ด้วยเมื่อมีลมพัดมาจะได้ไม่กระแทกโดนเด็กซึ่งเด็กอาจได้รับอันตราย

2.6.2 ห้องส้วมควรสร้างให้เพียงพอกับจำนวนของเด็กอัตราส่วนห้องส้วม 1 ห้องต่อนักเรียนประมาณ 20 คน ขนาดของโถส้วมต้องทำให้เหมาะสมกับขนาดของเด็กคือถ้าเป็นโถส้วมแบบชักโครกเมื่อเด็กนั่งแล้วต้องให้เท้าแตะถึงพื้นในห้องส้วมควรมีกระดาษชาระไว้ให้พร้อมหน้าห้องส้วมจะต้องมีอ่างล้างมือสบู่และผ้าเช็ดมือไว้ด้วยเพื่อฝึกนิสัยที่ดีให้แก่เด็กว่าหลังจากเข้าห้องส้วมแล้วต้องล้างมือและเช็ดมือให้สะอาดก่อนที่จะไปทาธุรกิจอื่น ๆ

2.6.3 ห้องน้ำอาจจะจัดเป็นห้องเดี่ยวหลาย ๆ ห้องหรือจัดเป็นห้องกว้างเพียงห้องเดียวก็ได้ภายในห้องน้ำต้องมีฝักบัวหรืออ่างน้าพร้อมกับก๊อกน้าด้วยอ่างน้าควรสร้างเป็นแบบก่อปูนซีเมนต์แบบแนวยาวและมีความสูงประมาณ 30-35 เซนติเมตร เพื่อสะดวกต่อเด็กในการอาบน้าพร้อม ๆ กันทีละหลาย ๆ คนห้องส้วมและห้องน้ำอาจจัดให้อยู่ในห้องเดียวกันหรืออาจจัดแยกออกจากกันก็ได้แต่ทั้งนี้ห้องทั้งสองนี้ควรให้อยู่ติดกันสถานศึกษาบางแห่งจัดห้องส้วมและห้องน้ำให้อยู่ติดกับห้องเรียนเพื่อสะดวกต่อเด็กบางแห่งก็จัดแยกไว้ที่มุมหนึ่งของอาคารทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของผู้จัด

2.6.4 ห้องนอนสำหรับสถานศึกษาที่มีห้องเรียนเล็กจำเป็นจะต้องสร้างห้องนอนต่างหากอีกด้วยแต่สำหรับห้องเรียนที่มีขนาดไหญ่กว่า7x9เมตรก็สามารถใช้ห้องเรียนเป็นห้องนอนได้ด้วยห้องนอนควรมีม่านกั้นทั้งที่หน้าต่างและประตูเพื่อมิให้แสงสว่างส่องนัยน์ตาเด็กซึ่งจะทำให้เด็กนอนไม่หลับหรือนอนอย่างไม่มีความสุข

2.6.5 ห้องธุรการและห้องครูใหญ่ควรอยู่ใกล้กันและควรอยู่ในที่ที่หาได้ง่ายเพื่อสะดวกต่อการมาติดต่อของผู้ปกครองและผู้ที่มาติตต่องาน

2.6.6 ห้องพักครูควรจัดให้ใกล้ ๆ กับห้องเรียนเพื่อสะดวกต่อการดูแลเด็กและในการที่เด็กจะไปพบครูห้องพักครูควรจัดให้เพียงพอกับจำนวนของครูและควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับครูด้วยเช่นการมีโทรศัพท์ตู้เก็บของและห้องน้ำเป็นต้น

2.6.7 ห้องประชุมควรจัดให้กว้างใหญ่เพื่อเอาไว้ใช้ได้ในหลาย ๆ โอกาสเช่นเอาไว้สำหรับการประชุมผู้ปกครองประชุมบุคลากรทั้งหมดในสถานศึกษาการแสดงกิจกรรมต่าง ๆ ของเด็กในสถานศึกษาการจัดสัมมนาการแสดงนิทรรศการหรือการปฏิบัติพิธีทางศาสนาเป็นต้นด้านหน้าห้องประชุมควรจัดเป็นเวทีและจัดให้มีธงชาติโต๊ะหมู่บูชาตั้งพระพุทธรูปและพระบรมฉายาลักษณ์ด้วย

2.6.8 ห้องพยาบาลควรจัดไว้ในส่วนที่เป็นมุมสงบของอาคารทั้งนี้เมื่อมีเด็กเจ็บปุวยจะได้เข้าไปนอนพักผ่อนโดยไม่มีเสียงรบกวนมากนักและภายในห้องพยาบาลควรจัดให้สะอาดมีอากาศถายเทได้สะดวกมีเตียงนอนประมาณสัก5เตียงและมีเครื่องเวชภัณฑ์อย่างครบครัน

2.6.9 ห้องครัวควรสร้างให้กว้างพอประมาณและมีหน้าต่างให้มากเพื่ออากาศถ่ายเทได้สะดวกอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำครัวทุกอย่างควรจัดให้พร้อมในห้องครัวควรมีตู้สำหรับเก็บอาหารให้มิดชิดมิให้แมลงวันตอมหรือมีมดขึ้นได้นอกจากนั้นควรมีตู้สำหรับเก็บเครื่องอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อให้สะอาดและดูเรียบร้อย

2.6.10 ห้องรับประทานอาหารควรจัดไว้ติดกับห้องครัวเพื่อสะดวกต่อการบริการอาหารในห้องรับประทานอาหารควรจัดโต๊ะเป็นหมู่เพื่อฝึกให้เด็กได้รู้จักการรับประทานอาหารร่วมกันและภายในห้องอาหารควรจัดให้สะอาดและสวยงามควรมีรูปภาพที่สวยงามติดไว้บนผนังห้องเมื่อมองดูแล้วเกิดความสบายใจ

สำหรับบางสถานศึกษาที่ไม่มีห้องอาหารก็อาจใช้ห้องเรียนเป็นห้องอาหารไปด้วยก็ได้หรืออาจจะใช้ระเบียงหน้าห้องก็ได้

2.5.4.2 หลักเกณฑ์การจัดอาคารสถานที่สำหรับศูนย์เด็กปฐมวัยการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนมีความสำคัญต่อเด็กปฐมวัยมากผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจการจัดการศึกษาก่อนวัยเรียนเพียงแต่เห็นห้องเรียนก็พอจะบอกได้ว่ามีแนวการจัดการศึกษาระดับนี้อย่างใดห้องเรียนนี้มุ่งที่จะเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กหรือมุ่งที่จะสอนอ่านเขียนให้แก่เด็กเนื่องจากบ้านเมืองของเราไม่ใช่ประเทศที่ร่ำรวยเหมือนบางประเทศลักษณะการจัดห้องเรียนจึงควรเป็นแบบประหยัดไม่แยกห้องเล่นออกไว้ต่างหากมีแต่จะจัดรวมไว้ในห้องเรียนนั้นเองปกติหากเป็นห้องเรียนขนาด 7x9 เมตร อาจใช้เป็นที่รับประทานอาหารและที่นอนในห้องนี้เลยนอกจากนี้อาจจัดให้ได้ประโยชน์เต็มที่โดยแยกห้องเรียนเป็นส่วน ๆ เพื่อจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่นการฟังนิทานเกมการศึกษามุมเรียนมุมประสบการณ์ชีวิตเช่นมุมบ้านมุมคลินิกมุมหนังสือและอุปกรณ์ส่วนสภาพห้องเรียนที่จัดในสภาพที่มุ่งจะสอนอ่านเขียนให้แก่เด็กมักจะไม่ค่อยมีมุมใด ๆ มากนักจะเป็นโต๊ะเก้าอี้สำหรับนั่งอ่านเขียนแต่เพียงอย่างเดียวนอกจากจะใช้อุปกรณ์ที่นำมาใช้ในการสอนหน้าชั้นเท่านั้น

นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้ให้หลักเกณฑ์ว่าห้องเรียนสำหรับเด็กควรมีลักษณะที่ปรับใช้ประโยชน์ได้หลายอย่างและสร้างด้วยวัสดุที่เหมาะสมกับสภาพความร้อนหนาวของอากาศควรมีลักษณะชั้นเดียวอยู่ห่างจากอันตรายเช่นสายไฟและสิ่งสกปรกต่าง ๆ ควรจัดห้องเรียนให้มีลักษณะคล้ายบ้านเพื่อเด็กจะได้ไม่รู้สึกแปลกหรือไม่คุ้นเคยห้องน้ำควรมีจำนวนเพียงพอกับตัวเด็กและอยู่ใกล้กับห้องเรียนขนาดของห้องบริเวณภายในอาคารจะใหญ่พอที่จะให้เด็กเคลื่อนไหวโดยใช้กล้ามเนื้อใหญ่ได้สะดวกอัตราส่วนประมาณ 40-60 ตารางเมตร ต่อเด็ก 1 คน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2560, น. 116-124)

ทัศนคติของเด็กปฐมวัยต่อการเข้าโรงเรียนครั้งแรกนับว่ามีความสำคัญยิ่งต่อตัวเด็กทั้งนั้นโรงเรียนควรจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้เด็กมีประสบการณ์เพื่อเรียนรู้สิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ สิ่งที่ช่วยให้เด็กเรียนรู้ได้ดีระยะนี้ก็คือการเล่นอุปกรณ์ที่ทางโรงเรียนจะต้องจัดเตรียมอุปกรณ์และทากิจกรรมการเล่นให้เหมาะสมและเพียงพอเพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ในสิ่งที่แปลก ๆ ใหม่ ๆ ตลอดเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนแต่ละวัยควรจะพิจารณาถึงสิ่งต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. ที่ว่าง (Space) สำหรับเด็กทั้งในและนอกห้องเรียนเพียงพอกับความต้องการของเด็กหรือไม่
2. การจัดห้องเรียนนั้นทำให้เด็กได้เคลื่อนไหวอย่างอิสระและปลอดภัยเพียงไร

3. มีอุปกรณ์สำหรับให้เด็กเล่นตามลาพังและเล่นเป็นกลุ่มมากน้อยเพียงใด

4. มีอุปกรณ์สำหรับให้เด็กเล่นเพื่อออกกำลังใช้กล้ามเนื้อการเคลื่อนไหวและอุปกรณ์ที่เด็กเล่นโดยมีสมาชิกเพียงพอหรือไม่

5. อุปกรณ์ที่จัดหาไว้ให้เด็กเล่นสามารถดัดแปลงใช้ประโยชน์ได้หลายอย่างหรือไม่

6. อุปกรณ์ที่เด็กเล่นน่นสามารถโยกย้ายเปลี่ยนแปลงได้หรือไม่ในกรณีที่เด็กเบื่อที่จะเล่นอุปกรณ์บางอย่างแล้วมีที่เก็บอุปกรณ์เหล่านี้หรือไม่

7. ถ้าอุปกรณ์บางอย่างมีไม่เพียงพอควรจะจัดหาวิธีหมุนเวียนผลัดเปลี่ยนกันเล่นอย่างไรเด็กจึงจะได้รับประสบการณ์โดยทั่วถึงกัน

8. อุปกรณ์ที่จัดหาไว้มีประโยชน์ทางการศึกษาแก่เด็กตรงตามวัตถุประสงค์และสอดคล้องกับพัฒนาการการเรียนรู้และความต้องการของเด็กเพียงไร

ในการจัดโรงเรียนสำหรับเด็กมิใช่จะคำนึงถึงเรื่องบริเวณเนื้อที่สำหรับทำกิจกรรมและอุปกรณ์สำหรับเด็กเล่นเท่านั้นแต่จะต้องคำนึงถึงบรรยากาศที่เหมาะสมอีกด้วย เช่น การเลือกสถานที่ควรให้ห่างไกลจากเสียงรบกวนหรือไม่ใกล้ชุมชนจนเกินไปอาคารที่ใช้ควรอยู่ในสภาพที่ปลอดภัยสำหรับเด็กไม่ชารุดทรุดโทรมและรักษาความสะอาดได้ง่ายมีแสงสว่างเพียงพอมีการประดับตกแต่งพอสมควรแต่ไม่รกรุงรังมีตู้เก็บอุปกรณ์และของให้เรียบร้อยมีห้องรับประทานอาหารและจัดหาที่ดื่มน้ำไว้ให้อย่างเพียงพอ

1. ที่ว่างในอาคาร (Indoorspace) ห้องเรียนสำหรับเด็กเล็กควรมีขนาดกว้างขวางพอที่เด็กจะสามารถเล่นและทำงานร่วมกันได้โดยสะดวกที่ว่างในห้องเรียนควรเปลี่ยนแปลงได้ยืดหยุ่นได้น่าอยู่และสะดวกสบายเหมือนที่บ้านห้องเรียนรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าเหมาะในการจัดกิจกรรมมากกว่าห้องสี่เหลี่ยมจัตุรัสห้องเรียนของเด็กควรอยู่ใกล้กับห้องน้ำควรมีที่ว่างในบริเวณอาคารเพื่อส่งเสริมให้เด็กใช้กล้ามเนื้อใหญ่ด้วย

2. ระบบเสียงห้องเรียนสำหรับเด็กเล็กจำเป็นต้องมีระบบปูองกันเสียงด้วยเช่นเสียงจากเครื่องปรับอากาศเสียงรถเสียงเครื่องยนต์ตลอดจนเสียงอื่น ๆ ที่จะเข้ามารบกวนในห้องขณะเดียวกันก็ต้องมีการปูองกันเสียงสะท้อนภายในห้องด้วยเพราะเด็กเล็ก ๆ มักส่งเสียงดังในขณะทำกิจกรรมดังนั้นห้องเรียนอาจใช้ผ้าบุฝาผนังหรือใช้อุปกรณ์ประเภท Software หรือปูพรมที่พื้นหรือใช้กระดาษฟางบุฝาผนังและเพดานเพื่อกันเสียงสะท้อนเพดานห้องควรสร้างให้สูงจากพื้นประมาณ 10-11 ฟุต

3. ผนังห้องเรียนอาจใช้เป็นที่แสดงผลงานของเด็กภายหลังจากที่เด็กทำกิจกรรมในห้องเรียนเรียบร้อยแล้ว ประตูและหน้าต่างก็เป็นส่วนหนึ่งของผนังห้องที่สามารถจัดประดับและตกแต่งให้สวยงามได้กระดานที่ใช้สำหรับแสดงผลงานของเด็กจะต้องจัดและวางไว้ในระดับสายตาของเด็กที่สามารถมองเห็นได้ง่าย ผนังควรใช้ไม้เนื้ออ่อนซึ่งจะช่วยกันเสียงสะท้อนได้และใช้เป็นแผนภูมิก็ได้นอกจากนี้ผนังห้องควรทาความสะอาดได้ง่ายควรเลือกสีที่จะให้แสงสว่างแก่ห้องได้อย่างเหมาะสมห้องเรียนและของเล่นที่มีสีสันต่าง ๆ สามารถดึงดูดความสนใจของเด็กได้มากกว่าห้องเรียนที่ไม่มีสีสัน

4. พื้นห้องต้องสะอาดและมีวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่สามารถทาความสะอาดได้ง่ายเด็ก ๆ จะต้องใช้พื้นห้องเรียนในการทากิจกรรมมาก ห้องอาหารอาจดัดแปลงให้เป็นห้องเล่นได้ดังนั้นโต๊ะ

เก้าอี้จึงควรทาความสะอาดได้ง่ายสามารถเคลื่อนโยกย้ายได้ตามต้องการและดัดแปลงห้องสำหรับใช้ทากิจกรรมต่าง ๆ ได้โต๊ะจ่ายอาหารอยู่สูงพอเหมาะเพื่อสุขอนามัย

5. หน้าต่างและประตู เป็นส่วนประกอบสำคัญของห้องเรียนหน้าต่างควรอยู่ในระดับต่ำพอที่เด็กจะสามารถมองออกไปข้างนอกได้และให้ขนาดกว้างขวางพอเหมาะที่แสงสว่างจะเข้าห้องได้อย่างทั่วถึงหน้าต่างควรมีม่านสำหรับกรองแสงที่จ้าเกินไปลูกบิดประตูควรอยู่ระดับสูงพอที่เด็กสามารถเอื้อมถึงเพื่อดึงปิดหรือเปิดประตูได้ประตูควรอยู่ในทิศทางที่เด็กจะออกไปสนามเล่นได้สะดวก

6. การระบายอากาศแสงสว่างและน้ำดื่ม เพื่อให้อากาศถ่ายเทได้ดีจึงต้องเปิดประตูหน้าต่างอยู่เสมอห้องเรียนควรมีอุณหภูมิที่เด็กจะอยู่ได้อย่างสบายคือประมาณ 68-72F ส่วนสวิตช์ไฟฟ้าเครื่องปรับอากาศพัดลมควรติดไว้ในที่ปลอดภัยสำหรับปลั๊กไฟฟูาและเครื่องอุปกรณ์ต่าง ๆ ควรคำนึงถึงความปลอดภัยของเด็กเป็นสำคัญครูควรดูแลเกี่ยวกับแสงสว่างของห้องเรียนถ้าให้เด็กทำงานที่ต้องใช้สายตามากครูควรจัดแสงสว่างให้พอเพียงและทำนองเดียวกันหากมุมใดมืดครูก็ต้องคอยปรับแสงสว่างให้เข้าได้อย่างทั่วถึงสำหรับที่มีแสงสว่างจ้าเกินไปก็ควรหาทางลดหรือปรับให้น้อยลง

7. ห้องสำหรับพักผ่อนและห้องนอน การพักผ่อนเป็นสิ่งหนึ่งที่สำคัญสำหรับเด็กเล็กดังนั้นชั่วโมงพักผ่อนหรือนอนหลับจะต้องจัดให้แก่เด็กคือประมาณวันละ 3 ชั่วโมง ห้องนอนควรเงียบและมีอุปกรณ์ในการนอนอย่างเพียงพอห้องนอนควรสะอาดอากาศถ่ายเทได้สะดวก

8. ห้องน้ำ ต้องมีอ่างล้างมือสำหรับให้เด็กได้ทาความสะอาดมีสบู่ผ้าเช็ดมือเตรียมไว้ให้พร้อมในที่ที่เด็กสามารถใช้ได้โดยสะดวกโรงเรียนบางแห่งสามารถแยกห้องน้ำเด็กชายเด็กหญิงได้โรงเรียนควรมีห้องน้ำห้องส้วมในปริมาณพอเพียงกับจำนวนเด็กคือ 1 ที่ต่อเด็ก 10 คน ส้วมสำหรับเด็กควรสูงจากพื้นประมาณ 10-13 นิ้ว ห้องน้ำควรอยู่ใกล้กับห้องเรียนและห้องเล่นเพื่อเด็กจะได้ใช้สะดวก

9. ตู้และชั้นเก็บสิ่งของที่สร้างขึ้นจะช่วยฝึกความรับผิดชอบของเด็กในการเก็บสิ่งของที่เขานำมาเล่นมาใช้ให้เข้าที่เป็นระเบียบสวยงามเด็กแต่ละคนจะต้องการชั้นสำหรับเก็บสิ่งของอันเป็นสมบัติส่วนตัวของเขาตู้เก็บสิ่งของอาจออกแบบเป็นหลาย ๆ ลักษณะที่สามารถอำนวยความสะดวกในการใช้ให้แก่เด็กได้ตู้แต่ละชั้นอาจลึกประมาณ 10-15 นิ้ว กว้างประมาณ 10-12 นิ้ว สูงประมาณ 35 นิ้ว มีตะขอสำหรับแขวนเสื้อผ้าอาจมีชั้นที่เก็บรองเท้าซึ่งสูงประมาณ 10 นิ้ว จากพื้นโรงเรียนอนุบาลบางแห่งอาจมีที่เก็บเสื้อผ้าแยกต่างหากก็ได้

ชั้นหรือตู้ (Locker) ที่ใช้สามารถเคลื่อนย้ายได้สะดวกเมื่อต้องการเปลี่ยนรูปแบบของห้องของเล่นที่มีขนาดใหญ่ก็จะต้องมีชั้นสำหรับเก็บโดยเฉพาะเช่นเดียวกับของเล่นที่มีขนาดเล็กก็ควรมีตู้หรือชั้นสำหรับเก็บ

ครูใหญ่หรือครูก็ควรมีที่พักผ่อนโดยเฉพาะมีโต๊ะทำงานตู้เก็บของมีห้องประชุมสำหรับประชุมผู้ปกครองหรือที่สำหรับทำงานร่วมกับเด็กเป็นต้น (เยาวพา เดชะคุปต์, 2559, น. 171-173)

10. ที่เล่นนอกห้องเรียน (Outdoor Playspace) ที่เล่นกลางแจ้งจะต้องจัดและมีอุปกรณ์ในการเล่นอย่างเพียงพอเพื่อเป็นการจัดประสบการณ์ที่สมบูรณ์ให้แก่เด็กแต่โดยทั่วไปแล้วโรงเรียนแต่ละแห่งควรมีอุปกรณ์ในการเล่นทั้งในและนอกห้องเรียนพื้นที่สำหรับเล่นกลางแจ้งสำหรับเด็กหนึ่งคนประมาณ 75-100 ตารางฟุต อาจใช้บริเวณส่วนใดส่วนหนึ่งของโรงเรียนก็ได้ที่ครูสามารถดูแลได้ทั่วถึงอาจเป็นสนามหญ้าหรือบริเวณที่ปรับผิวให้เรียบรักษาความสะอาดได้ง่ายปลอดภัย

สำหรับเด็กแต่ที่สำคัญคือไม่ควรเป็นพื้นที่แข็งขรุขระเพราะเด็กอาจได้อันตรายจากการหกล้มมีร่มเงาพอเหมาะกับบริเวณที่เด็กจะได้รับแสงแดดบริเวณโรงเรียนควรมีต้นไม้ให้ร่มเงาอาจมีสนามหญ้าใกล้ ๆ กับห้องเล่นมีประตูเปิดติดต่อถึงกันได้

ที่เล่นกลางแจ้งอาจจัดให้เด็กได้มีกิจกรรมหลาย ๆ อย่างเช่นปีนปุายของเล่นประเภทมีล้อที่สำหรับเพาะปลูกเล่นน้ำกรงสัตว์เลี้ยงการเล่นรดน้ำต้นไม้เมื่อเด็กเล่นแล้วควรฝึกเด็กให้รู้จักรักษาความสะอาดตู้เก็บอุปกรณ์ในการเล่นกลางแจ้งต้องวางไว้ใกล้ ๆ กับที่เล่นที่เด็กสามารถนำออกมาเล่นได้สะดวกห้องเล่นควรสร้างเพดานให้สูงมีการปูองกันอุบัติเหตุขณะที่เด็กเล่นหรือเตรียมปูองกันอัคคีภัยและในฤดูร้อนฤดูหนาวหรือฤดูฝนที่เล่นควรมีหลังคาสำหรับบังแดดลมฝนแต่ก็ควรมีที่โล่งเพื่อให้เด็กได้รับแสงแดดอย่างพอเพียงที่เล่นกลางแจ้งควรมีรั้วรอบขอบชิดและสูงพอที่เด็กจะปีนออกไปไม่ได้ประตูของโรงเรียนควรปิดเพื่อความปลอดภัยของเด็กและควรมีเนื้อที่สำหรับให้เด็กเล่นตามลาพังอาจปลูกต้นไม้ไว้ตามริมรั้วเพื่อป้องกันลมอาจจัดเตรียมเครื่องเล่นสนามกระบะทรายสำหรับให้เด็กได้ขุดการใช้กระบะทรายที่สร้างขึ้นด้วยคอนกรีตนั้นถ้าคำนึงถึงระยะเวลาในการใช้แล้วก็คุ้มค่าโดยทั่วไปเด็ก ๆ จะสนใจในการขุดดินและเพาะปลูกด้วย (เยาวพา เดชะคุปต์, 2559, น. 171-173)

สรุปความว่าการจัดสภาพแวดล้อมที่ดีเป็นสภาพการกำหนดการสร้างบรรยากาศการเรียนการสอนที่สถานศึกษาต้องกำหนดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนที่จะช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้เกิดกับเด็กโดยคำนึงถึงหลักการจัดสภาพแวดล้อมเช่นอุปกรณ์การเรียนการสอนเพื่อพัฒนาด้านร่างกายอารมณ์สังคมและสติปัญญาแก่ผู้เรียนและสถานศึกษาควรเขียนแผนผังการจัดสภาพแวดล้อมพร้อมคาอธิบายประกอบให้เห็นเป็นรูปธรรมเพื่อเป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนจะได้ถือเป็นหลักปฏิบัติในสถานศึกษาของตนต่อไป

2.6 การบริหารการศึกษาของเทศบาล

2.6.1 นโยบายการศึกษาของเทศบาล พ.ศ. 2545-พ.ศ. 2559

นโยบายการศึกษาของเทศบาลได้กำหนดวิสัยทัศน์ภารกิจและวัตถุประสงค์เพื่อให้การดำเนินการตามแผนการจัดการศึกษาเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้กำหนดนโยบายการจัดการศึกษาระหว่าง พ.ศ. 2545-2559 (กรมการปกครอง, 2560, น. 2-3) ไว้ดังนี้

2.6.1.1 วิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและศักยภาพในท้องถิ่นให้มีคุณลักษณะที่สามารถบูรณาการวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของสังคมและประชาชาติตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น

1) การจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาความพร้อมของเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึงก่อนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้เด็กปฐมวัยได้พัฒนาทั้งด้านร่างกายจิตใจอารมณ์สังคมและสติปัญญาเต็มตามศักยภาพและมีความพร้อมในการเข้ารับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2) การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นและวางรากฐานชีวิตการเตรียมความพร้อมของเด็กทั้งร่างกายจิตใจอารมณ์บุคลิกภาพและสังคมได้นักเรียนได้พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรมจริยธรรมความรู้ความสามารถขั้นพื้นฐานรวมทั้งให้สามารถ

ค้นพบความต้องการความสนใจความถนัดของตนเองด้านวิชาการวิชาชีพความสามารถในการประกอบอาชีพการงานและทักษะทางสังคมโดยให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรมและมีความสำนึกในความเป็นไทย

3) การจัดบริการให้ความรู้ด้านอาชีพเป็นการจัดบริการและ/หรือส่งเสริมสนับสนุนพัฒนาความรู้ทักษะในการประกอบอาชีพการงานแก่ประชาชนรวมทั้งการรวมกลุ่มผู้ประกอบอาชีพเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

4) การจัดการส่งเสริมกีฬานันทนาการและกิจกรรมเด็กเยาวชนเป็นการจัดและส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานด้านกีฬานันทนาการกิจกรรมเด็กและเยาวชนแก่เด็กและเยาวชนประชาชนทั่วไปอย่างหลากหลาย

5) การดำเนินงานด้านการศาสนาศิลปวัฒนธรรมจารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นการดำเนินงานด้านกิจกรรมส่งเสริมสนับสนุนอนุรักษ์ศาสนาศิลปวัฒนธรรมจารีตประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยเฉพาะกิจกรรมที่เน้นเอกลักษณ์ความเป็นไทยและท้องถิ่น

2.6.1.2 วัตถุประสงค์

1) เพื่อให้เด็กปฐมวัยได้รับการส่งเสริมพัฒนาการและเตรียมความพร้อมทางร่างกายจิตใจอารมณ์สังคมสติปัญญาให้มีความพร้อมที่จะเข้ารับการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2) เพื่อให้เด็กที่มีอายุอยู่ในเกณฑ์การศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคนในเขตความรับผิดชอบของเทศบาลได้รับการบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานครบตามหลักสูตรอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

3) เพื่อพัฒนาการดำเนินการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของเทศบาลให้มีคุณภาพบรรลุเป้าหมายวัตถุประสงค์เป็นไปตามมาตรฐานที่รัฐกำหนดและตรงตามความต้องการของประชาชนในเทศบาลโดยมุ่งให้เกิดความสมดุลทั้งทางด้านสติปัญญาจิตใจร่างกายสังคมระดับความคิดค่านิยมและพฤติกรรมซึ่งเน้นวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

4) เพื่อให้การจัดการศึกษาของเทศบาลดำเนินการตามความต้องการและคำนึงถึงการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนของบุคคลในครอบครัวชุมชนเอกชนองค์กรชุมชนองค์กรเอกชนองค์กรวิชาชีพสถาบันศาสนาสถานประกอบการและประชาชนในเทศบาลในการจัดการศึกษาทุกระดับตามศักยภาพและความสามารถของเทศบาล

5) เพื่อส่งเสริมให้เด็กเยาวชนและประชาชนในท้องถิ่นได้ออกกำลังกายและฝึกฝนกีฬาร่วมกิจกรรมนันทนาการและกิจกรรมพัฒนาเยาวชนเพื่อพัฒนาให้เป็นคนที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกายสติปัญญาจิตใจและสังคมโดยมีความตระหนักในคุณค่าของการกีฬานันทนาการและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเด็กเยาวชนไปในทางที่ถูกต้องใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

6) เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนในการสร้างและพัฒนาอาชีพเพื่อคุณภาพชีวิตโดยเฉพาะกลุ่มผู้ขาดโอกาสผู้ด้อยโอกาสผู้พิการทุพพลภาพซึ่งเป็นการส่งเสริมสนับสนุนการประกอบอาชีพให้มีงานทำไม่เป็นภาระแก่สังคม

7) เพื่อบำรุงศาสนาและอนุรักษ์บำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรมจารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ความเป็นไทย

สรุปได้ว่านโยบายการจัดการศึกษาของเทศบาล พ.ศ. 2545-พ.ศ. 2559 มุ่งพัฒนาคุณภาพและศักยภาพในท้องถิ่นให้มีคุณลักษณะที่สามารถบูรณาการวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของสังคมและประเทศชาติตามความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น

2.6.2 แนวทางการบริหารการศึกษาของเทศบาล

กรมการปกครอง (2559, น. 9) กล่าวถึงการบริหารการศึกษาของโรงเรียนเทศบาลนั้นอยู่ในความรับผิดชอบร่วมกันของกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงมหาดไทยโดยกระทรวงศึกษาธิการดำเนินการเกี่ยวกับการกำหนดการศึกษาการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรและการประเมินผลส่วนกระทรวงมหาดไทยดูแลรับผิดชอบการพัฒนาบุคลากรงานธุรการและการสนับสนุนงบประมาณโดยกรมการปกครองได้จัดตั้งสำนักบริหารการศึกษาท้องถิ่นในระดับกรมและกองการศึกษาในแต่ละเขตเทศบาลทั่วประเทศเพื่อดูแลการจัดการศึกษามีการดำเนินการอย่างเป็นระบบสอดคล้องกันเพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพทั้งนี้อยู่บนพื้นฐานแนวคิดที่ว่าการจัดการศึกษานั้นควรดำเนินการเป็นระบบสอดคล้องกันตั้งแต่ปัจจัยนำเข้าในการจัดการศึกษากระบวนการบริหารจัดการศึกษาและผลผลิตจากการจัดการศึกษาโดยมีเครื่องมือประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาเป็นตัวควบคุม

กระทรวงมหาดไทยมีหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนเกี่ยวกับการศึกษาของเทศบาลโดยกระทรวงมหาดไทยทำหน้าที่ศูนย์กลางประสานงานด้านการบริหารการศึกษาระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแต่มิได้บริหารการศึกษาของเทศบาลในด้านธุรการให้เป็นไปตามนโยบายและกฎหมายเท่านั้นโดยมีสำนักงานการศึกษาท้องถิ่นซึ่งเป็นหน่วยงานของกระทรวงมหาดไทยทำหน้าที่ในการส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาของเทศบาลกำหนดเป้าหมายและมีนโยบายในการจัดการศึกษาของเทศบาลนั้นยึดแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาตินโยบายกระทรวงมหาดไทยและหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นหลัก ทั้งนี้โดยตั้งเป้าหมายว่าจะส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนฝึกอบรมสั่งสอนให้นักเรียนมีความประพฤติดีมีความรู้มีสุขภาพอนามัยดีและเพื่อให้บรรลุเป้าหมายหลักนอกจากจะสนับสนุนด้านงบประมาณและวิชาการแล้วนโยบายสำคัญอีกประการหนึ่งคือจะส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของท้องถิ่นมากขึ้นการบริหารการศึกษาของเทศบาลได้กำหนดแนวทางไว้ดังนี้ (กรมการปกครอง, 2559, น. 21) ดังนี้

1. การจัดการศึกษาปฐมวัย
2. การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. การจัดการศึกษานอกระบบ
4. การจัดการฝึกอาชีพที่เน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น
5. การจัดให้มีศูนย์เยาวชน
6. การส่งเสริมวัฒนธรรมและอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่น

นอกจากนี้ยังดำเนินร่วมกับสถาบันที่ผลิตครูด้วยการผลิตครูเทศบาลโดยตรงพัฒนาระบบการสอนด้วยการเน้นการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อให้ครูพัฒนาวิชาชีพด้วยตนเอง

การจัดการบริหารงานศึกษาของโรงเรียนเทศบาลตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการและกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นและสำนักงานการรองรับการประเมินคุณภาพการศึกษาได้แบ่งเป็น 4 งานคือ

1. งานวิชาการดำเนินงานด้านหลักสูตรการเรียนการสอนสื่อและนวัตกรรมและวิชาการช่วงชั้นการวัดและประเมินผลและอื่น ๆ

2. งานฝ่ายแผนและงบประมาณดำเนินงานแผนงานและงบประมาณเป็นงานสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนจัดหาวัสดุครุภัณฑ์จัดซื้อจัดจ้างการเงินและบัญชีรายงานผลการจัดซื้อและการใช้งบประมาณและอื่น ๆ

3. งานบริหารบุคลากรดำเนินงานสรรหาบุคลากรบรรจุแต่งตั้งงานประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลงานสร้างขวัญและกำลังใจงานวินัยและอื่น ๆ

4. งานบริหารทั่วไปดำเนินงานโครงการงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมงานกิจการนักเรียนงานสภานักเรียนงานสัมพันธ์ชุมชนงานสนับสนุนการเรียนรู้และอื่น ๆ

สรุปได้ว่าการบริหารงานการศึกษาของเทศบาลมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องคือกระทรวงมหาดไทยและกระทรวงศึกษาธิการกระทรวงมหาดไทยมีหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนเกี่ยวกับการศึกษาของเทศบาลเป็นศูนย์กลางประสานงานด้านการบริหารการศึกษาระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยมีนโยบายให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและยึดหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.7.1 งานวิจัยในประเทศ

นัยนา ถนอมเวศน์ (2555, น. 76-77) ได้วิจัย ความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดสถานบริบาลเด็กก่อนวัยเรียนของเอกชน กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง โดยมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพรับจ้าง ผู้ปกครองส่วนใหญ่คาดหวังให้สถานบริบาลมีอาคารเรียนมั่นคง แข็งแรงและปลอดภัย อาหารและเครื่องดื่มสะอาด ปลอดภัยและมีคุณค่าครบถ้วนตามหลักโภชนาการ เด็กมีสุขนิสัยตามวัย มีการวางระบบรักษาความปลอดภัยในสถานบริบาลเด็กมีความพร้อมทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา เครื่องเล่นเหมาะสมกับวัย ครูและพี่เลี้ยงเป็นคนดี รักเด็ก มีเมตตากรุณา สุภาพอ่อนโยน มีความรู้ความเข้าใจในจิตวิทยาเด็กปลูกฝังให้เด็กมีคุณธรรม จริยธรรมขั้นพื้นฐานและจัดการให้เด็กมีโอกาสนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

จิราภรณ์ รตารุณ (2556, น. 56-57) ได้วิจัย ความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่องานกิจการนักเรียนโรงเรียนอนุบาลเอกชนในจังหวัดนครศรีธรรมราชพบว่าความพึงพอใจของผู้ปกครองต่องานกิจการนักเรียนโดยภาพรวมผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่องานกิจการนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่ผู้ปกครองมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากและผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ปกครองต่องานกิจการนักเรียนจำแนกตามประเภทโรงเรียนพบว่าประเภทโรงเรียนที่ผู้ปกครองมีความพึงพอใจในระดับมากคือโรงเรียนที่เปิดสอนอนุบาลและระดับมัธยมศึกษาโรงเรียนที่เปิดสอนระดับอนุบาลและระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาโรงเรียนที่เปิดสอนเฉพาะอนุบาลและผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ปกครองเป็นรายด้านจำแนกตามประเภทโรงเรียนพบว่าความพึงพอใจของผู้ปกครองต่องานกิจการนักเรียนจำแนกตามประเภทโรงเรียนโดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากความพึงพอใจของผู้ปกครองต่องานด้านการแนะแนวผู้ปกครองโรงเรียนที่เปิดสอนอนุบาลและระดับมัธยมศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับ

มากส่วนโรงเรียนประเภทอื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลางความพึงพอใจของผู้ปกครองต่องานด้านการจัดกิจกรรมนักเรียนพบว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง

สุวรรณา วลัยอักษรลิขิต (2557, น. 82-83) ได้วิจัย ความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนเปรมฤทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อโดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านค่าใช้จ่ายของผู้ปกครองอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อเปรียบเทียบผู้ปกครองตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ พบว่า ผู้ปกครองที่มีอายุวุฒิการศึกษาและอาชีพแตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยไม่แตกต่างกัน ส่วนผู้ปกครองที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกันมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาปฐมวัย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วัชราภรณ์ พยัคฆ์เมธี (2558, น. 92-93) ได้วิจัย ความต้องการของผู้ปกครองเกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย ในอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการของผู้ปกครองเกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านการจัดการศึกษาปฐมวัยในภาพรวม พบว่า ผู้ปกครองมีความต้องการอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับดังนี้ ด้านครูและพี่เลี้ยงเด็ก ด้านอาหารและสุขภาพ ด้านความปลอดภัย ด้านการส่งเสริมภูมิปัญญา ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการจัดสภาพแวดล้อม และด้านการบริการอื่น ๆ การเปรียบเทียบความต้องการจำแนกตามความเกี่ยวข้องกับเด็กและอาชีพของผู้ปกครอง พบว่า ความต้องการของผู้ปกครองเกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านการจัดการศึกษาปฐมวัยไม่แตกต่างกัน จำแนกตามวุฒิการศึกษาและรายได้ต่อเดือน พบว่า ความต้องการของผู้ปกครองเกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านการจัดการศึกษาปฐมวัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ยกเว้นด้านอาหารและสุขภาพผู้ปกครองมีความต้องการไม่แตกต่างกัน

ชุลีพร อนมาร (2559, น. 73-74) ได้วิจัย ความคิดเห็นของผู้ปกครองที่ส่งเด็กเข้าเรียนโรงเรียนเอกชน ระดับปฐมวัย จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองมีความคิดเห็นในการส่งเด็กเข้าเรียนโรงเรียนเอกชน ระดับปฐมวัย มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ เห็นด้วยมากที่สุดทุกๆ ด้าน อันดับสูงสุดแต่ละด้าน คือ ด้านการเรียนการสอน ด้านบุคลากร ด้านอาคารสถานที่ ด้านกิจการนักเรียน และด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง มีดังต่อไปนี้ คือ ครูสอนให้นักเรียนอยู่ในระเบียบวินัย ครูที่สอนนักเรียนอนุบาลแต่งกายสะอาด เรียบร้อย สภาพแวดล้อมของโรงเรียนเป็นระเบียบสวยงาม ร่มรื่น โรงเรียนสอนให้นักเรียนรู้จักช่วยเหลือตนเอง และผู้บริหาร ครู ต้อนรับผู้ปกครองด้วยไมตรีจิตที่ดีผู้ปกครองที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่างกัน มีความคิดเห็นด้านการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน ส่วนทางด้านบุคลากร ด้านอาคารสถานที่ด้านกิจการนักเรียน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ผู้ปกครองมีรายได้ในระดับปานกลางและระดับสูง มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน แต่แตกต่างกันจากผู้ที่มีรายได้ระดับต่ำกว่า

เชาวรัตน์ โทณผลิน (2559, น. 87-88) ได้วิจัย ปัจจัยที่ผู้ปกครองนักเรียนตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนเอกชน ระดับปฐมวัยผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่ผู้ปกครองนักเรียนตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนเอกชน ระดับปฐมวัยมากที่สุด คือ ปัจจัยด้านการเรียนการสอน ได้แก่ โรงเรียนมีการใช้สื่อการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดี ปัจจัยด้านบทบาทของครูปฐมวัยได้แก่ ครูมีกริยาท่าทางการพูดจาต่อนักเรียนเหมาะสม ปัจจัยด้านความสัมพันธ์

ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ได้แก่ โรงเรียนตั้งอยู่ใกล้บ้าน ปัจจัยด้านการบริหารโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนมีการอบรมสั่งสอน โดยส่งเสริมกิริยามารยาท และจริยธรรมที่ดีให้กับนักเรียน ปัจจัยด้านการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน อาคารและสถานที่ ได้แก่ โรงเรียนมีการดูแลรักษาความสะอาดของอาคารสถานที่ เช่น ห้องน้ำ ห้องเรียนห้องนอน ห้องอาหาร ตามลำดับ และส่วนปัจจัยด้านค่าธรรมเนียมการเรียน ได้แก่ อัตราค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ความเหมาะสมเป็นเกณฑ์การตัดสินใจของผู้ปกครองน้อยกว่าปัจจัยอื่น ๆ

ประเสริฐ วิเศษกิจ (2559, น. 72-73) ได้วิจัย ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ผลการวิจัยพบว่า 1) ความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ผู้ปกครองนักเรียนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในด้านวิชาการ ด้านปกครองนักเรียนด้านบริหารทั่วไปและด้านกิจกรรมแตกต่างกัน 3) ผู้ปกครองนักเรียนที่ประกอบอาชีพต่างกันคือรับราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจและอาชีพอิสระมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ไม่แตกต่างกัน และ 4) ผู้ปกครองที่มีนักเรียนในปกครองกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นต่างกันมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนแตกต่างกัน

พิชญาดา ดำแก้ว (2559, น. 81-82) ได้วิจัย ความต้องการของผู้ปกครองเกี่ยวกับการเรียนคณิตศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย พบว่า ผู้ปกครองต้องการให้เด็กปฐมวัยได้เรียนคณิตศาสตร์อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะเกี่ยวกับเรื่องการนับ และอ่านเลข เมื่อเปรียบเทียบตามปัจจัยพื้นฐาน พบว่า ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาและมีฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกัน มีความต้องการเกี่ยวกับการเรียนคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 และระดับ .01 ตามลำดับ และผู้ปกครองร้อยละ 89.27 ต้องการให้ลูกเก่งคณิตศาสตร์ตั้งแต่ปฐมวัย

สุกัญญา ดอกพวง (2559, น. 78-79) ได้วิจัย การศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนปฐมวัยต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวปฏิรูปการศึกษา ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตราษร์บูรณะ พบว่า กลุ่มผู้ปกครองที่ศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงในช่วง 25-45 ปี มีการศึกษาระดับต่ำกว่าประถมศึกษา ประกอบอาชีพรับจ้างและมาจากฐานะทางเศรษฐกิจระดับต่างๆ จำนวนใกล้เคียงกันมีความเห็นต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวปฏิรูปการศึกษาโดยรวมอยู่นะดับมาก และรายด้านอยู่ในระดับมากตามลำดับดังนี้ ด้านประกันคุณภาพการศึกษาระดับปฐมวัย ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และด้านหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย ในการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนปฐมวัยที่มีเพศ อายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวปฏิรูปการศึกษา โดยรวมและเป็นรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนผู้ปกครองนักเรียนปฐมวัยที่มีวุฒิการศึกษา และอาชีพแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวปฏิรูปการศึกษา โดยรวมและเป็นรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

อัจฉรา ประสงค์ดี (2559, น. 84-85) ได้วิจัย ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนอนุบาลวัดไตรราม ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนในระดับมากทุกด้าน โดยมีความพึงพอใจครูประจำชั้นให้ความดูแลเอาใจใส่นักเรียนอย่างใกล้ชิด คณะครูมีความรักความเมตตาต่อนักเรียนอย่างแท้จริง อาคารสถานที่มีความมั่นคงแข็งแรง มีความปลอดภัย สะอาดร่มรื่น สวยงาม ปราศจากมลพิษ โรงเรียนและผู้ปกครองให้ความสนับสนุนส่งเสริมการจัดกิจกรรมทางศาสนา จัดกิจกรรมให้นักเรียนรู้จักปรับตัวในการเล่นและการทำงานร่วมกับผู้อื่น ปลูกฝังความมีวินัยในตนเอง ความเชื่อมั่นใจตนเอง และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนได้พัฒนาคุณธรรมอย่างค่อยเป็นค่อยไปเมื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีเพศ อายุ อาชีพ และระดับการศึกาแตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนอนุบาลวัดไตรราม โดยรวมและเป็นรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

อิสริยา เพ็ญจันทร์ (2559, น. 74-75) ได้วิจัย ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของเทศบาลตำบลพระทองคำ อำเภอพระทองคำ จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า ความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของเทศบาลตำบลพระทองคำ ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง มีอาคารเรียนที่เหมาะสม อาคารเรียนของเด็กมีความเพียงพอต่อจำนวนนักเรียน มีห้องประกอบอาหารสำหรับเด็ก สถานศึกษาระดับปฐมวัยมีความร่มรื่นและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม และสถานที่มีความสะอาด ถูกสุขอนามัย การจัดบรรยากาศในห้องเรียนเหมาะสมกับการเรียนการสอนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ส่วนการเดินทางมีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

จิตรา วิเชียร (2561, น. 69-70) ได้วิจัย ความต้องการของผู้ปกครองเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กไทย ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะโปรแกรมการศึกษาปฐมวัยที่ผู้ปกครองต้องการเป็นดังนี้ 1) จุดประสงค์ของการศึกษา ผู้ปกครองต้องการโดยรวมอยู่ในระดับมาก และสิ่งที่ผู้ปกครองต้องการมากที่สุดคือ ให้เด็กมีสุขภาพจิตดีและมีความสุข สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และเด็กสามารถช่วยเหลือตนเองได้ 2) สาระการเรียนรู้ ผู้ปกครองต้องการให้เด็กเรียนรู้ มารยาทความเป็นไทย สร้างนิสัยการรับประทานอาหารที่ดี 3) วิธีการจัดการเรียนการสอน ผู้ปกครองต้องการให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบเปิดโอกาสให้เด็กคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น 4) การประเมินผล ผู้ปกครองต้องการรายงานผลให้ทราบเป็นระยะ โดยการรวบรวมผลงานเพื่อดูพัฒนาการเด็ก และ 5) กิจกรรมเสริมโปรแกรม ผู้ปกครองต้องการสูงสุดคือ การสอนภาษาต่างประเทศ ด้วยเจ้าของภาษา และควรมีกิจกรรมสร้างเสริมความพร้อมทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์สำหรับเด็ก ส่วนความต้องการลักษณะโปรแกรมการศึกษาปฐมวัยของผู้ปกครองจำแนกตามอายุ อาชีพ และรายได้ ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นระดับการศึกษามีความต้องการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความต้องการของผู้ปกครองจำแนกรายได้ด้านของโปรแกรมการศึกษาปฐมวัยพบว่า ด้านจุดประสงค์ของการศึกษา ผู้ปกครองที่รายได้ต่างกัน มีความต้องการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และด้านการประเมินผล พบว่า ผู้ปกครองอายุแตกต่างกันมีความต้องการต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่าง

จากงานวิจัยในประเทศที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ความพึงพอใจของผู้ปกครองมีความจำเป็นและเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยให้มีประสิทธิภาพ เนื่องจากผุปกครองคือผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการดูแลเด็ก และมีความใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด สามารถส่งเสริมพัฒนาการของเด็กให้สอดคล้องตามแนวทางการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย อีกทั้งเป็นข้อมูลในการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาอีกทางหนึ่ง ซึ่งในการจัดการศึกษาจะต้องยืดหยุ่นตามสภาพความต้องการของท้องถิ่นนั้น ๆ ตรงต่อความต้องการของผู้ปกครอง เพื่อให้เด็กได้รับการส่งเสริมและพัฒนาได้อย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งการศึกษาระดับปฐมวัยและการบริหารงานระดับปฐมวัยในโรงเรียนที่ต่างสังกัดกัน ทำให้ทราบว่าการศึกษาระดับปฐมวัยเป็นการปูพื้นฐานชีวิตที่ดีให้แก่ทรัพยากรมนุษย์ตั้งแต่ระยะต้นของชีวิต ให้ได้รับโอกาสในการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา คุณธรรม จริยธรรม และเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าเรียนในระดับประถมศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการจัดการศึกษา ต้องมีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินการบริหารตามหลักการศึกษาระดับปฐมวัยอย่างแท้จริง ผู้วิจัยแต่ละรายได้ศึกษาในแนวทางเดียวกัน และแตกต่างกัน ซึ่งจะช่วยเป็นแนวทางในการวิจารณ์ และเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป แต่อย่างไรก็ตามการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ซึ่งประกอบด้วยการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานทั่วไป การบริหารงานกิจการนักเรียน การบริหารงานอาคารสถานที่ และการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จึงเป็นแนวทางที่ช่วยในการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

2.7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Locke (2015, p. 331) ได้วิจัย เกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยได้แสดงผลการวิจัยในเรื่องของการจัดบริการเด็กในสหรัฐอเมริกา โดยมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพการจัดศูนย์และการบริหารงาน 2 ประเด็น คือ ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราเงินเดือน และประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรพบว่าอัตราเงินเดือนของครูมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการสอนและการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน นอกจากนั้น ในการเปรียบเทียบสถานภาพของผู้จัดบริการระหว่างศูนย์เด็กที่จัดขึ้นเพื่อผลกำไร กับศูนย์ที่เป็นการจัดแบบการกุศลพบว่า มีความแตกต่างกันในเรื่องการจัดสภาพแวดล้อมในการบริหารงานให้กับบุคลากร โดยศูนย์บริการดูแลเด็กปฐมวัยที่จัดตั้งเพื่อต้องการผลกำไร มีบรรยากาศในการทำงานที่แย่กว่า การจ่ายเงินเดือนนั้นก็ต่ำกว่า แต่มีอัตราส่วนระหว่างครูกับนักเรียนสูงกว่าศูนย์ที่จัดในลักษณะไม่มุ่งหวังผลกำไร

Stremmel Benson and Powell (2016, p. 1042-A) ได้วิจัย เกี่ยวกับการสื่อสารความพึงพอใจในการทำงาน ความรู้สึกเหนื่อยล้าทางอารมณ์ (Emotional Exhastion) ของบุคลากรผู้บริหาร ครู และครูผู้ช่วย ซึ่งปฏิบัติงานในศูนย์เด็กเล็ก โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเหนื่อยล้าทางอารมณ์ ความพึงพอใจในการทำงาน การสื่อสารภายในหน่วยงาน และสถานภาพของผู้บริหาร ครูและครูผู้ช่วย กลุ่มประชากร คือ ผู้บริหารจำนวน 108 คน ครู 316 คน และครูผู้ช่วยจำนวน 120 คน จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าความพึงพอใจในการทำงานและสภาพการปฏิบัติงานส่งผลในทางกลับกันกับความรู้สึกเหนื่อยล้า ท้อแท้ของผู้ที่ทำงานในศูนย์เด็กเล็ก และการสื่อสารระหว่างกัน โดยเฉพาะการจัดการประชุม ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้บุคลากรได้แลกเปลี่ยน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กและการพัฒนาตนเองส่งผลโดยตรงในการทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน และส่งผลโดยอ้อมต่อการลดภาวะความท้อแท้ในการปฏิบัติงาน

Dunn and Dasanand (2016, pp. 1521-A) ได้วิจัย ทัศนคติ และความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนอนุบาลเอกชน โดยใช้แบบสอบถามสำรวจความคิดเห็นของผู้ปกครองนักรเรียนโรงเรียนอนุบาลเอกชนในกรุงเทพมหานคร จำนวน 40 คน พบว่า ผู้ปกครองมีความคาดหวังให้โรงเรียนอนุบาลเอกชนจัดการสอนเน้นความรู้ด้านวิชาการ โดยในด้านการเตรียมความพร้อมต้องการให้โรงเรียนจัดให้ในระดับกลาง

Webb (2016, p. 79) ได้วิจัย คุณภาพของสถานรับเลี้ยงเด็ก และความทุ่มเทของพี่เลี้ยงเด็ก โดยศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อผู้ดูแลเด็กในสถานรับเลี้ยงเด็ก ผลการวิจัยพบว่า 1) การทุ่มเทและการรับรู้ในงานของผู้ดูแลเด็ก ไม่แปรผันกับคุณภาพของสถานรับเลี้ยงเด็ก 2) ผู้ดูแลเด็กในสถานรับเลี้ยงเด็กที่มีคุณภาพสูงมีความพึงพอใจในค่าจ้างต่ำกว่าผู้ดูแลเด็กที่มีคุณภาพ 3) ผู้ดูและเด็กที่ทุ่มเทกับงานจะมีความพึงพอใจกับงาน และทำงานด้วยความกระตือรือร้น 4) ผู้ดูแลเด็กที่ยิ่งทำงานที่มีความหมายและมีความสำคัญมากๆจะยิ่งมีความพึงพอใจในการทำงานมาก 5) การทุ่มเทในงานจะเพิ่มขึ้นตามอายุและเงินเดือน 6) ความรับผิดชอบของผุ้ดูแลเด็กสามารถทำนายได้จากความพึงพอใจในการทำงาน บุคลิกภาพผู้ดูแลเด็ก และการรับรู้ลักษณะของงาน จากผลการวิเคราะห์ชี้ว่าความพึงพอใจในงานมีผลต่อการทุ่มเทในงาน

Liang (2017, p. 5) ได้วิจัย การรับรู้และความพึงพอใจของผู้ปกครองเกี่ยวกับคุณภาพการจัดการศึกษาระดับอนุบาล: กรณีศึกษา ผู้ปกครองเด็กอนุบาลไต้หวันในโรงเรียนอนุบาล พบว่า การศึกษาของผู้ปกครอง รายได้ของครอบครัว มีอิทธิพลต่อการรับรู้เกี่ยวกับคุณภาพการจัดการศึกษาระดับอนุบาลของผู้ปกครอง ผู้ปกครองที่มีการศึกษาแตกต่างกันมีความพึงพอใจในการจัดการศึกษาระดับอนุบาลแตกต่างกัน การรับรู้คุณภาพการจัดการศึกษาระดับอนุบาลของผู้ปกครอง และความพึงพอใจในคุณภาพการจัดการศึกษาระดับอนุบาลของผู้ปกครองเป็นความสัมพันธ์ในเชิงบวก และพบว่าสิ่งอำนวยความสะดวกและพื้นที่ว่าง สถานที่ตั้ง และความสะดวก หลักสูตรและปรัชญาการศึกษา คุณสมบัติของครูและค่าใช้จ่าย เป็นสิ่งสำคัญที่ผู้ปกครองใช้ในการเลือกโรงเรียนอนุบาล

Locke (2018, pp. 598-A) ได้วิจัย บทบาทผู้ปกครองนักเรียน ในด้านความสัมพันธ์กับโรงเรียนกับชุมชน ในบทบาทที่เป็นจริงและความคาดหวังของครูผู้สอน ครูใหญ่และผู้ปกครองของโรงเรียนประถมศึกษา และผู้ปกครองนักเรียนที่ไม่ใช่ระดับประถมศึกษา โดยศึกษาความสัมพันธ์ด้านการบริหารทั่วไป นักเรียน หลักสูตร อาคารสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก ประชาสัมพันธ์พบว่า กลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่มมีความเห็นว่า ผู้ปกครองที่มีความเกี่ยวข้องกับโรงเรียนในระดับน้อยแนวคิดของทุกกลุ่มเสนอให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการกำหนดจุดมุ่งหมายของโรงเรียน ครู และครูใหญ่มีความคิดเห็นว่า ผู้ปกครองไม่ควรมีส่วนเกี่ยวข้องในส่วนที่ยังไม่มีความรู้พอ ในกลุ่มที่ไม่ใช่ผู้ปกครอง ไม่เห็นด้วยการกับที่ผู้ปกครองมีส่วนเกี่ยวข้องหรือกระตือรือร้นน้อย

สำหรับงานวิจัยในต่างประเทศนั้นสรุปได้ว่า รูปแบบของการจัดศูนย์เด็กเล็ก เช่นการจัดแบบหวังผลกำไร หรือจัดแบบการกุศลนั้น (Profit or Non–Profit Center) มีผลกระทบต่อการจัดสภาพแวดล้อม และอัตราเงินเดือนครู การจัดงบประมาณในเรื่องของการลงทุนในการศึกษาก็มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา และอัตราเงินเดือนครูมีส่วนสัมพันธ์กับ

ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูเช่นกัน สำหรับการสื่อสารภายในองค์การ พบว่าการจัดประชุมครูอย่างสม่ำเสมอจะช่วยสร้างความพึงพอใจในการทำงานลดความรู้สึกท้อแท้เหนื่อยล้า ซึ่งส่งผลโดยอ้อมต่อคุณภาพในการปฏิบัติงาน จากกงานวิจัยจะเห็นว่ารูปแบบ และระบบของการบริหารงานของศูนย์ส่งผลกระทบ โดยตรงต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงาน และส่งผลโดยอ้อมกับพัฒนาการของเด็ก ซึ่งข้อสรุปนี้ตรงกับบทวิเคราะห์งานวิจัยของกิลเมอร์ และคณะ (Gilmer and others, 1966, pp. 477-518) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าบริบทของโรงเรียน (Education Context) เช่น การบริหารจัดการก็เป็นปัจจัยสำคัญต่อคุณภาพและความสำเร็จของการจัดบริการ

บทที่ 3
วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง ข้อเสนอแนะของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอวิธีเป็น 2 ระยะคือ

ระยะที่ 1 ศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

ระยะที่ 2 ศึกษาข้อเสนอแนะของผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัยต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

ระยะที่ 1 ศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัยโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามปีการศึกษา 2561 จำนวน 737 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างทีใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัยโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ปีการศึกษา 2561 จำนวน 248 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามวิธีของทาโร ยามาเน่ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560, น. 38, อ้างถึงใน Taro Yamane, 1973, p. 727)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ได้แก่

2.1 แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามโดยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ปกครองนักเรียน มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check List) ให้เลือกตอบ ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับ อาชีพ และวุฒิการศึกษา

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม เป็นคำถามลักษณะแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแบบของลิเคริท (Likert’s Scale) จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านบทบาทของครูผู้สอน ด้านการจัดบริการนักเรียน และด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษา จำนวน 5 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบคำถามปลายเปิด (Open Ended Question)

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

3.1 การสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

3.1.1 ศึกษาเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาตามนโยบายของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นกระทรวงมหาดไทย (หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560, น. 45-72) กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2561 เยาวพา เดชะคุปต์ (2559, น. 171-173) สุมน อมรวิวัฒน์ (2558, น. 6) วิชัย วงษ์ใหญ่ (2555, น. 3) ธีรศักดิ์ อัครบวร (2558, น. 25-28) นคร พันธุ์ณรงค์ (2560, น. 39-40) วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2555, น. 132) และนงเยาว์ กัลยาลักษณ์ (2558) ประกอบด้วยด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านบทบาทของครูผู้สอน ด้านการจัดบริการนักเรียน และด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม

3.1.2 นำผลการศึกษาตามข้อ 3.1.1 มาสร้างแบบสอบถาม โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน พิจารณาเนื้อหาให้ครอบคลุมกับวัตถุประสงค์การวิจัย และสมมติฐานการวิจัย

3.1.3 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดที่กำหนด นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาความครบถ้วน ความถูกต้อง และครอบคลุมเนื้อหาของการวิจัย เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขตามอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แนะนำเพิ่มเติม

3.1.4 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามตามที่ปรับปรุงแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง และความเที่ยงตรงของเครื่องมือ ครอบคลุมเนื้อหาในเรื่องที่จะวัด จำนวน 5 ท่าน ดังนี้

3.1.4.1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จำเนียร พลหาญ ตำแหน่งประธานสาขาวิชา การบริหารจัดการการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและประเมินผล

3.1.4.2 ดร.สมปอง มาตย์แท่น วุฒิการศึกษา ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต (ค.ด.) สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษา ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาลบูรพาพิทยาคาร ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการการศึกษา

3.1.4.3 นายวีระชัย โสภา วุฒิการศึกษา (ศษ.ม.) สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ตำแหน่งผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ โรงเรียนเทศบาลบ้านค้อ ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหาร ตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบเครื่องมือความครอบคลุมถูกต้องของแบบวัดและประเมินผล

3.1.4.4 นายอภินันท์ ทองเจริญ วุฒิการศึกษา (กศ.ม.) สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตำแหน่งครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนเทศบาลบ้านค้อ ผู้เชี่ยวชาญ ด้านเนื้อหา ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาความครอบคลุมของเนื้อหา

3.1.4.5 นางบังอร ลิตุ วุฒิการศึกษา (ค.ม.) สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนเทศบาลศรีสวัสดิ์วิทยาผู้เชี่ยวชาญด้านภาษา ตรวจสอบความถูกต้องของการใช้ภาษา

3.1.5 ปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะที่ผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำตรวจสอบความถูกต้อง

3.2 การหาคุณภาพเครื่องมือ

การหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

3.2.1 นำแบบสอบถามที่สร้างเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม ประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (IOC) (สมนึก ภัทธิยธนี, 2560, น. 168) โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ให้คะแนน +1 เมื่อแน่ใจว่าแบบสอบถามนั้นวัดตามจุดประสงค์

ให้คะแนน 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าแบบสอบถามนั้นวัดตามจุดประสงค์

ให้คะแนน -1 เมื่อแน่ใจว่าแบบสอบถามนั้นไม่วัดตามจุดประสงค์

จากนั้นพิจารณาคัดเลือกคำถามที่ค่า IOC ตั้งแต่ .50 ขึ้นไป จากผู้เชี่ยวชาญที่ให้คะแนนทั้ง 5 ท่าน จำนวน 40 ข้อ แล้วจึงนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์อีกครั้ง

3.2.2 นำแบบสอบถามไปทดสอบใช้ (Try–Out) กับผู้ปกครองเด็กปฐมวัยโรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคามที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 42 คน

3.2.3 หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbacrh) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .96

3.2.4 หาค่าอำนาจจำแนก (Discriminition) โดยใช้วิธีสหสัมพันธ์อย่างง่ายแบบเพียร์สัน โดยการหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item Total Correlation) แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.25 - 0.74

3.2.5 จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาได้กำหนดขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

4.1 นำหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามเพื่อขอความอนุเคราะห์จากกองการศึกษาสำนักงานเทศบาลเมืองมหาสารคามในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.2 ผู้ศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลจากผู้ปกครองเด็กปฐมวัย ของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามจาก 7 โรงเรียน ด้วยตนเอง โดยการแจกแบบสอบถามพร้อมทั้งอธิบายรายละเอียดให้ผู้ตอบแบบสอบถามเข้าใจและให้กรอกแบบสอบถาม แล้วรอรับคืนทันทีในขณะที่มารับ-ส่ง บุตร-หลาน

4.3 นำแบบสอบถามที่ได้มาทั้งหมด จำนวน 248 ชุด มาตรวจสอบความสมบูรณ์

4.4 ลงรหัสข้อมูลจากแบบสอบถามเพื่อเตรียมพร้อมในขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ

5.2 วิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าโดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กำหนดค่าคะแนนแบบสอบถามตามเกณฑ์ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2561, น. 99-100)

ระดับมากที่สุด ให้ 5 คะแนน
ระดับมาก ให้ 4 คะแนน
ระดับปานกลาง ให้ 3 คะแนน
ระดับน้อย ให้ 2 คะแนน
ระดับน้อยที่สุด ให้ 1 คะแนน

5.3 นำค่าคะแนนความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ไปหาค่าเฉลี่ยแล้วแปลความหมายโดยถือตามเกณฑ์ของคะแนนเฉลี่ย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2561, น. 99)

4.51-5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด
3.51-4.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก
2.51-3.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง
1.51-2.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย
1.00-1.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

5.4 ทดสอบเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างต่างกัน โดยใช้การทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์สถิติ t-test (Independent Samples) ส่วนตัวแปรอาชีพใช้การทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์สถิติความแปรปรวนแบบทางเดียว F-test (One-way ANOVA)

5.5 ข้อเสนอแนะของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาใช้การวิเคราะห์เนื้อหาโดยสรุปแล้วนำเสนอด้วยการพรรณนาความ

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้ศึกษาได้นำหลักสถิติมาประกอบการวิเคราะห์แบบสอบถามดังนี้

6.1 สถิติที่ใช้ในตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

6.1.1 การหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัยโดยวิธีการ IOC เลือกคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ .50 ขึ้นไป

6.1.2 วิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถาม

6.1.3 วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach)

6.2 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ (Percent) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

6.3 สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ Independent t-test และ F-test (One-way ANOVA)

ระยะที่ 2 ศึกษาข้อเสนอแนะของผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัยต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

1. กลุ่มเป้าหมาย ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย
   1.1 ผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม จำนวน 7 คน
   1.2 ครูผู้สอนเด็กระดับปฐมวัย จำนวน 7 คน
   1.3 ผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัย จำนวน 21 คน
   รวมทั้งสิ้น จำนวน 35 คน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์ศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของผู้ปกครองนักเรียนต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

3.1 การสร้างแบบสัมภาษณ์ (Interview)

3.3.1 ศึกษาเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการดำเนินการตามนโยบายด้านการบริหารจัดการศึกษาของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกระทรวงมหาดไทยประกอบด้วยการบริหารงานวิชาการการบริหารงานงบประมาณการบริหารงานบุคคลการบริหารงานทั่วไปและข้อเสนอแนะ

3.3.2 ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับหลักเกณฑ์รูปแบบและวิธีการสร้างเครื่องมือจากหนังสือรูปแบบและวิธีการสร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ (อรนุช ศรีสะอาด, 2556, น. 46-50)

3.3.3 ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ฉบับร่างเนื้อหาครอบคลุมวัตถุประสงค์และขอบเขตการวิจัย

3.3.4 นำแบบสัมภาษณ์ฉบับร่างที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์และให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือ

3.3.5 นำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์อีกครั้ง

3.3.6 จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปเก็บข้อมูลต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง โดยผ่านการขออนุญาตจากผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาล การสัมภาษณ์จะเป็นการสัมภาษณ์ที่โรงเรียนและที่บ้านตามความเหมาะสม เพื่อนำข้อมูลการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เนื้อหา และสรุปผลการสัมภาษณ์เป็นความเรียง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 นำข้อความที่สัมภาษณ์มาบันทึกเป็นข้อความ

5.2 นำข้อความจากแบบสัมภาษณ์มาจำแนกเป็นประเด็นด้านการจัดการศึกษามาแยกเป็นประเด็นสำคัญตามกรอบแนวคิด

5.3 วิเคราะห์คำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยการใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Conten Analysis) ประกอบบริบท (Context)

5.4 สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

6. วิธีดำเนินการวิจัย

6.1 กำหนดประเด็นการสัมภาษณ์คือสภาพปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของผู้ปกครองเด็กปฐมวัยต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

6.2 ขอหนังสือจากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามเพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้บริหารสถานศึกษาให้ทราบก่อนเข้าไปประสานขอสัมภาษณ์ผู้ปกครองที่มารับส่งบุตรหลานที่โรงเรียนเพื่อจะได้นัดหมายวันเวลาตามความเหมาะสม

6.3 ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ให้ครบตามจำนวนของกลุ่มเป้าหมายที่ตั้งไว้เพื่อนำมาวิเคราะห์และสรุปการสัมภาษณ์เป็นความเรียง

บทที่ 4
ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์วิจัยเรื่อง ข้อเสนอแนะของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามผู้วิจัยได้นำเสนอตามลำดับดังนี้

1. สัญลักษณ์ทางสถิติที่ใช้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
2. ลำดับขั้นในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สัญลักษณ์ทางสถิติที่ใช้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การเสนอผลการวิจัยครั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการแปลความหมายผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

n	แทน	จำนวนประชากร
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D.	แทน	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
t	แทน	สถิติทดสอบที่ใช้ในการพิจารณา t-distribution
F	แทน	สถิติทดสอบใช้ในการพิจารณาความมีนัยสำคัญ F-distribution
*	แทน	นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.2 ลำดับขั้นในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้แบ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับวิเคราะห์ค่าทางสถิติเชิงสังคมศาสตร์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ปกครองนักเรียน
2. การวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม
3. วิเคราะห์เปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม จำแนกอาชีพประจำ และวุฒิการศึกษา
4. ข้อเสนอแนะของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษา

ระยะที่ 2 ศึกษาข้อเสนอแนะของผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัยต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม เป็นการสำภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

ครูผู้สอนเด็กระดับปฐมวัย และผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัย โดยการสรุปประเด็นสำคัญของการสัมภาษณ์และนำเสนอเป็นแบบความเรียง

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 1 ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ปกครองนักเรียน

ผู้ศึกษาได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัย โรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม และได้นำผลมานำเสนอในรูปแบบตารางและพรรณนาความผลปรากฏดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัย โรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

สถานภาพของผู้ปกครอง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. อาชีพ		
1.1 รับราชการ	23	9.27
1.2 ธุรกิจส่วนตัว	27	10.89
1.3 พนักงานบริษัท	59	23.79
1.4 เกษตรกร	66	26.61
1.5 รับจ้าง	73	29.44
รวม	248	100.00
2. วุฒิการศึกษา		
2.1 ต่ำกว่าปริญญาตรี	242	97.58
2.2 สูงกว่าปริญญาตรี	6	2.42
รวม	248	100.00

จากตารางที่ 4.1 พบว่าผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัยโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ คือ รับจ้าง จำนวน 73 คน (ร้อยละ 29.44) รองลงมาคือ เกษตรกร จำนวน 66 คน (ร้อยละ 26.61) และเป็นพนักงานบริษัท จำนวน 59 คน (ร้อยละ 23.79) มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 242 คน (ร้อยละ 97.58) และสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 6 คน (ร้อยละ 2.42)

2. การวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

จากผลการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังตารางที่ 4.2-4.6

ตารางที่ 4.2 ผลการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม โดยรวมและเป็นรายด้าน

ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ด้านการจัดการเรียนการสอน	3.86	0.32	มาก
2. ด้านบทบาทของครูผู้สอน	3.87	0.33	มาก
3. ด้านการจัดบริการนักเรียน	3.80	0.36	มาก
4. ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม	3.50	0.35	ปานกลาง
โดยรวม	3.76	0.34	มาก

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัยโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.76) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่ามีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้แก่ ด้านบทบาทของครูผู้สอน ($\bar{X}$ = 3.87) รองลงมาคือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}$ = 3.86) และด้านการจัดบริการนักเรียน ($\bar{X}$ = 3.80) และมีความพึงพอใจอยู่ระดับ ปานกลางอีก 1 ด้าน ได้แก่ ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม ($\bar{X}$ = 3.50) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.3 ผลการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ด้านการจัดการเรียนการสอนเป็นรายข้อ

ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ผู้ปกครองเห็นว่าทางโรงเรียนดำเนินการสอนนักเรียนตรงตามหลักสูตร	3.81	0.90	มาก
2. ผู้ปกครองเห็นว่าทางโรงเรียนสอนวิชาที่มีเนื้อหาทันสมัยกับเหตุการณ์ในชุมชน สังคมปัจจุบัน	3.92	0.84	มาก
3. ผู้ปกครองเห็นว่าครูผู้สอนอบรมนักเรียนให้มีความรู้ มีความประพฤติที่ถูกต้องดีงาม	3.99	0.81	มาก
4. ผู้ปกครองเห็นว่าผลการเรียนของบุตรหลานดีเป็นที่พึงพอใจ	3.96	0.79	มาก
5. ผู้ปกครองเห็นว่าครูสอนให้นักเรียนกล้าคิด กล้าแสดงออก และมีความคิดริเริ่มใหม่ ๆ	4.54	0.54	มากที่สุด

(ต่อ)

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาด้านการจัดการเรียนการสอน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
6. ผู้ปกครองเห็นว่าครูช่วยเหลือนักเรียนทั้งคนเรียนเก่ง และคนเรียนรู้ช้าอย่างเหมาะสมเท่าเทียมกัน	4.10	0.74	มาก
7. ผู้ปกครองเห็นว่าครูส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักแก้ปัญหา และช่วยตนเองได้มากขึ้น	4.50	0.60	มากที่สุด
8. โรงเรียนมีการจัดการเรียนรู้ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วม มีโอกาสได้พบปะกับครูผู้สอน เด็ก และผู้ปกครองเด็กคนอื่น ๆ บ่อยครั้ง	3.43	1.08	ปานกลาง
9. ผู้ปกครองเห็นว่าครูผู้สอนมีการสอนโดยเน้นการอ่าน เขียนทำให้เด็กอ่านและเขียนได้ดียิ่งขึ้น	3.08	1.10	ปานกลาง
10. ผู้ปกครองเห็นว่าครูผู้สอนและโรงเรียนมีการจัดการแข่งขันประกวดความสามารถของเด็กอยู่เสมอ มีการให้รางวัลและเกียรติบัตรสำหรับเด็กที่ชนะเลิศเพื่อเป็นกำลังใจและส่งเสริมความสามารถเด็ก	3.24	0.82	ปานกลาง
โดยรวม	3.86	0.80	มาก

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัยโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนด้านการจัดการเรียนการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.86) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า มีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ข้อ ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก 6 ข้อ และมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง อีก 3 ข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ผู้ปกครองเห็นว่าครูสอน ให้นักเรียนกล้าคิดกล้าแสดงออก และมีความคิดริเริ่มใหม่ ๆ ($\bar{X}$ = 4.54) รองลงมาคือ ผู้ปกครองเห็นว่าครูส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักแก้ปัญหาและช่วยตนเองได้มากขึ้น ($\bar{X}$ = 4.50) และผู้ปกครองเห็นว่าครูช่วยเหลือนักเรียนทั้งคนเรียนเก่ง และคนเรียนรู้ช้าอย่างเหมาะสมเท่าเทียมกัน ($\bar{X}$ = 4.10) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.4 ผลการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ด้านบทบาทของครูผู้สอน เป็นรายข้อ

ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาด้านบทบาทของครูผู้สอน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ครูผู้ดูแลเด็กมีคุณสมบัติครบถ้วนตามคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่งและมีจำนวนเพียงพอ	3.32	0.89	ปานกลาง
2. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูผู้ดูแลเด็กได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกระบวนการพัฒนาหลักสูตร	4.05	0.71	มาก
3. ครูผู้ดูแลเด็กได้รับการอบรมพัฒนาเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนอย่างน้อยปีละสองครั้ง	3.97	0.81	มาก

(ต่อ)

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษา ด้านบทบาทของครูผู้สอน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
4. ครูผู้ดูแลเด็กได้รับการนิเทศประเมินผลตามแผนจัดกระบวนการเรียนรู้เป็นระยะอย่างสม่ำเสมอทุกคน	4.11	0.65	มาก
5. ครูผู้ดูแลเด็กสามารถให้การช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาหรือส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญกรณีที่มีปัญหา	2.95	1.35	ปานกลาง
6. ครูผู้ดูแลเด็กมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเด็กและผู้ปกครอง มีจิตใจมั่นคงมีความเป็นมิตรกับเด็กและผู้ปกครอง	4.51	0.58	มากที่สุด
7. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูผู้ดูแลเด็กได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เช่นการอบรมศึกษาดูงานและเชิญวิทยากรมาบรรยาย	3.93	0.85	มาก
8. ครูผู้ดูแลเด็กได้รับการส่งเสริมให้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อยู่เสมอ	3.83	0.87	มาก
9. ครูผู้ดูแลเด็กได้รับสวัสดิการและผลประโยชน์ตอบแทนที่เหมาะสม	3.46	0.78	ปานกลาง
10. ครูผู้ดูแลเด็กมีความสามารถในการสอนที่หลากหลายวิธีการ	4.56	0.59	มากที่สุด
โดยรวม	3.87	0.81	มาก

จากตารางที่ 4.4 พบว่า ผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัยโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนด้านบทบาทของครูผู้สอน การสอนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.87) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า มีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ข้อ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก 5 ข้อ และมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลางอีก 3 ข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ครูผู้ดูแลเด็กมีความสามารถในการสอนที่หลากหลายวิธีการ ($\bar{X}$ = 4.56) รองลงมาคือ ครูผู้ดูแลเด็กมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเด็กและผู้ปกครอง มีจิตใจมั่นคงมีความเป็นมิตรกับเด็กและผู้ปกครอง ($\bar{X}$ = 4.51) และครูผู้ดูแลเด็กได้รับการนิเทศประเมินผลตามแผนจัดกระบวนการเรียนรู้เป็นระยะอย่างสม่ำเสมอทุกคน ($\bar{X}$ = 4.11) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.5 ผลการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ด้านการจัดบริการนักเรียน เป็นรายข้อ

ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษา ด้านการจัดบริการนักเรียน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ผู้ปกครองเห็นว่าทางโรงเรียนจัดบริการรถรับ-ส่ง ในรายที่นักเรียนอยู่บ้านไกลบางโรงเรียน	3.23	0.99	ปานกลาง
2. ผู้ปกครองเห็นว่าทางโรงเรียนส่งเสริมให้มีการแสดงความสามารถของนักเรียนและยกย่องมอบรางวัลให้เมื่อมีผลงานดีเด่น	3.94	0.73	มาก

(ต่อ)

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาด้านการจัดบริการนักเรียน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
3. ผู้ปกครองเห็นว่าโรงเรียนจัดระเบียบการจราจรบริเวณจุดรับ-ส่งนักเรียนให้สะดวกมากขึ้น	3.44	0.86	ปานกลาง
4. ผู้ปกครองเห็นว่าโรงเรียนจัดให้มีห้องพยาบาลที่ทันสมัยสะอาด พร้อมให้บริการฉุกเฉินแก่นักเรียน	3.78	0.90	มาก
5. ผู้ปกครองเห็นว่าโรงเรียนมีการตรวจสุขภาพและให้บริการสุขอนามัยแก่นักเรียนเป็นประจำตามกำหนด	3.86	0.84	มาก
6. ผู้ปกครองเห็นว่าโรงเรียนมีการบริหารงานด้วยเครื่องมืออุปกรณ์ และสื่อการสอนที่ทันสมัย	3.98	0.98	มาก
7. ผู้ปกครองเห็นว่าโรงเรียนมีการจัดมุมแหล่งเรียนรู้สำหรับเด็กที่เหมาะสมและทันสมัย	3.05	1.18	ปานกลาง
8. ผู้ปกครองเห็นว่าโรงเรียนให้การต้อนรับผู้ปกครองที่มาติดต่อด้วยความอบอุ่นอย่างเป็นกันเอง	4.19	1.10	มาก
9. ผู้ปกครองเห็นว่าปฏิทินการศึกษาของโรงเรียนมีการวางแผนให้รายละเอียดการเรียนได้เหมาะสม	4.45	0.59	มาก
10. ผู้ปกครองเห็นว่าโรงเรียนเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะ	4.07	0.72	มาก
โดยรวม	3.80	0.88	มาก

จากตารางที่ 4.5 พบว่า ผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัยโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนด้านการจัดบริการนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.80) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า มีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนอยู่ในระดับมาก 7 ข้อ และมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลางอีก 3 ข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ผู้ปกครองเห็นว่าปฏิทินการศึกษาของโรงเรียนมีการวางแผนให้รายละเอียดการเรียนได้เหมาะสม ($\bar{X}$ = 4.45) รองลงมาคือ ผู้ปกครองเห็นว่าโรงเรียนให้การต้อนรับผู้ปกครองที่มาติดต่อด้วยความอบอุ่นอย่างเป็นกันเอง ($\bar{X}$ = 4.19) และผู้ปกครองเห็นว่าโรงเรียนเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะ ($\bar{X}$ = 4.07) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.6 ผลการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมเป็นรายข้อ

ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ผู้ปกครองเห็นว่าห้องเรียนเหมาะสมกับนักเรียน	2.98	0.98	ปานกลาง
2. ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียน	3.12	1.33	ปานกลาง
3. ผู้ปกครองร่วมประชุมแก้ไขปัญหาร่วมกับโรงเรียนเมื่อมีปัญหาต่าง ๆ ทั้งเรื่องของนักเรียนโรงเรียน วัดและชุมชน	3.95	0.70	มาก
4. ผู้ปกครองเห็นว่าห้องนอนห้องน้ำ ห้องสุขาในโรงเรียนสะอาดถูกสุขลักษณะอนามัยและเพียงพอ	2.27	1.00	น้อย
5. ผู้ปกครองเห็นว่าโรงเรียนกวดขันโรงอาหาร ร้านค้าของโรงเรียนในเรื่องความสะอาดและบริการ	3.82	0.82	มาก
6. ผู้ปกครองเห็นว่าโรงเรียนจัดบริเวณรอบโรงเรียนสนามเด็กเล่นได้สะอาดปราศจากอันตรายต่อร่างกายและสุขภาพของนักเรียน	4.00	0.74	มาก
7. ผู้ปกครองเห็นว่าบรรยากาศห้องเรียนสว่าง สะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อย	4.12	0.71	มาก
8. ผู้ปกครองเห็นว่ามีการจัดสถานที่รับ-ส่ง ที่จอดรถ ทางเข้า-ออกชัดเจนและสะดวก	3.40	0.83	ปานกลาง
9. ผู้ปกครองเห็นว่าโรงเรียนจัดบริเวณห้องเรียน ที่เล่นที่พักผ่อนที่นอนสวนหย่อมให้นักเรียนได้อย่างเหมาะสม	3.17	1.14	ปานกลาง
10. ผู้ปกครองเห็นว่าโรงเรียนตั้งอยู่ในสถานที่ที่เหมาะสม ปลอดภัย สะดวก สะอาด และสวยงาม	4.14	0.59	มาก
โดยรวม	3.50	0.87	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.6 พบว่า ผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัยโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.50) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า มีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนอยู่ในระดับมาก 5 ข้อ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง 4 ข้อ และมีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยอีก 1 ข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ผู้ปกครองเห็นว่าโรงเรียนตั้งอยู่ในสถานที่ที่เหมาะสม ปลอดภัย สะดวก สะอาด และสวยงาม ($\overline{X}$ = 4.14) รองลงมาคือ ผู้ปกครองเห็นว่าบรรยากาศห้องเรียนสว่าง สะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อย ($\overline{X}$ = 4.12) และผู้ปกครองเห็นว่าโรงเรียนจัดบริเวณรอบโรงเรียนสนามเด็กเล่น ได้สะอาด ปราศจากอันตรายต่อร่างกาย และสุขภาพของนักเรียน ($\overline{X}$ = 4.00) ตามลำดับ

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม จำแนกตามอาชีพประจำและวุฒิการศึกษา

จากผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม จำแนกตามอาชีพประจำและวุฒิการศึกษา ผู้วิจัยได้นำเสนอผลปรากฏดังตารางที่ 4.7-4.9

ตารางที่ 4.7 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม จำแนกอาชีพประจำ

ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษา	รับราชการ (n = 23)		ธุรกิจส่วนตัว (n = 27)		พนักงานบริษัท (n = 59)		เกษตรกร (n = 66)		รับจ้าง (n = 73)	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
1. ด้านการจัดการเรียนการสอน	3.88	0.26	3.90	0.25	3.89	0.30	3.85	0.35	3.82	0.34
2. ด้านบทบาทของครูผู้สอน	3.93	0.30	3.83	0.35	3.87	0.29	3.92	0.35	3.81	0.35
3. ด้านการจัดบริการนักเรียน	3.78	0.41	3.91	0.41	3.80	0.35	3.82	0.34	3.75	0.35
4. ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม	3.46	0.44	3.44	0.28	3.51	0.35	3.52	0.38	3.50	0.31
โดยรวม	3.76	0.35	3.77	0.32	3.77	0.32	3.78	0.35	3.72	0.33

จากตารางที่ 4.7 พบว่า ผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัยโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามที่ประกอบอาชีพแตกต่างกัน ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.76-3.78)เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ผู้ปกครองเด็กมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนอยู่ในระดับมากทั้ง4 ด้าน คือ ด้านการจัดการเรียนการสอนด้านบทบาทของครูผู้สอนด้านการจัดบริการนักเรียน และด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม ($\bar{X}$ = 3.71-3.93) ยกเว้นผู้ปกครองเด็กที่ประกอบอาชีพรับราชการ ธุรกิจส่วนตัว และรับจ้าง มีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.44-3.50)

ตารางที่ 4.8 การเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม จำแนกอาชีพประจำ

ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษา	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig
1. ด้านการจัดการเรียนการสอน	ระหว่างกลุ่ม	4	.238	.060	.594	.667
	ภายในกลุ่ม	243	24.350	.100	-	-
	รวม	247	24.588	-	-	-
2. ด้านบทบาทของครูผู้สอน	ระหว่างกลุ่ม	4	.535	.134	1.227	.300
	ภายในกลุ่ม	243	26.468	.109	-	-
	รวม	247	27.003	-	-	-
3. ด้านการจัดบริการนักเรียน	ระหว่างกลุ่ม	4	.526	.131	1.004	.406
	ภายในกลุ่ม	243	31.814	.131	-	-
	รวม	247	32.340	-	-	-
4. ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม	ระหว่างกลุ่ม	4	.170	.043	.347	.846
	ภายในกลุ่ม	243	29.757	.122	-	-
	รวม	247	29.927	-	-	-
รวม	ระหว่างกลุ่ม	4	.148	.037	.523	.719
	ภายในกลุ่ม	243	17.218	.071	-	-
	รวม	247	17.366	-	-	-

จากตารางที่ 4.8 พบว่า ผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัยโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามที่ประกอบอาชีพแตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยรวมและรายด้านทุกด้าน ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.9 การเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม จำแนกวุฒิการศึกษา

ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษา	ต่ำกว่าปริญญาตรี (n = 242)		สูงกว่าปริญญาตรี (n = 6)		t	p
	$\overline{X}$	S.D.	$\overline{X}$	S.D.		
1. ด้านการจัดการเรียนการสอน	3.85	0.32	3.95	0.29	-.731	.465
2. ด้านบทบาทของครูผู้สอน	3.87	0.33	3.87	0.20	.023	.982
3. ด้านการจัดบริการนักเรียน	3.80	0.36	3.65	0.44	.854	.431
4. ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม	3.50	0.35	3.50	0.29	-.026	.979
โดยรวม	3.76	0.27	3.74	0.17	.131	.896

จากตารางที่ 4.9 พบว่า ผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัยโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.76, 3.74) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ผู้ปกครองเด็กที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี มีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนด้านการจัดการเรียนการสอนด้านบทบาทของครูผู้สอน และด้านการจัดบริการนักเรียน อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.65-3.95) ยกเว้นด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมผู้ปกครองเด็กที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี มีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.50) โดยผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัยโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามที่มีที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน

ระยะที่ 2 ข้อเสนอแนะของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

การศึกษาข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม เป็นการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ครูผู้สอนเด็กระดับปฐมวัย และผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัย โดยการสรุปประเด็นสำคัญของการสัมภาษณ์ และนำเสนอในภาพรวมตามหัวข้อประเด็นสำคัญแต่ละประเด็นเป็นแบบความเรียง ดังนี้

1. ด้านการจัดการเรียนการสอน

สรุปการสัมภาษณ์ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า โรงเรียนมีการจัดมุมแหล่งการเรียนรู้เหมาะสมเพียงพอหรือมีแนวทางแก้ไขและปรับปรุง การจัดมุมแหล่งการเรียนรู้ยังไม่เหมาะสมมากยิ่งนัก แต่ทางโรงเรียนก็พยายามที่จะขยับขยายและจัดหาวัสดุ อุปกรณ์การเรียนมาเพิ่มเติมให้ทันสมัยเป็นปัจจุบันมากที่สุด โดยเฉพาะหนังสือที่ขาดความหลากหลาย เนื่องจากงบประมาณของโรงเรียนมีน้อยไม่เพียงพอในการจัดสรรให้ครบในทุก ๆ ด้าน ที่จะใช้จ่ายในโรงเรียน แต่ทางโรงเรียนก็พยายามสรรหาทุกช่องทางอื่น โดยการขอรับบริจาคจากผู้ปกครองนักเรียนบ้าง ร้านค้าที่มีบุตรหลานมาเรียนบ้าง หรือบางครั้งก็รับการสนับสนุนจากร้านค้าที่โรงเรียนได้มีส่วนสนับสนุนสินค้าทางร้านบ้าง เพื่อจะได้แก้ไขปัญหาเป็นเบื้องต้น ส่วนระยะยาวคงจะต้องขอเพิ่มงบประมาณจากทางกระทรวงศึกษาธิการเพิ่มขึ้น และมีเนื้อหาการสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“เท่าที่สังเกตก็ยังไม่รู้สึกว่าเหมาะสมที่สุด แต่ก็พยายามทำให้ดีที่สุด และก็ได้ครูผู้สอนช่วยอีกแรงหนึ่งที่พยายามดูแลอยู่เป็นประจำทุกวัน ทั้งนี้อาจจะขาดหนังสือที่หลากหลายชนิด เนื่องจากต้องพูดถึงงบประมาณของโรงเรียนที่โดนแบ่งสรรค์มาน้อย เพราะต้องแบ่งให้กับโรงเรียนอื่นด้วย ในส่วนนี้พอเข้าใจนะ แต่ทางโรงเรียนก็พยายามที่จะสรรหาทุกช่องทาง โดยการขอรับบริจาคจากผู้ปกครองนักเรียนบ้าง ร้านค้าที่มีบุตรหลานมาเรียนบ้าง หรือบางครั้งก็ขอจากการสนับสนุนร้านค้าที่โรงเรียนได้มีส่วนสนับสนุนสินค้าทางร้านบ้าง ที่เป็นแนวทางแก้ไขเบื้องต้น ระยะยาวคงจะต้องพึ่งงบประมาณอย่างเต็มที่แล้วหละ”

(ผู้บริหาร, สัมภาษณ์, 8 เมษายน 2563)

“เราเป็นครูผู้สอนต้องอยู่กับมุมแหล่งการเรียนรู้อยู่แล้ว ต้องคอยจัดคอยดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อยก็ถือว่าทำได้ดีเท่าที่เราทำได้ และตั้งใจทำอย่างเต็มที่ แต่จะถามว่าเหมาะสมหรือไม่ก็เหมาะสมสำหรับการเรียนของนักเรียนในระดับนี้และดีพอควร เพียงแต่ขาดวัสดุ อุปกรณ์หลาย ๆ อย่าง ก็พยายามของบจากผู้บริหาร ซึ่งก็พอทราบดีว่างบประมาณมีจำกัด ดังนั้นบางครั้งก็ต้องใช้หลักการประยุกต์ให้เข้ากับสถานการณ์และความจำเป็นของการเรียนการสอนสำหรับนักเรียน ซึ่งในส่วนที่จะต้องแก้ไขคือ หาอุปกรณ์การเรียนมาให้มากยิ่งขึ้น อาจของบจากเอกชนหรือหน่วยงานอื่นที่สนับสนุน และขอรับบริจาคจากผู้ปกครองนักเรียน”

(ครูผู้สอนเด็กปฐมวัย, สัมภาษณ์, 8 เมษายน 2563)

“เท่าที่ดูในขณะที่ไปรับส่งบุตร-หลาน ก็เห็นว่าทางโรงเรียนจัดมุมแหล่งการเรียนรู้ดีนะ เป็นที่พึงพอใจพอสมควร ดีกว่าปล่อยให้บุตรหลานเล่นตามอัตภาพที่บ้าน แต่เห็นครูทางโรงเรียนบ่นเหมือนกันว่า ยังขาดอุปกรณ์การเรียนหลากหลาย ซึ่งตัวเราเองก็ได้แต่ให้กำลังใจ แต่ก็มีผู้ปกครองอีกหลายคนที่มีฐานะได้บริจาคทรัพย์และอุปกรณ์การเรียนให้โรงเรียนบ้างเป็นครั้งคราวตามสถานการณ์ ถือว่าดีพอควรนะ”

(ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย, สัมภาษณ์, 8 เมษายน 2563)

“โรงเรียนของเราและทุกโรงเรียนในเครือข่าย ต่างก็มีการจัดประกวดแข่งขันทักษะนักเรียนอยู่เป็นประจำ เพราะเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงออกถึงความสามารถ และมีการจัดประกวดระหว่างโรงเรียนในเครือข่ายเป็นประจำ เพื่อเปรียบเทียบทักษะของนักเรียนในแต่ละโรงเรียน เพื่อหาแนวทางปรับปรุงแก้ไขการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่ง และในการจัดประกวดแต่ละครั้ง จะมีการมอบรางวัลเกียรติบัตรหรืออุปกรณ์การเรียนสำหรับนักเรียนที่ชนะเลิศ รองชนะเลิศ และมีรางวัลปลอบใจสำหรับนักเรียนทุกคนที่เข้าประกวด เพื่อเป็นกำลังใจให้นักเรียนได้มีความกระตือรือร้นที่พัฒนาทักษะของตนเองเพิ่มมากขึ้น”

(ผู้บริหาร, สัมภาษณ์, 8 เมษายน 2563)

“โรงเรียนของเรามีการจัดประกวดแข่งขันทักษะของนักเรียนในโรงเรียนและแลกเปลี่ยนระหว่างโรงเรียนในเครือเทศบาลอย่างสม่ำเสมอ เพราะเป็นการส่งเสริมทักษะและกระตุ้นให้นักเรียนได้ฝึกฝนและตั้งใจเรียน ทำงานที่ครูมอบหมายให้ได้ผลดียิ่งขึ้น โดยครูจะกระตุ้นโดยการให้กำลังใจและมีรางวัลสำหรับผู้ที่เข้าประกวดแข่งขันทุกคน เพื่อเสริมแรงบันดาลใจให้นักเรียนตั้งใจเรียนและหมั่นหาความรู้เพิ่มเติมยิ่งขึ้น”

(ครูผู้สอนเด็กปฐมวัย, สัมภาษณ์, 8 เมษายน 2563)

“ทางโรงเรียนเขาจัดการประกวดแข่งขันทักษะนักเรียนเป็นประจำ ซึ่งบุตรหลานของเราก็ได้รับการเข้าคัดเลือกประกวดเช่นกัน ก็ถือว่าเป็นการส่งเสริมนักเรียนให้กล้าแสดงออกถึงความสามารถที่มี และเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนมีกำลังใจและตั้งใจเรียนมากยิ่งขึ้น ซึ่งทางโรงเองก็ได้ส่งเสริมการประกวดทักษะนักเรียนมาอย่างสม่ำเสมอตั้งแต่นำบุตร-หลาน เข้ามาเรียนที่โรงเรียนแห่งนี้”

(ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย, สัมภาษณ์, 8 เมษายน 2563)

2. ด้านบทบาทของครูผู้สอน

สรุปการสัมภาษณ์ด้านบทบาทของครูผู้สอน ผลการศึกษาพบว่า

2.1 โรงเรียนมีการจัดอบรมหลักสูตรเฉพาะด้านสำหรับครูผู้สอน เช่น เด็กพิเศษ เด็กที่มีปัญหาทางด้านการเรียนบ่อยครั้งหรือมีแนวทางแก้ไขและส่งเสริมจากผลการสัมภาษณ์สรุปได้ว่าส่วนใหญ่ไม่ค่อยได้จัดอบรมหลักสูตรสำหรับเด็กพิเศษหรือเด็กมีปัญหาทางด้านการเรียนมากนัก เพราะนักเรียนที่มาเรียนส่วนใหญ่เป็นเด็กปกติทางด้านร่างกาย และสติปัญญาอยู่แล้ว ส่วนปัญหาทางการเรียนก็เป็นที่ตัวนักเรียนที่ใส่ใจหรือเข้าใจช้าบ้างเล็กน้อย เลยให้ครูผู้สอนก็ดูแลอย่างใกล้ชิดเป็นพิเศษสำหรับ

นักเรียนที่มีผลการเรียนหรือการรับรู้ช้ากว่าเพื่อนคอยให้คำแนะนำดูแลมากกว่านักเรียนคนอื่นในด้านการเรียนรู้เท่านั้น

2.2 โรงเรียนจัดครูสอนเพียงพอกับจำนวนนักเรียนหรือมีแนวทางแก้ไขจากผลการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า การจัดครูสอนเพียงพอสำหรับจำนวนนักเรียน เพราะจำนวนนักเรียนแต่ละห้องเรียนไม่มากนัก เนื่องจากนักเรียนระดับปฐมวัยส่วนใหญ่ผู้ปกครองจะให้เรียนโรงเรียนใกล้บ้าน และปัจจุบันมีโรงเรียนที่มีอยู่ในเขตเทศบาลครอบคลุมทุกพื้นที่ทุกชุมชน ทำให้นักเรียนกระจายเรียนใกล้บ้านตนเอง ดังนั้นครูจึงเพียงพอต่อจำนวนนักเรียน และผู้ปกครองก็สะดวกในการไปรับส่งบุตร-หลาน และมีเนื้อหาการสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“ส่วนใหญ่ก็ไม่ค่อยได้จัดอบรมหลักสูตรสำหรับเด็กพิเศษหรือเด็กมีปัญหาทางด้านการเรียนมากนัก เพราะนักเรียนที่มาเรียนส่วนใหญ่ก็เป็นเด็กปกติทางด้านร่างกาย ส่วนปัญหาทางการเรียนก็เป็นที่ตัวเด็กที่ใส่ใจหรือเข้าใจช้าบ้างเล็กน้อย เลยให้ครูผู้สอนดูแลอย่างใกล้ชิดเป็นพิเศษกว่าเพื่อนเท่านั้น คอยให้คำแนะนำดูแลมากกว่าเด็กคนอื่นในด้านการเรียนรู้เท่านั้น”

(ผู้บริหาร, สัมภาษณ์, 9 เมษายน 2563)

“ทางโรงเรียนไม่ได้จัดอบรมหลักสูตรสำหรับดูแลเด็กพิเศษหรือมีปัญหาด้านการเรียน อาจเพราะเด็กที่มาเรียนส่วนใหญ่ล้วนมีร่างกายและสติปัญญาปกติ เพียงแต่ว่านักเรียนอาจมีคนเก่งและคนไม่เก่งเท่านั้น ส่วนเด็กที่มีปัญหาการเรียนที่เรียนไม่ค่อยทันเพื่อน ครูก็จะดูแลใกล้ชิดและให้ความใส่ใจในการสอนมากกว่าเพื่อนปกติ คอยดูการปฏิบัติกิจกรรมในการเรียนทุก ๆ ด้านมากกว่าเพื่อนคนอื่นเท่านั้น”

(ครูผู้สอนเด็กปฐมวัย, สัมภาษณ์, 9 เมษายน 2563)

“เท่าที่มาส่งบุตร-หลาน ไม่ปรากฏว่าโรงเรียนมีนักเรียนที่มีปัญหาทางด้านสติปัญญาผิดปกตินะ จากที่สังเกตและสอบถามครูสำหรับนักเรียนที่มีผลการเรียนช้าหรือเล่นมากกว่าเพื่อนคนครูผู้สอนก็จะดูแลใกล้ชิดให้ความสำคัญมากหน่อย เพราะต้องพยายามให้นักเรียนมีสมาธิในการเรียนมากขึ้นไม่ใช่มัวเอาแต่เล่น จนทำให้ทำกิจกรรมการเรียนที่ครูสอนในห้องเรียนช้าไปกว่าเพื่อน”

(ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย, สัมภาษณ์, 9 เมษายน 2563)

“ผมคิดว่าเพียงพอเลยหละ เพราะจำนวนนักเรียนแต่ละห้องเรียนไม่มากนัก เนื่องจากนักเรียนระดับปฐมวัยส่วนใหญ่ผู้ปกครองจะให้เรียนโรงเรียนใกล้บ้าน และทุกวันนี้โรงเรียนที่มีอยู่ในเขตเทศบาลก็ครอบคลุมทุกพื้นที่ ทำให้นักเรียนกระจายเรียนใกล้บ้านตนเอง ดังนั้นครูจึงเพียงพอต่อจำนวนนักเรียน และผู้ปกครองเองก็สะดวกในการไปรับส่งบุตร-หลาน”

(ผู้บริหาร, สัมภาษณ์, 9 เมษายน 2563)

“หากถามตัวผู้สอนเองก็ต้องบอกว่าเพียงพอนะ แต่ครูบางโรงเรียนอาจบอกไม่เพียงพอ เพราะโรงเรียนบางแห่งเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ มีจำนวนนักเรียนระดับปฐมวัยเยอะครูก็เหนื่อยหน่อย เป็นธรรมดา หากจะแก้ไขก็ต้องให้ผู้บริหารโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่และมีจำนวนนักเรียนมากกว่า โรงเรียนขนาดเล็กจัดครูเพิ่ม เพิ่มห้องเรียนก็คงจะแบ่งเบาภาระของครูได้มากเลยทีเดียว”

(ครูผู้สอนเด็กปฐมวัย, สัมภาษณ์, 9 เมษายน 2563)

“เท่าที่สังเกตเวลาไปส่งบุตร-หลาน เห็นว่าโรงเรียนก็จัดครูสอนเพียงสำหรับจำนวนนักเรียนนะ แต่ได้พูดคุยกับผู้ปกครองบางคนหรือบางโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนมาก บางครั้งก็สงสารครูผู้สอน ซึ่งจะต้องมาดูแลนักเรียนที่มีมากจนเหนื่อยมากเช่นกันหากโรงเรียนไหนมีนักเรียนจำนวนมากกว่า 20 คน ก็ควรจัดครูสอนเพิ่มและเพิ่มห้องเรียนจะดีกว่า ครูจะได้ดูแลทั่วถึง ทำให้นักเรียนเองได้รับการดูแลในด้านการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น”

(ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย, สัมภาษณ์, 9 เมษายน 2563)

3. ด้านการจัดบริการนักเรียน

สรุปการสัมภาษณ์ด้านการจัดบริการนักเรียน ผลการศึกษาพบว่า

3.1 โรงเรียนมีการจัดมุมแหล่งการเรียนรู้เหมาะสมเพียงพอหรือมีแนวทางแก้ไขและปรับปรุงจากผลการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า การจัดมุมแหล่งการเรียนรู้ยังไม่มีความเหมาะสมมากเท่าใดนักแต่ครูประจำห้องก็ทำหน้าที่ได้ดี ดูแลความสะอาด จัดมุมเด็กเล่น มุมหนังสือ มุมหลับนอน จุดเรียนค่อนข้างดี ในส่วนของวัสดุอุปกรณ์การเรียน ของเล่นนักเรียนยังขาดหลายอย่าง เพราะงบประมาณแบ่งสรรค์มาให้ยังไม่เพียงพอเท่าความจำเป็นที่ต้องใช้ บางครั้งต้องขอรับบริจาคจากผู้ปกครองนักเรียนบ้าง ร้านค้าในชุมชน หน่วยงานที่มีการจัดการสนับสนุน ร้านค้าที่โรงเรียนไปซื้อวัสดุอุปกรณ์การเรียนหรืออุปกรณ์อื่น ๆ เพื่อเป็นการแก้ไขชั่วคราว

3.2 โรงเรียนมีการบริการรถรับ-ส่ง นักเรียนในรายที่นักเรียนอยู่บ้านไกลหรือมีแนวทางแก้ไขจากผลการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า โรงเรียนที่มีขนาดใหญ่ก็มีรถประจำโรงเรียนสำหรับบริการอยู่แล้ว แต่โรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนไม่มากยังไม่มีรถประจำโรงเรียน เพราะงบประมาณที่ให้มาต้องพิจารณาจากองค์ประกอบหลายอย่าง สำหรับนักเรียนที่มีปัญหาการเดินทางมาเรียนส่วนใหญ่จะมีภูมิลำเนาใกล้กับโรงเรียนอยู่แล้ว ระยะทางไม่เกิน 10 กิโลเมตร และผู้ปกครองจะมารับ-ส่งเองเป็นประจำ หากวันไหนที่ผู้ปกครองมารับ-ส่งเองไม่ได้ จะให้ญาติมาทำหน้าที่แทนหรือบางกรณีที่ผู้ปกครองไปทำงานต่างพื้นที่เป็นเวลานาน ฝากบุตร-หลานไว้กับ ปู่ ย่า ตา ยาย ก็จะจ้างคนละแวกเดียวกันทำหน้าที่ รับ-ส่ง แทน ซึ่งก็ไม่ค่อยเป็นปัญหามากนัก และมีเนื้อหาการสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“หากให้ตอบก็คงต้องบอกว่ายังไม่เป็นที่พอใจร้อยเปอร์เซ็นต์หรอก แต่ครูประจำห้องเขาก็ทำดีที่สุด สะอาด มีมุมเด็กเล่น มุมหนังสือ มุมหลับนอน จุดเรียนเหมาะสม เขาก็ทำเต็มที่ แต่ก็อย่างว่าบางครั้งเราอยากให้ได้ดีกว่านี้ สะอาด กว้างขวาง มีวัสดุอุปกรณ์การเรียน ของเล่นนักเรียนเพียงพอ แต่ต้องรอของงบประมาณที่ขอยากแสนยาก ดังนั้นก็ต้องทำแบบค่อยเป็นค่อยไป แนวทางที่แก้ไขได้ตอนนี้คือ ขอรับบริจาคจากทางผู้ปกครองบ้าง ร้านค้าในชุมชน หน่วยงานที่มีการจัดการสนับสนุน ร้านค้าที่โรงเรียนไปซื้อวัสดุอุปกรณ์การเรียนหรืออุปกรณ์อื่น ๆ ด้วย เพื่อเป็นการแก้ไขแบบเฉพาะหน้าไปก่อน”

(ผู้บริหาร, สัมภาษณ์, 8 เมษายน 2563)

“ครูก็เห็นว่าครูจัดห้องเรียนได้ดีที่สุดแล้วหละ แต่ละวันต้องมานั่งคิด นั่งวางแผนอยู่เป็นประจำที่จะต้องทำให้เกิดความสะดวกสบายสำหรับนักเรียน แต่ก็ต้องบอกอีกเช่นกันว่า อุปกรณ์การเรียน วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ยังคงขาดเยอะเลยหละ แต่งบประมาณที่สนับสนุนช่างแสนลำบากในการเบิกรับ หากจะแก้ไขก็คงต้องรองบประมาณ ช่วงที่ผ่านมาถึงงบประมาณมีมาก็ไม่มีเพียงพอเช่นเดิม เพราะอุปกรณ์ก็มีการชำรุด ดังนั้นวิธีแก้ไขทุกวันนี้ก็มีการจัดกิจกรรมนักเรียน ขอรับบริจาคจากผู้ปกครองนักเรียน ร้านค้าต่าง ๆ และหน่วยงานราชการบางแห่งที่มีโครงการร่วมสนับสนุน”

(ครูผู้สอนเด็กปฐมวัย, สัมภาษณ์, 8 เมษายน 2563)

“เท่าที่สังเกตจากการไปรับ-ส่ง บุตร-หลาน โรงเรียนเขาก็มีการจัดห้องเรียน มุมต่าง ๆ สำหรับอำนวยความสะดวกดีนะส่วนตัวคิด แต่ก็เห็นครูเขาบ่นขาดโน่นบ้าง ขาดนี่บ้างก็อาจจะใช่เพราะครูเขาเป็นคนสอน เขาคงจะรู้ดีว่าอะไรที่เป็นสื่อการเรียนการสอนขาด วิธีแก้ไขเท่าที่ฟังจากครูพูดงบประมาณก็เบิกยาก มีน้อยไม่เพียงพอ ดังนั้นก็คงเป็นผู้ปกครองทั้งหลายร่วมแรงร่วมใจกันช่วยเหลือในบางโอกาส ตามทรัพยากรมี และร่วมสรรหาแหล่งเงินสนับสนุนช่วยเหลือโรงเรียนเท่านั้นหละเท่าที่คิดได้”

(ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย, สัมภาษณ์, 8 เมษายน 2563)

3.3 โรงเรียนมีการบริการรถรับ-ส่ง นักเรียนในรายที่นักเรียนอยู่บ้านไกลหรือมีแนวทางแก้ไข

“โรงเรียนที่มีขนาดใหญ่ก็มีรถประจำโรงเรียนสำหรับบริการอยู่แล้ว แต่โรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนไม่มากก็ไม่มีรถประจำโรงเรียน เพราะงบประมาณที่ให้มาต้องพิจารณาจากองค์ประกอบหลายอย่าง สำหรับนักเรียนที่มีปัญหาการเดินทางมาเรียนเท่าที่สังเกตดูก็ไม่มีปัญหานะ เพราะนักเรียนที่มาเรียนส่วนใหญ่จะมีภูมิลำเนาใกล้กับโรงเรียนอยู่แล้ว ถึงห่างก็ไม่ถึง 10 กิโลเมตร และผู้ปกครองจะมารับ-ส่งเองเป็นประจำ หากวันไหนที่ผู้ปกครองมารับ-ส่งเองไม่ได้ ก็จะให้ญาติมาทำหน้าที่นี้แทน หรือหากผู้ปกครองไปทำงานต่างพื้นที่เป็นเวลานาน ฝากบุตร-หลานไว้กับ ปู่ ย่า ตา ยาย ก็จะจ้างคนละแวกเดียวกันทำหน้าที่ รับ-ส่ง แทน ซึ่งก็ไม่เห็นจะมีปัญหาอะไรมากนัก”

(ผู้บริหาร, สัมภาษณ์, 8 เมษายน 2563)

“เท่าที่ทราบนักเรียนที่มาเรียนส่วนใหญ่เป็นนักเรียนที่มีภูมิลำเนาใกล้โรงเรียน ไม่ได้มีปัญหาการรับ-ส่งมากนัก เพราะส่วนใหญ่แล้วผู้ปกครองจะมารับ-ส่งเองเป็นประจำ หากวันไหนที่ผู้ปกครองไม่ว่างก็จะให้ญาติ ๆ มาทำหน้าที่แทน ส่วนที่นักเรียนอยู่ไกลหน่อยก็ไม่ไกลมากนักก็ยังมีผู้ปกครองมารับ-ส่งเช่นกัน เลยไม่ค่อยได้เห็นปัญหานี้มากนัก นอกจากผู้ปกครองไม่ว่างจะให้ญาติ ๆ ทำหน้าที่แทน หรือหากญาติไม่ว่างนาน ๆ จะมีครูก็จะอาสาไปรับ-ส่งเอง แต่นาน ๆ จะมีครั้ง”

(ครูผู้สอนเด็กปฐมวัย, สัมภาษณ์, 8 เมษายน 2563)

“ก็ไม่ค่อยจะเป็นมีปัญหานะเรื่องรถรับ-ส่ง เพราะที่เห็นนักเรียนก็เป็นบุตร-หลานของคนในพื้นที่ใกล้โรงเรียนหมด ตัวเราเองก็ไปรับ-ส่งบุตรเอง หากไม่ว่างจริงๆ ก็จะขอให้ญาติพี่น้องหละไปรับ-ส่งแทน หรือหากเขาไม่ว่าง ก็จะโทรขอความกรุณาจากครูประจำชั้นช่วยรับ-ส่งให้เป็นครั้งคราวเท่านั้น แต่ไม่บ่อยนัก”

(ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย, สัมภาษณ์, 8 เมษายน 2563)

4. ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม

สรุปการสัมภาษณ์ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม ผลการศึกษาพบว่า

4.1 โรงเรียนมีห้องเรียนแคบไปหรือไม่ อาคารสูงเกินไปหรือมีแนวทางแก้ไขจากผลการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า ห้องเรียนโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม เกือบทุกโรงเรียนมีการจัดให้เหมาะสมกับจำนวนเด็กกว้างขวางพอใช้ อาคารทุกโรงเรียนเป็นอาคารที่ก่อสร้างบนพื้นดินไม่ได้อยู่ชั้นที่สูง เพราะออกแบบสำหรับเด็กปฐมวัยโดยตรง เพื่อความปลอดภัยของเด็ก แต่ก็มีบางโรงเรียนที่แคบไปนิดหากเทียบกับจำนวนนักเรียน เนื่องจากมีจำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้น แนวทางการแก้ไขคือ ต้องของบประมาณเพิ่มขึ้นในการขยับขยายอาคารสำหรับการเรียนการสอน

4.2 โรงเรียนมีการจัดสวนหย่อมที่เหมาะสมหรือมีแนวทางแก้ไขจากผลการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า การจัดสวนหย่อมในโรงเรียนค่อนข้างมีความเหมาะสมสำหรับผ่อนคลายให้นักเรียนได้พักผ่อน อาจจะไม่สวยงามตระการตามากนัก แต่ก็ทำได้ดีในระดับหนึ่ง โรงเรียนอยากทำให้งดงามเท่าที่จะทำได้ แต่ก็ติดขัดที่งบประมาณที่มีจำกัด ต้องจัดสรรในการบริหารด้านอื่นๆ ด้วย แนวทางแก้ไขนั้นจะต้องขอแรงจากผู้ปกครอง คนในชุมชน และงบประมาณเพื่อนำมาบูรณาการและประยุกต์จัดสวนให้ดูสวยงามให้ดียิ่งขึ้นได้

4.3 ควรจัดทำป้ายเรียนรู้เพิ่มเติมหรือมีแนวทางแก้ไขจากผลการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า ป้ายเรียนรู้เพิ่มเติมครูผู้สอนจัดทำอยู่ทุกวัน โดยมีงบประมาณที่ไม่มากนักโดยครูผู้สอนได้คิดแนวทางและจัดทำกิจกรรมเสริมทักษะการเรียนรู้ให้นักเรียนอยู่เป็นประจำทุกวัน ส่วนงบที่ให้มาดำเนินการไม่เพียงพออยู่แล้ว ครูผู้สอนเป็นคนพิจารณาประยุกต์ใช้ตามงบประมาณอย่างเหมาะสมและให้สามารถใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพที่สุด เพื่อเพิ่มทักษะให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างเต็มความสามารถ แนวทางแก้ไขคงต้องของบประมาณในส่วนนี้เพิ่มขึ้นหรือหาแหล่งเงินจากเอกชน และหน่วยงานที่ส่งเสริมเพิ่มเติม

4.4 สถานที่รับ-ส่งนักเรียน ทางเข้า-ออก ที่จอดรถ มีความสะดวกหรือมีแนวทางแก้ไขจากผลการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า โรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามไม่ค่อยมีปัญหาสถานที่รับ-ส่งนักเรียน ทางเข้า-ออก ที่จอดรถ เพราะจำนวนนักเรียนไม่มากนัก บริเวณโรงเรียนก็มีบริเวณกว้าง ถนนเข้า-ออกก็กว้างพอที่จะนำรถเข้ามารับ-ส่ง บุตร-หลานได้เพียงพอ มีที่จอดรถเพียงพอ แต่บางโรงเรียนที่เป็นโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่ในตัวเมือง อาจมีรถติดบ้าง วิธีแก้ไขคือ มอบหน้าที่ให้นักการภารโรงเรียนทำหน้าที่เป็นยาม ช่วยจัดสรรคิวรถเข้า-ออก ในช่วงที่มารับ-ส่ง บุตร-หลาน ในระยะสั้น ๆ ก็สามารถแก้ไขปัญหานี้ไปได้

4.5 ห้องน้ำในโรงเรียนสะอาดเพียงพอ ตะแกรงระบายน้ำสามารถระบายน้ำได้ดีเพียงพอ มีจุดอับหรือมีแนวทางแก้ไขจากผลการสัมภาษณ์สรุปได้ว่าความสะอาดยังไม่เป็นที่พอใจมากนัก ทั้งที่มีการทำความสะอาดทุกวันอย่างสม่ำเสมอ แต่ด้วยนักเรียนส่วนใหญ่ยังเป็นเด็ก มีความรับผิดชอบน้อย การรักษาความสะอาดเลยยังไม่ดีพอในส่วนของเด็กปฐมวัย เป็นห้องน้ำเฉพาะซึ่งมีครูประจำชั้นและนักการภารโรงช่วยกันดูแลความสะอาดตลอดเวลา จึงสะอาดเป็นที่พึงพอใจส่วนการระบายน้ำตามโรงเรียนขนาดเล็กถือว่ามีการระบายดี ไม่มีการอุดตันเนื่องจากจำนวนนักเรียนน้อยการดูแลทั่วถึง ส่วนโรงเรียนในเมืองที่มีขนาดใหญ่ก็มีการอุดตันเป็นบางครั้งคราว บางครั้งสาเหตุเพราะอุดตันจากท่อระบายของเทศบาลที่เป็นท่อเมนหลักทำให้การระบายน้ำในโรงเรียนที่จะส่งออกสู่ท่อเมนอุดตัน วิธีแก้ไขคือดูแลภายในโรงเรียนให้ดีและสม่ำเสมอ หากพบจากสาเหตุของท่อหลักเทศบาลก็รีบแจ้งทางเทศบาลทันที และมีเนื้อหาการสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“หากถามประเด็นนี้บอกได้ว่าห้องเรียนเราจัดให้เหมาะสมกับจำนวนเด็กกว้างขวางพอใช้เลยทีเดียว อาคารก็ไม่ได้สูงซึ่งสังเกตโรงเรียนต่างๆ ในเครือข่ายก็ส่วนใหญ่สำหรับเด็กปฐมวัยก็จัดอาคารบนพื้นดินไม่ได้อยู่ชั้นที่สูง เพราะเราออกแบบสำหรับเด็กปฐมวัยโดยตรง เพื่อความปลอดภัยของเด็ก แต่เห็นบางโรงเรียนก็ดูเหมือนจะแคบไปนิดหากเปรียบเทียบมุมต่างๆ ก็คงต้องรอของบประมาณอย่างเดียว เพราะเป็นเรื่องของอาคารสถานที่ ซึ่งค่าใช้จ่ายสูงมากพอควร”

(ผู้บริหาร, สัมภาษณ์, 9 เมษายน 2563)

“อาคารส่วนใหญ่เท่าที่ดูจากทุกโรงเรียนจะเป็นอาคารที่ปลูกบนพื้นดินอยู่แล้ว ไม่เกิดความเสี่ยงต่อนักเรียน ขนาดห้องนั้นก็ออกแบบสำหรับจำนนวนนักเรียนซึ่งไม่ถือว่าแคบ จัดมุมหนังสือ มุมเล่น จุดนอนก็ถือว่าใช้ได้ ส่วนหากจะให้นักเรียนเล่นออกกำลังกายกิจกรรมใหญ่หน่อย ก็พาออกมาทำกิจกรรมสนามเด็กที่โรงเรียนจัดไว้ให้ ซึ่งถือว่าเหมาะสม ไม่ค่อยมีปัญหาเรื่องขนาดเท่าไหร่ ส่วนบางโรงเรียนที่มีจำนวนเด็กเพิ่มขึ้น ดูเหมือนขนาดจะแคบลงก็ต้องรองบประมาณแล้วหละเพราะต้องเสียค่าใช้จ่ายมากพอควร”

(ครูผู้สอนเด็กปฐมวัย, สัมภาษณ์, 8 เมษายน 2563)

“เท่าที่สังเกตก็เห็นว่าพอเหมาะสำหรับจำนวนนักเรียนนะ จัดมุมได้ดี ครูประจำห้องดูแลบุตร-หลานได้ดี และจัดบอร์ดสำหรับใช้เป็นสื่อการสอนอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ มีมุมเล่น จุดนอน มุมหนังสือให้พร้อมสะดวก หากโรงเรียนไหนมีนักเรียนเพิ่มขึ้นก็คงต้องให้ทางโรงเรียนแก้ไขปรับขนาดตามงบเอานั่นแล้วแต่ผู้บริหารเขาจะจัดการ เพราะเป็นเรื่องของเงินแล้วหละนะ”

(ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย, สัมภาษณ์, 9 เมษายน 2563)

“โรงเรียนเราจัดสวนหย่อมสำหรับเด็กอย่างเหมาะสม แต่ก็จัดแบบบ้าน ๆ ตามความจำเป็นและงบที่ได้รับ ก็ถือว่าใช้ได้ระดับนึง แต่จะให้ดูสวยงามตระการตาก็คงเป็นไปไม่ได้ เพราะเราต้องจัดสรรงบประมาณทำอย่างอื่นด้วย แต่ก็ถือว่าเหมาะสมพอควร และเท่าที่สังเกตโรงเรียนอื่น ๆ ก็เหมือน ๆ กัน นอกจากโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่ มีนักเรียนจำนวนมาก มีงบประมาณให้มาก สวนหย่อมโรงเรียนเขาทำได้ดีเลยทีเดียว สวยงาม สะอาด เหมาะสมมาก แนวทางแก้ไขนั้นมีอย่างเดียว ค่อย ๆ ทำตามงบประมาณ”

(ผู้บริหาร, สัมภาษณ์, 9 เมษายน 2563)

“หากถามครูตอบได้เลยว่าเหมาะสมสำหรับจำนวนนักเรียนและขนาดโรงเรียน คงไม่โอ่โถงอลังการอะไรมากนัก แต่ก็สามารถรองรับให้นักเรียนได้พักผ่อน หย่อนใจ ผ่อนคลายได้ดีพอควร โรงเรียนใหญ่อาจทำได้ดีมากเพราะงบประมาณถึง โรงเรียนเล็ก ๆ ก็เหมาะสมตามอัตภาพนะ แก้ไขนะหรือรองบประมาณอย่างเดียว ค่อย ๆ ขยับขยายเอา”

(ครูผู้สอนเด็กปฐมวัย, สัมภาษณ์, 9 เมษายน 2563)

“เท่าที่สังเกตการณ์จัดสวนหย่อมของโรงเรียนเราเองก็มองว่ามีการจัดได้สวยงามนะแต่จะให้เหมือนสวนสาธารณที่เขามีงบประมาณมาก ๆ คงเป็นไปไม่ได้ โรงเรียนทำให้เกิดบรรยากาศสำหรับมุมสบายสำหรับนักเรียนได้ขนาดนี้ก็ถือว่าดีพอสมควร ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ดีนะ จะถามว่าแนวทางแก้ไขนั้นต้องให้ท่านผู้อำนวยการไปของบประมาณโดยตรงมาทำ เข้าใจในเรื่องนี้นะ”

(ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย, สัมภาษณ์, 9 เมษายน 2563)

“ป้ายเรียนรู้ได้มอบหมายให้ครูผู้สอนจัดทำอยู่ทุกวัน โดยมีงบประมาณที่ไม่มากนักให้ครูผู้สอนได้คิดแนวทางและจัดทำกิจกรรมเสริมทักษะการเรียนรูนักเรียนอยู่แล้ว ส่วนงบที่ให้ก็ไม่ถือว่าเพียงพอ โดยครูผู้สอนเองเท่านั้นที่เป็นคนพิจารณาประยุกต์ใช้ตามงบแต่ละวัน แต่ก็เหมาะสมและใช้ได้ระดับนึงในการจัดการเรียนการสอน เพิ่มทักษะให้นักเรียนได้พอสมควร แก้ไขก็เช่นเดิมของบประมาณเพิ่มขึ้นหรือหาจากแหล่งเงินเอกชน และหน่วยงานที่ส่งเสริมเท่านั้น”

(ผู้บริหาร, สัมภาษณ์, 9 เมษายน 2563)

“ครูเหนื่อยมากกับการจัดทำสื่อแผ่นป้ายในแต่ละวัน ต้องคิด ออกแบบว่าพรุ่งนี้จะสอนอะไร ต้องนำกลับมาทำที่บ้านอีกพูดถึงเรื่องนี้เหนื่อยจริงๆ งบก็มีจำกัดบางครั้งก็ต้องได้ควักกระเป๋าเงินตัวเอง แต่ก็อย่างว่านะ เพื่อนักเรียนของเราและหน้าที่รับผิดชอบ ต้องทำให้ดีที่สุดเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนให้ได้ประสิทธิภาพสูงสุดถึงเหนื่อยก็ยอมอย่างน้อยก็ภาคภูมิใจที่ได้ทำหน้าที่อย่างเต็มที่และเพื่อนักเรียนของเราเอง แนวทางแก้ไขของบประมาณเพิ่มขึ้น รับนักศึกษาฝึกงานเพิ่มขึ้นเพื่อช่วยเหลือครูผู้สอนได้ผ่อนแรงและเสริมแรงอีกทีนึง”

(ครูผู้สอนเด็กปฐมวัย, สัมภาษณ์, 9 เมษายน 2563)

“ตัวเราเองก็เห็นว่าครูผู้สอนจัดทำป้ายสื่อการสอนได้ดีและทันเหตุการณ์ สถานการณ์ และเหมาะสมกับบุตร-หลานของเรานะ แต่เห็นใจครูเพราะเห็นเขาบ่นเหนื่อยมากในการคิดและจัดทำสื่อประเภทป้ายในแต่ละวัน ก็เอาใจช่วยเพราะครูก็ทำเพื่อบุตร-หลานเรา แนวทางแก้ไขนะหรือคงหาครูช่วยเพิ่มหรือรับนักศึกษาที่มาขอฝึกงานช่วยเบาภาระนะ เท่าที่คุยกับครูสอน”

(ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย, สัมภาษณ์, 9 เมษายน 2563)

“ส่วนใหญ่แล้วไม่ค่อยมีปัญหา เพราะจำนวนนักเรียนก็ไม่มากนัก บริเวณโรงเรียนก็มีบริเวณกว้าง ถนนเข้า-ออกก็กว้างพอที่จะนำรถเข้ามารับ-ส่ง บุตร-หลานได้เพียงพอ มีที่จอดรถเพียงพอ แต่เท่าที่เห็นโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่ในตัวเมือง อาจมีรถติดบ้าง วิธีแก้ไขก็มอบหน้าที่ให้นักการภารโรงเรียนทำหน้าที่เป็นยาม ช่วยจัดสรรคิวรถเข้า-ออก ในช่วงที่มารับ-ส่ง บุตร-หลาน ในระยะสั้น ๆ รถก็จางไป ซึ่งไม่ถือว่าเป็นปัญหามากนัก”

(ผู้บริหาร, สัมภาษณ์, 9 เมษายน 2563)

“ครูเห็นว่าก็มีพื้นที่จอดรถรับ-ส่ง และที่จอดรถเพียงพอนะ เพราะบริเวณสถานที่ของโรงเรียนก็กว้างขวางพอ อีกทั้งรถที่มารับส่งนักเรียนก็ไม่มากเท่าไหร่ ส่วนโรงเรียนที่อยู่ในตัวเมืองที่เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ มีนักเรียนเยอะๆ ที่จอดรถไม่เพียงพอผู้ปกครองมีรถยนต์กันทุกคน ดังนั้นต้องมียามรักษาความปลอดภัยคอยให้สลับสัญญาณในการเข้าออกและรถโดยสารที่มารับ-ส่งนักเรียนต้องจอดรอข้างนอกถึงจะทำให้การจราจรในโรงเรียนไม่วุ่นวาย วิธีแก้ไขก็อย่างที่ว่าหละ ให้ยามทำหน้าที่จัดคิวรถเข้า-ออกสำหรับผู้ปกครองที่นำรถยนต์มารับ-ส่ง บุตร-หลาน”

(ครูผู้สอนเด็กปฐมวัย, สัมภาษณ์, 9 เมษายน 2563)

“เราเองก็รับ-ส่ง บุตร-หลาน โรงเรียนที่มีขนาดนักเรียนไม่มากส่วนใหญ่นักเรียนก็อยู่บ้านใกล้กับโรงเรียนใช้มอเตอร์ไซด์รับ-ส่งก็สะดวกดี ส่วนโรงเรียนที่อยู่ในตัวเมืองที่มีการจราจรติดขัดช่วงเลิกเรียนอยู่แล้ว ก็ต้องให้ยามหรือพนักงานรักษาความปลอดภัยประจำโรงเรียนเป็นคนจัดคิวรถรับ-ส่งเข้า-ออก ให้ดีและเป็นระบบเอา”

(ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย, สัมภาษณ์, 9 เมษายน 2563)

“ผมมองว่าความสะอาดยังไม่เป็นที่พอใจ ทั้งที่มอบหมายหน้าที่ให้นักการภารโรงและนักเรียนระดับประถมและมัธยม เปลี่ยนเวรกันทำความสะอาด แต่ด้วยนักเรียนส่วนใหญ่ยังเป็นเด็กมีความรับผิดชอบน้อย การรักษาความสะอาดก็เลยยังไม่ดีพอสำหรับนักเรียนที่ไปใช้ห้องน้ำ ส่วนของเด็กปฐมวัย เป็นห้องน้ำเฉพาะซึ่งมีครูประจำชั้นและนักการภารโรงช่วยกันดูแลก็สะอาดระดับพึงพอใจได้ การระบายน้ำตามโรงเรียนขนาดเล็กถือว่ามีการระบายดี ไม่มีการอุดตันเนื่องจากจำนวนนักเรียนน้อยการดูแลทั่วถึง ส่วนโรงเรียนในเมืองที่มีขนาดใหญ่ก็มีการอุดตันเป็นบางครั้งคราวใช่เหตุจากโรงเรียนเท่านั้น บางครั้งก็เพราะอุดตันจากท่อระบายของเทศบาลที่เป็นท่อเมนหลักพาให้อุดตันวิธีแก้ไขให้ดูแลภายในโรงเรียนให้ดีหากพบจากสาเหตุของท่อหลักเทศบาล ให้รีบแจ้งทางเทศบาลทันที”

(ผู้บริหาร, สัมภาษณ์, 9 เมษายน 2563)

“ห้องน้ำ ห้องส้วมเด็กปฐมวัยครูมองว่าสะอาดนะ เพราะเป็นคนดูแลจัดการความสะอาดเอง หากไม่ว่างก็จะให้ภารโรงมาช่วยอีกแรง ดังนั้นเรื่องความสะอาดครูก็เหมือนภารโรงไปในตัวการอุดตันของท่อไม่มีปัญหาอะไรมานะ นอกจากช่วงฤดูฝนตกหนัก ๆ จะให้ภารโรงช่วงกวาดตะกอนหรือดินที่ติดตามร่องออกแค่นั้นก็หมดปัญหา ส่วนโรงเรียนที่อยู่ในตัวเมืองก็เช่นเดียวกัน ครูเป็นคนดูแลหลักร่วมกับภารโรง ส่วนการอุดตันของท่อระบายน้ำโรงเรียนหากเกิดจากโรงเรียนก็จะให้ภารโรงช่วยจัดการแก้ไขต้นเหตุ หากเกิดจากท่อของเทศบาลภายนอกทำให้เกิดการไหลออกจากโรงเรียนไม่สะดวกก็จะรีบแจ้งทางเทศบาลทันทีในการแก้ไข”

(ครูผู้สอนเด็กปฐมวัย, สัมภาษณ์, 9 เมษายน 2563)

“สำหรับตัวเองมีความรู้สึกว่าห้องน้ำที่โรงเรียนจัดไว้ให้บุตร-หลานนั้นสะอาดดี บางคนผู้ปกครองบอกว่าดีกว่าที่บ้านตัวเองด้วย เลยไม่ได้เป็นห่วงในเรื่องของสุขอนามัยมากนัก ส่วนเรื่องท่อระบายน้ำขัง โรงเรียนที่อยู่ในหมู่บ้านไม่ค่อยเกิดปัญหานี้เลยตัดทิ้งไป หากมีฝนตกหนักระบายไม่ทันภารโรงก็จะเอาจอบเสียงมาเซาะร่องให้น้ำไหลสะดวกก็หมดปัญหา ส่วนโรงเรียนในเมืองซึ่งทำดีหน่อยมีตะแกรงกั้นบนท่อระบายน้ำ ต้องอาศัยภารโรงที่มีหน้าที่ดูแลรักษาความสะอาดภายใน”

(ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย, สัมภาษณ์, 9 เมษายน 2563)

บทที่ 5
สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาสรุปผล อภิปรายผล และเสนอแนะผลการวิจัยตามลำดับดังนี้

1. สรุป
2. อภิปรายผล
3. ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป

จากผลวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามผู้วิจัยสามารถสรุปผลดังนี้

ระยะที่ 1 ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

1. ผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัยโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประจำคือ รับจ้างรองลงมาคือ เกษตรกรและเป็นพนักงานบริษัท มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี

2. ผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัยโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่ามีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านบทบาทของครูผู้สอน รองลงมาคือ ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการจัดบริการนักเรียน และมีความพึงพอใจอยู่ระดับปานกลางอีก 1 ด้าน ได้แก่ ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม เมื่อจำแนกรายด้านในแต่ละด้านเป็นรายข้อ ผลปรากฏดังนี้

2.1 ด้านการจัดการเรียนการสอนผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัยมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน มีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนอยู่ในระดับมาก 7 ข้อ และมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลางอีก 3 ข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ผู้ปกครองเห็นว่าครูสอนให้นักเรียนกล้าคิด กล้าแสดงออก และมีความคิดริเริ่มใหม่ ๆ รองลงมาคือ ผู้ปกครองเห็นว่าครูส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักแก้ปัญหาและช่วยตนเองได้มากขึ้นและผู้ปกครองเห็นว่าครูช่วยเหลือนักเรียนทั้งคนเรียนเก่งและคนเรียนรู้ช้าอย่างเหมาะสมเท่าเทียมกัน ส่วนผู้ปกครองที่เห็นว่ามีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง สาเหตุอาจเนื่องมาจาก ผู้ปกครองเห็นว่าครูผู้สอนมีการสอนโดยเน้นการอ่าน-เขียนที่ทำให้เด็กอ่านและเขียนได้ยังไม่ดีเท่าที่ควร โรงเรียนมีการจัดการแข่งขันประกวดความสามารถของเด็กไม่บ่อยเท่าที่ควร ยังขาดการให้รางวัลชมเชยสำหรับเด็ก

ประกวดไม่ชนะเลิศเพื่อเป็นกำลังใจและส่งเสริมความสามารถเด็กและในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วม มีโอกาสได้พบปะกับครูผู้สอน เด็ก และผู้ปกครองเด็กคนอื่น ๆ ค่อนข้างน้อย

2.2 ด้านบทบาทของครูผู้สอนการสอนผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัยมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ข้อ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก 5 ข้อ และมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลางอีก 3 ข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ครูผู้ดูแลเด็กมีความสามารถในการสอนที่หลากหลายวิธีการ รองลงมาคือ ครูผู้ดูแลเด็กมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเด็กและผู้ปกครอง มีจิตใจมั่นคงมีความเป็นมิตรกับเด็กและผู้ปกครอง และครูผู้ดูแลเด็กได้รับการนิเทศประเมินผลตามแผนจัดกระบวนการเรียนรู้เป็นระยะอย่างสม่ำเสมอทุกคน ส่วนผู้ปกครองที่เห็นว่ามีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง สาเหตุอาจเนื่องมาจากผู้ปกครองเห็นว่าครูผู้ดูแลเด็กยังไม่สามารถให้การช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาการเรียนช้าหรือร่างกายผิดปกติจากเด็กทั่วไป ส่งต่อไปให้ผู้เชี่ยวชาญหาแนวทางแก้ไข ครูผู้ดูแลเด็กบางคนไม่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่งและจำนวนที่เพียงพอ และสวัสดิการและผลประโยชน์ตอบแทนที่ครูได้รับยังไม่เหมาะสมกับหน้าที่ที่ปฏิบัติมากนัก

2.3 ด้านการจัดบริการนักเรียนผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัยโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน อยู่ในระดับมาก 7 ข้อ และมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลางอีก 3 ข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ผู้ปกครองเห็นว่าปฏิทินการศึกษาของโรงเรียนมีการวางแผนให้รายละเอียดการเรียนได้เหมาะสม รองลงมาคือ ผู้ปกครองเห็นว่าโรงเรียนให้การต้อนรับผู้ปกครองที่มาติดต่อด้วยความอบอุ่นอย่างเป็นกันเอง และผู้ปกครองเห็นว่าโรงเรียนเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะ ส่วนผู้ปกครองที่เห็นว่ามีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง สาเหตุอาจเนื่องมาจาก ผู้ปกครองเห็นว่าโรงเรียนมีการจัดมุมแหล่งเรียนรู้สำหรับเด็ก ยังไม่เหมาะสมและทันสมัยเท่าที่ควร ไม่มีการจัดรถบริการรถรับ-ส่งนักเรียนในรายที่นักเรียนอยู่บ้านไกลบางโรงเรียนและการจัดระเบียบการจราจรบริเวณจุดรับ-ส่งนักเรียนในโรงเรียนยังไม่เอื้อความสะดวกเท่าที่ควร

2.4 ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัยโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของ อยู่ในระดับมาก 5 ข้อ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง 4 ข้อ และมีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยอีก 1 ข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ผู้ปกครองเห็นว่าโรงเรียนตั้งอยู่ในสถานที่ที่เหมาะสมปลอดภัย สะดวก สะอาด และสวยงาม รองลงมาคือ ผู้ปกครองเห็นว่าบรรยากาศห้องเรียนสว่าง สะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อยและผู้ปกครองเห็นว่าโรงเรียนจัดบริเวณรอบโรงเรียนสนามเด็กเล่น ได้สะอาด ปราศจากอันตรายต่อร่างกายและสุขภาพของนักเรียน ส่วนผู้ปกครองที่เห็นว่ามีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง สาเหตุอาจเนื่องมาจาก ผู้ปกครองเห็นว่าห้องเรียนยังไม่เหมาะสมกับนักเรียนเท่าที่ควร การเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียนมีไม่มากนัก

3. ผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัยโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามที่ประกอบอาชีพแตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน

4. ผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัยโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามที่มีที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน

5. ผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัยโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมต่อปัญหาและอุปสรรคการจัดการศึกษาปฐมวัย โรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม คือ ครูผู้สอนควรเน้นการสอนอ่าน-เขียน และทดสอบการอ่าน-เขียนนักเรียนทั้งชั้นและเป็นรายบุคคล เพื่อให้แน่ใจว่านักเรียนสามารถอ่าน-เขียนได้ดียิ่งขึ้น รวมถึงโรงเรียนควรมีการจัดการแข่งขันประกวดความสามารถนักเรียนอยู่เสมอ เพื่อทดสอบความสามารถทักษะในด้านต่าง ๆ ของนักเรียนตามวัย และมีการมอบรางวัลและเกียรติบัตรสำหรับนักเรียนที่ชนะเลิศเพื่อเป็นกำลังใจและส่งเสริมให้กำลังใจนักเรียนคนที่มีความสามารถน้อยได้พัฒนาความสามารถของตนเองเพิ่มขึ้นควรมีการจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วม มีโอกาสได้พบปะกับครูผู้สอน และผู้ปกครองนักเรียนคนอื่น ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองนักเรียนได้แสดงความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาการจัดเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นอีกทั้งครูผู้ดูแลเด็กควรปรึกษาผู้เชี่ยวชาญในกรณีที่นักเรียนมีปัญหาการเรียนที่ช้ากว่าเพื่อน และหาแนวทางแก้ไขปัญหาการเรียนของนักเรียนควรจัดครูผู้ดูแลนักเรียนที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตรงตามตำแหน่ง หน้าที่ และมีจำนวนเพียงพอจัดสวัสดิการและผลประโยชน์ตอบแทนสำหรับครูผู้ดูแลนักเรียนอย่างเหมาะสม เพื่อให้ครูสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพอีกอย่างโรงเรียนควรมีการจัดมุมแหล่งเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่เหมาะสมและทันสมัย ควรจัดบริการรถรับ-ส่ง หรือหาวิธีช่วยเหลือสำหรับนักเรียนรายที่บ้านอยู่ไกลโรงเรียนควรจัดระเบียบการจราจรบริเวณจุดรับ-ส่งนักเรียนในโรงเรียนให้สะดวกมากยิ่งขึ้นควรจัดห้องนอน ห้องน้ำ ห้องสุขาในโรงเรียนให้สะอาดถูกสุขลักษณะอนามัยและเพียงพอแก่นักเรียนควรจัดห้องเรียนเหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอน จัดมุมหนังสือ มุมกิจกรรมในห้องเรียนให้สะดวกยิ่งขึ้น และควรเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้ปกครองได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น และแก้ไขการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักเรียน

ระยะที่ 2 ศึกษาข้อเสนอแนะของผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัยต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

ศึกษาข้อเสนอแนะของผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัยต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม เป็นการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ครูผู้สอนเด็กระดับปฐมวัย และผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัย โดยการสรุปประเด็นสำคัญของการสัมภาษณ์ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ด้านการจัดการเรียนการสอน

1. โรงเรียนมีการจัดมุมแหล่งการเรียนรู้เหมาะสมเพียงพอหรือมีแนวทางแก้ไขและปรับปรุงจากผลการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า การจัดมุมแหล่งการเรียนรู้ยังไม่เหมาะสมมากยิ่งนัก แต่ทางโรงเรียนก็พยายามที่จะขยับขยายและจัดหาวัสดุ อุปกรณ์การเรียนมาเพิ่มเติมให้ทันสมัยเป็นปัจจุบันมากที่สุด โดยเฉพาะหนังสือที่ขาดความหลากหลาย เนื่องจากงบประมาณของโรงเรียนมีน้อยไม่เพียงพอในการจัดสรรให้ครบในทุก ๆ ด้านที่จะใช้จ่ายในโรงเรียน แต่ทางโรงเรียนก็พยายามสรรหาทุกช่องทางอื่น โดยการขอรับบริจาคจากผู้ปกครองนักเรียนบ้าง ร้านค้าที่มีบุตรหลานมาเรียนบ้าง หรือบางครั้ง

ก็รับการสนับสนุนจากร้านค้าที่โรงเรียนได้มีส่วนสนับสนุนสินค้าทางร้านบ้าง เพื่อจะได้แก้ไขปัญหาเป็นเบื้องต้น ส่วนระยะยาวคงจะต้องขอเพิ่มงบประมาณจากทางกระทรวงศึกษาธิการเพิ่มขึ้น

ประเด็นที่ 2 ด้านบทบาทของครูผู้สอน

1. โรงเรียนมีการจัดอบรมหลักสูตรเฉพาะด้านสำหรับครูผู้สอน เช่น เด็กพิเศษ เด็กที่มีปัญหาทางด้านการเรียนบ่อยครั้งหรือมีแนวทางแก้ไขและส่งเสริมจากผลการสัมภาษณ์สรุปได้ว่าส่วนใหญ่ไม่ค่อยได้จัดอบรมหลักสูตรสำหรับเด็กพิเศษหรือเด็กมีปัญหาทางด้านการเรียนมากนัก เพราะนักเรียนที่มาเรียนส่วนใหญ่เป็นเด็กปกติทางด้านร่างกาย และสติปัญญาอยู่แล้ว ส่วนปัญหาทางการเรียนก็เป็นที่ตัวนักเรียนที่ใส่ใจหรือเข้าใจช้าบ้างเล็กน้อย เลยให้ครูผู้สอนก็ดูแลอย่างใกล้ชิดเป็นพิเศษสำหรับนักเรียนที่มีผลการเรียนหรือการรับรู้ช้ากว่าเพื่อนคอยให้คำแนะนำดูแลมากกว่านักเรียนคนอื่นในด้านการเรียนรู้เท่านั้น

2. โรงเรียนจัดครูสอนเพียงพอกับจำนวนนักเรียนหรือมีแนวทางแก้ไขจากผลการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า การจัดครูสอนเพียงพอสำหรับจำนวนนักเรียน เพราะจำนวนนักเรียนแต่ละห้องเรียนไม่มากนัก เนื่องจากนักเรียนระดับปฐมวัยส่วนใหญ่ผู้ปกครองจะให้เรียนโรงเรียนใกล้บ้าน และปัจจุบันมีโรงเรียนที่มีอยู่ในเขตเทศบาลครอบคลุมทุกพื้นที่ทุกชุมชน ทำให้นักเรียนกระจายเรียนใกล้บ้านตนเอง ดังนั้นครูจึงเพียงพอต่อจำนวนนักเรียน และผู้ปกครองก็สะดวกในการไปรับส่งบุตร-หลาน

ประเด็นที่ 3 ด้านการจัดบริการนักเรียน

1. โรงเรียนมีการจัดมุมแหล่งการเรียนรู้เหมาะสมเพียงพอหรือมีแนวทางแก้ไขและปรับปรุงจากผลการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า การจัดมุมแหล่งการเรียนรู้ยังไม่มีความเหมาะสมมากเท่าใดนักแต่ครูประจำห้องก็ทำหน้าที่ได้ดี ดูแลความสะอาด จัดมุมเด็กเล่น มุมหนังสือ มุมหลับนอน จุดเรียนค่อนข้างดี ในส่วนของวัสดุอุปกรณ์การเรียน ของเล่นนักเรียนยังขาดหลายอย่าง เพราะงบประมาณแบ่งสรรค์มาให้ยังไม่เพียงพอเท่าความจำเป็นที่ต้องใช้ บางครั้งต้องขอรับบริจาคจากผู้ปกครองนักเรียนบ้าง ร้านค้าในชุมชน หน่วยงานที่มีการจัดการสนับสนุน ร้านค้าที่โรงเรียนไปซื้อวัสดุอุปกรณ์การเรียนหรืออุปกรณ์อื่น ๆ เพื่อเป็นการแก้ไขชั่วคราว

2. โรงเรียนมีการบริการรถรับ-ส่ง นักเรียนในรายที่นักเรียนอยู่บ้านไกลหรือมีแนวทางแก้ไขจากผลการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า โรงเรียนที่มีขนาดใหญ่ก็มีรถประจำโรงเรียนสำหรับบริการอยู่แล้ว แต่โรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนไม่มากยังไม่มีรถประจำโรงเรียน เพราะงบประมาณที่ให้มาต้องพิจารณาจากองค์ประกอบหลายอย่าง สำหรับนักเรียนที่มีปัญหาการเดินทางมาเรียนส่วนใหญ่จะมีภูมิลำเนาใกล้กับโรงเรียนอยู่แล้ว ระยะทางไม่เกิน 10 กิโลเมตร และผู้ปกครองจะมารับ-ส่งเองเป็นประจำ หากวันไหนที่ผู้ปกครองมารับ-ส่งเองไม่ได้ จะให้ญาติมาทำหน้าที่แทนหรือบางกรณีที่ผู้ปกครองไปทำงานต่างพื้นที่เป็นเวลานาน ฝากบุตร-หลานไว้กับ ปู่ ย่า ตา ยาย ก็จะจ้างคนละแวกเดียวกันทำหน้าที่ รับ-ส่ง แทน ซึ่งก็ไม่ค่อยเป็นปัญหามากนัก

ประเด็นที่ 4 ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม

1. โรงเรียนมีห้องเรียนแคบไปหรือไม่ อาคารสูงเกินไปหรือมีแนวทางแก้ไขจากผลการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า ห้องเรียนโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม เกือบทุกโรงเรียนมีการจัดให้เหมาะสมกับจำนวนเด็กกว้างขวางพอใช้ อาคารทุกโรงเรียนเป็นอาคารที่ก่อสร้างบนพื้นดินไม่ได้อยู่ชั้นที่สูง เพราะออกแบบสำหรับเด็กปฐมวัยโดยตรง เพื่อความปลอดภัยของเด็ก แต่ก็มีบางโรงเรียนที่แคบ

ไปนิดหากเทียบกับจำนวนนักเรียน เนื่องจากมีจำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้น แนวทางการแก้ไขคือต้องของบประมาณเพิ่มขึ้นในการขยับขยายอาคารสำหรับการเรียนการสอน

2. โรงเรียนมีการจัดสวนหย่อมที่เหมาะสมหรือมีแนวทางแก้ไขจากผลการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า การจัดสวนหย่อมในโรงเรียนค่อนข้างมีความเหมาะสมสำหรับผ่อนคลายให้นักเรียนได้พักผ่อน อาจจะไม่สวยงามตระการตามากนัก แต่ก็ทำได้ดีในระดับหนึ่ง โรงเรียนอยากทำให้งดงามเท่าที่จะทำได้ แต่ก็ติดขัดที่งบประมาณที่มีจำกัด ต้องจัดสรรในการบริหารด้านอื่น ๆ ด้วย แนวทางแก้ไขนั้นจะต้องขอแรงจากผู้ปกครอง คนในชุมชน และงบประมาณเพื่อนำมาบูรณาการและประยุกต์จัดสวนให้ดูสวยงามให้ดียิ่งขึ้นได้

3. ควรจัดทำป้ายเรียนรู้เพิ่มเติมหรือมีแนวทางแก้ไขจากผลการสัมภาษณ์สรุปได้ว่าป้ายเรียนรู้เพิ่มเติมครูผู้สอนจัดทำอยู่ทุกวัน โดยมีงบประมาณที่ไม่มากนักโดยครูผู้สอนได้คิดแนวทางและจัดทำกิจกรรมเสริมทักษะการเรียนรู้ให้นักเรียนอยู่เป็นประจำทุกวัน ส่วนงบที่ให้มาดำเนินการไม่เพียงพออยู่แล้ว ครูผู้สอนเป็นคนพิจารณาประยุกต์ใช้ตามงบประมาณอย่างเหมาะสมและให้สามารถใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพที่สุด เพื่อเพิ่มทักษะให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างเต็มความสามารถ แนวทางแก้ไขคงต้องของบประมาณในส่วนนี้เพิ่มขึ้นหรือหาแหล่งเงินจากเอกชน และหน่วยงานที่ส่งเสริมเพิ่มเติม

4. สถานที่รับ-ส่งนักเรียน ทางเข้า-ออก ที่จอดรถ มีความสะดวกหรือมีแนวทางแก้ไขจากผลการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า โรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามไม่ค่อยมีปัญหาสถานที่รับ-ส่งนักเรียน ทางเข้า-ออก ที่จอดรถ เพราะจำนวนนักเรียนไม่มากนัก บริเวณโรงเรียนก็มีบริเวณกว้าง ถนนเข้า-ออกก็กว้างพอที่จะนำรถเข้ามารับ-ส่ง บุตร-หลานได้เพียงพอ มีที่จอดรถเพียงพอ แต่บางโรงเรียนที่เป็นโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่ในตัวเมือง อาจมีรถติดบ้าง วิธีแก้ไขคือ มอบหน้าที่ให้นักการภารโรงทำหน้าที่เป็นยาม ช่วยจัดสรรคิวรถเข้า-ออก ในช่วงที่มารับ-ส่ง บุตร-หลาน ในระยะสั้น ๆ ก็สามารถแก้ไขปัญหานี้ไปได้

5. ห้องน้ำในโรงเรียนสะอาดเพียงพอ ตะแกรงระบายน้ำสามารถระบายน้ำได้ดีเพียงพอมีจุดอับหรือมีแนวทางแก้ไขจากผลการสัมภาษณ์สรุปได้ว่าความสะอาดยังไม่เป็นที่พอใจมากนัก ทั้งที่มีการทำความสะอาดทุกวันอย่างสม่ำเสมอ แต่ด้วยนักเรียนส่วนใหญ่ยังเป็นเด็ก มีความรับผิดชอบน้อย การรักษาความสะอาดเลยยังไม่ดีพอในส่วนของเด็กปฐมวัย เป็นห้องน้ำเฉพาะซึ่งมีครูประจำชั้นและนักการภารโรงช่วยกันดูแลความสะอาดตลอดเวลา จึงสะอาดเป็นที่พึงพอใจส่วนการระบายน้ำตามโรงเรียนขนาดเล็กถือว่ามีการระบายดี ไม่มีการอุดตันเนื่องจากจำนวนนักเรียนน้อยการดูแลทั่วถึง ส่วนโรงเรียนในเมืองที่มีขนาดใหญ่ก็มีการอุดตันเป็นบางครั้งคราว บางครั้งสาเหตุเพราะอุดตันจากท่อระบายของเทศบาลที่เป็นท่อเมนหลักทำให้การระบายน้ำในโรงเรียนที่จะส่งออกสู่ท่อเมนอุดตัน วิธีแก้ไขคือดูแลภายในโรงเรียนให้ดีและสม่ำเสมอ หากพบจากสาเหตุของท่อหลักเทศบาลก็รีบแจ้งทางเทศบาลทันที

5.2 อภิปรายผล

จากผลสรุปความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัยโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้ปกครองเด็กเห็นว่าครูสอนให้นักเรียนกล้าคิด กล้าแสดงออก มีความคิดริเริ่มใหม่ ๆ มีการส่งเสริมให้รู้จักแก้ปัญหาและช่วยตนเองได้มากขึ้นช่วยเหลือนักเรียนทั้งคนเรียนเก่งและคนเรียนรู้ช้าอย่างเหมาะสมเท่าเทียมกันโดยครูผู้ดูแลเด็กมีความสามารถในการสอนที่หลากหลายวิธีการ มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเด็กและผู้ปกครอง มีจิตใจมั่นคงมีความเป็นมิตรกับเด็กและผู้ปกครอง รวมถึงได้รับการนิเทศประเมินผลตามแผนจัดกระบวนการเรียนรู้เป็นระยะอย่างสม่ำเสมอทุกคน มีการวางแผน จัดปฏิทินการศึกษาของโรงเรียนให้รายละเอียดการเรียนได้เหมาะสม โรงเรียนเองก็ให้การต้อนรับผู้ปกครองที่มาติดต่อด้วยความอบอุ่นอย่างเป็นกันเอง เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะ จัดตั้งโรงเรียนอยู่ในสถานที่ที่เหมาะสมปลอดภัย สะดวก สะอาด และสวยงามบรรยากาศห้องเรียนสว่างสะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อยและจัดบริเวณรอบโรงเรียนสนามเด็กเล่นได้สะอาด ปราศจากอันตรายต่อร่างกายและสุขภาพของนักเรียน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของจิราภรณ์รตารุณ (2556, น. 56-57) ได้วิจัยความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่องานกิจการนักเรียนโรงเรียนอนุบาลเอกชนในจังหวัดนครศรีธรรมราชพบว่าความพึงพอใจของผู้ปกครองต่องานกิจการนักเรียนโดยภาพรวมผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่องานกิจการนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่ผู้ปกครองมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากและผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ปกครองต่องานกิจการนักเรียนจำแนกตามประเภทโรงเรียนพบว่าประเภทโรงเรียนที่ผู้ปกครองมีความพึงพอใจในระดับมากคือโรงเรียนที่เปิดสอนอนุบาลและระดับมัธยมศึกษาโรงเรียนที่เปิดสอนระดับอนุบาลและระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาโรงเรียนที่เปิดสอนเฉพาะอนุบาลและผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ปกครองเป็นรายด้านจำแนกตามประเภทโรงเรียนพบว่าความพึงพอใจของผู้ปกครองต่องานกิจการนักเรียนจำแนกตามประเภทโรงเรียนโดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากความพึงพอใจของผู้ปกครองต่องานด้านการแนะแนวผู้ปกครองโรงเรียนที่เปิดสอนอนุบาลและระดับมัธยมศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลงานวิจัยของสุวรรณาวลัยอักษรลิขิต (2557, น. 82-83) ได้วิจัยความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนเปรมฤทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่าผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยโดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของประเสริฐวิเศษกิจ (2559, น. 72-73) ได้วิจัยความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) พบว่าความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัยโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามที่ประกอบอาชีพและวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยรวมและรายด้านทุกด้าน ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้ปกครองที่ประกอบอาชีพทั้งรับราชการธุรกิจส่วนตัว พนักงานบริษัทเกษตรกร และรับจ้าง และที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี ต่างพึงพอใจที่ครูผู้สอนส่งเสริมให้นักเรียนกล้าคิด กล้าแสดงออก มีความคิดริเริ่มใหม่ ๆ ส่งเสริมให้รู้จักแก้ปัญหาและช่วยตนเองได้มากขึ้นช่วยเหลือนักเรียนทั้งคนเรียนเก่งและคนเรียนรู้ช้าอย่างเหมาะสมเท่าเทียมกันครูผู้สอนมีความสามารถในการสอนที่หลากหลายวิธีการ มีปฏิสัมพันธ์มีจิตใจมั่นคงมีความเป็นมิตรที่ดีกับเด็กและผู้ปกครอง ได้รับการนิเทศประเมินผลตามแผนจัดกระบวนการเรียนรู้เป็นระยะอย่างสม่ำเสมอทุกคน มีการวางแผน จัดปฏิทินการศึกษาให้รายละเอียดการเรียนได้เหมาะสม โรงเรียนเองก็ให้การต้อนรับผู้ปกครองที่มาติดต่อด้วยความอบอุ่นอย่างเป็นกันเอง เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะ การจัดตั้งโรงเรียนอยู่ในสถานที่ที่เหมาะสม ปลอดภัย สะดวก สะอาด และสวยงามบรรยากาศห้องเรียนสว่าง สะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อย และจัดบริเวณรอบโรงเรียนสนามเด็กเล่นได้สะอาด ปราศจากอันตรายต่อร่างกายและสุขภาพของนักเรียน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของสุกัญญา ดอกพวง (2559, น. 78-79) ได้วิจัยความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนปฐมวัยต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวปฏิรูปการศึกษา ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตราษฎ์บูรณะ พบว่า ผู้ปกครองนักเรียนปฐมวัยที่มีเพศ อายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวปฏิรูปการศึกษา โดยรวมและเป็นรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนผู้ปกครองนักเรียนปฐมวัยที่มีวุฒิการศึกษา และอาชีพแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวปฏิรูปการศึกษา โดยรวมและเป็นรายด้าน ไม่แตกต่างกันสอดคล้องกับผลงานวิจัยของอัจฉรา ประสงค์ดี (2559, น. 84-85) ได้วิจัย ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนอนุบาลวัดไตรราม พบว่า ผู้ปกครองนักเรียนที่มีเพศ อายุ อาชีพ และระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนอนุบาลวัดไตรราม โดยรวมและเป็นรายด้าน ไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของสุวรรณา วลัยอักษรลิขิต (2557, น. 82-83) ได้วิจัยความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนเปรมฤทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ผู้ปกครองที่มีอายุวุฒิการศึกษา และอาชีพแตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยไม่แตกต่างกัน ส่วนผู้ปกครองที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกันมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ข้อเสนอแนะของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนเด็กระดับปฐมวัยในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม และผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัยต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านบทบาทของครูผู้สอน ด้านการจัดบริการนักเรียนและด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมสรุปประเด็นสำคัญได้ว่าควรจัดมุมแหล่งการเรียนรู้ให้มีความเหมาะสมมากกว่าที่เป็น จัดหาวัสดุ อุปกรณ์การเรียนให้เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอนควรจัดอบรมหลักสูตรเฉพาะด้านสำหรับครูผู้สอน เช่น การสอนเด็กพิเศษ เด็กที่มีปัญหาทางด้านการเรียน สรรหาครูผู้สอนให้เพียงพอสำหรับจำนวนนักเรียนแต่ละชั้นเรียนให้เหมาะสมควรจัดมุมแหล่งการเรียนรู้ให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น เช่น ดูแลความสะอาด จัดมุมเด็กเล่น มุมหนังสือ มุมหลับนอน โต๊ะ

เก้าอี้ที่ใช้ในการเรียนให้เพียงพอ จัดหาของเล่นเพื่อเพิ่มทักษะให้นักเรียนพัฒนาตนเองให้มากยิ่งขึ้น จัดหารถรับ-ส่ง นักเรียนในรายที่บ้านอยู่บ้านไกลโรงเรียน จัดทำหรือต่อเติมห้องเรียนให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้นเพื่อให้นักเรียนได้มีมุมต่าง ๆ ในห้องเรียนที่สะดวกสบาย ไม่แออัดจัดสวนหย่อมให้เหมาะสม ดูสวยงาม ทำให้เป็นมุมพักผ่อนหย่อนใจแก่นักเรียน เพื่อคลายความตึงเครียดจากการเรียน จัดทำป้ายเรียนรู้ให้เหมาะสมกับระดับสติปัญญาของนักเรียน และประยุกต์ใช้จากสิ่งของตามธรรมชาติ และเศษวัสดุสิ่งของที่ใช้แล้ว นำกลับมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียน เพื่อลดงบประมาณ ช่วยเหลือโรงเรียนจัดสถานที่รับ-ส่งนักเรียน ทางเข้า-ออก ที่จอดรถในโรงเรียนให้มีความสะดวกเป็นระบบมากยิ่งขึ้นหมั่นตรวจตราดูแลความสะอาดห้องน้ำ ห้องส้วมให้สะอาดอยู่เสมอ และสร้างเพิ่มเติมให้เพียงพอเหมาะสมกับจำนวนนักเรียน รวมถึงการดูแลระบบระบายน้ำเสียในโรงเรียนให้ดี ไม่ควรให้มีท่อน้ำอุดตัน เกิดน้ำเน่าเสียสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2560, น. 6) กล่าวว่า การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา นอกจากจะมุ่งให้เด็กได้มีความพร้อมที่จะเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาได้ดีแล้วยังเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ทำให้เด็กมีชีวิตในอนาคตสมบูรณ์ยิ่งขึ้นการวิเคราะห์และข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาเด็กไทย การอบรมเลี้ยงดูเด็กในวัยก่อน 6 ปี จะมีผลต่อเด็กไปตลอดชีวิต ถ้าหากเด็กได้รับการดูแลที่ดีได้รับความรักความอบอุ่นจะทำให้เด็กมองโลกในแง่ดี เป็นคนร่าเริงแจ่มใสรู้จักรักคนอื่น ดังนั้นการพัฒนาเด็กจึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบุคคล และสถาบันหลายฝ่าย ตั้งแต่ครอบครัว โรงเรียน ชุมชนสื่อมวลชน และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนถึงองค์กรต่าง ๆ ที่จัดบริการพื้นฐานให้แก่เด็กระดับก่อนประถมศึกษา การปูพื้นฐานให้กับเด็กตั้งแต่ก่อน 6 ปี ซึ่งรัฐบาลได้กำหนดนโยบายที่จะสนับสนุนการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา โดยรัฐบาลและเอกชนร่วมมือกันจัดบริการการศึกษาในระดับนี้ให้ทั่วถึงโรงเรียนในสังกัดสามารถจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาได้ทั้งในด้านปริมาณ และคุณภาพสรรหาและพัฒนาครูรวมทั้งบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้สามารถจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์และกำหนดมาตรฐานการจัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษาโดยส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ปกครองสามารถพัฒนาเด็กได้อย่างถูกต้อง และส่งเสริมให้โรงเรียนจัดการศึกษาระดับนี้ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตแบบวัฒนธรรม ควบคู่กับสาธารณสุขและสอดคล้องกับกรมวิชาการ (2560, น. 17-30) กล่าวว่า ความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัย คือการจัดการเรียนการสอน ด้วยการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้สนองต่อการพัฒนาการของเด็กตามธรรมชาติ ด้วยการให้ความรัก ความเข้าใจ เพื่อวางรากฐานคุณภาพชีวิตตั้งแต่วัยปฐมวัยอันจะเป็นรากฐานของชีวิตในวัยสูงขึ้นเพื่อเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ให้เกิดคุณค่าตนเองและสังคม เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของการศึกษา การจัดการศึกษาจึงควรมุ่งให้การศึกษาด้านวิชาการโดยการต่อยอดความรู้ควบคู่ไปกับการฝึกฝนขัดเกลาทางความคิด ความประพฤติและคุณธรรม โดยให้มีความเข้าใจในหลักเหตุผล มีความซื่อสัตย์สุจริต รู้จักรับผิดชอบและตัดสินใจในทางที่ถูกต้องเป็นธรรม และควรให้มีการเรียนรู้ทั้งทางด้านทฤษฎีและปฏิบัติควบคู่กันไป และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอในการนำเอาผลวิจัยไปใช้

5.3.1.1 ควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้นักเรียนเป็นกิจกรรมเสริมกิจกรรมเสริมสูตร ครูผู้สอนควรเน้นการสอนแบบบูรณาการมีเนื้อหาที่ทันสมัยและได้ประสบการณ์จริงสามารถนำไปใช้ได้จริง และโรงเรียนควรมีการช่วยเหลือนักเรียนอย่างเหมาะสมเท่าเทียมกัน

5.3.1.2 ควรมีการตรวจสุขภาพร่างกายแก่นักเรียนเป็นประจำควรเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา ควรมีจัดการศึกษาในด้านเครื่องมือ อุปกรณ์ และสื่อการสอนที่ทันสมัย

5.3.1.3 ควรจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมระหว่างบ้านวัดโรงเรียนและชุมชน มีการจัดการเสวนาแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้ปกครองผู้นำชุมชนพระอาจารย์อย่างต่อเนื่อง

5.3.1.4 ควรเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียน เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและเสนอแนะแนวทาง และควรจัดบริเวณห้องเรียนที่เล่น ที่พักผ่อนให้เหมาะสม

5.3.1.5 ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนรักการมีระเบียบวินัยสม่ำเสมอ ส่งเสริมให้นักเรียนฝึกปฏิบัติการเข้าแถวรับอาหารและรับประทานอาหารพร้อมกันโดยปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ ส่งเสริมให้รู้จักการตรงต่อเวลา การรักษาเวลาและหน้าที่

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

5.3.2.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

5.3.2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมแนวทางการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

5.3.2.3 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

5.3.2.4 ควรศึกษาองค์ประกอบที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของครูและผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กรมการปกครอง. (2560). *บรรยายสรุปสำนักงานบริหารการศึกษาท้องถิ่น.* กรุงเทพฯ: กรมการปกครอง.

กรมการปกครอง. (2559). *แนวนโยบายการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระยะ 15 ปี (พ.ศ. 2545-2559).* กรุงเทพฯ: กรมฯ กระทรวงมหาดไทย.

กรมวิชาการ. (2560). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล.* กรุงเทพฯ: กระทรวงฯ.

กิดานันท์ มะลิทอง. (2556). *เทคโนโลยีการศึกษาร่วมสมัย (พิมพ์ครั้งที่ 6).* กรุงเทพฯ: เดดิสันเพลส โพรดักส์.

กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2558). *การศึกษาปฐมวัย.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2560). *ประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา ชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง เล่ม 11.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.

จันทรานี สงวนนาม. (2556). *การบริหารหลักสูตรในสถานศึกษา.* กรุงเทพฯ: บุ๊คพอย.

จิตรา วิเชียร. (2561). ความต้องการของผู้ปกครองเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กไทย. (วิทยานิพนธ์ ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

จิราภรณ์ รตารุณ. (2556). *ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่องานกิจการนักเรียนโรงเรียนอนุบาลเอกชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช.* (วิทยานิพนธ์ ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ชาญชัย อาจิณสมาจาร. (2556). *การบริหารการศึกษา.* กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.

ชุลีพร อนมาร. (2559). *ความคิดเห็นของผู้ปกครองที่ส่งเด็กเข้าเรียนในโรงเรียนเอกชนระดับปฐมวัย จังหวัดสระบุรี.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เชาวรัตน์ โทณผลิน. (2559). *ปัจจัยที่ผู้ปกครองนักเรียนตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนเอกชน เขตจตุจักร กรุงเทพฯ.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาตร์.

เชิดศักดิ์ โฆวาสินธุ์. (2555). *การวิจัยทางการศึกษา.* กรุงเทพฯ: โอ.เอส. พริ้นติ้ง เฮาส์.

ประพันธ์ สุริหาร. (2556). *ทฤษฎีการบริหาร.* ขอนแก่น: ภาควิชาการการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ทิศนา แขมมณี และชนาธิป พรกุล. (2554). การปฏิรูปการศึกษา. *ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 30(1), 17-21.

ธงชัย สมบูรณ์. (2559). *การบริหารและจัดการมนุษย์ในองค์กร.* กรุงเทพฯ: ปราชญ์สยาม.

ธีรศักดิ์ กลิ่นดี. (2559). *ความพึงพอใจของลูกค้าต่อการบริการของธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) สาขาทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา). สงขลา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ.

ธีระ รุญเจริญ. (2556). *การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา.* กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.

นัยนา ถนอมเวศน์. (2555). *คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูโรงเรียนอนุบาลในทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน ครูอนุบาล และผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนอนุบาล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน เขตการศึกษา เขต 1.* (วิทยานิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

บุญชม ศรีสะอาด. (2552). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

บุญรัตน์ อินทรสมพันธ์. (2556). *ความพึงพอใจของนักเรียนต่อพฤติกรรมการเรียนการสอนในระบบทวิภาคี สังกัดกรมอาชีวศึกษา จังหวัดชลบุรี.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

ประกอบ กุลเกลี้ยง และสิทธิพร ลิ่มบริบูรณ์. (2561). *การบริหารโดยองค์คณะบุคคล.* สืบค้นจาก http://www.onesqa.orth/upload/113/uploadfiles/45_6486.pdf. 27 มกราคม.

ประเสริฐ วิเศษกิจ. (2559). การศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม). *วารสารวิชาการ,* 2 (9), 23-32.

ปรีชา อาษาวัง. (2554). *ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการให้บริการของสำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยนครพนม.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ปรียาพร วงษ์อนุตรโรจน์. (2556). *การบริหารงานวิชาการ.* กรุงเทพฯ: สหมิตรออฟเซท.

พนัส หันนาคินทร์. (2554). *หลักการบริหารโรงเรียน.* กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

พิชญาดา ดำแก้ว. (2559). *ความต้องการของผู้ปกครองเกี่ยวกับการเรียนคณิตศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย.* (วิทยานิพนธ์ปริญญานิพนธ์ ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พิภพ วชังเงิน. (2557). *พฤติกรรมองค์การ.* กรุงเทพฯ: รวมสาส์น.

พิสมัย ถีถะแก้ว. (2555). *หลักสูตรประถมศึกษา.* กรุงเทพฯ: ฝ่ายเอกสารและตำรา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

บรรดิษฐ์ เรืองศรี และอรไท ครุธเวโช. (2555*). การประเมินความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลคอกกระบือ อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร.* ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

บุญชม ศรีสะอาด. (2561). *การวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ประทีป บินชัย. (2552). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นาตามแนวภาวะผู้นาพิสัยสมบูรณ์ของผู้บริหาร โรงเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารการศึกษา). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2560). *ประมวลสาระชุดวิชาทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษา.* หน่วยที่ 5–8. นนทบุรี: บัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฯ.

มัลลิกา ต้นสอน. (2554). *พฤติกรรมองค์การ.* กรุงเทพฯ: บริษัท ด่านสุทธาการพิมพ์จำกัด. องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์. (ร.ส.พ).

รัชนีวรรณ ช้างวงศ์. (2554). *พฤติกรรมการตัดสินใจของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสระแก้ว.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

ราชกิจจานุเบกษา. (2561). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย.* เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก ราชกิจจานุเบกษา 6 เมษายน 2560.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542.* กรุงเทพฯ: ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์.

นงลักษณ์ สุทธิวัฒนพันธ์. (2555). *พัฒนาบุคลิกผู้นำและนักบริหาร.* กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ.

วราภรณ์ รักวิจัย. (2557). *การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย.* กรุงเทพฯ: ต้นอ้อ.

วัชราภรณ์ พยัคฆ์เมธี. (2558). *การศึกษาความต้องการของผู้ปกครองเกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย ในอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วิชาการ, กรม. (2560). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ:

วิจิตร ศรีสอ้าน. (2558). ลักษณะทั่วไปของการบริหาร. ใน *หลักและระบบการบริหารการศึกษา*. หน่วยที่ 1-5 (หน้า 49). กรุงเทพฯ: อมรินทร์การพิมพ์.

วิเชียร ใจผาสุข. (2551). *การศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้บริการของสำนักงานสรรพากรเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

วิโรจน์ สารรัตนะ. (2556). *การบริหาร: หลักการ ทฤษฎี และประเด็นทางการศึกษา.* กรุงเทพฯ: ทิพยวิสุทธิ์.

วิไล ธนวิวัฒน์. (2556). *การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารโรงเรียนเอกชนระดับก่อนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2555). *องค์การและการจัดการ.* กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมกรุงเทพฯ.

สมนึก ภัททิยธนี. (2560). *การวัดผลการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กาฬสินธุ์: โรงพิมพ์ประสานการพิมพ์.

สร้อยตระกูล อรรถมานะ. (2555). *พฤติกรรมองค์การ: ทฤษฎีและการประยุกต์.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุมาลี คุ้มชัยสกุล. (2544). *การศึกษาปฐมวัย.* กรุงเทพฯ: บริษัทเอดิสัน เพรสโปรดักส์.

สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา. (2559). *ข้อมูลและสารสนเทศเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพการศึกษา.* กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักนายกรัฐมนตรี. (2562). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545.* กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

สิริรัตน์ ภาโนมัย. (2557). *ความผูกพันต่อองค์การของบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชน.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สิริอร วิชชาวุธ. (2555). *จิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การเบื้องต้น.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุกัญญา ดอกพวง. (2559). *การศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนปฐมวัยต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวปฏิรูปการศึกษา ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครเขตราษร์บูรณะ.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุรพล พยอมแย้ม. (2556). *จิตวิทยาอุตสาหกรรม.* กรุงเทพฯ: โครงการส่งเสริมการผลิตตำราและเอกสารการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุวรรณา วลัยอักษรลิขิต. (2557). *ความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาปฐมวัย โรงเรียนเปรมฤทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.* (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุพิณ เกชาคุปต์. (2557). *พฤติกรรมองค์การ: ความรู้เบื้องต้นในการบริหารทรัพยากรมนุษย์*

หลุย จำปาเทศ. (2555). *จิตวิทยาการจูงใจ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ภาควิชาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อมร รักษาสัตย์. (2552). *บทบาทของผู้บังคับบัญชาในการส่งเสริมประสิทธิภาพของข้าราชการ.* กรุงเทพฯ: สมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย.

อมรเทพ มีทอง และประทีป บินชัย. (2552). *ความพึงพอใจการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลเจริญผล อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์.* ขอนแก่น:

มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อรนุช ศรีสะอาด. (2556). *การพัฒนาครูในการวิจัยเพื่อปรับปรุงและพัฒนาผู้เรียน.* มหาสารคาม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

อัจฉรา ประสงค์ดี. (2559). *ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของโรงเรียนอนุบาลวัดไตรรัตนาราม.* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อำนวย แสงสว่าง. (2554). *จิตวิทยาอุตสาหกรรม.* กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ์.

อิสริยา เพ็ญจันทร์. (2559). *ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของเทศบาลตำบลพระทองคำ อำเภอพระทองคำ จังหวัดนครราชสีมา.* (การศึกษาค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

Aday and Andersen. (1975). Theoretical and methodological issue in Sociological studies of consumer satisfaction with medical care. *Social Science and Medicine,* 12 p. 28.

Cambridge University. (1995). *Cambridge International Dictionary of English.* London: Computaprint.

Blum, M.I. and J.C. Naylor. (1983). *Industrial Phycology.* New York: Harper and Row.

Dunn, L. and S. Dasananda. (2016). *Parental Resistance to Developmentally Appropiate in Thailand.* (CD-ROM). ERIC File.

Foster J. and Kettle, D. (1991). *The politics of the Administrative Process.* New Jersey: Chatham.

Good, V.C. (1973). *Dictionary of Education.* New Jercy: McGrew–Hill Book Company.

Gilmer, B. Von Haller and others. (1966). *Industrial and Organizational Psychology.* New York: McGraw-Hall Book Co.

Herzberg Frederick. (1968). *The Motivation to Work.* New York: John & Sons, Inc.

Hodgson. (1969). *Public Administration.* Canada: McGraw-Hill.

Hoy, W.K. and Miskel, C.G. (2001). *Education and Administration.* New York: University of Michigan.

Liang, Pi-Ming. (2017). *Parent' Perceived Quality of and Satisfaction with Early Childhood Programs: A study of Taiwanese Parents who have a Child Enrolled in Kindergarten.* Thesis (Ph.D) The Pennsylvania State University Aviliable.

Locke, E. A. (2015). *The Nurture and Causes of Job Satisfuction in Marvin D. Dunnettc Eduton.* Landbook of Industrial and Organization Psychology: Ram McNally.

Office of the National Economic and Social Development Board. (2015). *The direction of the National Economic and Social Development Plan No. 12.* Bangkok: Office of the Prime Minister.

Office of the National Economic and Social Development Board. (2011). *National Economic and Social Development Plan No. 11 (2012-2016).* Bangkok: Office of the Prime Minister.

Stremmel, A.J., M.J. Benson and D.R. Powell. (2016). Communication Satisfaction and Emotion Exhaustion Among Child Care Center Staff : Directors, Teachers and Assistant Teachers. *Early Childhood Research Quarterly,* 2 (June 2016): 16-25.

Thomas, J.O & Earl, S.W. (1995). Why Satisfied Customer Defect. *Harvard Business Review 73,* 6 (November-December), 89-99.

Vroom, W.H. (1970). *Work and Motivation.* New York: John Wiky and Sons Ine.

Wallerstein, Harvey. (1971). *A Dictinary of Psychology.* Maryland: Penquin Book.

Webb, N.E.C. (2016). Quality of Child care Center and Commitment of their Caregivers. *Dissertations Abstracts International,* 50-06A.

Locke, Edwin A. (2015). *The Nature and Causes of Job Satisfaction in Handbook of Industrial and Organization Psychology.* Edited by Marvin D. Dunnette. Chicago: Rand McNally.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง ข้อเสนอแนะของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษา ของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

.....

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามข้อเสนอแนะของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามจึงใคร่ขอความร่วมมือท่านในฐานะผู้ปกครองนักเรียนในการตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริงเพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการวางแผนและพัฒนาการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้นขอให้ท่านอ่านคำแนะนำให้เข้าใจและตอบคำถามทุกข้อ แบบสอบถามจะมี 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ปกครองนักเรียน

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามในด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านบทบาทของครูผู้สอน ด้านการจัดบริการนักเรียน และด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม

ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามนี้ จะนำไปใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น คำตอบของท่านในครั้งนี้จะถือเป็นความลับ และจะไม่ทำให้เกิดความเสียหายแก่ท่าน ทั้งทางตรงและทางอ้อม ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากทุกท่านเป็นอย่างดี และขอขอบพระคุณมา ณ ที่นี้

นางมุกดา นาสมตรอง
นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาการบริหารจัดการการศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ปกครองนักเรียน

คำแนะนำ โปรดเขียนเครื่องหมาย✓ลงใน ( ) หน้าข้อความที่ตรงหรือใกล้เคียงกับข้อมูลของท่านมากที่สุด

1. ท่านประกอบอาชีพประจำ
   ( ) รับราชการ
   ( ) ธุรกิจส่วนตัว
   ( ) พนักงานบริษัท
   ( ) เกษตรกร
   ( ) รับจ้าง
2. วุฒิการศึกษาของท่าน
   ( ) ต่ำกว่าปริญญาตรี
   ( ) สูงกว่าปริญญาตรี

ตอนที่2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย✓ลงในตารางระดับความพึงพอใจที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

ระดับ 5 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด
ระดับ 4 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก
ระดับ 3 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง
ระดับ 2 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย
ระดับ 1 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษา	ระดับความพึงพอใจ				
	5	4	3	2	1
ด้านการจัดการเรียนการสอน					
1. ผู้ปกครองเห็นว่าทางโรงเรียนดำเนินการสอนนักเรียนตรงตามหลักสูตร	.....	.....	.....	.....	.....
2. ผู้ปกครองเห็นว่าทางโรงเรียนสอนวิชาที่มีเนื้อหาทันสมัยกับเหตุการณ์ในชุมชน สังคมปัจจุบัน	.....	.....	.....	.....	.....
3. ผู้ปกครองเห็นว่าครูผู้สอนอบรมนักเรียนให้มีความรู้ มีความประพฤติที่ถูกต้องดีงาม	.....	.....	.....	.....	.....
4. ผู้ปกครองเห็นว่าผลการเรียนของบุตรหลานดีเป็นที่พึงพอใจ	.....	.....	.....	.....	.....
5. ผู้ปกครองเห็นว่าครูสอนให้นักเรียนกล้าคิด กล้าแสดงออก และมีความคิดริเริ่มใหม่ ๆ	.....	.....	.....	.....	.....

(ต่อ)

ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียน ที่มีต่อการจัดการศึกษา	ระดับความพึงพอใจ				
	5	4	3	2	1
6. ผู้ปกครองเห็นว่าครูช่วยเหลือนักเรียนทั้งคนเรียนเก่ง และคนเรียนรู้ช้าอย่างเหมาะสมเท่าเทียมกัน	.....	.....	.....	.....	.....
7. ผู้ปกครองเห็นว่าครูส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักแก้ปัญหาและช่วยตนเองได้มากขึ้น	.....	.....	.....	.....	.....
8. โรงเรียนมีการจัดการเรียนรู้ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วม มีโอกาสได้พบปะกับครูผู้สอน เด็ก และผู้ปกครองเด็กคนอื่นๆ บ่อยครั้ง	.....	.....	.....	.....	.....
9. ผู้ปกครองเห็นว่าครูผู้สอนมีการสอนโดยเน้นการอ่าน เขียนทำให้เด็กอ่านและเขียนได้ดียิ่งขึ้น	.....	.....	.....	.....	.....
10. ผู้ปกครองเห็นว่าครูผู้สอนและโรงเรียนมีการจัดการแข่งขัน ประกวดความสามารถของเด็กอยู่เสมอ มีการให้รางวัลและเกียรติบัตรสำหรับเด็กที่ชนะเลิศเพื่อเป็นกำลังใจและส่งเสริมความสามารถเด็ก	.....	.....	.....	.....	.....
ด้านบทบาทของครูผู้สอน					
11. มีคุณสมบัติครบถ้วนตามคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่งและมีจำนวนเพียงพอ	.....	.....	.....	.....	.....
12. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูผู้ดูแลเด็กได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกระบวนการพัฒนาหลักสูตร	.....	.....	.....	.....	.....
13. ได้รับการอบรมพัฒนาเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนอย่างน้อยปีละสองครั้ง	.....	.....	.....	.....	.....
14. ได้รับการนิเทศประเมินผลตามแผนจัดกระบวนการเรียนรู้เป็นระยะอย่างสม่ำเสมอทุกคน	.....	.....	.....	.....	.....
15. สามารถให้การช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาหรือส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญกรณีที่มีปัญหา	.....	.....	.....	.....	.....
16. มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเด็กและผู้ปกครอง มีจิตใจมั่นคงมีความเป็นมิตรกับเด็กและผู้ปกครอง	.....	.....	.....	.....	.....
17. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูผู้ดูแลเด็กได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เช่นการอบรมศึกษาดูงานและเชิญวิทยากรมาบรรยาย	.....	.....	.....	.....	.....
18. ได้รับการส่งเสริมให้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อยู่เสมอ	.....	.....	.....	.....	.....
19. ได้รับสวัสดิการและผลประโยชน์ตอบแทนที่เหมาะสม	.....	.....	.....	.....	.....
20. มีความสามารถในการสอนที่หลากหลายวิธีการ	.....	.....	.....	.....	.....

(ต่อ)

ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียน ที่มีต่อการจัดการศึกษา	ระดับความพึงพอใจ				
	5	4	3	2	1
ด้านการจัดบริการนักเรียน					
21. ผู้ปกครองเห็นว่าทางโรงเรียนจัดบริการรถรับ-ส่ง ในรายที่นักเรียนอยู่บ้านไกลบางโรงเรียน	.....	.....	.....	.....	.....
22. ผู้ปกครองเห็นว่าทางโรงเรียนส่งเสริมให้มีการแสดงความสามารถของนักเรียนและยกย่องมอบรางวัลให้เมื่อมีผลงานดีเด่น	.....	.....	.....	.....	.....
23. ผู้ปกครองเห็นว่าโรงเรียนจัดระเบียบการจราจรบริเวณจุดรับ-ส่งนักเรียนให้สะดวกมากขึ้น	.....	.....	.....	.....	.....
24. ผู้ปกครองเห็นว่าโรงเรียนจัดให้มีห้องพยาบาลที่ทันสมัยสะอาดพร้อมให้บริการฉุกเฉินแก่นักเรียน	.....	.....	.....	.....	.....
25. ผู้ปกครองเห็นว่าโรงเรียนมีการตรวจสุขภาพและให้บริการสุขอนามัยแก่นักเรียนเป็นประจำตามกำหนด	.....	.....	.....	.....	.....
26. ผู้ปกครองเห็นว่าโรงเรียนมีการบริหารงานด้วยเครื่องมืออุปกรณ์ และสื่อการสอนที่ทันสมัย	.....	.....	.....	.....	.....
27. ผู้ปกครองเห็นว่าโรงเรียนมีการจัดมุมแหล่งเรียนรู้สำหรับเด็กที่เหมาะสมและทันสมัย	.....	.....	.....	.....	.....
28. ผู้ปกครองเห็นว่าโรงเรียนให้การต้อนรับผู้ปกครองที่มาติดต่อด้วยความอบอุ่นอย่างเป็นกันเอง	.....	.....	.....	.....	.....
29. ผู้ปกครองเห็นว่าปฏิทินการศึกษาของโรงเรียนมีการวางแผนให้รายละเอียดการเรียนได้เหมาะสม	.....	.....	.....	.....	.....
30. ผู้ปกครองเห็นว่าโรงเรียนเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะ	.....	.....	.....	.....	.....
ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม					
31. ผู้ปกครองเห็นว่าห้องเรียนเหมาะสมกับนักเรียน	.....	.....	.....	.....	.....
32. ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียน	.....	.....	.....	.....	.....
33. ผู้ปกครองร่วมประชุมแก้ไขปัญหาร่วมกับโรงเรียนเมื่อมีปัญหาต่าง ๆ ทั้งเรื่องของนักเรียนโรงเรียน วัดและชุมชน	.....	.....	.....	.....	.....
34. ผู้ปกครองเห็นว่าห้องนอนห้องน้ำ ห้องสุขาในโรงเรียนสะอาดถูกสุขลักษณะอนามัยและเพียงพอ	.....	.....	.....	.....	.....
35. ผู้ปกครองเห็นว่าโรงเรียนกวดขันโรงอาหาร ร้านค้าของโรงเรียนในเรื่องความสะอาดและบริการ	.....	.....	.....	.....	.....

(ต่อ)

ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียน ที่มีต่อการจัดการศึกษา	ระดับความพึงพอใจ				
	5	4	3	2	1
36. ผู้ปกครองเห็นว่าโรงเรียนจัดบริเวณรอบโรงเรียนสนามเด็กเล่นได้สะอาดปราศจากอันตรายต่อร่างกายและสุขภาพของนักเรียน	.....	.....	.....	.....	.....
37. ผู้ปกครองเห็นว่าบรรยากาศห้องเรียนสว่าง สะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อย	.....	.....	.....	.....	.....
38. ผู้ปกครองเห็นว่ามีการจัดสถานที่รับ-ส่ง ที่จอดรถ ทางเข้า-ออกชัดเจนและสะดวก	.....	.....	.....	.....	.....
39. ผู้ปกครองเห็นว่าโรงเรียนจัดบริเวณห้องเรียน ที่เล่นที่พักผ่อน ที่นอนสวนหย่อมให้นักเรียนได้อย่างเหมาะสม	.....	.....	.....	.....	.....
40. ผู้ปกครองเห็นว่าโรงเรียนตั้งอยู่ในสถานที่ที่เหมาะสม ปลอดภัย สะดวก สะอาด และสวยงาม	.....	.....	.....	.....	.....

แบบบันทึกการสัมภาษณ์
เรื่อง ข้อเสนอแนะของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษา ของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

.....

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์ชุดนี้ เป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์ และส่วนที่ 2 ประเด็นคำถามสำหรับการสัมภาษณ์จัดทำขึ้นเพื่อสัมภาษณ์ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนเด็กระดับปฐมวัย และผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัยที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม สอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ใช้เป็นเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อนำมาเป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบถึงความพึงพอใจของผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัย ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนเด็กระดับปฐมวัย ที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ซึ่งมีกรอบในการสัมภาษณ์ 4 ประเด็นหลัก คือ (1) ด้านการบริหารงานวิชาการ (2) ด้านการบริหารงานงบประมาณ (3) ด้านการบริหารงานบุคคล และ (4) ด้านการบริหารงานทั่วไปโดยแต่ละประเด็นหลักจะมีประเด็นย่อยเพื่อจะได้ข้อมูลไปเป็นแนวทางในพัฒนาการจัดการศึกษาของเด็กระดับปฐมวัยของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ต่อไป

นางมุกดา นาสมตรอง
นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาการบริหารจัดการการศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ-นามสกุล.....
2. ระดับการศึกษาสูงสุด.....
3 ตำแหน่งงาน/อาชีพ.....
4. ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง/ทำงาน.....
5. วัน.....เดือน.....ปี..... ที่ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ประเด็นคำถามสำหรับการสัมภาษณ์

ประเด็นที่ 1 ด้านการจัดการเรียนการสอน

1. ท่านเห็นว่าโรงเรียนมีการจัดมุมแหล่งการเรียนรู้เหมาะสมเพียงพอหรือไม่

.....
.....
.....
.....
.....

มีแนวทางแก้ไขและปรับปรุงอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....

2. ท่านเห็นว่าโรงเรียนมีการจัดการแข่งขันประกวดความสามารถนักเรียนบ่อยครั้งหรือไม่

.....
.....
.....
.....
.....

มีแนวทางแก้ไขและปรับปรุงอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ประเด็นที่ 2 ด้านบทบาทของครูผู้สอน

1. ท่านเห็นว่าโรงเรียนมีการจัดอบรมหลักสูตรเฉพาะด้านสำหรับครูผู้สอน เช่น เด็กพิเศษ เด็กที่มีปัญหาทางด้านการเรียนบ่อยครั้งหรือไม่

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

มีแนวทางแก้ไขและส่งเสริมอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. ท่านเห็นว่าโรงเรียนจัดครูสอนเพียงพอกับจำนวนนักเรียนหรือไม่

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

มีแนวทางแก้ไขอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ประเด็นที่ 3 ด้านการจัดบริการนักเรียน

1. ท่านเห็นว่าโรงเรียนมีการจัดมุมแหล่งการเรียนรู้เหมาะสมเพียงพอหรือไม่

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

มีแนวทางแก้ไขและปรับปรุงอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. ท่านเห็นว่าโรงเรียนควรมีการบริการรถรับ-ส่ง นักเรียนในรายที่นักเรียนอยู่บ้านไกลอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

มีแนวทางแก้ไขอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ประเด็นที่ 4 ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม

1. ท่านเห็นว่าโรงเรียนมีห้องเรียนแคบไปหรือไม่ อาคารสูงเกินไปหรือไม่

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

มีแนวทางแก้ไขอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. ท่านเห็นว่าโรงเรียนมีการจัดสวนหย่อมที่เหมาะสมหรือไม่

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

มีแนวทางแก้ไขอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. ท่านเห็นว่าควรจัดทำป้ายเรียนรู้เพิ่มเติมหรือไม่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

มีแนวทางแก้ไขอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. ท่านเห็นสถานที่รับ-ส่งนักเรียน ทางเข้า-ออก ที่จอดรถ มีความสะดวกหรือไม่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

มีแนวทางแก้ไขอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. ท่านเห็นว่าห้องน้ำในโรงเรียนสะอาดเพียงพอหรือไม่ ตะแกรงระบายน้ำสามารถระบายน้ำได้ดีเพียงพอหรือไม่ มีจุดอับหรือไม่

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

มีแนวทางแก้ไขอย่าง

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ขอขอบคุณที่กรุณาให้การสัมภาษณ์ในครั้งนี้

ภาคผนวก ข

แบบบันทึกการประเมินคุณภาพเครื่องมือ

แบบบันทึกการประเมินความสอดคล้องความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม (สำหรับผู้เชี่ยวชาญ)

.....

1. คำชี้แจง

แบบประเมินนี้ สำหรับผู้เชี่ยวชาญพิจารณาถึงความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับความพึงพอใจ (เป็นการหาค่าดัชนีความสอดคล้องแบบประเมิน Index of Item Objective Congruence : IOC)

โปรดแสดงความคิดเห็นของท่านในแบบสอบถาม โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง “ระดับการพิจารณา” ดังนี้

ท่านเห็นว่าสอดคล้อง ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องคะแนน +1
ท่านเห็นว่าไม่แน่ใจ ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องคะแนน 0
ท่านเห็นว่าไม่สอดคล้อง ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องคะแนน -1

2. วัตถุประสงค์

เพื่อหาคุณภาพของแบบสอบถามข้อเสนอแนะของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

3. ข้อมูลผู้วิจัย

ชื่อผู้วิจัย นางมุกดา นาสมตรอง
การศึกษากำลังศึกษาปริญญาโท คณะครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาการบริหารจัดการศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ตอนที่ 1 ข้อมูลผู้เชี่ยวชาญ

ชื่อ-สกุล .....

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวในการพิจารณาความสอดคล้องและเหมาะสมของคุณภาพข้อคำถามของแบบสอบถามข้อเสนอแนะของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

โปรดพิจารณาแบบสอบถามข้อเสนอแนะของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามต่อไปนี้ว่าวัดตรงจุดประสงค์ที่ระบุไว้หรือไม่แล้วเขียนผลการพิจารณาของท่านโดยกาเครื่องหมายถูก (✓) ลงในช่องคะแนนการพิจารณาตามความคิดเห็นของท่านดังนี้

กา✓ ในช่อง +1 ถ้าแน่ใจในแบบสอบถามวัดตรงจุดประสงค์ที่ระบุไว้จริง

กา✓ ในช่อง 0 ถ้าไม่แน่ใจในแบบสอบถามวัดตรงจุดประสงค์ที่ระบุไว้จริง

กา✓ ในช่อง -1 ถ้าแน่ใจในแบบสอบถามนั้นไม่วัดตรงจุดประสงค์ที่ระบุไว้จริง

ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษา	ผลการพิจารณา		
	+1	0	-1
ด้านการจัดการเรียนการสอน			
1. ผู้ปกครองเห็นว่าทางโรงเรียนดำเนินการสอนนักเรียนตรงตามหลักสูตร	.....	.....	.....
2. ผู้ปกครองเห็นว่าทางโรงเรียนสอนวิชาที่มีเนื้อหาทันสมัยกับเหตุการณ์ในชุมชน สังคมปัจจุบัน	.....	.....	.....
3. ผู้ปกครองเห็นว่าครูผู้สอนอบรมนักเรียนให้มีความรู้มีความประพฤติที่ถูกต้องดีงาม	.....	.....	.....
4. ผู้ปกครองเห็นว่าผลการเรียนของบุตรหลานดีเป็นที่พึงพอใจ	.....	.....	.....
5. ผู้ปกครองเห็นว่าครูสอนให้นักเรียนกล้าคิด กล้าแสดงออก และมีความคิดริเริ่มใหม่ ๆ	.....	.....	.....
6. ผู้ปกครองเห็นว่าครูช่วยเหลือนักเรียนทั้งคนเรียนเก่ง และคนเรียนรู้ช้าอย่างเหมาะสมเท่าเทียมกัน	.....	.....	.....
7. ผู้ปกครองเห็นว่าครูส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักแก้ปัญหาและช่วยตนเองได้มากขึ้น	.....	.....	.....
8. ผู้ปกครองเห็นว่าครูสอนให้นักเรียน เรียนตามธรรมชาติ และสนใจใฝ่เรียนรู้สิ่งที่อยู่รอบตัว	.....	.....	.....
9. ผู้ปกครองสนใจให้ความสาคัญกับผลการเรียนและรายงานผลให้ครูทราบอย่างสม่ำเสมอ	.....	.....	.....
10. ผู้ปกครองเห็นว่าการจัดหลักสูตร แผนการเรียนเหมาะสมกับความสามารถ และเวลาของนักเรียน	.....	.....	.....

(ต่อ)

ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษา	ผลการพิจารณา		
	+1	0	-1
ด้านบทบาทของครูผู้สอน			
11. ครูผู้ดูแลเด็กมีคุณสมบัติครบถ้วนตามคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่ง	.....	.....	.....
12. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูผู้ดูแลเด็กได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกระบวนการพัฒนาหลักสูตร	.....	.....	.....
13. ครูผู้ดูแลเด็กได้รับการอบรมพัฒนาเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนอย่างน้อยปีละสองครั้ง	.....	.....	.....
14. ครูผู้ดูแลเด็กได้รับการนิเทศประเมินผลตามแผนจัดกระบวนการเรียนรู้เป็นระยะอย่างสม่ำเสมอทุกคน	.....	.....	.....
15. ครูผู้ดูแลเด็กสามารถให้การช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาหรือส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญกรณีที่มีปัญหา	.....	.....	.....
16. ครูผู้ดูแลเด็กมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเด็กและผู้ปกครอง มีจิตใจมั่นคงมีความเป็นมิตรกับเด็กและผู้ปกครอง	.....	.....	.....
17. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูผู้ดูแลเด็กได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เช่นการอบรมศึกษาดูงานและเชิญวิทยากรมาบรรยาย	.....	.....	.....
18. ครูผู้ดูแลเด็กได้รับการส่งเสริมให้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อยู่เสมอ	.....	.....	.....
19. ครูผู้ดูแลเด็กได้รับสวัสดิการและผลประโยชน์ตอบแทนที่เหมาะสม	.....	.....	.....
20. ครูผู้ดูแลเด็กมีความสามารถในการสอนที่หลากหลายวิธีการ	.....	.....	.....
ด้านการจัดบริการนักเรียน			
21. ผู้ปกครองเห็นว่าทางโรงเรียนดูแลเอาใจใส่บุตรหลานในเรื่องรถรับ-ส่งการเดินทางเป็นอย่างดี	.....	.....	.....
22. ผู้ปกครองเห็นว่าทางโรงเรียนส่งเสริมให้มีการแสดงความสามารถของนักเรียนและยกย่องมอบรางวัลให้เมื่อมีผลงานดีเด่น	.....	.....	.....
23. ผู้ปกครองเห็นว่าโรงเรียนจัดระเบียบการจราจรบริเวณจุดรับ-ส่งนักเรียนให้สะดวกมากขึ้น	.....	.....	.....
24. ผู้ปกครองเห็นว่าโรงเรียนจัดให้มีห้องพยาบาลที่ทันสมัยสะอาดพร้อมให้บริการฉุกเฉินแก่นักเรียน	.....	.....	.....
25. ผู้ปกครองเห็นว่าโรงเรียนมีการตรวจสุขภาพและให้บริการสุขอนามัยแก่นักเรียนเป็นประจำตามกำหนด	.....	.....	.....
26. ผู้ปกครองเห็นว่าโรงเรียนมีการบริหารงานด้วยเครื่องมือ อุปกรณ์ และสื่อการสอนที่ทันสมัย	.....	.....	.....

(ต่อ)

ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษา	ผลการพิจารณา		
	+1	0	-1
27. ผู้ปกครองเห็นว่าโรงเรียนจัดห้องพักรับรองสำหรับผู้ปกครองและนักเรียนที่มาติดต่อ	.....	.....	.....
28. ผู้ปกครองเห็นว่าโรงเรียนให้การต้อนรับผู้ปกครองที่มาติดต่อด้วยความอบอุ่นอย่างเป็นกันเอง	.....	.....	.....
29. ผู้ปกครองเห็นว่าปฏิทินการศึกษาของโรงเรียนมีการวางแผนให้รายละเอียดการเรียนได้เหมาะสม	.....	.....	.....
30. ผู้ปกครองเห็นว่าโรงเรียนเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะ	.....	.....	.....
ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม			
31. ผู้ปกครองเห็นว่าห้องเรียนเหมาะสมกับนักเรียน	.....	.....	.....
32. ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียน	.....	.....	.....
33. ผู้ปกครองร่วมประชุมแก้ไขปัญหาร่วมกับโรงเรียนเมื่อมีปัญหาต่าง ๆ ทั้งเรื่องของนักเรียนโรงเรียน วัด และชุมชน	.....	.....	.....
34. ผู้ปกครองเห็นว่าห้องนอนห้องน้ำ ห้องสุขาในโรงเรียนสะอาดถูกสุขลักษณะอนามัย	.....	.....	.....
35. ผู้ปกครองเห็นว่าโรงเรียนกวดขันโรงอาหาร ร้านค้าของโรงเรียนในเรื่องความสะอาดและบริการ	.....	.....	.....
36. ผู้ปกครองเห็นว่าโรงเรียนจัดบริเวณรอบโรงเรียนสนามเด็กเล่นได้สะอาดปราศจากอันตรายต่อร่างกายและสุขภาพของนักเรียน	.....	.....	.....
37. ผู้ปกครองเห็นว่าบรรยากาศห้องเรียนสว่าง สะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อย	.....	.....	.....
38. ผู้ปกครองเห็นว่านักเรียนมีกลุ่มพื่อนที่มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน	.....	.....	.....
39. ผู้ปกครองเห็นว่าโรงเรียนจัดบริเวณห้องเรียน ที่เล่นที่พักผ่อนและที่นอนนักเรียนได้อย่างเหมาะสม	.....	.....	.....
40. ผู้ปกครองเห็นว่าโรงเรียนตั้งอยู่ในสถานที่ที่เหมาะสม ปลอดภัย สะดวกสะอาด และสวยงาม	.....	.....	.....

ภาคผนวก ค

การวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือการวิจัย

ตารางที่ ค.1 ผลการประเมินความสอดคล้องแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามระหว่างข้อคำถามกับนิยามปฏิบัติการ (IOC) ของผู้เชี่ยวชาญ

ข้อที่	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ค่า IOC	ผลประเมิน
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
1	+1	0	+1	+1	+1	0.80	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
5	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
6	+1	+1	+1	0	+1	0.80	ใช้ได้
7	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
8	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
9	-1	+1	+1	+1	+1	0.60	ใช้ได้
10	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
11	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
12	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
13	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
14	+1	0	+1	+1	+1	0.80	ใช้ได้
15	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
16	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
17	+1	+1	+1	+1	0	0.80	ใช้ได้
18	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
19	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
20	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
21	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
22	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
23	+1	-1	+1	+1	+1	0.60	ใช้ได้
24	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
25	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
26	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
27	+1	-1	+1	+1	+1	0.60	ใช้ได้
28	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
29	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
30	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

(ต่อ)

ตารางที่ ค.1 (ต่อ)

ข้อที่	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ค่า IOC	ผลประเมิน
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
31	+1	+1	0	+1	+1	0.80	ใช้ได้
32	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
33	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
34	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
35	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
36	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
37	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
38	+1	+1	+1	-1	+1	0.60	ใช้ได้
39	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
40	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
รวม	38	34	39	37	39	37.40	ผ่านเกณฑ์
เฉลี่ย	0.95	0.85	0.98	0.93	0.98	0.94	

ตารางที่ ค.2 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

Items	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item - Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
X1	92.48	240.974	0.583	0.985
X2	92.30	252.062	0.325	0.978
X3	92.30	249.703	0.378	0.971
X4	92.30	254.933	0.259	0.985
X5	92.43	235.276	0.746	0.941
X6	92.15	249.772	0.355	0.926
X7	92.58	242.251	0.459	0.921
X8	92.65	241.669	0.535	0.978
X9	92.63	239.574	0.568	0.985
X10	92.55	241.126	0.493	0.925
X11	92.20	248.779	0.372	0.945
X12	92.05	246.254	0.438	0.948
X13	92.93	239.917	0.592	0.914
X14	92.18	248.199	0.431	0.982
X15	92.48	240.974	0.583	0.926
X16	92.20	246.985	0.467	0.978
X17	92.20	244.626	0.514	0.967
X18	91.95	245.177	0.534	0.948
X19	92.43	235.276	0.746	0.917
X20	92.48	240.974	0.583	0.963
X21	92.30	252.062	0.325	0.933
X22	92.30	249.703	0.378	0.912
X23	92.30	254.933	0.259	0.984
X24	92.15	249.772	0.355	0.976
X25	92.58	242.251	0.459	0.912
X26	92.65	241.669	0.535	0.953
X27	92.63	239.574	0.568	0.984
X28	92.55	241.126	0.493	0.987
X29	92.58	242.251	0.459	0.985

(ต่อ)

ตารางที่ ค.2 (ต่อ)

Items	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item - Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
X30	92.65	241.669	0.535	0.912
X31	92.63	239.574	0.568	0.986
X32	92.15	249.772	0.355	0.967
X33	92.58	242.251	0.459	0.975
X33	92.65	241.669	0.535	0.983
X34	92.30	252.062	0.325	0.982
X35	92.48	240.974	0.583	0.974
X36	92.20	246.985	0.467	0.989
X37	92.20	244.626	0.514	0.989
X38	92.15	249.772	0.355	0.986
X39	92.58	242.251	0.459	0.958
X40	92.65	241.669	0.535	0.964

หมายเหตุ. Reliability Coefficients, N of Cases = 42, N of Items = 40, Alpha = .96

ภาคผนวก ง

หนังสือขอความอนุเคราะห์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHA SARAKHAM UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHA SARAKHAM UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHA SARAKHAM UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHA SARAKHAM UNIVERSITY

ภาคผนวก จ

การสัมภาษณ์ผู้บริหารครูผู้สอนเด็กระดับปฐมวัยและผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัย ในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม



ภาพที่ ง.1 สัมภาษณ์ผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัย



ภาพที่ ง.2 สัมภาษณ์ผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัย



ภาพที่ ง.3 สัมภาษณ์ผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัย



ภาพที่ ง.4 สัมภาษณ์ผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัย

การเผยแพร่ผลงานวิจัย

มุกดา นาสมตรอง, อุรสา พรหมทา และกฤษกนก ดวงชาทม. (2564). ข้อเสนอแนะของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม. *วารสารมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม,* 4(4).

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ นางมุกดา นาสมตรอง

วันเกิด 30 พฤษภาคม 2523

ภูมิลำเนา บ้านเลขที่ 155/17 หมู่ที่ 14 บ้านริมชล 4 ตำบลเกิ้ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม 44000

ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 155/17 หมู่ที่ 14 บ้านริมชล 4 ตำบลเกิ้ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม 44000

ตำแหน่งหน้าที่ ครู วิทยฐานะ ครูชำนาญการพิเศษ

สถานที่ทำงาน โรงเรียนเทศบาลบ้านค้อ จังหวัดมหาสารคาม 44000

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2535	ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านห้วยหลาว อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม
พ.ศ. 2538	มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนาเชือกพิทยาสรรค์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม
พ.ศ. 2541	มัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนนาเชือกพิทยาสรรค์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม
พ.ศ. 2546	ครุศาสตรบัณฑิต (คบ.) สาขาวิชาการประถมศึกษา สถาบันราชภัฏมหาสารคาม
พ.ศ. 2563	ครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.) สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม